

Obsah

I Uznesenia, odporúčania a stanoviská

STANOVISKÁ

Európsky hospodársky a sociálny výbor

517. plenárne zasadnutie EHSV z 25. a 26. mája 2016

2016/C 303/01	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Domáce zdroje uhlia v energetickej transformácii EÚ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	1
2016/C 303/02	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Dosah záverov konferencie COP 21 na európsku dopravnú politiku (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	10
2016/C 303/03	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Dôstojná práca v globálnych dodávateľských reťazcoch (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	17
2016/C 303/04	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Inovácia ako hnacia sila nových obchodných modelov (prieskumné stanovisko)	28
2016/C 303/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Hospodárstvo spoločného využívania zdrojov a samoregulácia (prieskumné stanovisko)	36
2016/C 303/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Program regulačnej vhodnosti a efektívnosti (REFIT) (prieskumné stanovisko)	45
2016/C 303/07	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému <i>Meniaca sa povaha pracovnoprávných vzťahov a ich vplyv na zachovanie životného minima a vplyv technologického vývoja na systém sociálneho zabezpečenia a pracovné právo</i> (prieskumné stanovisko)	54

2016/C 303/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Udržateľnejšie potravinové systémy“ (prieskumné stanovisko)	64
2016/C 303/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Fórum európskej občianskej spoločnosti v oblasti udržateľného rozvoja (prieskumné stanovisko)	73

III *Prípravné akty*

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

517. plenárne zasadnutie EHSV z 25. a 26. mája 2016

2016/C 303/10	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru – Ročný pracovný program Únie pre európsku normalizáciu na rok 2016“ [COM(2015) 686 final]	81
2016/C 303/11	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o typovom schvaľovaní motorových vozidiel a ich prípojných vozidiel, ako aj systémov, komponentov a samostatných technických jednotiek určených pre tieto vozidlá, a o dohlade nad trhom s nimi [COM(2016) 31 final – 2016/0014 (COD)]	86
2016/C 303/12	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2014/65/EÚ o trhoch s finančnými nástrojmi, pokiaľ ide o určité dátumy [COM(2016) 56 final – 2016/0033 (COD)] a Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 600/2014 o trhoch s finančnými nástrojmi, nariadenie (EÚ) č. 596/2014 o zneužívaní trhu a nariadenie (EÚ) č. 909/2014 o zlepšení vyrovnania transakcií s cennými papiermi v Európskej únii a o centrálnych depozitároch cenných papierov, pokiaľ ide o určité termíny [COM(2016) 57 final – 2016/0034 (COD)]	91
2016/C 303/13	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Oznámenie Komisie – Investovanie do zamestnanosti a rastu – maximalizácia príspevku európskych štrukturálnych a investičných fondov [COM(2015) 639 final]	94
2016/C 303/14	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o aproximácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení členských štátov, pokiaľ ide o požiadavky na prístupnosť výrobkov a služieb [COM(2015) 615 final – 2015/0278 (COD)]	103
2016/C 303/15	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 768/2005 o zriadení Agentúry pre kontrolu rybného hospodárstva Spoločenstva“ [COM(2015) 669 final – 2015/0308 (COD)], „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade – Európska pohraničná a pobrežná stráž a účinné riadenie vonkajších hraníc EÚ“ [COM(2015) 673 final] a „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o európskej pohraničnej a pobrežnej stráž, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 2007/2004, nariadenie (ES) č. 863/2007 a rozhodnutie Rady 2005/267/ES“ [COM(2015) 671 final – 2015/0310 (COD)]	109

2016/C 303/16	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o udržateľnom riadení vonkajších rybárskych flotíl, ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (ES) č. 1006/2008“ [COM(2015) 636 final – 2015/0289 (COD)]	116
2016/C 303/17	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o ortuti a o zrušení nariadenia (ES) č. 1102/2008“ [COM(2016) 39 final – 2016/023 (COD)]	122
2016/C 303/18	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady o využívaní frekvenčného pásma 470 – 790 MHz v Únii [COM(2016) 43 final – 2016/0027 (COD)]	127
2016/C 303/19	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Budúcnosť vzťahov EÚ s krajinami AKT	131
2016/C 303/20	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Spoločné oznámenie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov Preskúmanie európskej susedskej politiky [JOIN(2015) 50 final]	138
2016/C 303/21	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 258/2014, ktorým sa ustanovuje program Únie určený na podporu osobitných činností v oblasti finančného výkazníctva a auditu na roky 2014 – 2020“ [COM(2016) 202 final – 2016/0110 (COD)]	147
2016/C 303/22	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa určuje miera úpravy priamych platieb stanovená v nariadení (EÚ) č. 1306/2013, pokiaľ ide o kalendárny rok 2016“ [COM(2016) 159 final – 2016/0086 (COD)]	148

I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

STANOVISKÁ

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

517. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV Z 25. A 26. MÁJA 2016

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Domáce zdroje uhlia v energetickej transformácii EÚ

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2016/C 303/01)

Hlavný spravodajca: Dumitru FORNEA

Pomocná hlavná spravodajkyňa: Renata EISENVORTOVÁ

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 19. februára 2015 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

Prínos domácich zdrojov uhlia a lignitu k energetickej bezpečnosti EÚ

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

Poradná komisia pre priemyselné zmeny (CCMI), ktorá bola poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 5. novembra 2015.

Na svojej schôdzi 24. mája 2016 sa predsedníctvo rozhodlo zmeniť názov stanoviska na

Domáce zdroje uhlia v energetickej transformácii EÚ.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 517. plenárnom zasadnutí 25. a 26. mája 2016 (schôdza z 25. mája 2016) prijal 139 hlasmi za, pričom 17 členov hlasovalo proti a 54 členov sa hlasovania zdržalo, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Počas obdobia **energetickej transformácie na hospodárstvo s nízkymi emisiami** čelí energetický systém EÚ hlbokoj technologickej, hospodárskej a sociálnej zmene, ktorá zasiahne mnohé energetické sektory vrátane uhoľného priemyslu, a teda aj banské regióny EÚ.

1.2 V niektorých členských štátoch **sú domáce zdroje uhlia a lignitu stále dôležité z hľadiska výroby elektrickej energie a tepla**. Prispievajú **k bezpečným a cenovo dostupným dodávkam energie, hospodárskej konkurencieschopnosti** a zohrávajú **stabilizačnú úlohu v energetickom systéme**, tak technicky, ako aj ekonomicky.

1.3 **Regióny, v ktorých sa v súčasnosti aktívne ťaží uhlie, sa však musia pripraviť na postupné zastavenie produkcie uhlia**, a to v súlade s politickými rozhodnutiami EÚ v oblasti energetiky a klímy o používaní fosílnych palív alebo z hospodárskych dôvodov.

1.4 Budúcnosť regiónov v súčasnosti závislých od využívania uhlia a ich budúce životné podmienky sa musia zahrnúť do predbežného **plánovania pokrývajúceho dve generácie**, t. j. 25 – 50 rokov. Postupné upúšťanie od využívania uhlia na energetické účely v týchto regiónoch nesmie viesť k ich stagnácii. Tieto regióny musia byť vzhľadom na svoj hospodársky a sociálny potenciál zapojené do vykonávania politiky EÚ v oblasti energetiky a klímy. Udržateľný rozvoj týchto regiónov sa musí zabezpečiť zaručením politického, občianskeho a sociálneho dialógu, ktorým sa musí zaistiť vypracovanie plánov transformácie na vnútroštátnej, priemyselnej aj podnikovej úrovni.

1.5 Ak sa má zachovať energetická bezpečnosť, konkurencieschopný priemysel, ochrana životného prostredia, dodržiavanie záväzkov v oblasti znižovania emisií skleníkových plynov a sociálna súdržnosť v regiónoch, v ktorých sa ťaží uhlie, EHSV odporúča prijať **Plán podpory transformácie spoločenských a regiónov závislých od produkcie uhlia (ďalej len „plán“)**, v ktorom by sa riešila problematika reštrukturalizácie počas energetickej transformácie tak, aby sa banské regióny mohli prispôsobiť zmenám.

1.6 Tento **plán** by mohla **vypracovať poradná skupina** v spolupráci s **Európskou komisiou a Európskym parlamentom**. Členmi tejto poradnej skupiny by mali byť zástupcovia banských regiónov, odborových zväzov, mimovládnych organizácií, výskumu a vývoja a uhoľného priemyslu.

1.7 **Plán by mal spočívať na troch pilieroch**: i) politický, občiansky a sociálny dialóg; ii) hospodárske, sociálne a environmentálne investície; a iii) investície do vzdelávania, odbornej prípravy, výskumu a vývoja, inovácie a kultúry.

1.8 V pláne by sa **regióny mali nabádať na zmenu**, stimuláciu inovačného rozvoja, udržiavanie atraktívnosti investícií a vytváranie príležitostí pre zamestnanosť a dôstojný život. Počas procesu transformácie je nutné v plnej miere využívať poznatky a potenciál banských regiónov.

1.9 Do energetickej transformácie a súvisiacej reštrukturalizácie regiónov, v ktorých sa ťaží uhlie, **sa musia zapojiť regionálne orgány, vlády členských štátov aj inštitúcie EÚ**.

1.10 **Európsky hospodársky a sociálny výbor a Výbor regiónov majú potrebné skúsenosti na to, aby sa zapojili do tohto procesu**, a to na európskej aj národnej úrovni. Dokážu tiež zabezpečiť účinný rámec pre politický, sociálny a občiansky dialóg, ktorý je potrebný na konzultácie s ľuďmi z banských regiónov.

1.11 Z hľadiska energetickej transformácie patrí medzi hlavné obavy banských regiónov EÚ aj existencia **vhodného inštitucionálneho a politického rámca, ktorý dokáže oživiť verejné a súkromné investície** také potrebné v nadchádzajúcich rokoch.

2. Energetická transformácia EÚ

2.1 Počas posledných desiatich rokov sa v udiali **veľké zmeny v energetickom systéme EÚ**. EÚ smeruje k nízkouhlíkovému hospodárstvu a snaží sa plniť svoje ciele v oblasti emisií skleníkových plynov, energetickej účinnosti a obnoviteľných zdrojov energie v súlade so svojimi cieľmi „20-20-20“. V roku 2014 EÚ schválila rámec politik v oblasti klímy a energetiky na obdobie do roku 2030 so znížením emisií skleníkových plynov o 40 %, podielom spotreby energie z obnoviteľných zdrojov vo výške 27 % a úsporami energie vo výške 27 %. Tieto strednodobé ciele pomáhajú EÚ pri plnení jej dlhodobého cieľa zníženia emisií skleníkových plynov do roku 2050 o 80 až 95 %.

2.2 Energetický systém EÚ tak **prechádza z obdobia, počas ktorého dominovali fosílna palivá** a výroba energie vo veľkých centrálnych elektrárňach, do obdobia výroby energie z obnoviteľných zdrojov a v decentralizovaných elektrárňach, pričom sa majú maximalizovať príležitosti dostupné vďaka vyššej energetickej účinnosti a lepšiemu riadeniu dopytu po energii.

2.3 Energetická transformácia a ambiciózna politika EÚ v oblasti klímy získali silnú podporu v projekte **energetickej únie** a intenzívne sa podporovali po uzavretí **parížskej dohody**, ktorá vysiela jasný signál, pokiaľ ide o dostatočné znižovanie emisií s cieľom udržať do konca storočia celosvetové zvyšovanie priemernej svetovej teploty pod dohodnutou hodnotou 2 °C.

2.4 Ak sa má klíma stabilizovať, sú **potrebné ďalekosiahle zmeny** v energetických systémoch všetkých hospodárskych odvetví⁽¹⁾.

2.5 Energetická transformácia zahŕňa **technologické, výskumné, spoločenské, kultúrne, hospodárske a environmentálne aspekty**, z čoho jasne vyplýva potreba aktívnejšie zapojiť jednotlivcov a spoločností. Tento proces si vyžaduje osobitný dôraz na výskum a vývoj, keďže tu vznikajú nové výzvy pre energetický systém a priemyselné odvetvia, ktoré musia reagovať a musia sa prispôbiť tejto situácii.

3. Uhlie a uhoľný priemysel v Európe

3.1 **Uhoľný priemysel** patrí medzi odvetvia, ktoré **energetická transformácia zasahuje najviac**. Stovky rokov bolo uhlie jadrom priemyselného a spoločenského rozvoja v Európe a na celom svete. Samotná Európska únia bola vytvorená ako výsledok politickej vôle zoskupiť uhoľné a oceľárske výrobné zdroje prvých šiestich zakladajúcich členských štátov⁽²⁾.

3.2 Súčasné **obavy týkajúce ochrany životného prostredia, zmeny klímy a zdravia ľudí**⁽³⁾ viedli k rôznym politickým a spoločenským prístupom, ktoré spochybňujú ďalšie používanie uhlia a iných fosílnych palív na výrobu elektrickej energie a tepla.

3.3 Zdá sa, že s týmto novým politickým prístupom sú **dni uhlia spočítané**, a to aj napriek tomu, že viac ako štvrtinu elektrickej energie EÚ v súčasnosti stále vyrába 280 uhoľných elektrární v 22 krajinách. Uhlie sa nepoužíva len v šiestich krajinách, a to na Cypre, v Estónsku, Lotyšsku, Litve, Luxembursku a na Malte⁽⁴⁾.

3.4 Zdá sa, že myšlienka postupného vyradenia uhlia z energetického mixu je všeobecne akceptovaná v členských štátoch, kde sa nevyužívajú domáce uhoľné zdroje. To však neplatí v **regiónoch EÚ, v ktorých sa ťaží uhlie**, kde uhoľný priemysel poskytuje priame pracovné miesta pre 240 000 pracovníkov. Spolu s pracovnými miestami v priemysle ťažobných zariadení, inými pracovnými miestami v dodávateľskom reťazci a nepriamymi pracovnými miestami toto odvetvie podporuje takmer **milión pracovných miest**, pričom mnohé z nich sú v oblastiach, v ktorých je málo iných pracovných príležitostí⁽⁵⁾.

(1) V roku 2015 sa krajiny G7 dohodli na tom, že v priebehu tohto storočia je potrebná úplná eliminácia emisií uhlíka v celosvetovom hospodárstve, a z toho vyplýva nutnosť „transformácie energetických odvetví do roku 2050“.

(2) Zmluva o založení Európskeho spoločenstva uhlia a ocele bola podpísaná v Paríži v roku 1951 a spojila Francúzsko, Nemecko, Taliansko a krajiny Beneluxu do Spoločenstva s cieľom zorganizovať voľný pohyb uhlia a ocele a zabezpečiť voľný prístup k výrobným zdrojom. Na základe tejto zmluvy vznikli inštitúcie, ako ich poznáme dnes.

(3) <http://www.env-health.org/resources/press-releases/article/eur8-5-billion-in-health-costs>.

(4) Správa organizácie Greenpeace s názvom End of an Era: Why every European country needs a coal phase-out plan (Koniec epochy: Prečo potrebuje každá európska krajina plán na vyradenie uhlia).

(5) *Coal industry across Europe*, Euracoal 2013, s. 20.

3.5 Čierne uhlie sa ťaží v šiestich **členských štátoch**: Českej republike, Nemecku, Poľsku, Rumunsku, Španielsku a Spojenom kráľovstve. Desať členských štátov využíva lignit ako konkurencieschopné palivo pri výrobe elektrickej energie: Bulharsko, Česká republika, Nemecko, Grécko, Maďarsko, Poľsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko a Španielsko.

3.6 V týchto krajinách zohrávajú **domáce zdroje uhlia a lignitu** dôležitú úlohu z hľadiska **bezpečnosti dodávok**, a teda pomáhajú zaisťovať energetickú bezpečnosť EÚ a **znižovať vysokú závislosť od dovozu**. Ako sa uvádza v európskej stratégii energetickej bezpečnosti⁽⁶⁾, externé náklady na energiu EÚ predstavujú viac ako 1 miliardu EUR na deň. V roku 2013 dosiahli celkové náklady približne 400 miliárd EUR, t. j. viac ako pätinu celkového dovozu EÚ. Bolo nutné dovážať 90 % surovej ropy, 66 % zemného plynu, 42 % tuhých palív a 40 % jadrového paliva. V niektorých členských štátoch EÚ s rozsiahlou produkciou domáceho uhlia, napríklad v Nemecku a v Českej republike, sa v uhoľných elektrárnach vyrába približne 50 % elektrickej energie. V Poľsku tento podiel prekračuje 80 %.

3.7 Uhlie má popri využívaní na výrobu elektrickej energie **aj mnoho ďalších využití**. Používa sa na výrobu cementu a dá sa premeniť na tekuté palivá. Spomedzi ďalšieho hlavného využitia uhlia možno spomenúť oceľiarne, papierne, chemický a farmaceutický priemysel a odvetvie spracovania potravín.

3.8 Uhlie je tiež základnou zložkou pri výrobe **špecializovaných produktov**, ako je napríklad aktívne uhlie používané vo filtroch alebo uhlíkové vlákna používané v kozmonautike, stavebnom inžinierstve, vojenskom sektore atď. K dispozícii sú priemyselné procesy na výrobu syntetických palív alebo základných chemických látok požadovaných priemyslom, ako napríklad metanol. Z metanolu možno vyrobiť široké spektrum petrochemických látok, ktoré sa v súčasnosti vyrábajú z iných fosílnych palív.

3.9 Ak sa má dosiahnuť cieľ vytvorenia odolnej energetickej únie s progresívnou politikou v oblasti zmeny klímy, energetické odvetvia EÚ musia seriózne a intenzívne pracovať na potrebnej energetickej transformácii. Uhoľný priemysel sa musí sústreďovať na **efektívnejšie a čistejšie využívanie a na rozvoj alternatívneho využitia uhlia**. EÚ by preto mala na výskum a vývoj v oblasti chémie uhlia vyčleniť potrebné finančné prostriedky.

4. Opatrenia zamerané na menej škodlivé a efektívnejšie využívanie uhlia

4.1 Aj keď sa v **určitom období v budúcnosti očakáva postupné vyradenie uhlia** v EÚ, v niektorých krajinách a banských regiónoch sa uhlie bude naďalej používať ešte niekoľko desaťročí. Podľa Lisabonskej zmluvy majú členské štáty právo využívať vlastné zdroje energie a určiť si mix zdrojov energie, pričom si musia uvedomovať, že výroba energie sa nemá nijako subvencovať, a zohľadňovať všetky záväzky v oblasti zmeny klímy. Uhoľný priemysel však musí reagovať na pokračujúcu energetickú transformáciu, prechod **smerom k nízkouhlíkovému hospodárstvu** a najmä cieľ eliminácie emisií uhlíka využitím všetkých dostupných opatrení a techník určených na menej škodlivé a efektívnejšie využívanie uhlia. V tejto súvislosti je vhodné spomenúť niekoľko prínosných a osvedčených nástrojov: zvyšovanie efektívnosti, flexibilita a kogenerácia.

4.2 Keďže najväčší podiel na využívaní uhlia má výroba elektrickej energie, **vyššia efektívnosť** je dôležitým nástrojom na dosiahnutie menej znečisťujúceho využívania uhlia. Pri vysokej efektívnosti možno z každej tony uhlia vyrobiť viac elektrickej energie a emisie CO₂ je možné znížiť o 30 a viac percent. Ako dobrý príklad možno uviesť uhoľné elektrárne v Nemecku, ktoré dosahujú vysokú efektívnosť vďaka technológii optimalizovaných systémov. Tieto uhoľné elektrárne sú zároveň mimoriadne **flexibilné** a rýchlo dokážu zvyšovať alebo znižovať svoj výkon, čím sa podporuje využívanie energie z nestálych obnoviteľných zdrojov.

⁽⁶⁾ COM(2014) 330 final z 28. mája 2014.

4.3 **Kogenerácia (kombinovaná výroba tepla a elektriny alebo KVET)** predstavuje efektívnu a účinnú formu výroby elektrickej energie, a to z hľadiska energie, ako aj životného prostredia. Tradičné elektrárne vypúšťajú odpadové teplo do životného prostredia. Kogeneračné zariadenia toto teplo zachytávajú a využívajú ho, vďaka čomu sa palivo využíva efektívnejšie. V EÚ sa v súčasnosti vyrába 11,7 % vlastnej elektrickej energie využitím kogenerácie (7).

4.4 Existuje nádej, že v strednodobom horizonte by mohlo svoju úlohu v hospodárstve s nulovými emisiami uhlíka zohrávať aj **zachytávanie a ukladanie oxidu uhličitého (CCS)**. Treba primerane zlepšiť existujúce procesy, optimalizovať infraštruktúru a ukladať a musí sa objasniť konkurencieschopnosť elektrickej energie z uhoľných elektrární s CCS, aby sa mohli podniknúť ďalšie kroky smerujúce k vyžadovaniu CCS. Tiež by sa mala vykonať analýza nákladov a výnosov a environmentálneho vplyvu.

4.5 Pri úvahách o efektívnom a menej znečisťujúcom využívaní uhlia treba tiež spomenúť alternatívne využívanie uhlia, napríklad **skvapalnenie uhlia**. Uhlie možno premieňať na tekuté palivá: benzín, naftu a letecké palivo alebo petrochemické látky. Technológie sa postupne rozvíjajú, treba však myslieť aj na investície a prevádzkové náklady.

5. Európske banké regióny a ich budúcnosť

5.1 Situácia v európskych bankých regiónoch

5.1.1 **Uhoľné regióny** sú tradičnými priemyselnými oblasťami, kde sa industrializácia spojila s využívaním miestneho nerastného bohatstva. Tieto regióny sú teda **historicky prepojené s tradičnými odvetvami hospodárstva**, kde hlavnú úlohu zohrával ťažký hutnícky priemysel, chemický priemysel a energetika. Tieto odvetvia a spoločnosti, ktoré v nich pôsobia, čelia v posledných rokoch rýchlym zmenám vo vonkajšom prostredí (trhové podmienky, hospodárska súťaž, zákazníci, technológie) a zásadným vnútorným zmenám (zmena vlastníctva, ciele vlastníkov a kapitálová sila).

5.1.2 Okrem týchto podstatných zmien došlo v niektorých tradičných odvetviach k stagnácii, odchodu z regiónu alebo dokonca vyradeniu z prevádzky. V niektorých regiónoch nedokázalo európske uhlie konkurovať dovážanému uhlíu alebo iným fosílnym zdrojom energie, čo viedlo k dramatickému poklesu ťažby uhlia. Stačí uviesť jeden príklad: pred 100 rokmi sa v Spojenom kráľovstve vyprodukovalo každoročne približne 300 miliónov ton uhlia a toto odvetvie zamestnávalo viac ako jeden milión baníkov. Deindustrializácia viedla k úbytku počtu pracovných miest, ale **spoločnosti ťažiacie uhlie naďalej zostali jednými z najväčších zamestnávateľov v mnohých regiónoch**. Postupné vyradenie z prevádzky alebo úplné zastavenie prevádzky uhoľných spoločností má teda závažný vplyv na príslušné regióny. Táto situácia má veľký vplyv na malé a stredné podniky prepojené s ťažobnými spoločnosťami.

5.1.3 V mnohých krajinách je pre uhoľné regióny typická vyššia miera **nezamestnanosti**, ako je národný priemer, a **dlhodobá nezamestnanosť**. Pre nadbytočných baníkov preto bude ťažké nájsť si iné pracovné príležitosti. To je tiež dôvod, prečo narastá **chudoba, stagnácia a zhoršovanie životnej úrovne, ako aj počet sociálne vylúčených oblastí a ľudí**.

5.1.4 **Kľúčovým problémom spôsobeným zvyšujúcou sa mierou nezamestnanosti je nevyvážená ponuka a dopyt na trhu práce**. Inak povedané, je tu síce vysoká miera nezamestnanosti a jasný dopyt po pracovníkoch, ale dopyt sa týka zručností zodpovedajúcich požiadavkám trhu práce. **Vzdelanostný profil bývalých baníkov**, u ktorých dominujú manuálne zručnosti, nie je úplne v súlade s požiadavkami trhu práce z hľadiska profesionálneho (kvalifikácia) ani z hľadiska osobného (motivácia). Po prepustení veľkého počtu baníkov pri zatvorení bane zanikne doslova za noc veľmi veľa pracovných miest, čo môže mať za následok veľké miestne otrasy.

(7) Údaje Eurostatu z roku 2013; zverejnené v roku 2015.

5.1.5 Ťažobní robotníci majú tiež **menej rozvinutý zmysel pre podnikanie a menší sklon k začatiu nového podnikania**. Toto nedostatočné nadšenie nezávisle podnikat' je následkom dlhodobého vplyvu veľkých a mocných ťažobných spoločností, ktoré u svojich zamestnancov podporovali takúto kultúru vrátane neochoty prijímať riziká. Tento trend však možno pozorovať aj všeobecnejšie. Dokonca aj študenti univerzít by po ukončení štúdií uprednostnili zamestnať sa niekde.

5.1.6 Situáciu často zhoršuje nedostatok sľubnej práce a kariérnej perspektívy, **menej priaznivé podmienky na začatie nezávislého podnikania, nízke indexy realizovateľnosti a subštandardné výsledky inovácií**, s ktorými sa spája slabšia úloha vedy, výskumu a vývoja. **Nie všade sa dostatočne rozvíjajú verejné kapacity výskumu a vývoja a prenos poznatkov a ich uplatnenie v podnikateľskom sektore nefunguje práve najlepšie**. Aj z týchto dôvodov je hospodárska transformácia náročnejšia a ťažšia a nie vo všetkých prípadoch úspešná.

5.2 Problémy reštrukturalizácie v banských regiónoch

5.2.1 V krajinách EÚ produkujúcich uhlie **sa reštrukturalizácie často vykonávali ako reakcia na krízy**, ale bez primeraných politických záväzkov. To malo dramatické následky na kvalitu života ľudí v ťažobných spoločnostiach. Akékoľvek zníženie produkcie uhlia môže viesť k väčšej nezamestnanosti, najmä v banských regiónoch, v ktorých dochádza k dlhotrvajúcemu štrukturálnemu úpadku. Mnohí bývalí baníci a pracovníci podnikov prepojených s ťažbou čelia dlhodobej a často trvalej nezamestnanosti, čo prispieva k prehľbovaniu chudoby.

5.2.2 Z hľadiska očakávaných vplyvov politík v oblasti klímy na priemysel ťažby uhlia však, žiaľ, až na niekoľko výnimiek si **príslušné európske a vnútroštátne orgány doposiaľ zatvárali oči** a vyhýbali sa akémukoľvek zapojeniu sa do náležitých občianskych a sociálnych dialógov s pracovníkmi a občanmi v ťažobných spoločnostiach. Dokonca aj dnes sa prejavuje vyššia miera nedôvery časti pracovníkov v schopnosť orgánov účinne riešiť procesy priemyselnej reštrukturalizácie, čo je následkom predošlých reštrukturalizácií založených na populistických politických prísluboch, ktoré sa nepremietli do konkrétnych opatrení zameraných na opätovný hospodársky rozvoj týchto spoločností.

5.2.3 Na európskej aj vnútroštátnej úrovni možno zároveň pozorovať **nízku mieru empatie a chýbajúce skutočné pochopenie problémov, ktorým čelia banské regióny**. Možno tu pozorovať tendenciu nadmernej politizácie diskusie o budúcnosti ťažby v súvislosti s politikami v oblasti klímy, a to najmä v banských regiónoch, kde si ťažba uhlia nevyžaduje štátnu pomoc, ale aj v ťažobných oblastiach, kde uhoľný priemysel už prechádza bolestivým procesom reštrukturalizácie sa politici sa tejto téme vyhýbajú, pretože transformačné opatrenia smerujúce k novému regionálnemu profilu im nezaručia žiaden okamžitý voličský kapitál, sú nepopulárne a na to, aby priniesli výsledky, sú potrebné celé desaťročia.

5.2.4 Keďže existuje **jasné prepojenie medzi postupným vyradovaním uhlia a politikou v oblasti zmeny klímy**, súčasťou európskej politiky zameranej na vykonávanie cieľov v oblasti klímy musí byť **pomoc týmto regiónom vystaveným štrukturálnym zmenám**, t. j. banským regiónom.

5.2.5 Často dochádza k situáciám, keď miestne orgány **nemajú potrebné finančné a administratívne kapacity** na zabezpečenie projektov a ich riadenie v súlade s konkrétnymi požiadavkami Európskej komisie a vnútroštátnych orgánov. A to je aj dôvodom, prečo európske fondy prinášajú len obmedzené výsledky z hľadiska príležitostí a kvality života ľudí v spoločnostiach ťažiacich uhlie.

5.3 Podmienky, možnosti a opatrenia zamerané na reštrukturalizáciu banských regiónov

5.3.1 „Spravodlivá transformácia“⁽⁸⁾ ťažobných spoločností sa dá zaručiť vtedy, keď vnútroštátne a európske orgány dokážu vypracovať včasný a **cieľový plán opatrení**, ktorého úlohou bude: zaručiť dôstojné mzdy a isté pracovné miesta pre príslušných pracovníkov, zabezpečiť odbornú prípravu, rozvoj zručností a opätovné zamestnanie v rámci dôstojných pracovných alternatív, dodržiavať ľudské práva a zaručiť opatrenia na sociálnu ochranu vrátane dôchodkov, podporiť ľudí počas transformácie a zaručiť investície do obnovy spoločenstva vrátane zatvárania baní a rekultivácie baníckych lokalít alebo výstavby a služieb súvisiacich s energetickou transformáciou.

5.3.2 Tieto regióny teda budú potrebovať **naliehavú finančnú a odbornú pomoc**, a to nielen preto, aby sa mohli vyvíjať smerom k novému hospodárskemu a sociálnemu modelu, ale aj preto, aby v primeranom čase mohli riadiť viaceré riziká pre ľudské zdravie a životné prostredie spojené so súčasnými a minulými baníckymi činnosťami. Orgány členských štátov pôsobiace v oblasti geologického prieskumu a orgány zodpovedné za zatváranie baní a ich obnovu musia v tejto súvislosti spolupracovať pri zbere a uchovávaní údajov o nerastnom bohatstve a ťažbe a pri mapovaní hlavných rizík spojených s minulými ťažobnými činnosťami, zatváraním baní a ich konzerváciou.

5.3.3 Budúcnosť regiónov v súčasnosti závislých od využívania uhlia a ich budúce životné podmienky sa musia zahrnúť do predbežného **plánovania pokrývajúceho dve generácie**, t. j. 25 – 50 rokov. Postupné upúšťanie od využívania uhlia na energetické účely v týchto regiónoch nesmie viesť k ich stagnácii. Tieto regióny musia byť vzhľadom na svoj hospodársky a sociálny potenciál zapojené do vykonávania politiky EÚ v oblasti energetiky a klímy. Udržateľný rozvoj týchto regiónov sa musí zabezpečiť zaručením politického, občianskeho a sociálneho dialógu, ktorým sa musí zaistiť vypracovanie plánov transformácie na vnútroštátnej, priemyselnej aj podnikovej úrovni.

5.3.4 Takisto treba zastaviť pokles **atraktívnosti pre nových zahraničných a domácich investorov**. Túto atraktívnosť pritom neznižujú len nevhodné zručnosti pracovnej sily, ale aj nedostatok vhodných a dobre pripravených oblastí pre podniky a nedostatok veľkých strategických priemyselných zón.

5.3.5 Situácia bývalých baníkov v uhoľných regiónoch teda nie je vôbec jednoduchá. Rozumní zástupcovia uhoľných regiónov by mali apelovať na svoje vnútroštátne vlády a spolu by sa mali **pripraviť na reštrukturalizáciu a rozvoj uhoľných regiónov** v dostatočnom **predstihu pred akýmkoľvek plánovaným znížením alebo zastavením ťažby uhlia**.

5.3.6 Do energetickej transformácie a súvisiacej reštrukturalizácie banských regiónov sa musia zapojiť **regionálne orgány, vlády členských štátov aj inštitúcie EÚ**.

5.3.7 **Uhoľné regióny však majú značný potenciál** pre reštrukturalizáciu ako aj rozvoj. Mala by sa pripraviť skupina opatrení zameraných na rozvoj vrátane podpory výskumu a vývoja v inovačnom prostredí a s účasťou všetkých tradičných sektorov, ktoré v uhoľných regiónoch prežili, ako aj nových rozvíjajúcich sa sektorov.

5.3.8 V plnej miere treba využiť existujúcu energetickú infraštruktúru a kvalifikované ľudské zdroje z banských regiónov, pričom v tejto súvislosti treba podporiť aj opatrenia zamerané na **podporu verejných a súkromných investícií**. Existujúce spoločnosti a ostatné trhové subjekty musia výrazne investovať do nových výrobných zariadení vrátane zariadení na výrobu energie z obnoviteľných zdrojov.

⁽⁸⁾ Tlačová správa Európskej konfederácie odborových zväzov, október 2015: Climate justice: Paris and Beyond (Klimatická spravodlivosť: Paríž a obdobie po ňom).

5.3.9 **Štúdie realizovateľnosti** môžu preukázať, že niektoré banské regióny majú nielen veľký potenciál na výrobu slnečnej, veternej či geotermálnej energie, ale aj jednoduchšie plnia iné podmienky potrebné na investície a nasadzovanie technológií zelenej energie: jednoduchý prístup k pôde pre nové výrobné zariadenia, kvalifikované ľudské zdroje alebo ochota rekvalifikovať sa, informovanosť miestnych verejných orgánov o výzvach energetického odvetvia a miestne spoločenstvá zvyknuté na priemyselné projekty.

5.3.10 Súčasná ťažobná spoločnosť vlastní alebo **majú právo využívať veľké pozemky** a/alebo stovky kilometrov podzemných chodieb, ktoré by sa dali využiť v procese energetickej transformácie. Väčšina ťažobných jednotiek má navyše spoľahlivé prepojenie s regionálnymi alebo vnútroštátnymi sieťami na dopravu energie.

5.3.11 S cieľom podporiť ďalšie investície zo súkromného sektora, ktorý zohráva kľúčovú úlohu, sa z **európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF)** účelovo vyčlenilo minimálne 27 miliárd EUR výlučne na investície do nízkouhlíkového hospodárstva vrátane energetickej účinnosti. Minimálne 12 %, 15 % alebo 20 % prostriedkov Európskeho fondu regionálneho rozvoja (EFRR) vyčlenených pre jednotlivé štáty sa musí investovať do podpory prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo, a to vo všetkých odvetviach v menej rozvinutých, prechodných a viac rozvinutých regiónoch EÚ. Ak sa na takéto investície využíva Kohézny fond, tento podiel sa pre menej rozvinuté regióny zvýši na 15 %⁽⁹⁾.

5.3.12 V snahe o hospodársku diverzifikáciu a energetickú transformáciu môžu ťažobným spoločnostiam **častočne** pomôcť **európske fondy**, ale **väčšina investícií** do hospodárskeho rozvoja sa musí poskytnúť z **verejných fondov** príslušných **členských štátov alebo** prilákaním nových **súkromných investícií**.

5.3.13 Vyššie uvedené aspekty sa musia zväziť pri vypracúvaní opatrení zameraných na pomoc banským regiónom v tomto nevyhnutnom procese energetickej transformácie a hospodárskej diverzifikácie, pričom do vymedzovania **nových možností rozvoja daných spoločenstiev** sa musia zapojiť sociálni partneri, občianska spoločnosť a všeobecne aj občania z týchto regiónov.

5.3.14 V **Pláne podpory transformácie spoločenstiev a regiónov závislých od produkcie uhlia** by sa mali regióny nájsť na uskutočnenie transformácie, stimuláciu inovačného vývoja, zachovanie atraktívnosti investícií a vytváranie príležitostí pre zamestnanosť a dôstojný život.

5.3.15 Tento **plán** by mohla **vypracovať poradná skupina v spolupráci s Európskou komisiou a Európskym parlamentom**. Členmi tejto poradnej skupiny by mali byť zástupcovia banských regiónov, odborových zväzov, mimovládnych organizácií, výskumu a vývoja a uhoľného priemyslu.

5.3.16 **Plán** podpory spoločenstiev a regiónov závislých od produkcie uhlia by mal spočívať na **troch pilieroch**:

— politický, občiansky a sociálny dialóg,

— hospodárske, sociálne a environmentálne investície,

— investície do vzdelávania, odbornej prípravy, výskumu a vývoja, inovácie a kultúry.

5.4 **Očakávaný vývoj v banských regiónoch**

5.4.1 Budúcnosť **európskych banských regiónov sa bude vyvíjať dvomi smermi**. V niektorých regiónoch možno očakávať prudké alebo dokonca unáhlené zastavenie produkcie uhlia, zatiaľ čo v iných môže produkcia pokračovať ešte niekoľko desaťročí.

⁽⁹⁾ Európska energetická bezpečnosť, COM (2014) 330 final z 28. mája 2014, kapitola 3, strana 7.

5.4.2 V **prvom prípade** môže byť zastavenie následkom hospodárskej a trhovej situácie, ktorá je zložitá, najmä v európskom odvetví čierneho uhlia, ktoré súťaží s veľmi lacným dovozom uhlia. Situácia je v dôsledku toho veľmi ťažká, dokonca aj v tých baniach, ktoré boli až donedávna veľmi ziskové. V niektorých regiónoch sa vláda alebo spoločnosti môžu rozhodnúť o zatvorení baní v súlade s Lisabonskou zmluvou a právom členských štátov EÚ rozhodovať o vlastnom energetickom mixe.

5.4.3 Pre tieto regióny by bolo vhodné **rýchlo vytvoriť sociálny program** založený na osvedčených postupoch z rôznych krajín EÚ produkujúcich uhlie, ktoré zažili ukončenie využívania uhlia alebo ktoré sa na tento krok pripravujú. V tejto súvislosti môžu byť užitočné skúsenosti z Nemecka, kde sa ťažba čierneho uhlia podľa plánu ukončí v roku 2018. Sú tu aj ďalšie regióny, kde sa kedysi ťažilo uhlie, ako napríklad Spojené kráľovstvo, Francúzsko, Holandsko a Belgicko, ktoré všetky majú cenné skúsenosti.

5.4.4 V regiónoch, kde sa očakáva pokračovanie **produkcie uhlia v dlhodobejšom horizonte**, je dôležité sústrediť sa predovšetkým na **efektívne a menej škodlivé využívanie tohto uhlia**. V prípade využívania uhlia na výrobu elektriny bude naďalej prioritou znižovanie emisií. EÚ má na to nástroje, a to revidovaný systém obchodovania s emisiami, podľa ktorého sa do roku 2058 vyžadujú nulové emisie uhlíka, smernicu o priemyselných emisiách a nový referenčný dokument BAT pre veľké spaľovacie zariadenia, ktorý bude čoskoro dokončený.

5.4.5 V stratégii pre uhoľné regióny s dlhodobější budúcnosťou bude veľmi dôležitú úlohu zohrávať **výskum a vývoj**. Ďalšie zvyšovanie efektívnosti elektrární totiž povedie k väčšiemu znižovaniu emisií a menšej spotrebe palív. Väčšia flexibilita elektrární môže pomáhať pri podpore priebežného využívania obnoviteľných zdrojov energie. Okrem čistých uhoľných technológií alebo využívania skladovania CO₂ by sa mali zohľadňovať aj alternatívne využitia uhlia.

5.4.6 Ale dokonca aj v regiónoch s dlhodobějšími vyhliadkami ťažby uhlia musí byť prioritou príprava na zastavenie ťažby uhlia a na reštrukturalizáciu regiónov, v ktorých sa ťaží uhlie.

V Bruseli 25. mája 2016

Predsa
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Dosah záverov konferencie COP 21 na európsku dopravnú politiku

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2016/C 303/02)

Spravodajca: Raymond HENCKS

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 21. januára 2016 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

Dosah záverov konferencie COP 21 na európsku dopravnú politiku

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

Sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 3. mája 2016.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 517. plenárnom zasadnutí 25. a 26. mája 2016 (schôdza z 26. mája) prijal 188 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 4 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV víta prijatie parížskej dohody na 21. zasadnutí Konferencie zmluvných strán (COP 21) Rámcového dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene klímy, ako aj plánovaného vnútroštátne stanoveného príspevku EÚ a jej členských štátov, ktorým sa zaväzujú znížiť domáce emisie skleníkových plynov aspoň o 40 % do roku 2030 a o 80 – 95 % do roku 2050 v porovnaní s úrovňou emisií v roku 1990.

1.2 Súhlasí tiež s tým, že tento cieľ sa bude musieť dosiahnuť spoločne a na základe spoločnej zodpovednosti EÚ a členských štátov a že nové plánované vnútroštátne stanovené príspevky sa budú oznamovať každých päť rokov.

1.3 Cieľ v oblasti dopravy, ktorým je zníženie emisií skleníkových plynov o 60 % oproti úrovni emisií v roku 1990, je veľmi ambiciózny a vyžaduje si veľké úsilie. Hoci rozhodnutie o rozdelení úsilia na platné obdobie až do roku 2020 (rozhodnutie č. 406/2009), ako aj budúce rozhodnutie na obdobie 2020 – 2030 ponechajú členským štátom voľnú ruku, pokiaľ ide o výber hospodárskych odvetví, ktoré budú musieť znížiť emisie skleníkových plynov, Komisia predsa navrhuje v prípade potreby dodatočného úsilia využívať medzinárodné kvóty a vyhýbať sa dodatočným záväzkom v prípade odvetví, ktoré nepatria do systému obchodovania s emisiami (ETS) [COM(2015) 81]. Pokiaľ ide o dopravu, domnieva sa, že „v iných odvetviach hospodárstva možno dosiahnuť výraznejšie zníženia“ [COM(2011) 144]. Cieľ v oblasti dopravy, ktorým je zníženie emisií skleníkových plynov o 60 %, možno teda stále považovať za aktuálny a v súlade so všeobecným cieľom EÚ v rámci COP 21, ak sa opatrenia a súvisiace iniciatívy budú bezodkladne realizovať s potrebnou odhodlanosťou a čo najskôr.

1.4 To však nebráni Únii a členským štátom, aby prehodnotili jednotlivé prebiehajúce alebo plánované opatrenia a iniciatívy uvedené v bielej knihe o doprave [COM(2011) 144 final] a v pláne o rámcovej stratégii pre stabilnú energetickú úniu [COM(2015) 80 final] vzhľadom na ich účinnosť, realizovateľnosť, a najmä na cieľ, ktorým je dekarbonizácia dopravy, a aby ich vylepšili alebo pridali nové v rámci revízie bielej knihy o doprave, ktorá sa má uskutočniť v roku 2016, bez toho, aby narušili konkurencieschopnosť EÚ. Niektoré z nich budú legislatívnej povahy, ale väčšina bude musieť vychádzať z dobrovoľných príspevkoch štátov v záujme zmeny správania alebo zvyku, čo je nevyhnutné na dosiahnutie úspechu.

1.5 EHSV zároveň poukazuje na význam činnosti, ktorú s cieľom zriadiť celosvetový systém na obchodovanie s emisnými kvótami v oblasti letectva plánuje uskutočniť Medzinárodná organizácia civilného letectva (ICAO) a s cieľom kontrolovať emisie pochádzajúce z námornej dopravy aj Medzinárodná námorná organizácia (IMO), a žiada, aby boli v rámci prebiehajúcich rokovaní s týmito organizáciami dosiahnuté ambiciózne výsledky.

1.6 Zdôrazňuje potrebu flexibilne uplatňovať zásadu „znečisťovateľ platí“, najmä v súvislosti so vzdialenými vidieckymi, horskými a ostrovnými oblasťami, aby sa zabránilo vzniku účinkov, ktoré budú nepriamo úmerné nákladom, a aby sa zachoval jej prínos ako nástroja na ovplyvňovanie výberu týkajúceho sa organizácie dopravných služieb a zároveň odstránila akákoľvek nekalá súťaž medzi jednotlivými druhmi dopravy. EHSV odporúča, aby sa preskúmala možnosť zaviesť komplexnú organizáciu vidieckej dopravy v regiónoch s cieľom splniť požiadavky dohody z konferencie COP 21 a potreby zraniteľných osôb.

1.7 Uplatňovanie zásady „znečisťovateľ platí“ však v žiadnom prípade nebude stačiť na zaistenie prechodu na spoločnosť s nízkym využívaním uhlíka. Omnoho dôležitejšie je prijať dodatočné opatrenia, ako je zvýšenie energetickej efektívnosti, väčšia elektromobilita, častejšie spoločné využívanie áut a kombinovanej dopravy, rozvoj alternatívnych zdrojov energie a vypracovanie environmentálnych noriem kvality, ako aj predovšetkým podpora verejnej dopravy.

1.8 Pokiaľ ide o bioenergiu, bude treba naďalej sa usilovať o to, aby sa dosiahla vyššia miera zníženia emisií skleníkových plynov a aby sa zabránilo zmenám v používaní pôdy. Preto by sa malo ďalej presadzovať energetické využívanie rezíduí, vedľajších produktov a odpadu na výrobu palív. Stále existuje určitý potenciál pre biopalivá v cestnej nákladnej doprave, leteckej doprave a námornej doprave. Biopalivá však nie sú sebestačným riešením a dôvodom na to, aby sa nevyvíjali a nepresadzovali riešenia zamerané na náhradu spaľovacieho motora elektrickou mobilitou a/alebo vodíkovými technológiami alebo technológiami založenými na iných alternatívnych a udržateľných zdrojoch energie.

V konečnom dôsledku nepôjde o brzdenie mobility ako takej, ale o obmedzenie individuálnej motorizovanej dopravy, len čo bude k dispozícii iná vhodná alternatíva, a o podporu hromadnej dopravy vo všeobecnom záujme životného prostredia s cieľom zabrániť dopravným zápcham v mestách.

1.9 Nielen vlády sa budú musieť zaoberať znižovaním investícií do znečisťujúcich činností, ku ktorému nedôjde bez zvyšovania povedomia a mobilizácie v celom dopravnom reťazci (konštruktéri, dopravcovia, používatelia) prostredníctvom legislatívnych alebo stimulačných, či dokonca odrádzajúcich opatrení. Budovanie kapacít, technická pomoc a ľahší prístup k financovaniu na miestnej a národnej úrovni majú rozhodujúci význam pri prechode na nízkouhlíkový dopravný systém. V investičných programoch Európskej únie by sa preto pri integrácii všetkých druhov dopravy mali uprednostniť z klimatického hľadiska najefektívnejšie projekty, čo by sa malo posudzovať podľa kritérií hodnotenia, ktoré sú v súlade so závermi konferencie COP 21.

1.10 Bude potrebné pokračovať v silnej mobilizácii, ktorú v rámci konferencie COP 21 preukázali organizácie občianskej spoločnosti a hospodárske a sociálne subjekty s cieľom rozšíriť občianske hnutie za klimatickú spravodlivosť a zníženie investícií do znečisťujúcich činností.

1.11 EHSV preto odporúča využiť participatívny dialóg s občianskou spoločnosťou v súlade s jeho vymedzením v prieskumnom stanovisku EHSV z 11. júla 2012 na tému *Biela kniha o doprave: Zapojenie a angažovanosť občianskej spoločnosti* (EHSV 1598/2012).

2. Kľúčové rozhodnutia COP 21 – Parížska dohoda

2.1 Rámcový dohovor Organizácie Spojených národov o zmene klímy (na ktorý sa odvoláva COP 21 z roku 2015) sa obmedzoval na ustálenie koncentrácií skleníkových plynov (Hlavným skleníkovým plynom v odvetví dopravy je oxid uhličitý (CO₂), ktorý sa dostáva do atmosféry vo fáze výroby elektriny a v prípade palív vo fáze výroby a pri prevádzke.) v atmosfére na úrovni, ktorá zabráni nebezpečným antropogénnym zásahom do klimatického systému. Parížskou dohodou z 12. decembra 2015 sa však po prvýkrát všetkých 195 signatárov uvedeného rámcového dohovoru zaväzuje, že urýchlia znižovanie emisií skleníkových plynov v záujme dosiahnutia konečného dlhodobého cieľa, ktorým je zastaviť zvyšovanie priemernej teploty planéty zreteľne pod 2 °C (v horizonte do roku 2100) v porovnaní s úrovňami z obdobia pred industrializáciou a neustálym uskutočňovaním opatrení s cieľom obmedziť toto zvyšovanie na 1,5 °C, oproti súčasnému vývoju, ktorý smeruje k 3 °C globálnemu otepleniu na konci dvadsiateho prvého storočia.

2.2 Po ratifikácii uvedenej dohody budú mať signatári povinnosť uskutočňovať a oznamovať plánované vnútroštátne stanovené príspevky podľa programov vždy v trvaní piatich rokov, a to v záujme dosiahnutia konečného cieľa.

2.3 Nadobudnutie platnosti parížskej dohody sa plánuje na rok 2020, ak ju dotedy ratifikuje aspoň 55 štátov, ktoré predstavujú aspoň 55 % emisií skleníkových plynov na planéte, bez toho, aby bola dotknutá odporúčaná možnosť jej vykonávania ešte predtým, ako nadobudne platnosť.

2.4 EÚ a členské štáty sa 6. marca 2015 v súlade so závermi Európskej rady z 23. a 24. októbra 2014 dohodli na záväznom ciele, ktorým je zníženie domácich emisií skleníkových plynov aspoň o 40 % okolo roku 2030 a o 80 až 95 % do roku 2050.

2.5 Podľa uvedených záverov musia tento cieľ dosiahnuť EÚ a členské štáty spoločne, a to najmä znížením emisií o 43 % do roku 2030 v odvetviach, ktoré patria do systému EÚ na obchodovanie s emisiami (ETS), a o 30 % v odvetviach, ktoré do neho nepatria (všetko vzhľadom na rok 2005), ako aj účasťou založenou na spravodlivosti a solidarite.

3. Súčasná situácia v odvetví dopravy v EÚ

3.1 Európska komisia už vo svojej bielej knihe o doprave z roku 2011 [COM(2011) 144 final] uverejnila naliehavú výzvu, ktorá sa týkala potreby výrazne znížiť emisie skleníkových plynov s cieľom udržať nárast teploty spôsobený zmenou klímy pod hranicou 2 °C, a zároveň uviedla, že je nevyhnutné dosiahnuť zníženie emisií skleníkových plynov v doprave aspoň o 60 % pod úroveň emisií z roku 1990, pričom ešte poznamenala, „že v iných odvetviach hospodárstva možno dosiahnuť výraznejšie zníženia“.

3.2 Približne štvrtina emisií skleníkových plynov EÚ pochádza z dopravy: 12,7 % celkových emisií dopravy produkuje letecká doprava, 13,5 % námorná doprava, 0,7 % železničná doprava, 1,8 % vnútrozemská vodná doprava a 71,3 % cestná doprava (2008). Vplyv určitého druhu dopravy na životné prostredie však nezávisí iba od priamych emisií, ale aj od podielu nepriamych emisií, ktoré vznikajú najmä pri výrobe energie potrebnej na presuny.

3.3 Z celosvetového hľadiska je odvetvie dopravy priemyselným odvetvím s najvyšším rastom emisií CO₂. V EÚ je odvetvie dopravy druhým najväčším producentom emisií skleníkových plynov. Okrem toho emisie z leteckej dopravy a námornej dopravy zaznamenávajú najrýchlejší rast, avšak parížska dohoda sa na tieto odvetvia nevzťahuje.

3.4 V bielej knihe o doprave z roku 2011 sa konštatuje, že dopravný systém EÚ stále nie je udržateľný a na zlepšenie tejto situácie sa v nej navrhuje:

— odstrániť závislosť dopravy od ropy bez toho, aby sa obetovala jej efektívnosť a ohrozila mobilita,

— využívať menej energie a zlepšiť energetickú efektívnosť vozidiel vo všetkých druhoch dopravy.

3.5 Komisia v bielej knihe o doprave, ako aj v rámcovej stratégii pre stabilnú energetickú úniu navrhuje niekoľko opatrení, ktorých cieľom je vytvoriť odvetvie dopravy bez emisií uhlíka.

3.6 Medzi tieto opatrenia patria prísnejšie normy emisií CO₂ pre automobily a dodávky po roku 2020, opatrenia na zlepšenie účinnosti palív a zníženie emisií nákladných vozidiel a lepšie riadenie premávky. Treba podporovať systémy spoplatňovania využívania ciest založené na zásade „znečisťovateľ platí/používateľ platí“, ako aj zavádzanie alternatívnych palív vrátane elektromobility, a zároveň treba mať na zreteli najmä potrebu rozširovať adekvátnu infraštruktúru.

4. Povinnosti vyplývajúce z parížskej dohody

4.1 Po ratifikácii uvedenej dohody (do 21. apríla 2017) budú mať signatári povinnosť uskutočňovať a oznamovať vnútroštátne stanovené príspevky podľa programov, ktoré majú vždy trvanie päť rokov, a to v záujme dosiahnutia konečného cieľa.

4.2 Európska únia môže v súlade s článkom 4 ods. 16 parížskej dohody konať v rámci spoločnej zodpovednosti spolu so svojimi členskými štátmi a bude povinná oznámiť sekretariátu parížskej dohody úroveň emisií, ktorú pridelila každému členskému štátu.

4.3 Podľa článku 4 ods. 9 parížskej dohody a rozhodnutia 1/CP.21 je potrebné oznámiť príspevky stanovené podľa kalendára do roku 2030 alebo ich do roku 2020 aktualizovať. Tento postup sa bude každých päť rokov opakovať v rámci stratégie rozvoja s nízkymi emisiami skleníkových plynov do roku 2050. Príspevky, ktoré budú nasledovať, musia znamenať vývoj v porovnaní s predchádzajúcim príspevkom (článok 4 ods. 3).

4.4 Európska únia si už síce stanovila ciele a príspevky v horizonte do roku 2030 a 2050, úrovne celosvetových emisií (všetky odvetvia hospodárstva spolu), ktoré boli konferenciou COP 21 odhadnuté na základe vnútroštátnych príspevkov v roku 2030 (55 gigaton), sú však nedostatočné vzhľadom na cieľ, ktorým je udržať nárast teploty pod hranicou 2 °C, takže bude potrebné vyvinúť dodatočné úsilie na zníženie emisií na 40 gigaton.

4.5 Hoci rozhodnutie o rozdelení úsilia na platné obdobie až do roku 2020 (rozhodnutie č. 406/2009), ako aj budúce rozhodnutie na obdobie 2020 – 2030 ponechajú členským štátom voľnú ruku, pokiaľ ide o výber hospodárskych odvetví, ktoré budú musieť znížiť emisie skleníkových plynov, Komisia vo svojom oznámení s názvom Parížsky protokol – Konceptia boja proti celosvetovej zmene klímy po roku 2020 (COM(2015) 81 final) v prípade potreby dodatočného úsilia navrhuje využívať medzinárodné kvóty a vyhýbať sa dodatočným záväzkom v prípade odvetví, ktoré nepatria do ETS. EHSV podporil tento postoj EÚ (stanovisko NAT 665/2015). Komisia okrem toho v bielej knihe o doprave uviedla, že „v iných odvetviach hospodárstva možno dosiahnuť výraznejšie zníženia“.

4.6 Vzhľadom na uvedené informácie a na skutočnosť, že o znížení emisií skleníkových plynov v doprave v rozsahu od 60 % sa rozhodlo už dávno pred konferenciou v Paríži s cieľom udržať nárast teploty v dôsledku zmeny klímy pod hranicou 2 °C, sa EHSV domnieva, že tento cieľ je stále aktuálny a v súlade s rozhodnutiami konferencie COP 21.

4.7 Treba ešte poznamenať, že súčasťou plánovaného vnútroštátne stanoveného príspevku nie je záväzok EÚ, že bude konať v rámci Medzinárodnej organizácie civilného letectva, aby podporila rozvoj celosvetového ETS v letectve, a podávať správy o emisiách skleníkových plynov v rámci Medzinárodnej námornej organizácie. EÚ by mala presadzovať ambiciózne výsledky v súvislosti s prebiehajúcimi rokovaniami s ICAO a IMO.

5. Stratégia: konkrétne kroky, ktoré treba podniknúť

5.1 EHSV konštatuje, že existuje značný súlad medzi plánovaným vnútroštátne stanoveným príspevkom EÚ a cieľmi, ktoré Komisia vymedzila v rôznych oznámeniach týkajúcich sa opatrení klimateknej politiky v oblasti dopravy. Stále je však naliehavé a nevyhnutné, aby sa vykonalo 40 činností a 131 iniciatív z bielej knihy o doprave, a to s náležitým odhodlaním a čo najskôr.

5.2 Je však tiež vhodné prehodnotiť opatrenia uvedené v bielej knihe o doprave, ktoré sa týkajú zníženia emisií skleníkových plynov v súvislosti s plánovaným vnútroštátne stanoveným príspevkom a cieľmi vymedzenými v balíku opatrení pre energetickú úniu v rámci revízie tejto bielej knihy v roku 2016, ako oznámila Komisia ⁽¹⁾.

5.3 Pôjde o hodnotenie jednotlivých iniciatív vzhľadom na ich účinnosť, realizovateľnosť, a najmä na cieľ, ktorým je dekarbonizácia dopravy, ktoré sa uskutočňujú na základe bielej knihy o doprave a balíka opatrení v oblasti energetickej únie, ako aj o ich vylepšenie alebo prídanie nových iniciatív. Niektoré z nich budú legislatívnej povahy, ale väčšina bude musieť vychádzať z dobrovoľných príspevkov štátov v záujme zmeny správania alebo zvyku, čo je nevyhnutné na dosiahnutie úspechu.

(¹) Ú. v. EÚ C 291, 4.9.2015, s. 14.

5.4 Prechod na nízkouhlíkovú dopravu prináša tieto výzvy:

- správne sklbiť hospodárske a sociálne požiadavky,
- zohľadniť všeobecný záujem a environmentálne požiadavky,
- nebrzdíť mobilitu ako takú, výrazne obmedziť premávku a individuálnu dopravu prostredníctvom územného plánovania a hospodárskej politiky v centrách miest a prímestských oblastiach a podporovať hromadnú dopravu,
- vplývať na správanie vrátane zaužívaných spôsobov cestovania spolu s účinnou logistikou nákladnej dopravy aj v mestskom prostredí a podporovať kooperatívne riešenia s cieľom dosiahnuť optimálne využívanie zdrojov,
- podporovať kombinovanú dopravu.

Vhodné činnosti súvisiace s dopravou zamerané na zníženie emisií na národnej a nižšej než národnej úrovni by mohli pomôcť mestám pri znižovaní emisií o 50 % do roku 2050 v porovnaní so scenárom so zachovaním status quo. Existujúce sporadické riešenia by sa mali začleniť do politiky strategického plánovania mobility, ktorá umožní lepšiu koordináciu medzi mestskou politikou a dopravnou politikou. Budovanie kapacít, technická pomoc a ľahší prístup k financovaniu na miestnej a národnej úrovni majú rozhodujúci význam pri dosahovaní týchto cieľov.

5.5 Nástroj na prepájanie Európy, štrukturálne fondy a Kohézny fond, Európsky fond pre strategické investície, ako aj všetky ostatné programy, ktoré pri financovaní projektov podporujú investície do dopravy, by mali pri súčasnej integrácii rôznych druhov dopravy s cieľom vytvoriť európsku dopravnú sieť dať prednosť menej znečisťujúcim druhom dopravy. Kritéria posudzovania žiadostí o financovanie by mali obsahovať výslovný odkaz na zásady v súlade so závermi konferencie COP 21.

5.6 Rozdelenie úsilia medzi členské štáty a medzi odvetvia patriace a nepatriace do ETS vrátane dopravy bude kľúčové z hľadiska zavedenia plánovaného vnútroštátne stanoveného príspevku EÚ a bude musieť byť v súlade s jej strategickými cieľmi. Pri tomto rozdelení sa musia zohľadniť závery Európskej rady z októbra 2014, aby sa dospelo k vyváženému výsledku vzhľadom na efektívnosť z hľadiska nákladov a konkurencieschopnosti. Tieto parametre musia prevládať, keď sa bude v roku 2016 prijímať rozhodnutie o úsilí na obdobie 2020 – 2030 [COM(2015)80, príloha 1], pričom treba mať na zreteli zachovanie konkurencieschopnosti EÚ.

5.7 Revízia uvedenej bielej knihy bude musieť okrem iného poskytnúť konkrétne prostriedky na podnietenie širokej diskusie s občianskou spoločnosťou vzhľadom na to, že akceptácia niekedy málo obľúbených opatrení zo strany spoločnosti je nevyhnutná, a všetky opatrenia zostanú neúčinné, ak sa ich adresáti s nimi nestotožnia. Bude teda potrebné pokračovať v silnej mobilizácii, ktorú v rámci konferencie COP 21 preukázali organizácie občianskej spoločnosti a hospodárske a sociálne subjekty s cieľom rozšíriť občianske hnutie za klimatickú spravodlivosť a zníženie investícií do znečisťujúcich činností.

5.8 Mali by sa podporovať a rozšíriť také iniciatívy, ako je Celosvetová iniciatíva v oblasti spotreby palív (Global Fuel Economy Initiative – GFEI) združujúca krajiny, ktoré sa zaviazali vypracovať politické opatrenia a právne predpisy v oblasti energetickej efektívnosti vozidiel alebo Parížske vyhlásenie o elektromobilitě a zmene klímy a výzva na prijatie opatrení (Paris Declaration on Electro-Mobility and Climate Change & Call to Action) nadväzujúce na záväzky stoviek odhodlaných snáh o udržateľnú elektrifikáciu dopravy, iniciatíva MobiliseYourCity zameraná na podporovanie miest a rozvojové a rýchlo sa rozvíjajúce krajiny, aby vypracovali a realizovali plány udržateľnej mestskej mobility a národné politiky v oblasti mestskej dopravy alebo Celosvetový akčný plán pre ekologickú nákladnú dopravu (Global Green Freight Action Plan).

5.9 Ako už EHSV uviedol⁽²⁾, participatívna správa si vyžaduje dobrú organizačnú a procesnú štruktúru, aby sa stala účinnou a mohla dosahovať sledované ciele. Zapojenie zainteresovaných strán do dlhodobého trvalo udržateľného rozvoja funguje najlepšie, ak sa organizuje ako nepretržitý a integrujúci proces a nevykonáva sa len ako jednorazový alebo ad hoc úkon zapojenia.

5.10 EHSV sa rozhodol vytvoriť fórum európskej občianskej spoločnosti pre trvalo udržateľný rozvoj, ktoré by malo poskytovať organizačný a nezávislý rámec na zapájanie občianskej spoločnosti do vykonávania, kontroly a preskúmania horizontálnych otázok, ktoré súvisia s programom trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030 a najmä s jeho cieľom č. 13 (Naliehavo prijať opatrenia na boj proti zmene klímy a jej vplyvom.). Pokiaľ ide o otázky týkajúce sa dopravy, bude vhodné využiť participatívny dialóg, ktorý vedie EHSV a ktorý je určený na vykonávanie bielej knihy o dopravnej politike z roku 2011.

5.11 EHSV momentálne vypracúva stanovisko (NAT/684) na tému „Vytvorenie koalície občianskej spoločnosti a orgánov na nižšej ako celoštátnej úrovni v snahe splniť záväzky stanovené v parížskej dohode“. Parížska dohoda by však nemala viesť k vzniku ďalšej platformy so záväzkami, ale skôr k iniciovaniu komplexného rámca, ktorý bude z dlhodobého hľadiska koordinovať opatrenia neštátnych subjektov a opatrenia vlády. Úloha občianskej spoločnosti pri vykonávaní záväzkov má nepochybne rozhodujúci význam.

5.12 Nielen vlády sa budú musieť zaoberať znižovaním investícií do znečisťujúcich činností, ku ktorému nedôjde bez zvyšovania povedomia a mobilizácie v celom dopravnom reťazci (konštruktéri, dopravcovia, používatelia) prostredníctvom legislatívnych alebo stimulačných, či dokonca odrádzajúcich opatrení.

5.13 Na základe stratégie dobrovoľných záväzkov, ktorá vzišla z konferencie COP 21, je každá krajina povinná len informovať o nepovinných záväzkoch, zatiaľ čo zavedenie záväznej normy týkajúcej sa emisií by bolo nepochybne najúčinnnejším riešením na dosiahnutie výsledku, s ktorým parížska dohoda počíta. Rozdelenie úsilia na úrovni EÚ na roky 2020 – 2030, ktoré sa uvádza v bode 5.5, však prijaté záväzky posilní.

6. Systém „znečisťovateľ platí“

6.1 Podľa Lisabonskej zmluvy (pozri článok 191 ods. 2 ZFEÚ) politika EÚ v oblasti životného prostredia vychádza zo zásad predchádzania škodám a prevencie, zo zásady nápravy škôd na životnom prostredí prioritne pri zdroji a zo zásady, že náhradu škody hradí znečisťovateľ.

6.2 Ide o to, aby sa zaplatila cena za environmentálne škody, za ktoré sú zodpovední znečisťovatelia. Cena uhlíka má však v klimatických politikách členských štátov rôznu podobu, pričom prevládajú dane, ktoré však v prvom rade ovplyvňujú kúpnu silu domácností s najnižšími príjmami a zamestnanosť.

6.3 Podľa bielej knihy o doprave treba poplatky a dane z dopravy upraviť tak, aby sa viac uplatňovala zásada „znečisťovateľ platí“ a „používateľ platí“.

6.4 Prístup Komisie sa zakladá na systéme „znečisťovateľ platí“ a možnostiach, ktoré ponúka spoplatnenie cestnej siete ako nástroj na financovanie výstavby a údržby infraštruktúry. Úlohou tohto systému je podporovať udržateľné spôsoby dopravy internalizáciou externých nákladov a zabezpečenie financovania.

6.5 V Európskej únii však existuje zmes rôznych a nekonzistentných systémov, ktorú tvoria elektronické mýta, diaľničné známky, poplatky za vjazd motorového vozidla do centra mesta, satelitom počítané poplatky na kilometer (GNSS). Okrem toho pravidlá spoločenstva týkajúce sa spoplatňovania cestnej dopravy pre ťažké vozidlá (Eurovignette) sa uplatňujú už iba v štyroch členských štátoch, zatiaľ čo iné členské štáty nemajú dokonca žiadne príjmy zo systémov spoplatňovania využívania ciest. V dôsledku tejto situácie sa vynárajú závažné otázky súvisiace s rozvojom jednotného trhu a so situáciou občanov, čo má negatívny vplyv na hospodársky rast a prehlbovanie spoločenských nerovností v mnohých členských štátoch. Okrem toho skutočnosť, že sa nevyberajú poplatky za používanie cestnej siete, môže mať vplyv (nehovoriac o nákladoch negatívnych účinkov na životné prostredie) na podmienky hospodárskej súťaže pre železničnú dopravu tam, kde existuje železničné spojenie.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 299, 4.10.2012, s. 170.

6.6 Je však dôležité, aby sa v európskom systéme spolplatňovania využívania ciest stanovila určitá flexibilita, aby bolo možné zohľadniť situáciu okrajových regiónov a vzdialených vidieckych, horských a ostrovných oblastí s nízkou hustotou obyvateľstva, ktoré nemajú vhodné alternatívy cestnej dopravy, takže internalizácia externých nákladov by nepriniesla žiadne zmeny správania alebo organizácie dopravy, iba by škodila ich konkurencieschopnosti. Hospodársky a sociálny blahobyt vidieckych regiónov závisí od nákladovo efektívneho a ekologického dopravného systému. Ako prostriedok na obmedzenie emisií z dopravy niektoré vlády zaviedli rôzne formy dane z uhlíka, ktoré zlyhali a ktoré rodinám spôsobili výrazné dodatočné náklady, najmä rodinám vo vidieckych, vzdialených a v horských oblastiach.

6.7 Podľa komisárky pre dopravu plánuje Komisia predložiť koncom roka 2016 návrh európskeho systému pre kamióny a osobné automobily spolu s jednotnými predpismi na výber mýta vo všetkých členských štátoch EÚ, ktorý sa bude zakladať výlučne na počte prejdenných kilometrov.

6.8 EHSV víta zámer Komisie zosúladiť na európskej úrovni systém spolplatňovania využívania ciest založený na zásade „znečisťovateľ platí“, ale domnieva sa, že možnosť „internalizácie“ pri stanovovaní cien určite nestačí na to, aby vznikla udržateľná dopravná politika, ktorá bude rešpektovať záväzky prijaté v rámci konferencie COP 21 a požadovať dodatočné opatrenia, ako je zvýšenie energetickej efektívnosti, väčšia elektromobilita, častejšie spoločné využívanie áut a kombinovanej dopravy, rozvoj alternatívnych zdrojov energie a vypracovanie environmentálnych noriem kvality a predovšetkým podpora verejnej dopravy.

6.9 Ďalším opatrením by mohla byť cena uhlíka založená na hospodárskych a sociálnych kritériách. Príliš nízka cena ropy, ako je to v súčasnosti, určite nevysielala signál všetkým subjektom v odvetví dopravy, aby zmenili svoje správanie a prijali opatrenia na zníženie spotreby energie. Prísnejšie normy a štandardy týkajúce sa paliva, energetickej efektívnosti, informatizovaného riadenia premávky a vývoja alternatívnych palív by však mohli otvoriť cestu k zníženiu emisií, a to bez toho, aby sa tým negatívne ovplyvnila konkurencieschopnosť.

7. Inovácia, výskum a vývoj, alternatívne palivá

7.1 EHSV trvá na tom, že je absolútne nevyhnutná aktívna priemyselná politika a koordinovaný výskum a vývoj s cieľom podporiť prechod na nízkouhlíkové hospodárstvo. Na oddelenie nezastaviteľne narastajúceho objemu dopravy od poklesu znečisťujúcich emisií je nevyhnutné neustále úsilie v oblasti výskumu a vývoja.

7.2 Z plánu o doprave vyplýva, že bude potrebné pokračovať vo vývoji biopalív, najmä pokiaľ ide o letectvo a nákladné automobily, a zároveň sa v ňom uvádza, že problémy v oblasti potravinovej bezpečnosti a životného prostredia súvisia s vývojom biopalív. Takisto sa v ňom zdôrazňuje, že treba vyvíjať udržateľnejšie biopalivá druhej a tretej generácie.

7.3 Pokiaľ ide o bioenergiu, bude treba naďalej sa usilovať o to, aby sa dosiahla vyššia miera zníženia emisií skleníkových plynov a aby sa zabránilo zmenám v používaní pôdy. Preto by sa malo ďalej presadzovať energetické využívanie rezíduí, vedľajších produktov a odpadu na výrobu palív. Stále existuje určitý potenciál pre biopalivá v cestnej nákladnej doprave, leteckej doprave a námornej doprave. Biopalivá však nie sú sebestačným riešením a dôvodom na to, aby sa nevyvíjali a nepresadzovali riešenia zamerané na náhradu spaľovacieho motora elektrickou mobilitou a/alebo vodíkovými technológiami alebo technológiami založenými na iných alternatívnych a udržateľných zdrojoch energie.

7.4 Prechod na elektrickú mobilitu bude musieť sprevádzať prechod na autá v spoločnom užívaní. Musíme si však byť vedomí toho, že aj pri kompletnom prechode na motory na udržateľné palivo hrozí riziko, že dopravné zápchy v mestách budú realitou tak dlho, kým sa hromadná doprava a účinné systémy distribúcie nestanú všeobecným pravidlom.

V Bruseli 26. mája 2016

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Dôstojná práca v globálnych dodávateľských reťazcoch

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2016/C 303/03)

Spravodajkyňa: Emmanuelle BUTAUD-STUBBS

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 21. januára 2016 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

Dôstojná práca v globálnych dodávateľských reťazcoch.

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

Sekcia pre vonkajšie vzťahy poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 19. apríla 2016.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 517. plenárnom zasadnutí 25. a 26. mája 2016 (schôdza z 25. mája) prijal 188 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti nasledujúce stanovisko:

1. Závety a odporúčania

1.1 Téma dôstojnej práce v globálnych dodávateľských reťazcoch, ako sú dodávateľské reťazce v textilnom, odevnom a obuvníckom priemysle, v odvetví elektroniky, nerastných surovín a agropriemysle, je skutočne zásadnou otázkou pre všetky verejné a súkromné subjekty pôsobiace v oblasti riadenia dodávateľských reťazcov na vnútroštátnej i medzinárodnej úrovni.

1.2 Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) upravil svoje vnútorné postupy tak, aby mohol predložiť svoje stanovisko ešte pred 105. zasadnutím Medzinárodnej konferencie práce v Ženeve o otázkach dôstojnej práce v globálnych dodávateľských reťazcoch.

EHSV odporúča:

1.3 Vyzvať Európsku komisiu, aby prijala komplexnú a ambicióznú stratégiu s cieľom presadzovať vo všetkých jej vnútorných (prístup k verejnému obstarávaniu EÚ, označovanie atď.) a vonkajších politikách (obchod, rozvoj, susedská politika atď.) dôstojnú prácu v globálnych dodávateľských reťazcoch.

1.4 Prijat spoločný jazyk a spoločné vymedzenia pojmov, preskúmať štatistické údaje rôznych subjektov: OECD, MOP, WTO, Európskou komisiou, Svetovou bankou a MMF⁽¹⁾, aby nedochádzalo k nejasnostiam a nesprávnemu výkladu a vypracovať súdržnú politiku medzi verejnými orgánmi pôsobiacimi v tejto oblasti s rôznymi kompetenciami.

1.5 So zreteľom na hlavné zásady OSN v oblasti podnikania a ľudských práv treba uznať a podporovať dostupné osvedčené postupy a iniciatívy v rámci existujúceho „súboru nástrojov“: usmernenia OECD pre nadnárodné spoločnosti, sektorové usmernenia OECD vyplývajúce z hĺbkovej analýzy (textil a odevy, nerastné suroviny, poľnohospodárstvo a financie), pomoc obchodu, finančné systémy na náhradu škody, kódexy správania, etikety, normy a nástroje sebahodnotenia. Cieľom je zaviesť postupnú, jednotnú a udržateľnú politiku v oblasti zodpovedného riadenia globálnych dodávateľských reťazcov.

⁽¹⁾ OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development): Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj, MOP: Medzinárodná organizácia práce, WTO (World Trade Organization): Svetová obchodná organizácia, MMF: Medzinárodný menový fond.

1.6 Podporovať praktické a vhodné prístupy orientované na riziko, ktoré budú zohľadňovať špecifický charakter globálneho hodnotového reťazca a globálneho dodávateľského reťazca (lineárna alebo modulárna, jednoduchá alebo komplexná, krátka alebo dlhá organizácia).

1.7 Na základe hodnotenia existujúcich postupov podporovať formát partnerstiev viacerých zainteresovaných strán zahŕňajúcich verejné aj súkromné subjekty, sociálnych partnerov, mimovládne organizácie, expertov atď. s cieľom vytvoriť čo najlepšie portfólio opatrení inšpirovaných usmerneniami OECD na identifikáciu rizík, predchádzanie týmto rizikám a ich zmiernenie, na komunikáciu a predkladanie správ o akčnom pláne. Opatrenia zahrnuté do akčných plánov by mohli zahŕňať legislatívne aj nelegislatívne opatrenia, osvedčené postupy, finančné stimuly, prístup k odbornému vzdelávaniu a budovanie kapacít pre sociálny dialóg a odborové zväzy.

1.8 Zasadzovať sa o to, aby sa osobitne premysleli druhy nástrojov transparentnosti, ktoré by sa mohli zaviesť s cieľom informovať konečných spotrebiteľov o sociálnych podmienkach výroby.

1.9 Na nadchádzajúcej konferencii MOP by sa malo zväziť, ako by MOP mohla zohrávať aktívnu úlohu pri zabezpečovaní dôstojnej práce v celosvetových dodávateľských reťazcoch a preskúmať vývoj a budúce prijatie akýchkoľvek príslušných a vhodných nástrojov, ktoré spolu s odhodlaním všetkých zúčastnených strán prispejú k účinnému zlepšeniu pracovných podmienok.

2. Téma dôstojnej práce v globálnych dodávateľských reťazcoch: vymedzenie pojmov, kontext a rozsah

2.1 Vymedzenie pojmov

2.1.1 **Globálny hodnotový reťazec:** tento pojem sa objavil v polovici 90. rokov s cieľom opísať „celé spektrum činností, ktoré sa vyžadujú na to, aby sa výrobok dostal od nápadu k návrhu, získaniu surovín a výrobným vstupom, uvedeniu na trh, distribúcii a aby sa zabezpečila podpora pre konečného spotrebiteľa“⁽²⁾.

Globálne hodnotové reťazce by mali uprednostňovať „modernizáciu postupov“ (výrobca zavádza lepšie technológie, aby zlepšil efektívnosť) a „funkčnú modernizáciu“ (schopnosť výrobcu vyvíjať dizajn, budovať značku a marketingové schopnosti). Z viacerých príkladov je však zrejme, že nie vždy je to tak.

Otázka dosiahnutia udržateľného a zodpovedného riadenia globálnych hodnotových reťazcov patrí medzi priority medzinárodnej agendy (OECD, MOP, G7, G20, EÚ, OSN), a to vzhľadom na skutočnosť, že čoraz väčší objem obchodu a investícií po celom svete sa realizuje prostredníctvom globálnych hodnotových reťazcov a že outsourcing a cezhraničná koordinácia celosvetovej výroby vedúcimi podnikmi majú významné sociálne dôsledky. Niektoré z nich sú pozitívne, napr. lepšie platené pracovné miesta, väčšia zamestnanosť žien, vytváranie pracovných miest, čím sa umožňuje prístup k zamestnaniu, rozvoj zručností a šírenie vedomostí a technológií. Iné sú dôvodom na obavy, ako sú neisté pracovné miesta, zlé pracovné podmienky (vrátane oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci), nedostatok sociálnych práv (vrátane nedostatočného sociálneho zabezpečenia) a porušovanie ľudských práv a základných pracovných práv.

To vedie k vývoju a zavádzaniu rôznych nástrojov na vnútroštátnej i medzinárodnej úrovni, ako sú dohody Medzinárodnej organizácie práce, usmernenia OECD či hlavné zásady OSN v oblasti podnikania a ľudských práv (pozri aj odsek 2.3.3) a politické rámce, napríklad program trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030⁽³⁾ a sprievodný akčný program z Addis Abeby o financovaní rozvoja⁽⁴⁾, ktoré podporujú dodržiavanie pracovných noriem a podnecujú dôstojnú prácu, ako aj ďalší rozvoj obchodu, investícií, súkromného sektora a dodávateľských reťazcov.

⁽²⁾ www.globalvaluechains.org/concept-tools.

⁽³⁾ http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E.

⁽⁴⁾ http://www.un.org/esa/ffd/wp-content/uploads/2015/08/AAAA_Outcome.pdf.

2.1.2 Globálny dodávateľský reťazec: globálny dodávateľský reťazec pozostáva zo vzájomne prepojených organizácií, zdrojov a procesov, ktoré vytvárajú a poskytujú výrobky a služby koncovým zákazníkom. Ako taký je súčasťou globálneho hodnotového reťazca a zameraný na získavanie zdrojov, a nie na koncepciu či distribúciu tovarov alebo služieb.

Na zasadnutí medzinárodnej konferencie práce (najvyšší rozhodovací orgán MOP) sa v júni 2016 uskutoční všeobecná diskusia o dôstojnej práci v globálnych dodávateľských reťazcoch. Jej cieľom je pomôcť zložkám MOP (tzn. vládam, zamestnávateľom a pracovníkom) lepšie pochopiť, ako môže zapojenie do globálnych dodávateľských reťazcov pomôcť národným a miestnym hospodárstvám rásť udržateľným a inkluzívnym spôsobom, čo prispeje k vytváraniu a rastu podnikov, ako aj k podpore kvalitných pracovných miest a dodržiavaniu pracovných noriem. Toto stanovisko je príspevkom EHSV k tejto diskusii.

2.1.3 Dôstojná práca: koncepcia, ktorú vypracovali zložky MOP a ktorú prijala Medzinárodná konferencia práce vo vyhlásení o sociálnej spravodlivosti pre spravodlivú globalizáciu⁽⁵⁾ – zahŕňa vnútroštátne a miestne programy zavedené s cieľom dosiahnuť štyri strategické ciele:

- podporovať vytváranie pracovných miest, rozvoj zručností a udržateľné živobytie,
- zaručiť pracovné práva, a to najmä pre znevýhodnených a chudobných pracovníkov,
- rozšíriť sociálnu ochranu žien a mužov s cieľom poskytnúť primeranú náhradu v prípade straty alebo zníženia príjmu a prístup k primeranej zdravotnej starostlivosti,
- podporovať sociálny dialóg prostredníctvom zapojenia silných a nezávislých organizácií pracovníkov a zamestnávateľov.

MOP vo svojom postavení orgánu prijímajúceho normy s celosvetovou pôsobnosťou prijala viacero dohôrov s významom pre globálne dodávateľské reťazce. Patria sem základné pracovné normy (napr. podpora slobody združovania a právo na kolektívne vyjednávanie, podpora nediskriminácie v práci a zákaz nútenej a detskej práce), ako aj dohovory v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, inšpekcie práce a ďalšie. Ratifikujúce štáty sú povinné zosúladiť svoje právne predpisy a prax s týmito dohovormi. Okrem toho, na základe deklarácie MOP o základných zásadách a právach pri práci⁽⁶⁾ z roku 1998 sú všetky členské štáty MOP povinné rešpektovať základné pracovné normy a uplatňovať ich v právnych predpisoch a praxi, aj keď ešte neratifikovali príslušné dohovory.

2.2 Štruktúra a význam globálnych hodnotových reťazcov a globálnych dodávateľských reťazcov v medzinárodnom obchode

2.2.1 Význam globálnych hodnotových reťazcov vo svetovom obchode sa rapídne zvýšil a podľa WTO, OECD, MOP a Konferencie OSN pre obchod a rozvoj (UNCTAD)⁽⁷⁾ z roku 2013 predstavujú 60 – 80 % medzinárodného obchodu a viac ako 20 % pracovných miest na celom svete⁽⁸⁾. Odvetvia, na ktoré sa vzťahujú takéto vzájomne prepojené organizačné prvky, ako je nápad, výroba, distribúcia a spotreba, a ktoré stimulujú nadnárodné spoločnosti, zahŕňajú poľnohospodárstvo, priemysel (napr. automobilový priemysel, letectvo, textil a odevy, hračky, elektronika) a služby (napr. telefónické centrá, informačné technológie).

⁽⁵⁾ http://www.ilo.org/global/meetings-and-events/campaigns/voices-on-social-justice/WCMS_099766/lang-en/index.htm.

⁽⁶⁾ <http://www.ilo.org/declaration/thedeclaration/textdeclaration/lang-en/index.htm>.

⁽⁷⁾ http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2013_en.pdf.

⁽⁸⁾ http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-dgreports/-dcomm/-publ/documents/publication/wcms_368626.pdf.

2.2.2 Forma a štruktúry týchto globálnych hodnotových reťazcov sa takisto líšia: niektoré z nich sú pomerne krátke (malé množstvo činností), zatiaľ čo iné sú dlhšie a zahŕňajú hospodárske, sociálne a finančné väzby medzi spoločnosťami so sídlom vo viacerých vzdialených krajinách (od USA až po EÚ a Áziu). Gary Gereffi⁽⁹⁾ rozlišuje tri dominantné typy riadenia: globálne hodnotové reťazce riadené odberateľmi, ďalej – vo väčšine prípadov – globálne hodnotové reťazce riadené nákladmi (to je prípad globálnych hodnotových reťazcov v odevnom a obuvníckom priemysle) a reťazce riadené výrobcami s niektorými technickými spôsobilosťami dodávateľov v rozvojových krajinách vrátane dizajnu a inovácií (elektronika).

2.2.3 Globálny dodávateľský reťazec ako súčasť globálneho hodnotového reťazca je založený na vzťahu medzi kupujúcimi, dodávateľmi a potenciálnymi subdodávateľmi. Tento „reťazec“ môže mať rôzny tvar: vertikálne integrovaný, uzavretý reťazec, riadenie modulárneho reťazca (hlavní dodávateľia sú schopní pracovať nezávisle od vedúceho podniku) alebo obchodné reťazce na komoditných trhoch.

2.3 Riadenie globálnych dodávateľských reťazcov v rámci stratégie sociálnej zodpovednosti podnikov: kľúčoví aktéri a súbor nástrojov

2.3.1 EÚ v definícii sociálnej zodpovednosti podnikov uznáva „zodpovednosť podnikov za ich vplyvy na spoločnosť“⁽¹⁰⁾.

2.3.2 Na základe určitého počtu problémov, ktoré sa vyskytli za posledných 20 rokov, a to predovšetkým v odvetviach, ako je elektronika, športový tovar a odevy, boli najmä zo strany OECD identifikované tieto otázky rozhodujúce pre udržateľné riadenie globálneho hodnotového reťazca a globálneho dodávateľského reťazca zo strany nadnárodnej spoločnosti ako vedúceho podniku:

- a) identifikácia rizík závažných prípadov porušenia ľudských práv a pracovných práv, environmentálnych škôd a korupcie;
- b) predchádzanie výskytu týchto rizík prostredníctvom prístupu náležitej starostlivosti a realizácie udržateľného hospodárenia prostredníctvom posúdenia rizikového profilu krajiny a individuálneho posúdenia rizika dodávateľa⁽¹¹⁾;
- c) zmiernenie rizík pomocou jednotných, spoľahlivých a dlhodobých politík v oblasti sociálnej zodpovednosti podnikov týkajúcich sa dodávateľského reťazca: výber dodávateľa, požiadavky a zmluvy s existujúcimi dodávateľmi, sociálne audity a modernizácia kritérií na posudzovanie dosiahnutého pokroku;
- d) podávanie správ a komunikácia s rôznymi zainteresovanými stranami vo vnútri spoločnosti, ako sú odborové zväzy, i mimo nej, ako sú napríklad mimovládne organizácie alebo orgány verejnej správy zodpovedné za bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci alebo vykonávanie dohôdov Medzinárodnej organizácie práce na zlepšenie udržateľného riadenia globálnych dodávateľských reťazcov.

2.3.3 Široká škála aktérov: mnohé verejné i súkromné, vnútroštátne, európske a medzinárodné organizácie a inštitúcie v súčasnosti pracujú na týchto otázkach, a to najmä po tragédii v Rana Plaza (Bangladéš) v roku 2013, pri ktorej prišlo o život viac ako 1 100 zamestnancov:

⁽⁹⁾ The organisation of Buyer-Driven Global Commodity Chain: How US Retailers Shape Overseas Production Networks, Commodity Chains and Global Capitalism, Westport, 1994.

⁽¹⁰⁾ http://ec.europa.eu/growth/industry/corporate-social-responsibility/in-practice/index_en.htm.

⁽¹¹⁾ Pozri napríklad nástroj sebahodnotenia vyvinutý konfederáciou Euratex a úniou IndustriAll s podporou Európskej komisie pre textilné a odevné spoločnosti z EÚ.

- a) na vnútroštátnej úrovni, okrem legislatívnych opatrení v oblastiach týkajúcich sa dôstojnej práce a ľudských práv (napr. britský zákon o modernom otroctve z roku 2015 s ustanoveniami o transparentnosti v dodávateľských reťazcoch) ⁽¹²⁾, vláda a parlament s podporou sociálnych partnerov, zainteresovaných strán, ako sú mimovládne organizácie, ako aj s podporou národného kontaktného miesta pre usmernenia OECD, vyvíjajú a zavádzajú rozličné iniciatívy (napr. národné akčné plány v oblasti podnikania a ľudských práv alebo v oblasti sociálnej zodpovednosti podnikov, alebo iné, ako napríklad nedávne iniciatívy vo Francúzsku alebo v Nemecku v oblasti náležitej starostlivosti);
- b) na úrovni EÚ boli prijaté opatrenia v rámci rôznych vnútorných a vonkajších politík, a to v rámci širších partnerstiev s tretími krajinami, ako aj prostredníctvom iniciatív pre jednotlivé sektory. Napríklad kapitoly o obchode a udržateľnom rozvoji v nedávno dohodnutých a realizovaných obchodných a investičných dohodách EÚ zahŕňajú záväzný prísľub zmluvných strán rešpektovať základné pracovné normy (vrátane pokroku smerom k ratifikácii základných dohôrov Medzinárodnej organizácie práce a smerovania k vyšším úrovňam ochrany domácej práce), účinne vykonávať ratifikované dohovory Medzinárodnej organizácie práce, podporovať dôstojnú prácu, systémy spravodlivého obchodu a postupy v oblasti sociálnej zodpovednosti podnikov. Plánujú tiež vytvorenie monitorovacieho mechanizmu občianskej spoločnosti (popri orgánoch medzivládnej spolupráce) vrátane sociálnych partnerov s cieľom dohliadať na vykonávanie týchto ustanovení a informovať zmluvné strany o záležitostiach týkajúcich sa okrem iného obchodu a práce. Colné preferencie pre rozvojové krajiny udeľované v rámci systému VSP+ umožňujú zraniteľným krajinám úplné odstránenie pre viac než 66 % všetkých colných položiek, ak tieto krajiny prijmú záväzok ratifikovať a účinne vykonávať 27 základných medzinárodných dohôrov vrátane ôsmich základných dohôrov MOP ⁽¹³⁾. Európska únia tiež vyvinula a vykonáva stratégiu v oblasti sociálnej zodpovednosti podnikov, uskutočnila smernice 2013/34/EÚ o mimofinančnom výkazníctve (ekologické a sociálne otázky, ľudské práva, boj proti korupcii, rozmanitosť v správnych radách podnikov atď.); pakt udržateľnosti pre Bangladéš (medzinárodná iniciatíva pod vedením EÚ, ktorej cieľom je zlepšenie dodržiavania pracovných práv, bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a bezpečnostných noriem v oblasti stavebníctva v bangladéšskom odvetví výroby konfekčných odevov) ⁽¹⁴⁾; novú obchodnú a investičnú stratégiu EÚ vrátane zodpovedného riadenia v oblasti globálnych dodávateľských reťazcov ⁽¹⁵⁾, pričom súčasne (holandské) predsedníctvo EÚ kladie dôraz na zodpovedné riadenie globálnych dodávateľských reťazcov.
- c) na medzinárodnej úrovni sa vedú diskusie a vykonávajú sa práce v rámci OECD (napr. príprava usmernení vyplývajúcich z hĺbkovej analýzy a týkajúcich sa zodpovedného dodávateľského reťazca v odevnom a obuvníckom odvetví ⁽¹⁶⁾, usmernení pre nadnárodné spoločnosti ⁽¹⁷⁾, vydanie usmernenia pre zodpovedné dodávateľské reťazce v sektore poľnohospodárstva ⁽¹⁸⁾), OSN (napr. iniciatíva „Global Compact“ a hlavné zásady v oblasti podnikania a ľudských práv ⁽¹⁹⁾) a MOP (revízia tripartitného vyhlásenia o nadnárodných spoločnostiach a sociálnej politike a príprava diskusie v rámci medzinárodnej konferencie práce v júni 2016 venovanej dôstojnej práci v globálnych dodávateľských reťazcoch).

Boli zavedené rôzne súkromné iniciatívy trvalého alebo dočasného charakteru, napr. iniciatíva na zlepšenie bezpečnosti a ochrany zdravia v továrňach na odevy v Bangladéši v nadväznosti na tragédiu v Rana Plaza (bangladéšska dohoda o požiarnej a stavebnej bezpečnosti) ⁽²⁰⁾.

2.3.4 Všetky tieto verejné a súkromné subjekty sú zapojené do rozvoja a vykonávania rôznych nástrojov zameraných na zlepšenie pracovných podmienok a pracovných práv:

- regulácia, právo, dohody,
- kódexy správania,
- sociálny dialóg, a to tiež v cezhraničnom kontexte ⁽²¹⁾,

⁽¹²⁾ <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/30/contents/enacted>.

⁽¹³⁾ V roku 2011 EHSV prijal stanovisko týkajúce sa tohto systému: Ú. v. EÚ C 43, 15.2.2012, s. 82.

⁽¹⁴⁾ <http://trade.ec.europa.eu/doclib/events/index.cfm?id=1433> a <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1447>.

⁽¹⁵⁾ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/october/tradoc_153846.pdf.

⁽¹⁶⁾ <https://mneguidelines.oecd.org/responsible-supply-chains-textile-garment-sector.htm>.

⁽¹⁷⁾ <https://mneguidelines.oecd.org/text/>.

⁽¹⁸⁾ <http://www.oecd.org/daf/inv/investment-policy/rbc-agriculture-supply-chains.htm>.

⁽¹⁹⁾ http://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf.

⁽²⁰⁾ <http://bangladeshaccord.org/>.

⁽²¹⁾ Môže mať formu nadnárodných dohôd na úrovni podnikov známych aj ako medzinárodné rámcové dohody. Ďalšie informácie možno nájsť v informačnej správe REX/443, strana 8: <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.rex-opinions.35349>.

- certifikácie v oblasti sociálnej zodpovednosti podnikov a spoločenskej zodpovednosti,
- režimy financovania odškodnenia obetí,
- ďalšie iniciatívy viacerých zainteresovaných strán,
- programy pomoci a rozvoja vrátane budovania kapacít (bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci, sociálny dialóg, vykonávanie dohovorov Medzinárodnej organizácie práce atď.).

3. Posúdenie niektorých osvedčených postupov v dvoch rôznych hospodárskych odvetviach

3.1 Globálny dodávateľský reťazec v odevnom a obuvníckom priemysle

3.1.1 Globálny dodávateľský reťazec v odevnom a obuvníckom priemysle zahŕňa rôznych účastníkov a rôzne výrobné procesy. Z ázijsko-tichomorského regiónu sa vyvážajú do celého sveta odevy, textil a obuv v hodnote 601 miliárd USD, čo predstavuje 60 % celkového svetového obchodu, pričom Čína má na tomto vývoze najväčší podiel. Krajiny ako Bangladéš alebo Kambodža sa čoraz viac špecializujú na výrobu a vývoz odevov a obuvi, ktoré v roku 2014 predstavovali 89,2 % celkového vývozu tovaru v Bangladéši a 77,4 % celkového vývozu tovaru v Kambodži⁽²²⁾. Je to hlavne vďaka prudkému nárastu miezd v čínskom odevnom a textilnom priemysle, čo viedlo medzinárodných odberateľov k tomu, aby hľadali nových dodávateľov v Ázii.

Podľa MOP⁽²³⁾ priemerný zárobok v roku 2014 vo väčšine krajín nedosiahol ani 200 USD mesačne. V prípade nekvalifikovaných pracovníkov v odevnom priemysle sa uplatňuje mesačná minimálna mzda v Číne (do 297 USD), na Filipínach, v Malajzii, Indonézii (247 USD), Thajsku, vo Vietname (145 USD), v Indii (136 USD), Kambodži (128 USD), Pakistane (119 USD), Bangladéši (71 USD) a na Srí Lanke (66 USD).

Medzi najväčšie riziká patrí nedostatočná úroveň životného minima, nútená alebo detská práca, zlé pracovné vzťahy v dôsledku nedostatočnej ochrany slobody združovania a obmedzení v oblasti kolektívneho vyjednávania, nedostatočná bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci, nedostatočná inšpekcia práce, zaostalé systémy na riešenie pracovných úrazov, znečistenie vody, vystavenie chemickým látkam, ako aj vykorisťovanie pracujúcich žien.

3.1.2 Zrútenie budovy Rana Plaza v Bangladéši 24. apríla 2013, v ktorej sídlili továrne na odevy, spôsobilo smrť 1 136 zamestnancov, prevažne žien. Rozsah nešťastia, ku ktorému došlo v dôsledku veľmi zlého technického stavu budovy a neexistujúcich únikových východov, viedol k mimoriadnej mobilizácii vlád (EÚ a členských štátov, USA, Kanady, Nórska), medzinárodných organizácií (MOP, OECD a Svetovej banky), medzinárodných a miestnych zainteresovaných strán, ktorej výsledkom bol ambiciózný súbor opatrení s cieľom podporiť vnútroštátne krátkodobé opatrenia (odškodnenie pre rodiny obetí, inšpekcia v továrňach na odevy a opatrenia na nápravu, nové metódy auditu, revízia zákonníka práce), vnútroštátne strednodobé opatrenia (napr. posilnenie nezávislých odborových zväzov, ako aj inšpekcie práce) a systematické opatrenia s cieľom podporiť zodpovedné riadenie globálnych dodávateľských reťazcov.

⁽²²⁾ http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-/asia/-/ro-bangkok/documents/publication/wcms_419798.pdf.

⁽²³⁾ Tamtiež.

Príklad: Zhodnotenie dosiahnutého pokroku v odvetví konfekčných odevov v Bangladéši po zrušení budovy Rana Plaza (január 2016)

- Bangladéšska dohoda o požiarnej a stavebnej bezpečnosti: podpísalo ju 220 odberateľov odevov;
- Aliancia pre bezpečnosť bangladéšskych pracovníkov: založilo ju 26 prevažne severoamerických značiek v máji 2013;
- v odvetví konfekčných odevov vzniklo do januára 2016 v Bangladéši 341 nových odborových zväzov (v roku 2014 ich bolo 132);
- do januára 2016 sa vykonali inšpekcie zamerané na štrukturálnu a požiarnu bezpečnosť a bezpečnosť elektrickej siete v 3 734 továrňach, ktoré vyvážajú konfekčné odevy;
- bolo prijatých 235 nových inšpektorov⁽²⁴⁾;
- Bangladéšsky program pre lepšie pracovné podmienky: 38 tovární dodávajúcich odevy 17 značkám a maloobchodníkom;
- odškodnenie obetiam: 24,1 milióna USD pre 3 490 prijatých žiadostí o odškodnenie.

3.1.3 OECD pripravuje usmernenia vyplývajúce z hĺbkovej analýzy a týkajúce sa zodpovedných dodávateľských reťazcov v odvetví odevov a obuvi.

3.1.4 MOP v spolupráci s medzinárodnými darcami, vládami a zástupcami pracovníkov a zamestnávateľov realizuje projekty v odevnom odvetví (napríklad v Ázii), ktorých cieľom je zlepšiť prístup k informáciám o mzdách, pracovných podmienkach a pracovných vzťahoch v snahe zlepšiť kvalitu sociálneho dialógu o pracovných normách, posilniť postavenie sociálnych partnerov a mechanizmy kolektívneho vyjednávania, ako aj zabezpečiť uplatňovanie pracovných noriem na úrovni výroby⁽²⁵⁾.

3.1.5 Európska komisia pripravuje hlavnú iniciatívu v oblasti udržateľného dodávateľského reťazca v odevnom priemysle vrátane spoločného plánovania, koordinovaného financovania, spoločného vykonávania programov, zvyšovania povedomia medzi spotrebiteľmi atď.

3.1.6 Sociálni partneri EÚ pôsobiaci v odvetví textilu a odevov vyvinuli spoločnú iniciatívu podporovanú Európskou komisiou, ktorá zahŕňa nástroj na hodnotenie rizík v oblasti sociálnej zodpovednosti podnikov pre globálne dodávateľské reťazce. V súčasnosti tento nástroj dokončujú s cieľom pripraviť ho na šírenie medzi malými a strednými podnikmi a inými zainteresovanými stranami.

3.1.7 Holandské predsedníctvo EÚ požaduje preskúmať spôsoby posilnenia synergií medzi politikami EÚ v oblasti rozvoja a obchodu s cieľom prispieť k udržateľnosti globálnych hodnotových reťazcov.

3.1.8 Nemecký spolkový minister pre hospodársku spoluprácu a rozvoj Gerd Müller založil osobitné partnerstvo pre „udržateľný textilný priemysel“, ktoré združuje hlavných partnerov. Na poslednom zasadnutí krajín G7 zhrnul situáciu veľmi výstižne takto: „Prijatie zodpovednosti by stálo jedno euro. Jediné euro z ceny šiat, bundy alebo nohavíc je potrebné, aby sa zabezpečilo, že tvrdá práca v Bangladéši, Kambodži alebo v Afrike bude zaplatená a deti a krajčírky budú mať lepšie životné vyhliadky“⁽²⁶⁾.

3.1.9 Rozmach súkromných iniciatív priniesol skúsenosti a pomoc pri výmene osvedčených postupov. Patrí sem iniciatíva ICS (Initiative Clause Sociale) 22 veľkých obchodných reťazcov, ako je Monoprix, Carrefour alebo Casino, dosahujúcich obrat vo výške viac ako 243 miliárd EUR, ktoré majú podobnú metódu pre svoje sociálne audity; a iniciatíva BSCI (Iniciatíva zameraná na dodržiavanie sociálnych noriem pri obchodovaní), ktorú v roku 2003 založila FTA (Asociácia voľného obchodu) so sídlom v Bruseli a ktorá združuje viac než 1 700 predajcov a dovozcov z 36 krajín v obchodných vzťahoch s 30 000 továrňami.

⁽²⁴⁾ Progress in implementation, outcome of the Review meeting on the Sustainability Compact for Bangladesh, 11. januára 2016.

⁽²⁵⁾ http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-asia/-ro-bangkok/-ilo-islamabad/documents/publication/wcms_363149.pdf.

⁽²⁶⁾ http://www.bmz.de/g7/en/Entwicklungspolitische_Schwerpunkte/Menschenwuerdige_Arbeit/index.html.

3.2 Globálny hodnotový reťazec a globálny dodávateľský reťazec v odvetví elektroniky

3.2.1 Ako sa uvádza v štúdiu o globálnych hodnotových reťazcoch, ktorú vypracovali Sturgeon a Kawakami ⁽²⁷⁾, „výrobné vstupy v odevnom priemysle sa javia ako oveľa menej dôležité z hľadiska hodnoty medziproduktov než vstupy v odvetví elektroniky a osobných vozidiel.“

3.2.2 Globálny hodnotový reťazec v oblasti elektroniky je jedným z najdôležitejších v oblasti tovarov, keďže predstavuje viac ako 17 % všetkých vyrobených medziproduktov v roku 2006 v porovnaní s 2,7 % v prípade chemikálií a plastov a s 1,9 % v prípade častí lietadiel. Na čele krajín vyvážajúcich elektronické medziprodukty sú dve krajiny: Čína/Hongkong a USA.

3.2.3 „Modularitu hodnotového reťazca“ vytvárajú tri druhy podnikateľských subjektov:

- vedúce podniky (najmä v priemyselných krajinách),
- zmluvní výrobcovia zabezpečujúci nákup komponentov, montáž obvodových dosiek, finálnu montáž a testovanie, so sídlom predovšetkým v Číne, na Taiwane a vo Vietname,
- popredné firmy v rámci platformy definované ako „spoločnosti, ktoré úspešne implantovali svoje technológie (vo forme softvéru, hardvéru alebo ich kombinácie) do výrobkov iných spoločností.“

Modularita tohto špecifického hodnotového reťazca spočíva v kodifikácii a štandardizácii kľúčových obchodných procesov, ako je automatizované projektovanie, plánovanie výroby a kontrola zásob a logistiky.

3.2.4 Spotrebná elektronika sa vyznačuje krátkym životným cyklom výrobkov, od troch do 18 mesiacov, s rýchlym skončením životnosti. Výsledkom je, že dodávatelia týchto výrobkov sú nútení skracovať dobu ich uvádzania na trh. Napríklad v roku 2007, keď bol predstavený Apple iPhone, bol čas na uvedenie na trh šesť mesiacov; v roku 2012 sa skrátil na menej než dva týždne ⁽²⁸⁾. Pre výrobcov a pracovníkov je to veľká výzva a je potrebné vyvinúť a realizovať jej riešenia.

Kým v niektorých spoločnostiach sa dosiahla dohoda o práci nadčas alebo na zmeny v hlavnej sezóne s kompenzáciou po zvyšok roka, iné spoločnosti zaznamenávajú značný nárast zmlúv na krátkodobé zamestnanie a najímajú agentúrnych pracovníkov alebo migrantov (napríklad v roku 2009 predstavovali v Mexiku 60 % pracovnej sily v elektronickom priemysle zamestnanci agentúr, pričom v hlavnej sezóne vzrástol ich podiel na 90 %) ⁽²⁹⁾. Táto situácia vedie často k znižovaniu úrovne dodržiavania práv pracovníkov, t. j. k nižším mzdám, nedostatočnému sociálnemu zabezpečeniu alebo zákazu členstva v odboroch. Okrem prijatia vnútroštátnych právnych predpisov by riešenia mohli zahŕňať dohody na podnikovej úrovni, ako aj lepšiu koordináciu a výmenu informácií medzi odberateľmi a dodávateľmi, čo umožní lepšie plánovanie výroby a uprednostnenie prijímania stálych zamestnancov pred dočasným zamestnávaním.

⁽²⁷⁾ Was the crisis a Window of Opportunity for Developing Countries?, Timothy J. Sturgeon, Momoko Kawakami, Policy Research Paper, Svetová banka.

⁽²⁸⁾ http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-ed_dialogue/-sector/documents/meetingdocument/wcms_345445.pdf.

⁽²⁹⁾ http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-ed_dialogue/-sector/documents/meetingdocument/wcms_317267.pdf.

3.2.5 Otázky dodržiavania ľudských práv a pracovných práv sa týkajú elektronického priemyslu aj v súvislosti s problematikou ťažby nerastov zo zdrojov v oblastiach ovplyvnených konfliktami a vo vysokorizikových oblastiach, ako je región Veľkých jazier v Afrike⁽³⁰⁾. V nadväznosti na prijatie právnych predpisov USA (Dodd-Frankov zákon) predložila Európska komisia v roku 2014 návrh nariadenia o vytvorení mechanizmu samocertifikácie pre dovozcov cínu, tantalu, volfrámu a zlata na trh EÚ s cieľom zabezpečiť, aby sa výnosy z ťažby týchto nerastov a obchodu s nimi nepoužívali na podporu miestnych ozbrojených konfliktov. Naopak, náležitá starostlivosť by mala spolu s ďalšími opatreniami prispieť k transparentnosti v dodávateľskom reťazci a mala by mať pozitívny vplyv na tvorbu pracovných miest a pracovné podmienky v baniach, ako je bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci, úroveň príjmov alebo uzatváranie oficiálnych pracovných zmlúv. To by tiež umožnilo pokračovať v získavaní nerastov v Afrike namiesto presunu do iných regiónov vo svete, ktoré nie sú ovplyvnené konfliktom⁽³¹⁾.

3.2.6 OECD vypracovala usmernenia vyplývajúce z hĺbkovej analýzy a týkajúce sa zodpovedných dodávateľských reťazcov nerastov a nerastov z oblastí ovplyvnených konfliktom a s vysokým rizikom⁽³²⁾.

3.3 Globálne hodnotové reťazce a globálne dodávateľské reťazce v iných odvetviach

3.3.1 EHSV by tiež rád zdôraznil, že globálne hodnotové reťazce a globálne dodávateľské reťazce v ostatných odvetviach, ako sú služby a agropriemysel, by mohli čeliť problémom v oblasti pracovných podmienok, najmä pokiaľ ide o bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci.

3.3.2 MOP sa v rámci podpory v oblasti dôstojnej práce vo vidieckom hospodárstve⁽³³⁾ sa zameriava na tri prioritné oblasti opatrení: dôstojná práca pre znevýhodnené, marginalizované a zraniteľné vidiecke obyvateľstvo, dôstojná práca pre poľnohospodárskych pracovníkov v dodávateľských reťazcoch, dôstojná práca pre poľnohospodárskych pracovníkov na plantážach.

4. Príspevok EHSV k spôsobu zabezpečenia dôstojnej práce v globálnych dodávateľských reťazcoch

Vzhľadom na nadchádzajúce 105. zasadnutie Medzinárodnej konferencie práce v júni 2016 (Ženeva) by EHSV rád zverejnil svoj príspevok s rôznymi odporúčaniami, ktoré sa týkajú najefektívnejších spôsobov, ako zabezpečiť zlepšenie pracovných podmienok pracovníkov dodávateľských alebo subdodávateľských spoločností zapojených do výrobných kapacít v rámci globálnych dodávateľských reťazcov.

4.1 Objasniť úlohy všetkých zainteresovaných strán

Úlohy a zodpovednosť jednotlivých zainteresovaných strán by sa mali objasniť, aby sa predišlo nedorozumeniam:

- Vlády majú na starosti prípravu, vykonávanie a presadzovanie vnútroštátnych právnych predpisov v pracovnoprávnej a sociálnej oblasti, ratifikáciu a účinné vykonávanie dohôrov MOP a v prípade členských štátov EÚ aj transpozíciu a vykonávanie smerníc EÚ; ich povinnosťou je tiež poskytovať všetky administratívne a finančné zdroje vrátane zdrojov pre inšpekciu práce s cieľom zabezpečiť súlad s právnym rámcom.
- Medzinárodné organizácie stanovujú normy a rozvíjajú globálne iniciatívy s cieľom podporovať medzinárodné pracovné normy a zodpovedné správanie podnikov. Dokumenty, ako sú hlavné zásady OSN v oblasti podnikania a ľudských práv (rámec „ochrany, rešpektovania a prostriedkov nápravy“), poskytujú v tejto súvislosti usmernenia týkajúce sa úloh a zodpovednosti hlavných aktérov.

⁽³⁰⁾ EHSV prijal v októbri 2013 stanovisko týkajúce sa dôležitého dovozu pre EÚ vrátane nerastov a surovín: Ú. v. EÚ C 67, 6.3.2014, s. 47.

⁽³¹⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-157_en.htm.

⁽³²⁾ <http://www.oecd.org/corporate/mne/48004323.pdf>.

⁽³³⁾ http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/—ed_norm/—relconf/documents/meetingdocument/wcms_311653.pdf.

- Od sociálnych partnerov sa očakáva zapojenie do sociálneho dialógu o pracovných normách a pracovných podmienkach a podpora, a to aj v odvetvovom a cezhraničnom kontexte, zatiaľ čo vlády by mali zabezpečiť účinnú ochranu a podporu slobody združovania a kolektívneho vyjednávania.
- Nadnárodné spoločnosti by mali pri svojej činnosti dodržiavať právne predpisy platné v príslušných krajinách; vyzývajú sa tiež, aby sa zaviazali k uplatňovaniu prístupov sociálnej zodpovednosti podnikov a náležitej starostlivosti.
- Mimovládne organizácie dopĺňajú úsilie ostatných aktérov a zohrávajú kľúčovú úlohu pri zvyšovaní povedomia o pracovných právach, ako aj pri odhaľovaní prípadov zneužívania.

Vzhľadom na zložitosť a zjavné veľké riziká spojené s týmito kľúčovými aktérmi EHSV vyzýva na zriadenie štruktúrovaných, transparentných a inkluzívnych platforiem zainteresovaných strán na riešenie týchto zložitých problémov.

4.2 *Splniť úlohu štatistického merania obchodných a investičných tokov*

EHSV by chcel posúdiť stav globálnych hodnotových reťazcov a globálnych dodávateľských reťazcov, pokiaľ ide o ich hodnotu, rast a pracovné miesta, ako aj ich súčasný kvalitatívny vývoj. To znamená spoluprácu napr. s Eurostatom a GR pre obchod, pokiaľ ide o dostupné údaje, ktoré zozbierali WTO a OECD. Toto lepšie pochopenie novej organizácie medzinárodného obchodu určite povedie k novým návrhom na využitie tradičných nástrojov dohôd o obchode a rozvoji, ako je napríklad odstránenie taríf, zblížovanie v oblasti regulácie, lepší prístup k verejnému obstarávaniu, spoločné pravidlá pôvodu, budovanie kapacít a pomoc obchodu.

4.3 *Usilovať sa o skutočne integrovaný prístup EÚ týkajúci sa napr. obchodu, rozvoja a susedskej politiky*

EHSV podporuje ochotu Európskej Komisie vyjadrenú v nedávnom oznámení o obchodnej a investičnej politike EÚ používať súbor vonkajších politík EÚ s cieľom podporiť udržateľný rozvoj v tretích krajinách, najmä v rozvojových krajinách, ako je Bangladéš, Vietnam, Mjanmarsko⁽³⁴⁾, Kambodža alebo Laos, ako aj v krajinách na iných kontinentoch, a to prostredníctvom rôznych nástrojov. To by malo zahŕňať zakotvenie kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji do aktuálne prerokovaných a budúcich dohôd o voľnom obchode, lepšie prepojenie medzi obchodnou politikou a pomocou/budovaním kapacít, podporu zodpovedného správania sa podnikateľov v investičnej politike a v rámci rozvoja súkromného sektora, špecializované projekty zamerané na zlepšenie dodržiavania pracovných noriem, podporu sociálnych partnerov na vnútroštátnej úrovni, pokiaľ ide o odbornú prípravu, informačné semináre atď.

4.4 *Navrhnuť realistické záväzky*

EHSV má veľa skúseností v oblasti udržateľnosti, účasti na vykonávaní a monitorovaní špecializovaných kapitol dohôd o voľnom obchode, so zapojením do širokej škály výborov občianskej spoločnosti, ktoré mu umožňujú navrhovať spravodlivú rovnováhu medzi nevyhnutnými požiadavkami právnych predpisov v oblasti ľudských práv a pracovných práv, transparentnosti, boja proti korupcii a potrebnou flexibilitou nadnárodných spoločností pri organizovaní a rozvíjaní ich globálnych dodávateľských reťazcov účinným spôsobom a s ohľadom na rôzne miestne pomery.

4.5 *Podporovať účinné preventívne opatrenia*

Malé a stredné podniky sa na celom svete čoraz viac zapájajú do globálnych dodávateľských reťazcov a v tejto súvislosti stále existuje ich značný nevyužitý potenciál. Z tohto dôvodu by EHSV chcel venovať viac pozornosti niektorým konkrétnym nástrojom, ktoré sú dostupné na trhu, a spoločnosti ich už odskúšali a testovali, pričom tieto nástroje by pomohli malým a stredným podnikom zapojiť sa do udržateľného riadenia svojich globálnych dodávateľských reťazcov vrátane mapovania dodávateľov, nástrojov sebahodnotenia, noriem a návrhov na zmluvné objednávky.

⁽³⁴⁾ Napr. Iniciatíva na podporu pracovných práv v Mjanmarsku (MOP, USA, Japonsko, Dánsko, EÚ).

4.6 Pomôcť vytvoriť novú generáciu auditov

Sociálne audity sa objavili v 90. rokoch 20. storočia a boli kritizované za svoje technické aspekty (napr. kvalifikácia audítorov, spôsoby vykonávania auditov, charakter otázok) aj za podstatné aspekty (predbežné meranie pre jedného dodávateľa, žiadny systémový a postupný pokrok, zodpovednosť tretích osôb za zlepšenie sociálnych podmienok atď.). EHSV by chcel podporiť vznik novej generácie auditov, ktoré by zahŕňali nielen sociálne audity, ale aj audity v oblasti životného prostredia a otázky týkajúce sa riadenia s ambicióznymi cieľmi. Konečným cieľom je nahradiť štandardizované dotazníky diagnostikou s viacerými kritériami špecifickými pre jednotlivé spoločnosti v konkrétnom globálnom dodávateľskom reťazci a zaviesť spoľahlivý navádzujúci postup s podporou sociálnych partnerov.

4.7 Vymyslieť účinné nástroje transparentnosti pre spotrebiteľov

Účastníci summitu G7 v decembri 2015 napríklad uvítali praktické nástroje, ako sú aplikácie na mobilných zariadeniach, ktoré môžu pomôcť spotrebiteľom porovnať a pochopiť sociálne a environmentálne značky výrobkov.

EHSV podporuje súčasné úsilie EÚ merať a zobrazovať uhlíkovú stopu niektorých kategórií spotrebného tovaru a je pripravený podporovať najlepšie vnútroštátne postupy v oblasti environmentálneho označovania, ako je napríklad experiment s environmentálnym označovaním založeným na viacerých kritériách, ktorý sa uskutočnil vo Francúzsku v rokoch 2010 až 2013.

4.8 Podporovať programy na budovanie kapacít a ďalšie iniciatívy zamerané na prístupy posilnenia sociálneho dialógu a zapojenia všetkých zainteresovaných strán

Globálna ekonomická výkonnosť spoločností a dodržiavanie zásad dôstojnej práce sú úzko späté s existenciou nezávislých odborových zväzov a organizácií zamestnávateľov, kvalitou sociálneho dialógu a blahobytom pracovnej sily.

EHSV podporuje „program pre lepšie pracovné podmienky“ vypracovaný MOP, ktorého cieľom je pomôcť miestnym sociálnym partnerom účinne plniť svoje úlohy a viesť kolektívne vyjednanie.

Odvetvová iniciatíva, ako je Bangladéšska dohoda o požiarnej a stavebnej bezpečnosti v odvetví konfekčných odevov, môže mobilizovať odberateľov, výrobcov a odbory, aby vypracovali a uplatňovali komplexný a účinný prístup zahŕňajúci celé odvetvie.

EHSV tiež podporuje medziodvetvový sociálny dialóg vrátane nadnárodných dohôd na úrovni podnikov/medzinárodných rámcových dohôd. Existujúce nadnárodné dohody na úrovni podnikov/medzinárodné rámcové dohody sa osvedčili ako dôležitý nástroj presadzovania práv pracovníkov v globálnych dodávateľských reťazcoch. Pri ďalšom vývoji alebo rozšírenom uplatňovaní by však mala zohľadňovať potreba zachovať flexibilitu obsahu aj navádzujúcich mechanizmov takýchto dohôd. Partneri by sa tiež mali usilovať o ich neustále zlepšovanie na základe poznatkov získaných pri ich vykonávaní.

V Bruseli 25. mája 2016

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Inovácia ako hnacia sila nových obchodných modelov

(prieskumné stanovisko)

(2016/C 303/04)

Spravodajkyňa: Ariane RODERT

Pomocný spravodajca: Oliver RÖPKE

Pán Boereboom, generálny riaditeľ z holandského ministerstva sociálnych vecí a zamestnanosti, požiadal 16. decembra 2015 v mene nadchádzajúceho holandského predsedníctva Rady Európsky hospodársky a sociálny výbor, aby vypracoval prieskumné stanovisko na tému

Inovácia ako hnacia sila nových obchodných modelov

(prieskumné stanovisko)

Sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 10. mája 2016.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 517. plenárnom zasadnutí 25. a 26. mája 2016 (schôdza z 25. mája) prijal 131 hlasmi za, pričom 3 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Európa čelí zložitým výzvam, ktoré si vyžadujú nové sociálne a hospodárske modely. Na dosiahnutie pokroku, rastu a blahobytu v Európe je potrebný posun k hospodárstvu založenému na inovácii.

1.2 V tomto kontexte vznikajú inovačné koncepty a obchodné modely, ktoré naznačujú posun od tradičnej inovácie k inovácii zohľadňujúcej technické, environmentálne a sociálne hľadiská so zameraním na život a blahobyt obyvateľstva.

1.3 EHSV preto žiada Európsku komisiu, aby vypracovala politický rámec na podporu týchto novovznikajúcich obchodných modelov. Malo by sa tak stať prostredníctvom uznania, prepojenia a presadzovania ústredných koncepcií týchto podnikateľských modelov založených na takých teóriách, akými sú spoločná hodnota, kolektívny vplyv, meranie vplyvu, partnerstvo v rámci tzv. špirály a sociálna inovácia.

1.4 Súčasťou tohto rámca by malo byť priaznivé prostredie, v ktorom sa odstraňujú bariéry a rozširujú sa tradičné podnikateľské modely. K otázkam, ktoré by sa mali preskúmať, patrí verejné obstarávanie, právne predpisy podporujúce inovácie, prispôsobený finančný nástroj, lepšie ciele podpora zo štrukturálnych fondov, potenciálne daňové stimuly, odborná príprava, podpora a rozvoj zručností. V prípade poslednej z uvedených oblastí by sa mala osobitne zohľadňovať digitalizácia a robotizácia.

1.5 Rozhodujúcim faktorom je to, aby členské štáty a európske inštitúcie v plnej miere uznávali a presadzovali spravodlivejšie obchodné modely, ktoré sa sústreďujú na dosahovanie inovácií v oblasti sociálneho rozvoja prostredníctvom integrácie merania sociálneho vplyvu súbežne s podávaním správ o hospodárskom pokroku.

1.6 EHSV naliehavo žiada Komisiu, aby pri tvorbe európskeho piliera sociálnych práv v plnej miere integrovala zásady balíka o sociálnych investíciách a jeho spojitosť so sociálnou inováciou, pretože mnohé z týchto nových obchodných modelov sú konkrétnym vyjadrením týchto zásad.

1.7 Členské štáty a Komisia musia zabezpečiť, aby sa sociálne inovácie plne uplatňovali v programoch pre inováciu. Na sociálnu inováciu sa musí v plnej miere využiť finančná podpora EÚ, ktorá sa poskytuje napríklad v rámci programu Horizont 2020 a ktorá by sa mala vyhodnotiť na základe technického čerpania (každou zainteresovanou stranou) a politického vplyvu.

1.8 Členské štáty a inštitúcie EÚ musia v politike na podporu podnikania uplatňovať zásady inovácie s cieľom zabezpečiť priaznivú kultúru, ktorá presadzuje, víta, odmeňuje a šíri inováciu. Táto kultúra zahŕňa prvky, ako je experimentovanie, nové zloženie partnerstiev a rozšírený pohľad na tvorbu hodnôt v spoločnosti.

1.9 EÚ sa musí v rámci iniciatív inovačnej politiky viac sústrediť na podporu a ochranu malých a stredných podnikov (MSP), predovšetkým podnikov sociálneho hospodárstva, mikropodnikov a rodinných podnikov, ako aj všetkých druhov začínajúcich podnikov s cieľom zlepšiť podmienky udržateľnosti a replikácie či rozsahu.

1.10 Nové inovačné obchodné modely sa musia plne zohľadniť v politických iniciatívach zameraných na priemyselnú revolúciu 4.0 a súvisiacich politikách, akými sú napríklad obehové a funkčné hospodárstvo a hospodárstvo spoločného využívania zdrojov. Malo by sa tak stať podnecovaním úpravy všetkých existujúcich podnikov a modelov, podporovaním vzniku nových a nekonvenčných foriem podnikov, ako aj vytváraním nových vzťahov a upravených modelov spolupráce.

1.11 EHSV vyzýva Komisiu, aby pri nadchádzajúcom preskúmaní stratégie jednotného trhu, ktoré sa má uskutočniť v roku 2017, plne začlenila tieto nové obchodné modely a navrhla nové opatrenia v tomto smere.

1.12 Pre všetky podniky je totiž nevyhnutné, aby sa plne rešpektovali zásady dôstojnej práce, sociálne práva zamestnancov a úloha sociálnych partnerov v kontexte nových obchodných modelov.

2. Úvod

2.1 V Európe rýchlo vzniká nové spoločenské prostredie, ktoré si vyžaduje nové sociálne a hospodárske modely na pretvorenie Európy na moderné a celosvetovo konkurencieschopné hospodárstvo.

2.2 Na dosiahnutie rastu zameraného na pokrok, sociálnu súdržnosť a blahobyt je potrebné nové zmýšľanie vo vzťahu k inovácii. Toto zmýšľanie sa ujalo v oblasti inovácie a výskumu vo svete, ako aj v mnohých podnikoch, ktoré sa v súčasnosti usilujú o sociálny, environmentálny, ako aj o hospodársky rast a vplyv. O podpore takéhoto prístupu navyše svedčia aj očakávania spotrebiteľov a dopyt. Jasne to dokazuje vznik takých iniciatív, akými sú spoluspotrebitelstvo, obehové hospodárstvo a hospodárstvo spoločného využívania zdrojov. Tieto iniciatívy majú spoločné to, že sú založené na novom súbore hodnôt a orientujú sa na inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast zameraný na dosiahnutie pokroku, v ktorom sa spája technická, environmentálna a sociálna inovácia.

2.3 Účelom tohto stanoviska je preskúmať niektoré nové koncepcie, ktoré majú zásadný význam z hľadiska inovácie ako hnacej sily nových obchodných modelov. Ako názorný príklad budú použité najmä podniky sociálneho hospodárstva. Stanovisko nadväzuje na *acquis* EHSV v tejto oblasti a najmä na činnosť, ktorá sa vykonala prostredníctvom projektu EHSV na tému sociálneho podnikania⁽¹⁾. Témou tohto stanoviska nie sú koncepcie, ako je obehové hospodárstvo, spoluspotrebitelstvo, funkčné hospodárstvo alebo hospodárstvo spoločného využívania zdrojov, politiky týkajúce sa inovácie alebo MSP, ktorým sa venuje pozornosť v príslušných stanoviskách EHSV.

⁽¹⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.social-entrepreneurship-make-it-happen>.

3. Vznikajúce nové koncepty

3.1 *Presadzovanie sociálnych a spoločenských inovácií ako model podnikania*

3.1.1 Európa čelí zložitým spoločenským problémom, ktoré súčasné systémy nedokážu riešiť. Táto skutočnosť poukazuje na posun paradigmy, ktorá si vyžaduje nové zmysľanie a inovačné riešenia. Tieto inovácie sa často nazývajú sociálnymi alebo spoločenskými inováciami. „Inovácia sa označuje za sociálnu, ak sú také jej ciele aj prostriedky. Konkrétne sa za sociálne inovácie považujú nové nápady (výrobky, služby a modely), ktoré uspokojujú sociálne potreby (efektívnejšie ako iné spôsoby) a súčasne vytvárajú nové sociálne vzťahy alebo spoluprácu. Takéto inovácie sú pre spoločnosť nielenže prospešné, ale zlepšujú aj jej schopnosť konať⁽²⁾.“ Sociálne inovácie vznikajú vo všetkých odvetviach a nie sú ničím novým, no ich spoločnou črtou je skutočnosť, že napokon vedú k systémovej zmene.

3.1.2 V akademickom svete dnes inovácia zahŕňa viac, než len technický rozvoj. Výskumní pracovníci sa dnes zhodujú na tom, že v inovácii a vo výskume sa musia zohľadňovať technické, environmentálne a sociálne hľadiská. Medzi sociálnymi, digitálnymi a technickými inováciami existuje vzájomná závislosť. Digitálne technológie slúžia v tejto súvislosti ako nástroj na podporu spoločnej činnosti a zvyšovania spôsobilosti ľudí konať, pričom sociálna inovácia je hlavným cieľom.

3.1.3 Sociálna inovácia sa prejavuje inak ako technická inovácia. Zakladá sa na potrebách, jej častým cieľom je reagovať na problém alebo sa zameriava na konkrétnu skupinu používateľov, pričom sa v nej zohľadňujú sociálne, environmentálne a hospodárske hľadiská. Najúspešnejšie sociálne inovácie zahŕňajú celostné myslenie, ktoré namiesto riešenia jednotlivé otázky alebo témy vedie napokon k systémovej zmene.

3.1.4 Základom sociálnych inovácií je etické či ideologické hľadisko alebo hľadisko všeobecného záujmu. Dokazuje to úloha, ktorú má a historicky mala občianska spoločnosť pri formovaní systémov sociálneho zabezpečenia. Sociálna inovácia môže byť novým konceptom, existuje však už veľmi dlhý čas.

3.1.5 Sociálna inovácia je založená na otvorenej komunikácii a spoločnom riešení problémov, ktoré zahŕňa rôzne zainteresované strany a postupy na urýchlenie nových riešení. Sociálna inovácia znamená búranie múrov oddeľujúcich odvetvia a trhy a nahrádzanie logiky súťaženia riešeniami založenými na spolupráci a dlhodobých partnerstvách. Znamená spoločné konanie spojené s hnutím na podporu slobodného prístupu a uplatňovaním nesúťaživých prístupov.

3.1.6 Sociálna inovácia ponúka Európe zásadnú hranicu a bude presadzovať „skutočné sociálne trhové hospodárstvo“ v súlade s článkom 2 Lisabonskej zmluvy. To je však možné dosiahnuť len vtedy, ak sa inovácia jasne zameria na také ciele ako začlenenie a rovnosť. Tým sa naopak urýchlia ďalšie spoločenské inovácie.

3.2 *Preskúmanie tvorby hodnôt z hľadiska spoločnej hodnoty*

3.2.1 Zvyšuje sa informovanosť o tom, že komplexnejšie poňatie tvorby hodnôt, či už hospodársky, sociálne alebo environmentálne, je ústredným prvkom príťažlivého podnikateľského projektu. Skutočnosť, že hospodársky zisk sa tvorí alebo zvyšuje zabezpečením vyššej sociálnej a environmentálnej hodnoty, jasne dokazuje, že hospodársky rast je spojený so sociálnym a environmentálnym pokrokom. Nazýva sa to vytváraním spoločnej hodnoty, čo je koncept, ktorý skúmalo viacero výskumných pracovníkov⁽³⁾.

⁽²⁾ Zdroj: http://ec.europa.eu/archives/bepa/pdf/publications_pdf/social_innovation.pdf.

⁽³⁾ <https://hbr.org/2011/01/the-big-idea-creating-shared-value/ar/1>.

3.2.2 Pre túto stratégiu je rozhodujúci posun od normy optimalizácie krátkodobej finančnej výkonnosti k vytváraniu hospodárskej hodnoty spôsobom, ktorým sa vytvára aj sociálny pokrok a hodnota pre spoločnosť. Spoločná hodnota môže byť takisto hnacou silou ďalšej vlny inovácie a rastu produktivity vo svetovom hospodárstve.

3.2.3 Podpora skutočného sociálneho trhového hospodárstva si vyžaduje podporovanie takých foriem investícií, ktoré sú osobitne určené na podporu vzniku participatívnejšieho, demokratickejšieho a inkluzívnejšieho hospodárstva. V tejto súvislosti je potrebný úplný finančný ekosystém, v rámci ktorého je osobitne zaujímavé uvažovať o formách hybridného a zmiešaného kapitálu, ktorým sa EHSV venoval vo svojom nedávnom stanovisku ⁽⁴⁾.

3.2.4 Uplatňovanie logiky spoločnej hodnoty znamená, že tvorba hodnôt už nepredstavuje presun existujúcej hodnoty, ale skôr celkové zvýšenie sociálnej, environmentálnej a hospodárskej hodnoty. Ďalej sa tým zdôrazňuje skutočnosť, že trh nie je vymedzený výlučne hospodárskymi podmienkami, ale zahŕňa aj sociálne a environmentálne aspekty. Kľúčovým prvkom je to, že spoločná hodnota nadväzuje na silné stránky a rozdiely medzi súkromným sektorom a sektorom občianskej spoločnosti, pričom sa uplatňuje model spoločného vytvárania, ktorý napokon vedie k vytváraniu nových a rastu existujúcich trhov.

3.3 **Budovanie partnerského prístupu**

3.3.1 Riešenie zložitých spoločenských problémov si často vyžaduje úzku spoluprácu vlád, trhu a občianskej spoločnosti s cieľom vytvoriť účinné riešenia. Toto partnerstvo je založené na dôkladnom pochopení pohľadu každej zainteresovanej strany, pohotovom rozhodovaní a empatických prístupoch.

3.3.2 Spolupráca, spoločné vytváranie a medzisektorové inovácie majú obrovské výhody oproti spôsobom, akými spoločnosť riešila spoločenské otázky v minulosti. V tejto súvislosti je ústredným prvkom včasné zhromaždenie zainteresovaných strán s cieľom vymedziť v rámci spolupráce cieľ pre celú spoločnosť a stanoviť ďalší postup.

3.3.3 Keďže k inováciám často dochádza na miestnej úrovni v kontexte skutočných potrieb, treba venovať pozornosť a podporu všetkým segmentom spoločnosti. Zhromažďovanie a výmena týchto skúseností z miestnej úrovne majú veľký potenciál, pretože mnohé z nich sa môžu prevziať a použiť v jednotlivých regiónoch a krajinách.

3.4 **Zameranie sa na kolektívny vplyv**

3.4.1 Ako už bolo uvedené, rozsiahla sociálna zmena si vyžaduje širokú medzisektorovú koordináciu, zosúladenie a partnerstvo. Jedným výsledkom musí okrem toho byť kolektívny vplyv.

3.4.2 Kolektívny vplyv je postavený na záväzku skupiny ústredných zainteresovaných strán z rôznych sektorov, ktoré sa sústreďujú na spoločný program na riešenie konkrétneho sociálneho alebo spoločenského problému. Okrem toho zahŕňa centralizovanú infraštruktúru, špecializovaný personál, štruktúrovaný proces, spoločné meranie, sústavnú komunikáciu a vzájomne posilňované činnosti všetkých účastníkov. Rozsiahla sociálna zmena vznikne ako výsledok lepšej medzisektorovej koordinácie, a nie v dôsledku pôsobenia jednotlivých organizácií.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 152.

3.5 Uplatňovanie merania sociálneho vplyvu

3.5.1 Ak má koncept inovácie zahŕňať nielen technické, ale aj sociálne a environmentálne hľadisko, pokrok sa musí merať inak. EHSV už skúmal témy (Meranie sociálneho vplyvu ⁽⁵⁾) a Hospodárstvo pre spoločné blaho ⁽⁶⁾), v rámci ktorých sa jasne preukázala potreba rozšíreného pohľadu na výsledky a predkladanie správ.

3.5.2 Dlho boli normou na meranie výsledkov hospodárske ukazovatele. Narastajúci výskyt hybridných štruktúr prinášajúcich inovácie si však vyžaduje súbor nových a celostných ukazovateľov na meranie sociálneho, environmentálneho a hospodárskeho vplyvu.

3.5.3 Uplatňovanie zásad merania sociálneho vplyvu zahŕňa prístup zohľadňujúci zainteresované strany, spoločné chápanie a vymedzenie kľúčových výsledkov, ako aj spoločné stanovenie ukazovateľov. Pomôže to zachytiť skutočnú vytvorenú hodnotu. Ústredným bodom je posun od podávania hospodárskych správ k meraniu takých činiteľov, akými sú sociálny vstup, výstup, výsledok a vplyv. Je dôležité, aby zainteresované strany chápali tieto koncepty rovnako, keďže sa uplatňujú aj vo vzťahu k inováci, aj vo vzťahu k podnikaniu.

3.6 Inovácia a dôstojná práca

3.6.1 Sociálne a technické inovácie môžu mať obrovský vplyv na organizáciu práce a pracovné podmienky zamestnancov. Čoraz väčšia individualizácia, autonómia a flexibilita v pracovnoprávných vzťahoch by nemala viesť k oslabeniu sociálnej ochrany. Ak majú byť inovačné modely úspešné, musia sa aj v zmenenom prostredí stále zaručiť zásady dôstojnej práce ⁽⁷⁾.

3.6.2 Inovácia pôjde ruka v ruku so všeobecným sociálnym pokrokom len vtedy, ak do nej budú zapojené všetky zainteresované strany, ktoré z nej zároveň budú mať aj osôh, ak sa pridaná hodnota spravodlivo rozdelí a ak sa nebudú rušiť žiadne sociálne práva. Sociálna ochrana zamestnancov sa musí naďalej zaručiť aj v zmenených podmienkach.

3.6.3 To isté sa týka individuálnych sociálnych práv zamestnancov, najmä pracovných podmienok a miezd. Inovačné modely a najmä digitalizácia často vedú k vyššiemu stupňu individualizácie na pracovisku a ohrozujú sociálne normy. Udržateľné inovačné modely musia rešpektovať práva zamestnancov a ich pracovné podmienky, a to aj v meniacom sa svete práce.

3.6.4 Nové inovačné obchodné modely musia podporovať kolektívne práva zamestnancov, ich praktické vykonávanie a úlohu sociálnych partnerov. Sociálni partneri, kolektívne dohody a zapojenie pracovníkov sú často zdrojom inovácie, keďže vytvárajú potrebné rámcové podmienky.

3.6.5 Sociálny dialóg a komplexné kolektívne dohody by sa mali naďalej presadzovať, pretože môžu prispieť aj k zlepšeniu rámcových podmienok na prechod k inovačným obchodným modelom. „Sociálne pravidlá hry“ sa v minulosti museli pravidelne prispôbovať novému technickému a sociálnemu vývoju a potrebné to bude aj v budúcnosti. Pozri napríklad prerozdelenie práce (napríklad skrátenie pracovného času).

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 170, 5.6.2014, s. 18.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 26.

⁽⁷⁾ Zásady dôstojnej práce sa podľa MOP zameriavajú na dosiahnutie týchto cieľov: uplatňovanie základných pracovných noriem, príležitosti na dôstojnú prácu s dostatočným príjmom, zlepšenie sociálneho zabezpečenia a posilnenie dialógu medzi sociálnymi partnermi.

4. Presadzovanie rozmanitých modelov podnikania – príklad podnikov sociálneho hospodárstva

4.1 EHSV súhlasí s potrebou uznať a podporovať celkovú rozmanitosť a pluralitu obchodných a podnikateľských modelov, ktoré spolu tvoria jednotný trh⁽⁸⁾. Podniky sociálneho hospodárstva predstavujú oblasť, v ktorej má EHSV osobitné odborné znalosti. Podniky sociálneho hospodárstva a sociálni podnikatelia uplatňujú niektoré z uvedených koncepcií a slúžia ako názorný príklad týchto hybridných foriem podnikateľských modelov, ktoré vznikajú v Európe.

4.2 V Európe existujú vyše 2 milióny sociálnych podnikov, ktoré vytvárajú 10 % HDP. V mnohých členských štátoch je však toto odvetvie nové a nedostatočne rozvinuté, čo je významnou príležitosťou pre rozvoj. Občianska spoločnosť a sociálne hospodárstvo sú úzko prepojené a prostredníctvom inovácie prispievajú k významným systémovým zmenám v spoločnosti, a to v oblastiach, ako je napríklad starostlivosť o deti, nemocnice, presadzovanie osobnej samostatnosti a nezávislého bývania starších osôb a ľudí so zdravotným postihnutím, vyváženosť pracovného a súkromného života, pracovná integrácia a (sociálne) bývanie, ako aj množstvo vedeckých objavov či vynálezov.

4.3 Podniky sociálneho hospodárstva sa sústreďujú na špecifické skupiny užívateľov, nenaplnené potreby v spoločnosti alebo vyplňajú medzery, a tým experimentujú a prichádzajú s inováčnymi riešeniami, pričom zároveň vykonávajú hospodársku činnosť. Svoje zisky opätovne investujú, aby plnili sociálne poslanie a dosahovali sociálny vplyv. Podniky sociálneho hospodárstva sa v poslednej dobe mimoriadne vyzdvihujú, lebo predstavujú zaujímavé riešenie, keďže zabezpečujú dvojité hodnoty – v sociálnej oblasti prostredníctvom svojej činnosti (sociálna súdržnosť alebo začlenenie) a v hospodárskej oblasti (prostredníctvom obchodovania, vytvárania podnikov a zabezpečovania zamestnanosti).

4.3.1 Rozmach inovácií a kreativity závisí od každej zainteresovanej strany, ako aj od správania a postojov. Preto je rozhodujúce nielen posilnenie sektora podnikov sociálneho hospodárstva, ale aj zabezpečenie ústretového postoja voči rôznym iným vznikajúcim modelom. Musí sa pestovať kultúra spolupráce a spoločných hodnôt, pričom táto zásada je napríklad v sociálnom hospodárstve zakotvená od jeho začiatkov. Keďže podniky sociálneho hospodárstva vytvárajú vďaka svojim inováciám nové príležitosti na trhu, treba venovať osobitnú pozornosť ochrane týchto subjektov, aby sa mohli ďalej rozvíjať.

4.3.2 Osobitne treba poukázať na skutočnosť, že podľa výsledkov výskumu sú ženy vo väčšej miere zastúpené v sociálnych, než v tradičných podnikoch. Okrem toho zo štúdií, ktoré zhromažďujú údaje rozdelené podľa pohlavia, vyplýva, že v niektorých európskych krajinách ženy podnikajúce v sociálnej oblasti dokonca prevažujú nad mužmi. Tieto štúdie takisto ukazujú, že podnikateľky v sociálnej oblasti sú inovatívnejšie ako ich mužskí kolegovia, pričom ich výdavky na inovácie sú nižšie⁽⁹⁾. Z tohto výskumu vyplýva, že ide o oblasť so značným potenciálom pre rozvoj, v rámci ktorej sa možno osobitne zamerať na podporu žien v sociálnom podnikaní.

5. Vytváranie priaznivého prostredia pre nové a inováčne obchodné modely

5.1 Nové a inováčne obchodné modely, ako napríklad podniky sociálneho hospodárstva, sú súčasťou riadneho hospodárstva a nie sú v rozpore s inými obchodnými modelmi. So zmenou spoločenského prostredia v Európe sa musí pozornosť sústrediť na zachytenie všetkých foriem inovácie, na základe ktorých vznikajú nové obchodné modely. Hoci tieto nové modely vychádzajú z mnohých koncepcií, o ktorých sa hovorí v kapitole 3, väčšina existujúcich programov na podporu, rozvoj a zakladanie podnikov, ako aj ďalšie nevyhnutné podmienky, ako sú právne predpisy a finančné nástroje, často tieto rôznorodé obchodné modely nepodporuje, keďže veľká časť pomoci a politik sa aj v súčasnosti naďalej koncipuje pre štandardný, tradičnejší model podnikov a s ním spätú logiku. Z tohto dôvodu a na zabezpečenie podpory pre celé spektrum rôznych obchodných modelov vznikajúcich v Európe by sa mali tieto prvky zohľadniť.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 318, 23.12.2009, s. 22.

⁽⁹⁾ WEstart: Mapping Women's Social Entrepreneurship in Europe, 2015.

5.1.1 V prípade podnikov sociálneho hospodárstva sa EHSV aktívne zasadzuje za úplný ekosystém osobitne prispôsobený jedinečným črtám tohto konkrétneho obchodného modelu⁽¹⁰⁾. Podobne **je potrebné vypracovať aj ekosystémy pre ďalšie nové a hybridné koncepcie podnikania**. Okrem toho sa musí existujúca pomoc aktualizovať a upraviť, aby sa vzťahovala aj na tieto nové modely a aby sa vďaka nej mohli existujúce podniky prispôsobiť novým trendom a uplatňovať ich. Ideálny ekosystém zahŕňa prvky, ako je napríklad prispôsobený finančný ekosystém s riešeniami v oblasti hybridného kapitálu, lepšia forma verejného obstarávania, individualizovaná podpora rozvoja podnikania a uplatňovanie merania sociálneho vplyvu. To má zásadný význam pre podporu vzniku a udržateľnosti všetkých obchodných modelov.

5.1.2 Inovácia už nie je lineárna. Na vypracovávanie budúcich riešení je rozhodujúca kombinácia hľadísk technickej, environmentálnej a sociálnej inovácie. Plná integrácia týchto koncepcií si vyžaduje nový pohľad na **podávanie správ o pokroku, ktoré je založené na výsledkoch alebo vplyve**. V tejto súvislosti sú dôležité najmä dva prvky: vytváranie spoločnej hodnoty a trojitá súhrnná bilancia (zabezpečenie sociálneho, environmentálneho a hospodárskeho pokroku má rovnakú váhu). Ak sa uzná celková hodnota prostredníctvom kolektívneho vplyvu hospodárskych, sociálnych a environmentálnych aspektov, rýchlo sa objavujú nové druhy hybridných podnikov. Vytváranie spoločnej hodnoty je stále v začiatkoch. Preto je potrebné, aby si vedúci pracovníci rozvíjali nové zručnosti a znalosti a aby sa vlády naučili vykonávať právnu úpravu spôsobom, ktorý umožní, a nie znemožní vytváranie spoločnej hodnoty.

5.1.3 Kľúčovú úlohu pri správnom pridelovaní prostriedkov v rámci spoločnosti zohrávajú finančné trhy. Ale ich čoraz výraznejšie **krátkodobé zameranie je v priamom rozpore** s požiadavkou na riešenie dlhodobých potrieb spoločnosti, čomu sa venuje pozornosť vo viacerých správach⁽¹¹⁾. Podniky musia mať priestor na investovanie zamerané na budúcnosť, aby mohli vytvárať hodnoty pre investorov, ako aj pre spoločnosť vo všeobecnosti. To si vyžaduje nové systémy, ktoré odmeňujú dlhodobé investičné správanie. Význam verejného financovania, často v zmiešaných kapitálových riešeniach, predstavuje v tejto súvislosti dôležitý prvok, ktorý je často v pozadí rozvoja podnikov.

5.1.4 Na to, aby bola inovácia hnacou silou nových obchodných modelov, **sa musí sústavne podporovať kultúra priaznivá pre inovácie**. Na podporu kultúry inovácie v Európe je nevyhnutná podpora programov experimentovania, v ktorých sa uvíta úspech aj neúspech (ako kroky učenia sa). Bez toho, aby sa zásada predbežnej opatrnosti stala prekážkou inovácií, mala by sa ako doplnok k tejto zásade uplatňovať „zásada inovácií“, ktorá by zohľadňovala vplyv právnych predpisov a regulácie na inovácie. Prvým krokom je vytvorenie procesov a systémov postavených na koncepcii partnerstva zapojením kľúčových zainteresovaných strán (podpora otvorených fór, priestorov na dialóg a stretnutí založených na spolupráci). To sa už deje v celej Európe a mohlo by sa to ľahko rozvíjať, spoločne využívať a šíriť⁽¹²⁾.

5.2 Na podporu vytvárania nových podnikov v Európe je rozhodujúca **politická vôľa a zodpovednosť**. Kľúčový význam má rozvoj súdržných politických programov na úrovni EÚ a členských štátov špeciálne zameraných na podporu rôznych obchodných modelov. Je zrejme, že na dosiahnutie rastu a blahobytu v Európe je potrebný prechod k hospodárstvu a spoločnosti založeným na inovácii. V tomto záujme by sa mali primerane využiť právne predpisy a politiky vnútorného trhu. Preskúmanie stratégie jednotného trhu, ktoré sa má uskutočniť v roku 2017, je príležitosťou na zväznenie nových opatrení v tomto smere.

5.2.1 Zásadný význam má náležitá a trvalá podpora **základného a aplikovaného výskumu** ako zdroja budúcich inovácií, a to vzhľadom na dôraz na spoločnú hodnotu a trojitú súhrnnú bilanciu. Činnosti týchto nových obchodných modelov sa okrem toho musia zachytiť **štatisticky**, aby sa mohla poskytnúť najvhodnejšia politická podpora.

⁽¹⁰⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.social-entrepreneurship-make-it-happen>.

⁽¹¹⁾ Kayova správa z roku 2012: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/253454/bis-12-917-kay-review-of-equity-markets-final-report.pdf.

⁽¹²⁾ Európa zajtraška – projekty Loss (FR) a unMonastery (IT).

5.2.2 Je dôležité **zvyšovať informovanosť** o rôznych formách inovácií a inovátorov. Podniky sociálneho hospodárstva a občianska spoločnosť samy seba často neoznačujú za inovátorov. Zvyšovanie viditeľnosti sociálnej inovácie a zabezpečenie jej uznania prostredníctvom výslovného ocenenia jej výrazného prínosu pre spoločnosť podporí viac inovácií vo všetkých sektoroch.

5.2.3 EÚ naďalej zohráva ústrednú úlohu pri zhromažďovaní a výmene informácií o nových iniciatívach, podpore priaznivého prostredia a zabezpečení schopnosti kľúčových politických iniciatív zachytiť tieto nové trendy. Komisia má vhodné postavenie na podporu tejto **výmeny najlepších postupov a modelov na ich opätovné uplatnenie**.

V Bruseli 25. mája 2016

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Hospodárstvo spoločného využívania zdrojov a samoregulácia

(prieskumné stanovisko)

(2016/C 303/05)

Spravodajca: Jorge PEGADO LIZ

Pán M. J. Boereboom, generálny riaditeľ na Ministerstve sociálnych vecí a práce Holandského kráľovstva, v súlade s článkom 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie požiadal listom zo 16. decembra 2015 v mene budúceho holandského predsedníctva Európsky hospodársky a sociálny výbor o vypracovanie prieskumného stanoviska na tému

Hospodárstvo spoločného využívania zdrojov a samoregulácia

(prieskumné stanovisko)

Sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 10. mája 2016.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 517. plenárnom zasadnutí 25. a 26. mája 2016 (schôdza z 25. mája) prijal 133 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 7 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závěry a odporúčania

1.1 EHSV na žiadosť holandského predsedníctva o vypracovanie prieskumného stanoviska na tému *Hospodárstvo spoločného využívania zdrojov a samoregulácia* predkladá po ukončení svojej práce toto stanovisko a formuluje nasledujúce závery.

1.2 EHSV už vo viacerých stanoviskách, ktoré prirodzene dopĺňa aj predkladané stanovisko, predvídal viaceré aspekty týkajúce sa tohto javu, ktorý v rôznych jazykoch a v závislosti od uhlu pohľadu nesie rôzne názvy.

1.3 V súlade s predloženou žiadosťou sa teraz pokúsil vymedziť špecifické vlastnosti hospodárstva spoločného využívania zdrojov tak, aby toto vymedzenie zahŕňalo hospodárske postupy spadajúce do jeho koncepcie, a tiež spôsob, akým by sa tieto hospodárske a sociálne činnosti mali upravovať v právnych predpisoch, v akej forme a akými prostriedkami, a to najmä samoreguláciou alebo spoločnou reguláciou.

1.4 Hospodárstvo spoločného využívania zdrojov nadobudlo sociálny a hospodársky význam po roku 2000 v súvislosti s používaním internetu a sociálnych sietí a nepredstavuje vzájomnú výmenu, ktorá je taká stará ako človek sám, ale skôr „sociálne orientované nerecipročné správanie“ alebo presnejšie „poskytnutie a proces poskytovania toho, čo je naše, na používanie iným a/alebo prijatie alebo prevzatie a proces prijímania a preberania niečoho od druhých a to, aby sme to použili“.

1.5 Skôr než definovať túto činnosť, o čo sa usilujeme, je však dôležitejšie vymedziť jej vlastnosti, z ktorých sú najvýraznejšie:

- táto činnosť nevedie k vlastníctvu majetku ani jeho spoluvlastníctvu, ale k spoločnému využívaniu alebo používaniu,
- vykonáva sa prostredníctvom platformy, v rámci ktorej sa najmä elektronickými prostriedkami dostáva do kontaktu široká škála osôb, ktoré majú k dispozícii tovar alebo služby, a široká škála používateľov,

- spoločným cieľom je zlepšiť využívanie daného tovaru alebo služieb prostredníctvom ich spoločného využívania,
- koncové strany týchto obchodných činností, ktoré majú komplexnú trojstrannú štruktúru, predstavujú primárne partnerské (P2P) a nikdy zmluvné vzťahy (B2C).

1.6 Táto charakteristika podložená relatívne jednotnou koncepciou umožňuje vymedziť model tohto druhu ekonomických vzťahov a rozlíšiť medzi činnosťami, ktoré skutočne patria do hospodárstva spoločného využívania zdrojov a mali by podliehať osobitnému režimu, a činnosťami, pri ktorých sa niekedy neoprávnené používa toto označenie s cieľom vyhnúť sa regulácii, ktorá sa na ne uplatňuje, a ktorých príkladom sú v súčasnosti služby spoločnosti Uber. Presnejšie analytické odlišenie pojmu „spoločné využívanie“ od činností využívajúcich platformu by pomohlo pri prijímaní politických rozhodnutí a zavádzaní vhodnejšej regulácie.

1.7 Taktiež sme svedkami čoraz väčšieho hospodárskeho významu prejavov hospodárstva spoločného využívania zdrojov, ktoré už v Európe a na celom svete dosiahlo značný obrat, a treba zdôrazniť aj jeho sociálny a environmentálny rozmer, ktorý môže viesť k rozšíreniu solidarity medzi občanmi, obnoveniu miestnej ekonomiky, vytváraniu pracovných miest, racionalizácii spotreby domácností spoločným využívaním niektorých výrobkov, zníženiu energetickej stopy a uprednostňovaniu zodpovednejšej a udržateľnejšej spotreby. V bode 5.2 je uvedených niekoľko relevantných príkladov.

1.8 Za týchto okolností EHSV opätovne vyzýva Komisiu, aby prijala celý rad politických opatrení, ktoré sú nevyhnutné na podporu, zavádzanie a budovanie dôveryhodnosti a spoľahlivosti rôznych foriem a variantov hospodárstva spoločného využívania zdrojov na úrovni EÚ a jednotlivých členských štátov.

1.9 Ďalej upozorňuje, že je potrebné, aby boli tieto nové obchodné modely v súlade s právnymi predpismi platnými v jednotlivých členských štátoch a v EÚ, a zaručili sa okrem iného práva zamestnancov, primerané zdanenie, ochrana údajov a súkromia zúčastnených strán, sociálne práva, spravodlivá hospodárska súťaž a boj proti monopolom a praktikám narúšajúcim hospodársku súťaž, zodpovednosť platforiem pri transakciách uzatváraných medzi partnermi a dbanie na zákonnosť ich ponúk, a predovšetkým ochrana práv všetkých partnerov, ktorí sa podieľajú na hospodárstve spoločného využívania zdrojov vrátane výrobcov-spotrebiteľov (tzv. *prosumers*), pričom sa všetkým týmto vzťahom musí prispôsobiť platné *acquis* Únie v oblasti práv spotrebiteľov, konkrétne pokiaľ ide o neprijateľné zmluvné podmienky, nekalé obchodné praktiky, bezpečnosť a ochranu zdravia a elektronický obchod.

1.10 EHSV sa preto domnieva, že EÚ – a samozrejme aj členské štáty združené v Rade pod holandským predsedníctvom – musí čo najskôr stanoviť jasný a prehľadný právny rámec, v ktorom by sa tieto činnosti rozvíjali a vykonávali v rámci európskeho priestoru, v zmysle vymedzenom v bode 8.2.4, a vyzýva Komisiu, aby urýchlene zverejnila očakávaný program v oblasti hospodárstva spoločného využívania zdrojov, ktorý sa už oneskoril.

1.11 V ňom by mala jasne vymedziť doplnujúcu úlohu samoregulácie a spoločnej regulácie v súlade so zásadami a postupmi, ktoré EHSV už definoval pred niekoľkými rokmi vo svojich stanoviskách a informačných správach osobitne zameraných na tieto aspekty, a ktoré znova potvrdzuje a opakuje.

2. Úvod: aktuálna a kontroverzná téma

2.1 Listom ministerstva sociálnych vecí a práce požiadalo holandské predsedníctvo EHSV, aby vypracoval prieskumné stanovisko na tému *Hospodárstvo spoločného využívania zdrojov a samoregulácia*, pričom neuviedlo žiadne presnejšie usmernenia ani otázky.

2.2 Otázka hospodárstva spoločného využívania zdrojov je veľmi aktuálna a kontroverzná, a to počnúc jeho definíciou a konceptuálnym vymedzením, až po rôzne pojmy či postupy, ktoré zahŕňa, alebo jeho vplyvy.

2.3 Existuje množstvo postupov, ktoré boli v uplynulých rokoch začleňované do jeho koncepcie, a na túto tému sa toho tiež už veľa a v rôznej podobe napísalo.

2.4 Preto sa nemožno čudovať, že EHSV, ktorý vždy sleduje rôzne trendy v rámci občianskej spoločnosti, už vo viacerých svojich stanoviskách, ktoré samozrejme dopĺňa aj toto stanovisko⁽¹⁾ a ktorých základnú filozofiu zachováva a rozvíja, predvídal viaceré aspekty týkajúce sa tohto javu, ktorý v rôznych jazykoch a v závislosti od uhlu pohľadu nesie rôzne názvy.

2.5 Cieľom tohto stanoviska je odpovedať na žiadosť holandského predsedníctva a pokúsiť sa vymedziť špecifické vlastnosti hospodárstva spoločného využívania zdrojov tak, aby toto vymedzenie bolo koncepčne autonómne a zahŕňalo hospodárske činnosti patriace do tejto koncepcie, ako aj spôsob, akým by sa tieto hospodárske a sociálne činnosti mali upravovať v právnych predpisoch, v akej forme a akými prostriedkami, a to najmä samoreguláciou alebo spoločnou reguláciou.

3. Otázka postoja ku koncepciám „byť a mať“

3.1 Určité druhy postupov nazývaných hospodárstvo spoločného využívania zdrojov vznikli už pred konceptualizáciou tohto pojmu, a to na základe postoja týkajúceho sa koncepcií „byť“ a „mať“, ktorý vychádza predovšetkým z myšlienky, že „nie si tým, čo máš“, ale „tým, k čomu máš prístup“.

3.2 Samozrejme, že určitá forma hospodárstva spoločného využívania zdrojov je stará ako ľudstvo samo a jeho historické korene spočívajú vo „výmennom hospodárstve“ primitívnych spoločností, ktoré bolo postupne vytláčané zavádzaním peňazí, ktoré tomu, kto ich vlastní, dávajú schopnosť kupovať a tak vlastne aj mať.

3.3 Hospodárstvo spoločného využívania zdrojov nadobudlo sociálny a hospodársky význam po roku 2000 v súvislosti s používaním internetu a sociálnych sietí a nepredstavuje vzájomnú výmenu, ale skôr „sociálne orientované nerekipročné správanie“ alebo presnejšie „poskytnutie a proces poskytovania toho, čo je naše, na používanie iným a/alebo prijatie alebo prevzatie a proces prijímania a preberania niečoho od druhých a to, aby sme to použili“. Hospodárstvo spoločného využívania zdrojov sa teda inšpiruje viacerými myšlienkovými prúdmi, ktoré siahajú od voľného, bezplatného a univerzálneho prístupu k vedomostiam až po hospodárstvo zamerané na funkčnosť alebo hospodárstvo darovania (*Gift Economy*) zamerané na výmenu bez zisku. Na rozdiel od čistého výmenného hospodárstva je hospodárstvo spoločného využívania zdrojov založené na myšlienke finančného alebo nefinančného protiplnenia.

4. Hospodársky významná činnosť

4.1 Práve z tejto skutočnosti by sa malo vychádzať pri vymedzovaní osobitného a konkrétneho rozsahu hospodárstva spoločného využívania zdrojov v jeho rôznych formách, pričom by sa mali vymedziť vlastnosti, ktorými sa musia činnosti tohto hospodárstva vyznačovať a vďaka ktorým ich možno odlišiť od iných hospodárskych činností na trhu.

4.2 V prvom rade treba uviesť dominantnú a spoločnú vlastnosť, ktorou je skutočnosť, že táto činnosť nevedie k vlastníctvu majetku ani jeho spoluvlastníctvu, ale k spoločnému využívaniu alebo používaniu.

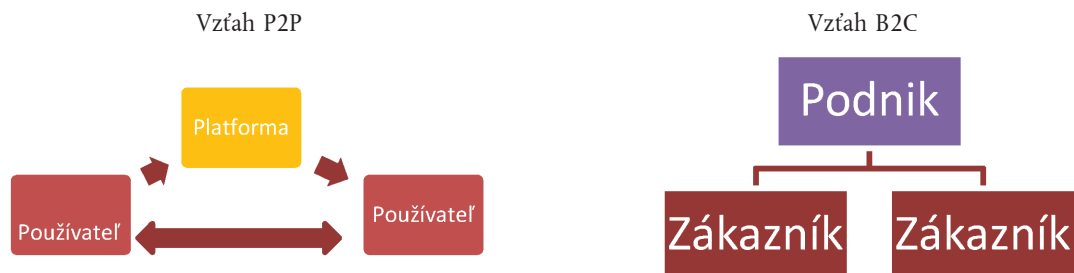
4.3 Ďalej je nevyhnutné sprostredkovanie vo forme platformy, v rámci ktorej sa najmä elektronickými prostriedkami (vyhľadávač alebo aplikácia) dostáva do kontaktu široká škála osôb, ktoré majú k dispozícii tovar alebo služby, a široká škála používateľov.

4.4 Spoločným a charakteristickým cieľom tejto činnosti je lepšie využívanie (*idling capacity*) daného tovaru alebo služieb prostredníctvom ich spoločného využívania.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 177, 11.6.2014, s. 1.

4.5 Za dôležité sa tiež považuje, že v tomto obchodnom modeli bývajú koncové strany primárne „partnermi“ (P2P) a nikdy nejde o zmluvné vzťahy (B2C), a to či už ide o fyzické alebo právnické osoby vrátane spoločností, pokiaľ si z takéhoto spoločného využívania nespravujú predmet podnikania (napríklad jedna spoločnosť môže s druhou spoločne využívať automobilový park alebo zariadenia na rozmnožovanie materiálov). Nemožno však vylúčiť možnosť, že sa medzi „partnermi“ vytvorí „obchod“ zo všetkým, čo k nemu patrí.

4.6 V nasledujúcom grafe sú ukázané rozdiely medzi porovnávanými obchodnými modelmi:

4.7 V tomto type obchodu sa predpokladá komplexný trojstranný zmluvný model, ktorý sa prejavuje formou zmluvných vzťahov medzi držiteľom tovaru alebo poskytovateľom služby a subjektom, ktorý riadi platformu, medzi používateľom a subjektom, ktorý sprostredkúva transakciu na platforme prípadne cenu, a medzi používateľmi platformy navzájom s cieľom využívania daného predmetu alebo služby.

4.8 Preto sa domnievame, že charakteristickými a špecifickými vlastnosťami nie sú:

- a) bezodplatnosť alebo požiadavka protihodnoty – Couchsurfing vs Airbnb;
- b) reciprocita zmluvného postavenia;
- c) finančná alebo nefinančná povaha operácie, čím do tejto činnosti patrí aj kolektívne financovanie (*crowdfunding*);
- d) bežné spoločné využívanie tovarov alebo služieb medzi jednotlivcami (odviezť kolegu autom, dočasne prenechať izbu kamarátovi na prenocovanie alebo dlhší pobyt, ponúknuť susedovi, ktorému sa pokazila práčka, aby použil vašu);
- e) výmena alebo predaj tovaru z druhej ruky, pretože to nezahŕňa spoločné využívanie a výsledkom je prevod vlastníctva tovaru.

5. Niekoľko praktických príkladov toho, čo je a čo nie je prejavom hospodárstva spoločného využívania zdrojov

5.1 Obmedzenie rozsahu tohto stanoviska neumožňuje široké vymedzenie charakteru množstva rôznych situácií, ktoré sa údajne vyznačujú vlastnosťami vymedzenými pre hospodárstvo spoločného využívania zdrojov, ani diskusiu o nich.

5.2 Niektoré si však na priblíženie predmetu tohto stanoviska zaslúžia osobitnú zmienku:

5.2.1 V oblasti ubytovania sú najvýraznejšie platformy Airbnb, Rentalia, Homeaway, Couchsurfing a Bedycasa, v rámci ktorých sa registrujú majitelia nehnuteľností, ktorí chcú dočasne prenajať izbu alebo celý dom, pričom na týchto platformách môžu zatiaľ ubytovanie ponúkať aj hostely, penzióny a iné turistické ubytovacie zariadenia. Vzhľadom na jednoduchosť, s akou môže každý na tieto siete pridať svoju nehnuteľnosť, a na zisky, ktoré z týchto činností majitelia majú, viedlo široké využívanie takého typu ubytovania k dohode medzi platformami a príslušnými daňovými orgánmi o spolupráci pri vyberaní a platení daní, a to konkrétne v Paríži a Amsterdame. V Amsterdame, Barcelone, Londýne a Berlíne vznikol režim povinnej registrácie týchto ubytovacích služieb a pravidiel časovej obmedzenosti s cieľom nepoškodiť oblasť dlhodobého prenájmu a zabrániť následnému zvyšovaniu nájomov.

5.2.2 V oblasti dopravy by sme mohli spomenúť aplikácie Blablacar, Umcoche, Liftshare a Karzoo, ktoré umožňujú registráciu majiteľov súkromných vozidiel, ktorí chcú počas svojich ciest ponúknuť voľné miesta vo svojich vozidlách iným ľuďom (*carpooling*). V rámci niektorých týchto platforiem sa môžu cestujúci zložiť na cestovné náklady, ale nie je dovolené vyberať platby na účely zisku. Spoločnosť Uber však predstavuje prípad, ktorý treba odlišiť, pretože poskytuje služby spoločného využívania súkromných vozidiel (UberPop – zakázané takmer v celej EÚ), ale umožňuje tiež požiadať o prepravnú službu profesionálnych vodičov (Uberblack a UberX – podobné tradičným taxislužbám). Z dôvodu neprehľadného obchodného modelu nemožno spoločnosť jasne charakterizovať, pričom z právneho hľadiska sa už dokonca diskutovalo o tom, či sú vodiči spoločnosti Uber zamestnancami spoločnosti⁽²⁾. Tieto služby boli dôvodom demonstrácií, v niektorých prípadoch násilných, a dokonca súdnych procesov takmer v celej Európe. Zatiaľ ich legalizovalo len Anglicko a Estónsko a na objasnenie ich povahy sa čaká na odpoveď Súdneho dvora na prejudiciálne otázky, ktoré zaslal súd v Barcelone a Bruseli⁽³⁾.

5.2.3 Ako príklady kolektívneho financovania možno uviesť financovanie pomocou pôžičky s odmenou v podobe úrokov, napr. služby Zopa a Auxmoney, kapitálové financovanie so spoločnou účasťou vo vytvorenom podniku, napr. platformy Fundedbyme a Crowdcube, financovanie prostredníctvom odmien, napr. platformy Kickstart alebo Indiegogo, a nakoniec financovanie prostredníctvom darov, v rámci ktorého nie je za poskytnutie peňažnej sumy dohodnutá žiadna protihodnota.

6. Potreba vymedzenia pojmu

6.1 Snaha o vymedzenie koncepcie nebýva zvyčajne priama, a to najmä v prípade metódy indukcie, a dospieť k jednotnému chápaniu, ktoré by sa udržalo, si vyžaduje istý čas. To platí aj v prípade pojmu „hospodárstvo spoločného využívania zdrojov“, ktorý sa objavuje v médiách spolu s inými pojmami, ako napr. „sociálne alebo solidárne hospodárstvo“, „obehové hospodárstvo“, „funkčné hospodárstvo“, „ekologické hospodárstvo“, „modré hospodárstvo“, „hospodárstvo riešení“, „horizontálne hospodárstvo“, „hospodárstvo založené na dopyte (*on demand*)“, „hospodárstvo platforiem“ a tzv. „Gig Economy“.

6.2 Niektorí autori sa preto radšej ani nesnažia o jeho vymedzenie, pretože sa obávajú, že by nebolo dostatočne široké alebo že by sa naopak správne nevymedzil jeho rozsah.

6.3 EHSV sa vo svojich stanoviskách napriek viacerým odkazom na tento pojem nikdy neusiloval o jeho vymedzenie. Podobne aj Výbor regiónov sa vo svojom stanovisku⁽⁴⁾ napriek pokusu o klasifikáciu do dvoch hlavných kategórií a štyroch foriem neodvážil tento pojem vymedziť. Komisia zase vo svojom nedávnom oznámení s názvom Zlepšovanie jednotného trhu⁽⁵⁾ používa radšej výraz „kolaboratívna ekonomika“, ktorý sa považuje za synonymum, ale namiesto jeho vymedzenia uvádza iba prínosy tejto ekonomiky pre niektoré zainteresované strany (spotrebiteľov, pracujúcich), poukazuje na jej dôsledky v oblasti produktivity a udržateľnosti a sľubuje, že v roku 2016 vypracuje európsky program pre hospodárstvo spoločného využívania zdrojov. Pokiaľ ide o EP, doteraz nepredložil na túto tému nič zásadné s výnimkou uznesenia z 21. decembra 2015 s názvom Smerom k aktu o jednotnom digitálnom trhu⁽⁶⁾, niektorých kvalitných štúdií a niekoľkých briefingov na konkrétne témy. Doteraz sa však v žiadnom z týchto dokumentov nevypracovalo posúdenie vplyvu na tvorbu pracovných miest a rast.

⁽²⁾ <http://www.theguardian.com/technology/2015/sep/11/uber-driver-employee-ruling>

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 363, 3.11.2015, s. 21 a Ú. v. EÚ C 429, 21.12.2015, s. 9.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 51, 10.2.2016, s. 28.

⁽⁵⁾ COM(2015) 550 final, s. 4.

⁽⁶⁾ A8-0371/2015.

6.4 Nemyslíme si, že je v tejto oblasti potrebná originalita, keďže jedna z viacerých uvádzaných definícií sa zdá byť preferovaná. Preto prijímame definíciu hospodárstva spoločného využívania zdrojov od Botsmanovej a Rogersa, ktorí ho definujú ako „hospodársky systém založený na spoločnom využívaní málo používaného tovaru alebo služieb priamo jednotlivcami, a to bezplatne alebo za určitú cenu“ prostredníctvom online platforiem, a to napriek tomu, že presnejšie analytické vymedzenie toho, čo je to „spoločné využívanie“, teda že je „neziskové“ a že je založené na platforme, by mohlo pomôcť pri prijímaní lepších politických rozhodnutí a vhodnejšej regulácii.

6.5 Táto definícia je dostatočne široká, aby zahrnila také rôznorodé oblasti ako výrobu, spotrebu, financovanie (*crowdfunding*) alebo samotné vedomosti, a aby umožňovala rozdelenie do štyroch relatívne samostatných oblastí: spoločná spotreba; spoločné vzdelávanie, odborná príprava a vedomosti; spoločné financovanie a spoločná výroba (⁷).

6.6 Táto definícia takisto umožňuje odlišiť obchodné modely, ktoré sa síce odvolávajú na hospodárstvo spoločného využívania zdrojov, ale v skutočnosti ide o činnosti, ktorých jediným cieľom je zisk a ktoré predstavujú modely B2C. Tento záver možno overiť analýzou spôsobu fungovania týchto platforiem (ktoré však nemusia byť vždy transparentné) a môžeme tak nájsť prípady skutočného hospodárstva spoločného využívania zdrojov, v rámci ktorých sú vzťahy vytvorené prostredníctvom platformy typu P2P a jedinou úlohou platformy je umožniť kontakt medzi partnermi, ale aj príklady podnikov, ktoré pod záštitou platformy P2P zasahujú do obchodných aktivít takým spôsobom (vyberajú poplatky, sú cieľovými príjemcami platieb, poskytujú doplnkové služby), že ich činnosť nemožno považovať za hospodárstvo spoločného využívania zdrojov, ale musia sa považovať za poskytovateľov služieb typu B2C, a to so všetkými dôsledkami.

6.7 Táto definícia na druhej strane umožňuje hneď na začiatku z koncepcie hospodárstva spoločného využívania zdrojov vylúčiť určitý typ prejavov, ktoré sú predmetom snáh o zahrnutie do tejto koncepcie, ako napríklad:

- a) spoločné využívanie potravín alebo netrvanlivého spotrebného tovaru;
- b) vzájomné spoločnosti a družstvá;
- c) sociálne podnikanie;
- d) charita;
- e) hospodárstvo založené na dopyte;
- f) funkčné hospodárstvo, ktoré viac súvisí s obehovým hospodárstvom;
- g) obyčajné sprostredkovanie.

7. Nárast hospodárskeho významu tohto javu a určité politické alternatívy, ktoré možno rozvinúť

7.1 Napriek tomu, že ešte neexistuje jasné vymedzenie rozsahu tohto javu, v poslednom čase narastá počet štúdií a prieskumov, ktorých cieľom je zistiť jeho hospodársku silu v EÚ a vo svete.

7.2 Od začiatku je nepochybné, že v uplynulých rokoch, a najmä v súčasnom období krízy a v rámci reakcie na ňu, sa počet iniciatív hospodárstva spoločného využívania zdrojov neustále zvyšuje. Na internetovej stránke www.collaborativeconsumption.com je zaznamenaných vyše 1000 takýchto iniciatív.

(⁷) <http://www.euro-freelancers.eu/marco-torregrassa-presentation-on-the-sharing-economy-2/>

7.3 Z odhadov, ktoré používa Európska komisia, vyplýva, že v roku 2013 dosiahol objem celosvetového obchodu označeného ako hospodárstvo spoločného využívania zdrojov 3,5 miliárd dolárov, čo by predstavovalo ročný nárast o 25 %. V súčasnosti by to malo byť už 20 miliárd. Prognózy výskumného oddelenia spoločnosti PwC poukazujú na výrazný nárast do roku 2025 ⁽⁸⁾.

7.4 Okrem toho, že hospodárstvo spoločného využívania zdrojov vytvára v rámci svojho sociálneho a environmentálneho rozmeru ekonomickú hodnotu, môže viesť k rozšíreniu solidarity medzi občanmi, obnoveniu miestnej ekonomiky, vytváraniu pracovných miest, racionalizácii spotreby domácností spoločným využívaním niektorých výrobkov, zníženiu energetickej stopy a uprednostňovaniu zodpovednejšej a udržateľnejšej spotreby.

7.5 EHSV je presvedčený, že vďaka tomuto druhu hospodárstva „sa hospodárstvo založené na produkcii inovatívne a hospodársky, sociálne a ekologicky výhodne doplní“ a „okrem toho predstavuje jednu z možností, ako prekonať hospodársku a finančnú krízu“ ⁽⁹⁾.

7.6 EHSV preto neváha opätovne vyzvať Komisiu, aby prijala celý rad politických opatrení, ktoré sú nevyhnutné na podporu, zavádzanie a budovanie dôveryhodnosti a spoľahlivosti rôznych foriem a variantov hospodárstva spoločného využívania zdrojov na úrovni EÚ a jednotlivých členských štátov. V rámci tohto stanoviska môžeme len zopakovať, čo už v tejto súvislosti EHSV prijal a na čo sa vyslovene odkazuje. Myslíme si teda, že nové obchodné modely, ktoré predstavujú platformy, vyvolávajú naliehavé otázky okrem iného, pokiaľ ide o uplatňovanie vnútroštátnych právnych predpisov, zabezpečenie práv zamestnancov a zabezpečenie primeraného zdanenia. EHSV vyzýva Komisiu, aby sa venovala týmto problémom, pokiaľ sa sociálne výhody týchto obchodných modelov majú naozaj realizovať.

7.7 Tiež je dôležité vyzvať na urýchlené prijatie vymedzení a usmernení na európskej úrovni, keďže niektoré členské štáty už vzhľadom na meškanie a zjavnú nerozhodnosť európskych inštitúcií jednotlivo pokročili pri stanovovaní vlastných politík.

8. Činnosť, ktorá sa riadi právom

8.1 Dotknuté záujmy a ich právna ochrana

8.1.1 Tak ako všetky činnosti, v rámci ktorých sa spájajú ľudia s vlastnými a často protichodnými záujmami, aj hospodárstvo spoločného využívania zdrojov podlieha právu a právnej regulácii dotknutých záujmov. Preto nemožno brať vážne názory, že hospodárstvo spoločného využívania zdrojov by malo byť „bezprávnou“ zónou, v ktorej by vládla sloboda bez akýchkoľvek prekážok a obmedzení a ktorá by sa zakladala výlučne na dôvere a prirodzenom dobre (podľa vzoru Rousseauovho „ušľachtilého divoča“).

8.1.2 EHSV neustále obhajuje jednotný názor, že akákoľvek hospodárska činnosť sa musí riadiť právom, avšak nazdáva sa tiež, že takáto regulácia môže mať rôzne podoby, ktoré sa musia jednotne vymedziť.

8.1.3 EHSV najmä vo svojom najnovšom stanovisku o úlohe samoregulácie a spoločnej regulácie v EÚ ⁽¹⁰⁾, na ktorého obsah sa odkazuje, osobitne zdôraznil, že „samoregulácia a spoločná regulácia“ by sa ako „mechanizmy, spontánne alebo zavedené, regulácie hospodárskych a sociálnych záujmov alebo vzťahov a tiež obchodných postupov rôznych hospodárskych aktérov“ mali považovať za dôležité doplnkové alebo dodatočné nástroje, ale nikdy nie za alternatívu záväzných právnych predpisov (*hard law*), pre ktorých platnosť „ich súlad alebo rozsah pôsobnosti musia byť definované jednoznačnými a jasnými záväznými právnymi predpismi, ktoré sú súdne vymáhateľné buď na národnej, alebo európskej úrovni, pričom sa musí rešpektovať povaha týchto nástrojov, najmä dobrovoľný súhlas zúčastnených strán“.

⁽⁸⁾

http://www.cpcp.be/medias/pdfs/publications/economie_collaborative.pdf

⁽⁹⁾

Ú. v. EÚ C 177, 11.6.2014, s. 1.

⁽¹⁰⁾

Ú. v. EÚ C 291, 4.9.2015, s. 29.

8.2 Práva a povinnosti

8.2.1 Z toho dôvodu, keď čisto spontánne činnosti jednotlivcov nadobudnú význam hospodárskej činnosti a vzájomné práva a povinnosti jednotlivých strán získajú zmluvný charakter, mali by následne začať podliehať vnútroštátnym alebo európskym právnym predpisom, ktoré zákonným spôsobom zahŕňajú práva a povinnosti jednej aj druhej strany.

8.2.2 Komplexnosť vzťahov, ktoré tento jav zahŕňa a ktoré sú opísané v bode 4.7, poskytuje dôvod na vytvorenie právneho rámca, v ktorom by sa zúčastnené strany mali pohybovať, najmä pokiaľ sú ich činnosti hybridného charakteru, čo je prípad modelov *freemium* alebo *donationware*, ktoré boli dobre opísané na vzorovom príklade hry *geocaching*.

8.2.3 Keďže dnes tento jav vzhľadom na svoju podstatu zjavne prekračuje hranice členských štátov, mala by EÚ pre svoj spoločný a integrovaný priestor veľkého jednotného trhu stanoviť právny rámec, ktorý by sa uplatňovať vždy, keď tento druh činností nadobudne cezhraničnú pôsobnosť. Neexistencia takéhoto rámca už viedla k viacerým rôznorodým a protichodným stanoviskám viacerých členských štátov k určitým konkrétnym prípadom (napr. Uber), podobne, ako sa to deje v USA.

8.2.4 Tento právny rámec by mal zahŕňať predovšetkým tieto prioritné oblasti:

- a) ochrana práv všetkých strán pôsobiacich v rámci hospodárstva spoločného využívania zdrojov vrátane výrobcov-spotrebiteľov (*prosumers*), pričom by sa ich vzťahom malo prispôbiť platné *acquis* Únie v oblasti práv spotrebiteľov, konkrétne pokiaľ ide o neprijateľné zmluvné podmienky, nekalé obchodné praktiky, bezpečnosť a ochrana zdravia a elektronický obchod;
- b) základné práva „spotrebiteľov“, ktoré by mali byť rozsiahle (informovanosť, transparentnosť, ochrana osobných údajov a súkromia, bezpečnosť a ochrana zdravia);
- c) ochrana osobných údajov a súkromia zúčastnených strán (*tracking and profiling*), pričom sa zaručí prenosnosť ich údajov;
- d) právo v oblasti hospodárskej súťaže, aby tento druh činností mohol na trhu konkurovať podnikom, ktoré sa venujú rovnakým cieľom a činnostiam, aby sa zaručila spravodlivá hospodárska súťaž a boj proti monopolom a praktikám narušujúcim hospodársku súťaž a aby sa riešili ďalšie výzvy, ktorým čelí hospodárstvo spoločného využívania zdrojov;
- e) daňové právo, aby zisky z týchto činností neunikali primeranému zdaneniu a prispelo sa tak k boju proti daňovým podvodom a únikom;
- f) zodpovednosť platforiem pri obchodných činnostiach v závislosti od služieb, ktoré poskytujú, a v súlade s mierou, do akej do zasahujú do týchto obchodných činností, ktoré sa uskutočňujú prostredníctvom týchto platforiem, a záruka rešpektovania zákonnosti ich ponúk;
- g) vplyv tohto javu na trh práce a na vymedzenie samotného pojmu a foriem práce v digitálnom prostredí;
- h) ochrana zapojených pracovníkov, pričom treba rozlišovať medzi pracovníkmi, ktorí nemajú skutočný pracovný pomer s platformami, a chrániť ich v súlade so zásadami platnými pre samostatne zárobkovo činné osoby, a uplatňovať zásady ochrany pracovníkov, ktorých skutočne možno považovať za zamestnancov týchto platforiem, a to najmä v prípade „fiktívnych“ samostatne zárobkovo činných osôb alebo neistých pracovných pomerov;

- i) ochrana sociálnych práv a nástrojov zamestnancov, ako je právo združovať sa, právo na štrajk a právo na kolektívnu zmluvu a sociálny dialóg;
- j) ochrana sociálnych modelov a schopnosti členských štátov zachovať tieto modely udržateľným spôsobom aj v budúcnosti;
- k) oblasť životného prostredia s cieľom sledovať environmentálne vplyvy hospodárstva spoločného využívania zdrojov, pričom by sa malo zabrániť negatívnym dôsledkom ⁽¹¹⁾;
- l) autorské práva a právo duševného vlastníctva, čo by sa malo zohľadniť v revízii smernice 2001/29/ES.

8.3 Formy regulácie

8.3.1 EHSV sa domnieva, že na európskej úrovni, ktorá jediná je pre toto stanovisko relevantná, musí byť cieľom európskych inštitúcií na čele s Komisiou, ktorá má právo iniciatívy, ale aj Rady a EP, naliehavo venovať obzvlášť osobitnú pozornosť prijatiu regulačného rámca, v ktorom sa presne vymedzí rozsah pôsobnosti a parametre, v rámci ktorých sa tento druh činností bude vyvíjať, pričom dané opatrenia sa určite musia prispôbiť rôznym druhom hospodárstva spoločného využívania zdrojov.

8.3.2 Tento rámec musí obsahovať spoločné zásady verejného záujmu a poriadku, ktoré musia povinne dodržiavať strany zapojené do tohto druhu hospodárskej činnosti, a to najmä tie, ktoré sa uvádzajú v bode 8.2.4.

8.3.3 Ako však EHSV stále pripomína, paralelne existuje celá jedna oblasť, ktorá by sa mala ponechať samoregulácii a spoločnej regulácii, a dokonca sa domnieva, že ide o vzorový príklad, ktorý sa niekedy nazýva „spoločná regulácia“ (*shared regulation*), ako ho nedávno definovala londýnska spoločnosť Royal Society for the Encouragement of Arts, Manufactures and Commerce, RSA HOUSE, alebo združenie Sharing Economy UK (SEUK) vo svojom modeli kódexu správania ⁽¹²⁾.

8.4 Osobitná úloha samoregulácie

8.4.1 EHSV sa vždy domnieval, že kódexy samoregulácie by nemali stanovovať inštitúcie EÚ ani vnútroštátne orgány, ale mali by sa úplne ponechať na voľné uváženie zúčastnených strán, pokiaľ cieľom týchto kódexov nemá byť, aby ich strany záväzne uznávali.

8.4.2 Pokiaľ sa však takéto dohody majú uznávať ako „doplňkový nástroj regulácie príslušného právneho poriadku“, EHSV vo svojom vyššie uvedenom stanovisku uviedol, že EÚ musí pri tejto regulácii „jasne stanovovať parametre ich uznávania, zásady, ktorými sa majú riadiť, a ich obmedzenia“. Ide o koncepciu, ktorá sa v plnej miere vzťahuje na hospodárstvo spoločného využívania zdrojov, ktoré by z nej nemalo byť vyňaté.

8.4.3 EHSV vyjadruje poľutovanie nad skutočnosťou, že Rada, Parlament a Komisia nezlepšili novú medzi-inštitucionálnu dohodu, ktorú medzi sebou uzavreli a ktorá bola schválená 13. apríla 2016, a to spôsobom, aký EHSV navrhol v uvedenom stanovisku o samoregulácii a spoločnej regulácii, pričom predchádzajúca dohoda túto tému obsahovala, ale v súčasnosti sa jej venuje len neurčitý odkaz v oznámení o balíku opatrení lepšej právnej regulácie (*Better Regulation*), ktorý vedie k poznámke pod čiarou, kde sú uvedené zásady lepšieho využívania samoregulácie a spoločnej regulácie a platformy CoP, a niekoľko ojedinelých zmienok v usmerneniach a dokumente „Toolbox“.

8.4.4 Ak existuje oblasť, v ktorej je nevyhnutné vymedziť uvedené parametre s cieľom získať viac dôvery zo strany používateľov, je to nepochybne hospodárstvo spoločného využívania zdrojov, ktorému by prospeli pevné základy v podobe spoľahlivého rámca samoregulácie a spoločnej regulácie na európskej úrovni.

8.4.5 Preto so záujmom očakávame ohlásený Európsky program pre hospodárstvo spoločného využívania zdrojov a pri tejto príležitosti vyzývame Komisiu, aby neopomenula aspekty regulácie tejto činnosti a úlohu, ktorú by v tejto oblasti mala zohrávať samoregulácia a spoločná regulácia.

V Bruseli 25. mája 2016

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽¹¹⁾ http://www.iddri.org/Evenements/Interventions/ST0314_DD%20ASN_sharing%20economy.pdf

⁽¹²⁾ <http://www.sharingeconomyuk.com>

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Program regulačnej vhodnosti a efektívnosti (REFIT)

(prieskumné stanovisko)

(2016/C 303/06)

Spravodajca: Denis MEYNENT

Európska komisia sa 13. januára 2016 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom dokument na tému

Program regulačnej vhodnosti a efektívnosti (REFIT)

(prieskumné stanovisko).

Podvýbor „REFIT“ zriadený podľa článku 19 rokovacieho poriadku a poverený prípravnými prácami prijal svoje stanovisko 19. apríla 2016 jednohlasne.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 517. plenárnom zasadnutí 25. a 26. mája 2016 (schôdza z 26. mája 2016) prijal 185 hlasmi za, pričom 4 členovia hlasovali proti a 8 členov sa hlasovania zdržalo, nasledujúce stanovisko:

1. Závěry a odporúčania

1.1. Výbor pripomína, že prvoradým cieľom programu REFIT⁽¹⁾ je zlepšiť kvalitu a efektívnosť európskych právnych predpisov a vypracovať jednoduché, zrozumiteľné a jednotné predpisy, a zároveň nespochybňovať stanovené strategické ciele a nekonať na úkor ochrany občanov, spotrebiteľov, pracovníkov a sociálneho dialógu alebo životného prostredia.

1.2. Európska regulácia je hlavným integračným faktorom a nepredstavuje záťaž alebo náklady, ktoré by sa mali znižovať. Pokiaľ je primeraná, je naopak významnou zárukou ochrany, presadzovania a právnej istoty pre všetkých európskych aktérov a občanov.

1.3. Súčasťou každého legislatívneho návrhu musia byť posúdenia vplyvu, v ktorých sa kladie náležitý význam hospodárskym, sociálnym a environmentálnym aspektom vrátane MSP. Výbor zastáva názor, že Parlament, Rada a Európska komisia by sa mohli dohodnúť na spoločnej metodike posudzovania vplyvu, ktorou sa výbor a Výbor regiónov (VR) budú môcť inšpirovať.

1.4. Proces verejnej konzultácie, ako aj konzultácia s expertmi a so zainteresovanými stranami by mali byť v čo najväčšej miere otvorené, no nemali by nahrádzať konzultácie so sociálnymi partnermi a s výborom.

1.5. Výbor žiada Komisiu, aby začlenila do svojho porovnávacieho prehľadu výročne kvantitatívne a kvalitatívne hodnotenie hlavných nákladov alebo prínosov vyplývajúcich z opatrení programu REFIT vrátane miery zamestnanosti a kvality pracovných miest, sociálnej a environmentálnej ochrany a ochrany spotrebiteľov.

1.6. Rozhodovací proces musí byť naďalej čo najplynulejší a najprimeranejší. Všetky orgány a kritériá vytvorené na overenie opodstatnenosti tohto procesu nesmú ohroziť politické rozhodovanie, ktoré musí zostať nezávislé. V tejto súvislosti treba bojovať proti byrokratizácii rozhodovacieho procesu.

⁽¹⁾ Uvedená skratka označuje Program regulačnej vhodnosti a efektívnosti.

1.7. Výbor berie na vedomie zavedenie platformy REFIT, ktorej úlohou je najmä usilovať sa o to, aby legislatíva bola čo najúčinnnejšia a administratívne pravidlá čo najjednoduchšie. Zdôrazňuje, že činnosť platformy by sa mala obmedzovať na čiastočné preskúmanie určitého počtu tém a nemala by nahrádzať spoluzákonodarcov alebo povinné konzultácie s výborom, pretože jeho práca má iný charakter, a so sociálnymi partnermi v súlade so zmluvami. Vyzýva Komisiu, aby uverejnila kritériá predbežného výberu návrhov určených pre platformu, aby dohliadala na ich vyváženosť a aby objasnila kroky prijaté v nadväznosti na odporúčania platformy tak, aby bolo možné zistiť ich jednotlivé účinky.

1.8. V súvislosti s reprezentatívnosťou platformy REFIT sa výbor domnieva, že poskytnutie dvoch dodatočných miest mu umožňuje v plnej miere rešpektovať povahu jeho mandátu a odrážať tak občiansku spoločnosť, ktorú má zastupovať. Výbor však konštatuje, že v „skupine zainteresovaných strán“ platformy chýba celoeurópske zastúpenie mikropodnikov a malých a stredných podnikov, a žiada, aby čo najskôr došlo k náprave tejto situácie.

1.9. EHSV, ktorého výhodou je priamy kontakt s realitou v teréne, široká sieť organizácií na vnútroštátnej úrovni a odbornosť jeho členov, má dobré predpoklady na to, aby výraznou mierou prispel k hodnoteniam vplyvu uskutočňovaným na európskej úrovni. Mieni uprednostňovať hodnotenia *ex post* a kvalitatívne hodnotenia, ktoré umožňujú zistiť vplyv určitej legislatívnej iniciatívy alebo európskej politiky a poukázať na skúsenosti a ponímanie európskych hospodárskych a sociálnych partnerov.

1.10. Výbor by chcel v prípade transpozície určitých smerníc osobitne prispieť k iniciatívnej správe Európskeho parlamentu o výročnej správe týkajúcej sa vykonávania právnych predpisov EÚ členskými štátmi, pričom by sa zameril na doplnenia členských štátov počas transpozície.

1.11. Výbor vyzýva, aby sa program REFIT uskutočňoval v oboch smeroch, teda, aby nebol činnosťou, ktorá *a priori* určuje smerovanie právneho predpisu: potvrdenie jeho platnosti, vloženie nových častí, dodatok, zmenu alebo zrušenie legislatívneho aktu.

1.12. Výbor by nemohol súhlasiť s tým, aby sa podieľal na uskutočňovaní cieľov zameraných na obmedzenie *acquis* EÚ na kvantitatívnom základe bez toho, aby sa vopred zistili dôsledky tejto činnosti pre sociálnu ochranu a ochranu životného prostredia a spotrebiteľov.

1.13. Výbor podporuje prísnejšie hodnotenie *ex post* účinkov právnych predpisov EÚ v rámci politického cyklu EÚ, najmä pokiaľ ide o očakávaný vplyv na rast a zamestnanosť, ktorý sa uvádza v posúdení vplyvu priloženom k pôvodnému legislatívnemu návrhu. Posúdenia *ex post* by sa mali realizovať pluralitným spôsobom v primeranom čase po uplynutí lehoty na transpozíciu do vnútroštátneho práva.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Výbor pripomína, že právne predpisy EÚ sú nevyhnutné na dosiahnutie cieľov zmluvy a stanovenie podmienok na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu, ktorý prinesie úžitok občanom, podnikom a pracovníkom⁽²⁾. Právne predpisy taktiež pomáhajú zlepšiť kvalitu života, chrániť všeobecný záujem a základné práva, presadzovať vysokú úroveň sociálnej a environmentálnej ochrany a zaručiť právnu istotu a predvídateľnosť. Mali by zabrániť narušeniu hospodárskej súťaže a sociálnemu dumpingu.

2.2. Výbor preto víta, že podpredseda Timmermans niekoľkokrát uviedol, že program REFIT nemôže viesť k deregulácii v oblasti právnych predpisov EÚ ani k zníženiu úrovne sociálnej ochrany, ochrany životného prostredia a základných práv⁽³⁾.

⁽²⁾ COM(2012) 746 final, s. 2.

⁽³⁾ COM(2015) 215 final.

2.3. Výbor sa domnieva, že hoci v dôsledku regulácie vznikajú náklady a administratívna záťaž, ktoré sa môžu ukázať ako zaťažujúce alebo nepotrebné, má tiež významný prínos pre občanov, podniky a verejné orgány. Pripomína, že snahou inteligentnej regulácie musí byť vždy dosiahnutie skutočnej pridanej hodnoty. Pravidlá EÚ musia vždy, keď je to možné, odstraňovať zafaženie, a nie vytvárať nové.

2.4. Výbor sa domnieva, že v rámci „lepšej tvorby práva“ sa musí zvoliť čo najvhodnejšia odpoveď na dosiahnutie úplného dokončenia vnútorného trhu EÚ: cielená harmonizácia, náležité uplatňovanie zásady vzájomného uznávania v neharmonizovaných oblastiach, spoluregulácia, samoregulácia a normalizácia. Výbor v tejto súvislosti pripomína, že cielená a inteligentná harmonizácia právnych predpisov prispieva k odstraňovaniu prekážok dobrého fungovania vnútorného trhu. Harmonizácia všetkých právnych predpisov 28 členských štátov je pre podniky a občanov v EÚ významným zdrojom zjednodušenia a zmenšenia regulačného a administratívneho zaťaženia.

2.5. Výbor pripomína, že prvoradým cieľom programu REFIT je zlepšiť kvalitu a efektívnosť európskych právnych predpisov a vypracovať jednoduché, zrozumiteľné a jednotné predpisy a zároveň nespochybňovať stanovené strategické ciele a nekonať na úkor ochrany občanov, spotrebiteľov, pracovníkov a sociálneho dialógu alebo životného prostredia.

2.6. Výbor v tejto súvislosti pripomína, že považuje za dôležité, aby príslušná legislatíva a zaťaženie s ňou spojené boli užitočné, aby ich konečný úžitok bol vyšší než náklady s nimi spojené a aby legislatíva bola primeraná a zaručila dostatočnú právnu istotu.

2.7. Posúdenie vplyvu

2.7.1. Výbor berie na vedomie podpísanie Medziinštitucionálnej dohody o lepšej tvorbe práva, ktorú všetky tri inštitúcie podpísali 13. apríla 2016.

2.7.2. Výbor víta najmä skutočnosť, že všetky tri inštitúcie uznali, že systém posudzovania vplyvu je nástroj, ktorý im musí pomôcť pri prijímaní informovaných rozhodnutí, a že sa ním nenahrádzajú politické rozhodnutia ⁽⁴⁾.

2.7.3. Výbor vyjadruje potešenie nad tým, že Komisia zaraďuje do svojich integrovaných, vyvážených a pluralitných posúdení vplyvu alternatívne riešenia, ktoré sa týkajú nákladov spojených s neeurópskym riešením a vplyvu na konkurencieschopnosť jednotlivých možností, ale aj dosah návrhov na MSP a mikropodniky a územný a digitálny rozmer ⁽⁵⁾.

2.7.4. Výbor víta, že Komisia môže z vlastnej iniciatívy alebo na žiadosť Európskeho parlamentu alebo Rady doplniť svoje posúdenie vplyvu, no vyjadruje poľutovanie nad skutočnosťou, že každá inštitúcia si samostatne určuje spôsob organizácie hodnotiacej práce. Výbor navrhuje, aby sa všetky tri inštitúcie dohodli na spoločnej metodike týkajúcej sa posudzovania vplyvu, ktorou sa budú môcť EHSV a VR inšpirovať a použiť ju ako základ pre svoje vlastné pozmeňovacie návrhy.

2.7.5. Výbor zastáva názor, že posúdenia vplyvu by sa mali uskutočňovať v samotných európskych inštitúciách. Ak je však z konkrétnych dôvodov potrebné využiť služby súkromných poradcov, výbor trvá na týchto podmienkach:

- špecifikácie by sa mali zostaviť nestranné na základe jednoznačných a transparentných kritérií a mali by sa uverejniť vopred,
- výber uchádzačov by mal byť v plnej miere transparentný a mal by sa uskutočňovať na základe rozsiahlej a pluralitnej výzvy na predkladanie ponúk, ktorá by umožnila rotáciu vybraných poradcov a preverenie ich schopností,

⁽⁴⁾ Medziinštitucionálna dohoda (IIA) z 15. decembra 2015, bod 7 (http://ec.europa.eu/smart-regulation/better_regulation/documents/iaa_blm_final_en.pdf).

⁽⁵⁾ Tamže.

— pridelenie zákazky sa zverejní.

2.8. Konzultácie so zainteresovanými stranami

2.8.1. Výbor sa domnieva, že konzultácie so zainteresovanými stranami a s expertmi by nemali nahrádzať konzultácie so sociálnymi partnermi, s EHSV a Výborom regiónov, ktorí sa zapájajú do legislatívneho cyklu v presne určených momentoch a v medziach stanovených ZFEÚ, ani prebiehajúce konzultácie na vnútroštátnej úrovni, ktoré musia vychádzať z posilnenej účasti sociálnych partnerov. Zdôrazňuje, že na zabezpečenie dobrého zastúpenia a kvalitného konzultačného postupu je nevyhnutné náležite zmapovať zainteresované strany, a vyzýva Komisiu, aby sa pri tom oprela o údaje v registri transparentnosti.

2.8.2. Výbor žiada, aby sa konzultácia uskutočňovala bez toho, aby bol dotknutý štruktúrovaný občiansky dialóg (článok 11 ods. 2 ZFEÚ) alebo aby boli dotknuté konzultácie, ktoré sa uskutočňujú v špecifickom rámci, ako sú napríklad konzultácie so sociálnymi partnermi v rámci sociálneho dialógu (organizácie zamestnávateľov a odborové zväzy, článok 154 ZFEÚ), alebo aby bola dotknutá konzultácia s poradnými orgánmi, ako je Európsky hospodársky a sociálny výbor (článok 304 ZFEÚ).

2.8.3. Výbor zdôrazňuje, že v „mape zainteresovaných strán“ je potrebné zaručiť rovnováhu z geografického hľadiska, ako aj z hľadiska cieľových skupín, pričom treba klásť mimoriadny dôraz na nedostatočne zastúpené skupiny. V rámci analýzy odpovedí na konzultácie bude potrebné použiť mechanizmus odôvodneného pridelenia váhy⁽⁶⁾.

2.9. Program REFIT

2.9.1. Výbor berie na vedomie všeobecné ciele programu REFIT, ktoré vypracovala Komisia, a poukazuje najmä na svoje stanoviská⁽⁷⁾, ktoré sa týkajú programu „Lepšia tvorba práva“ a „inteligentnej regulácie“. Výbor zastáva názor, že „inteligentná regulácia“ neznamená to, že sa nemusia rešpektovať právne predpisy týkajúce sa ochrany občanov, spotrebiteľov a pracovníkov a noriem v oblasti rovnosti žien a mužov alebo environmentálnych noriem. Takisto nemôže mať za následok, že sa nebude môcť zlepšovať. Musí taktiež rešpektovať sociálny rozmer vnútorného trhu v súlade so zmluvou, a to najmä pokiaľ ide o transpozíciu zmlúv, o ktorých sa viedli rokovania v rámci európskeho sociálneho dialógu.

2.9.2. Výbor poznamenáva, že Komisia vynakladá úsilie na zlepšenie postupu a kvality nástrojov určených na zabezpečenie optimálneho pokračovania vykonávania.

2.9.3. Výbor žiada Komisiu, aby začlenila do svojho porovnávacieho prehľadu výročne kvantitatívne a kvalitatívne hodnotenie hlavných nákladov alebo prínosov vyplývajúcich z opatrení programu REFIT vrátane miery zamestnanosti a kvality pracovných miest, sociálnej a environmentálnej ochrany a ochrany spotrebiteľov.

2.9.4. Výbor spresňuje, že lepšia právna regulácia nemôže a ani nesmie nahrádzať politické rozhodnutia.

2.10. Platforma REFIT

2.10.1. Výbor berie na vedomie zavedenie platformy REFIT, na ktorej sa zúčastňuje, a ktorej úlohou je analyzovať návrhy s cieľom znížiť zbytočné administratívne a regulačné zaťaženie a uľahčiť uplatňovanie európskej legislatívy v členských štátoch. Poznamenáva, že oblasti patriace do sociálneho dialógu a právomoci sociálnych partnerov nepatria do pôsobnosti platformy.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 383, 17.11.2015, s. 57.

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 327, 12.11.2013, s. 33, Ú. v. EÚ C 248, 25.8.2011, s. 87 a Ú. v. EÚ C 48, 15.2.2011, s. 107.

2.10.2. Výbor však konštatuje, že platforma musí:

- zostať poradným fórom na výmenu názorov, ktoré nezmení spôsob, akým obvykle fungujú inštitúcie, a najmä spoluzákonodarcu,
- rešpektovať konzultácie s výborom a iné povinné konzultácie stanovené v zmluve, najmä v článku 154 ZFEÚ, pokiaľ ide o sociálnych partnerov,
- obmedziť sa na preskúmanie obmedzeného počtu tém.

2.10.3. Výbor taktiež očakáva, že:

- táto platforma nebude duplikovať zavedený konzultačný proces a nebude ďalším nepotrebným byrokratickým krokom,
- platforma nebude zasahovať do rozhodovacieho procesu z dôvodu, že bola požiadaná o konzultáciu, prerokovala špecifickú otázku alebo navrhla konkrétny postup.

2.10.4. Výbor poukazuje na skutočnosť, že v dôsledku veľkého počtu účastníkov tejto platformy, veľmi rozdielneho charakteru zúčastnených strán (členské štáty, sociálni partneri, MVO, členovia občianskej spoločnosti), veľmi širokého spektra prerokovávaných tém, ako aj obmedzenej frekvencie schôdzí, nebude možné viesť podrobné diskusie o návrhoch, ktorými sa platforma bude zaoberať.

2.11. **Reprezentatívnosť platformy REFIT**

2.11.1. Výbor v tejto súvislosti upozorňuje, že má k dispozícii len jedno kreslo a na práci sa podieľa na základe rotácie svojich troch skupín, pričom je inštitúciou ustanovenou zmluvami, ktorá zastupuje rozmanitosť EÚ.

2.11.2. Výbor sa preto domnieva, že ak by získal ďalšie dve kreslá, umožnilo by mu to rešpektovať tripartitný charakter inštitúcie a jeho mandát a tým odzrkadliť občiansku spoločnosť, ktorú má zastupovať.

2.11.3. Výbor dospel k záveru, že v „skupine zainteresovaných strán“ platformy chýba celoeurópske zastúpenie mikropodnikov a malých a stredných podnikov, a žiada, aby čo najskôr došlo k náprave tejto situácie.

2.12. **Chod platformy**

2.12.1. Výbor vyzýva Komisiu, aby:

- objasnila podmienky a kritériá výberu strán zastúpených v platforme,
- sa uistila, že všetci zástupcovia zainteresovaných strán majú k dispozícii materiálne vybavenie, ktoré im umožní pripravovať schôdze a vhodne sa do nich zapájať,
- zverejnila počet a kritériá predbežného výberu návrhov, ktoré dostala Komisia, a ktoré boli následne postúpené platforme,
- dohliadala na dobré zastúpenie návrhov (členské štáty, sociálni partneri, členovia občianskej spoločnosti),

- poskytovala členom včas úplné a užitočné podkladové dokumenty, aby sa mohli pripraviť na schôdzu v optimálnych podmienkach a účinne podieľať na celkovej činnosti platformy,
- zabezpečila dosledovanie odporúčaní tak, aby bolo možné zistiť ich jednotlivé účinky,
- uverejnila výsledky získané v rámci prác platformy.

3. Vedľajšie pripomienky

3.1. Hodnotenie politík EÚ

3.1.1. Výbor pripomína, že by mal byť považovaný za významného inštitucionálneho partnera a nie za podkategóriu zainteresovaných strán s mnohými, rôznymi a protichodnými záujmami.

3.1.2. Výbor pripomína, že má dobré predpoklady na to, aby výraznou mierou prispel k tejto hodnotiacej činnosti vzhľadom na to, že jeho výhodou je priamy kontakt s realitou v teréne, široká sieť organizácií na vnútroštátnej úrovni a odbornosť jeho členov.

3.1.3. Výbor zdôrazňuje, že vďaka tejto hodnotiacej činnosti bude môcť posilniť vzťahy s jednotlivými organizáciami občianskej spoločnosti a umožní mu lepšie plniť úlohu mosta medzi inštitúciami a zástupcami občianskej spoločnosti.

3.1.4. EHSV spresňuje, že toto hodnotenie bude uskutočňovať formou odporúčaní k politike a že tieto odporúčania poukážu na hlavné dôsledky skúmanej politiky na občiansku spoločnosť, pričom sa v nich bude navrhovať najlepšie smerovanie pre budúcnosť.

3.1.5. Výbor zdôrazňuje, že bude musieť uprednostňovať hodnotenia *ex post* a kvalitatívne hodnotenia, ktoré umožnia zistiť vplyv určitej legislatívnej iniciatívy alebo európskej politiky a poukázať na skúsenosti a ponímania európskych hospodárskych a sociálnych partnerov.

3.1.6. Výbor zastáva názor, že *ex post* hodnotenia Komisie a Parlamentu, na ktorých sa bude výbor podieľať, by mali slúžiť ako základ pre legislatívnu zmenu alebo nové právne predpisy, ktoré budú predmetom konzultácií s výborom.

3.1.7. Výbor vyjadruje potešenie nad tým, že bude týmto spôsobom v plnej miere zapojený do legislatívneho cyklu a bude mať viac príležitostí podieľať sa na stanovovaní budúcich politických stratégií Únie.

3.2. Transpozícia smerníc

3.2.1. Členské štáty v rámci transpozície smerníc do vnútroštátneho práva niekedy dopĺňajú prvky, ktoré nijako nesúvisia s dotknutými právnymi predpismi Únie. Výbor sa preto domnieva, že by sa na takéto doplnenia malo poukázať buď prostredníctvom transpozíčného aktu alebo aktov, alebo prostredníctvom súvisiacich dokumentov⁽⁸⁾. V tejto súvislosti sa výbor domnieva, že pojem „pozlacovanie“ (*gold-plating*), ktorý sa vzťahuje na nadmernú reguláciu, je výrazom, ktorý by nemal používať, ak sa ním odsudzujú určité praktiky jednotlivých štátov, ale zároveň sa ním vylučuje diferencovaný a flexibilný prístup.

3.2.2. Výbor sa domnieva, že v prípade minimálnej harmonizácie si musia členské štáty zachovať schopnosť počítať vo svojom vnútroštátnom práve s ustanoveniami, ktorých cieľom je podpora zamestnanosti, zlepšovanie životných a pracovných podmienok, primeraná sociálna ochrana, vysoká a trvalá miera zamestnanosti a boj proti vylučovaniu z trhu práce⁽⁹⁾, podpora a rozvoj MSP, ako aj vysoká úroveň ochrany ľudského zdravia alebo spotrebiteľov⁽¹⁰⁾ a ochrany v oblasti životného prostredia⁽¹¹⁾, a zároveň by nemali vytvárať zbytočné administratívne a regulačné prekážky. Je preto podľa neho dôležité, aby sa vždy, keď to bude možné, uprednostňovali nariadenia pred smernicami.

⁽⁸⁾ Bod 31 medziinštitucionálnej dohody.

⁽⁹⁾ Článok 151 ZFEÚ.

⁽¹⁰⁾ Články 168 a 169 ZFEÚ.

⁽¹¹⁾ Článok 191 ZFEÚ.

3.2.3. Výbor konštatuje, že snaha o dosiahnutie maximálnej harmonizácie v legislatívnych návrhoch často vedie k širokej škále odchýlok a výnimiek, ktorých dôsledkom je vytváranie a „legitimizácia“ ďalších prekážok pre vnútorný trh.

3.2.4. Výbor sa domnieva, že môže hrať dôležitú úlohu ako sprostredkovateľ medzi zákonodarcami a používateľmi právnych predpisov EÚ a mať osobitný prínos k správe z vlastnej iniciatívy Európskeho parlamentu o výročnej správe týkajúcej sa vykonávania právnych predpisov EÚ členskými štátmi zameraním sa na doplnenia členských štátov pri transpozícii. V tejto súvislosti sa domnieva, že štúdia Strediska pre monitorovanie jednotného trhu s názvom Vplyv smernice o službách na odvetvie stavebníctva ⁽¹²⁾ a štúdia Strediska pre monitorovanie jednotného trhu o nezamestnanosti mladých ⁽¹³⁾, by mohli byť, okrem iných, užitočné z hľadiska metodiky.

3.3. Vyhliadka do budúcnosti

3.3.1. Výbor vyzýva, aby sa program REFIT uskutočňoval v oboch smeroch, teda aby nebol činnosťou, ktorá *a priori* vopred udáva potrebné smerovanie právnym predpisom: pridanie, doplnenie, úprava alebo odstránenie legislatívneho aktu.

3.3.2. Výbor súhlasí s tým, aby Komisia vykonávala nepretržité triedenie a prehodnocovanie *acquis* EÚ, najmä aby skúmala vhodnosť a pridanú hodnotu legislatívnych a nelegislatívnych aktov EÚ.

3.3.3. Výbor sa domnieva, že rozhodujúci je integrovaný a holistický charakter posúdení vplyvu a že Komisia by sa nemala zameriavať len na rozmer konkurencieschopnosti. Zastáva názor, že je dôležité riadne zohľadniť pridanú hodnotu konania EÚ a že analýza nákladov a prínosov by mala vychádzať zo všetkých aspektov vrátane nákladov na nekonanie.

3.3.4. Posúdenie vplyvu

3.3.4.1. Výbor sa domnieva, že dôsledkom zväčšovania počtu kritérií posúdenia vplyvu nemôže byť to, že Komisia nebude konať alebo že odmietne iniciatívu z dôvodu nesplnenia jedného alebo viacerých kritérií. Preto sa domnieva, že Komisia by mala kritériám pridelovať váhy, ako aj to, že zvyšovanie počtu kritérií nemôže viesť k nejakej forme byrokratizácie rozhodovacieho procesu a k legislatívnej zdržanlivosti.

3.3.4.2. Výbor venuje mimoriadnu pozornosť zásade „najsôr myslieť na malých“ (*Think Small First*) a skúške MSP, najmä vo svojom stanovisku na tému *Small Business Act* ⁽¹⁴⁾. Domnieva sa však, že nie je vhodné udeliť mikropodnikom všeobecné výnimky a že by bolo v prípade legislatívnych návrhov rozumnejšie zaujímať postoj od prípadu k prípadu na základe dôkladného posúdenia vplyvu.

3.3.4.3. Výbor súhlasí s tým, aby súčasťou návrhov Komisie bolo dôsledné posúdenie vplyvu založené na dôkazoch (*evidence-based*), ale zdôrazňuje, že je úlohou zákonodarcu Únie, aby konal podľa vlastného uváženia pri zabezpečovaní určitej rovnováhy medzi ochranou zdravia, životného prostredia a spotrebiteľov na jednej strane a záujmami hospodárskych subjektov na druhej strane, pričom sa by sa mal snažiť o dosiahnutie cieľa, ktorý mu vyplýva zo zmluvy, a ktorým je zabezpečiť vysokú mieru ochrany zdravia a životného prostredia ⁽¹⁵⁾.

3.3.4.4. Výbor spresňuje, že táto činnosť bude môcť spočívať aj v kvantifikácii regulačnej a administratívnej záťaže v prípade, že:

— táto činnosť skúma otázku nákladov a zaťaženia vyplývajúcich z regulácie vzhľadom na ich dosah na podniky a konkurencieschopnosť všeobecne, ako aj vzhľadom na prínos platných právnych predpisov v sociálnej oblasti, oblasti životného prostredia, práv spotrebiteľov, verejného zdravia a zamestnanosti,

⁽¹²⁾ <http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/eesc-2014-02466-00-01-tcd-tra-sk.pdf>.

⁽¹³⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.lmo-observatory-impact-study-youth>.

⁽¹⁴⁾ Ú. v. EÚ C 376, 22.12.2011, s. 51.

⁽¹⁵⁾ Rozsudok Súdneho dvora z 8. júla 2010 vo veci Afton Chemical Limited, C-343/09, ECLI:EU:C:2010:419, bod 56.

- nie je dôsledkom tejto činnosti zníženie počtu alebo oslabenie politických cieľov EÚ,
- sa ňou overia „diery“ v právnych predpisoch a iniciatívach, ktoré sa majú podniknúť, s cieľom dať EÚ inteligentné normy veľmi vysokej kvality.

3.3.4.5. Výbor by nemohol súhlasiť so svojím zapojením do uskutočňovania cieľov zameraných na oklieštenie *acquis* EÚ na kvantitatívnom základe bez toho, aby sa vopred zistili dôsledky tejto činnosti pre sociálnu ochranu a ochranu životného prostredia a spotrebiteľov.

3.3.4.6. Pokiaľ ide o posúdenie kumulatívnych nákladov, výbor spresňuje, že Komisia bude musieť po posúdení vplyvu *ex ante* alebo *ex post* časti európskych právnych predpisov zohľadniť skutočnosť, že tieto nové náklady treba pripočítať k existujúcim nákladom na dodržiavanie predpisov a nákladom spojeným s vykonávaním predpisov. Výbor pripúšťa, že kumulatívne náklady sa pripájajú do výpočtu finančných nákladov, ktoré zaťažujú právne predpisy konkrétneho odvetvia, ale spresňuje, že na základe takéhoto posúdenia by nebolo možné čiastočne ani úplne oslobodiť určité odvetvie.

3.3.5. Hodnotenie *ex ante*

3.3.5.1. Výbor vyjadruje znepokojenie nad skutočnosťou, že diskusia sa čoraz viac presúva na začiatok procesu a prebieha ešte predtým, ako sa zapoja spoluzákonnodarcovia a sociálni partneri, v dôsledku čoho môžu prísť o pojmy z diskusie, ktorá sa už zrejme konala bez nich.

3.3.6. Hodnotenie *ex post*

3.3.6.1. Výbor sa domnieva, že hodnotenia *ex post* sú prinajmenšom rovnako dôležité ako hodnotenie *ex ante*. V tejto súvislosti žiada Komisiu, aby predložila metodické usmernenie týkajúce sa kritérií trvalo udržateľného rozvoja.

3.3.6.2. Výbor podporuje prísnejšie hodnotenie *ex post* účinkov právnych predpisov EÚ v rámci politického cyklu Únie, najmä pokiaľ ide o očakávaný vplyv na rast a zamestnanosť, ktorý sa uvádza v posúdení vplyvu priloženom k pôvodnému legislatívnemu návrhu.

3.3.6.3. Výbor sa domnieva, že posúdenia *ex post* by sa mali uskutočňovať pluralitným spôsobom v primeranom čase po uplynutí lehoty na transpozíciu do vnútroštátneho práva.

3.3.6.4. Výbor sa domnieva, že hodnotenia *ex post* sú významnými nástrojmi analýzy a výsledky získané na základe nich môžu byť priamym zdrojom informácií pre prípadné posúdenie vplyvu, ktorého cieľom je revízia legislatívneho aktu.

V Bruseli 26. mája 2016

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

PRÍLOHA

Nasledujúce pozmeňovacie návrhy, ktoré získali viac ako štvrtinu odovzdaných hlasov, boli v priebehu diskusie zamietnuté (článok 54 ods. 3 rokovacieho poriadku):

a) Bod 2.11.1 a bod 2.11.2

~~Výbor v tejto súvislosti upozorňuje, že má k dispozícii len jedno kreslo a na práci sa podieľa na základe rotácie svojich troch skupín, pričom je inštitúciou ustanovenou zmluvami, ktorá zastupuje rozmanitosť EÚ.~~

~~Výbor sa preto domnieva, že ak by získal ďalšie dve kreslá, umožnilo by mu to rešpektovať tripartitný charakter inštitúcie a jeho mandát a tým odzrkadliť občiansku spoločnosť, ktorú má zastupovať.~~

b) Bod 1.8

~~V súvislosti s reprezentatívnosťou platformy REPT sa výbor domnieva, že poskytnutie dvoch dodatočných miest mu umožňuje v plnej miere rešpektovať povahu jeho mandátu a odrážať tak občiansku spoločnosť, ktorú má zastupovať. Výbor však konštatuje, že v „skupine zainteresovaných strán“ platformy chýba celoeurópske zastúpenie mikropodnikov a malých a stredných podnikov, a žiada, aby čo najskôr došlo k náprave tejto situácie.~~

Zdôvodnenie

EHSV môže byť zastúpený len raz, a to ako celý EHSV a nie za jednotlivé skupiny. Spôsob zabezpečenia takéhoto jednotného zastúpenia prináleží výlučne EHSV, ktorý nemôže mať možnosť vystupovať a hlasovať tromi potenciálne rozdielnymi hlasmi.

Hlasovanie:

Hlasy za: 49

Hlasy proti: 123

Zdržali sa hlasovania: 16

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému *Meniaca sa povaha pracovnoprávných vzťahov a ich vplyv na zachovanie životného minima a vplyv technologického vývoja na systém sociálneho zabezpečenia a pracovné právo*

(prieskumné stanovisko)

(2016/C 303/07)

Spravodajkyňa: Kathleen WALKER SHAW

Holandské ministerstvo práce a sociálnych vecí listom zo 16. decembra 2015 v mene holandského predsedníctva Rady EÚ a podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie požiadalo Európsky hospodársky a sociálny výbor o vypracovanie prieskumného stanoviska na tému

Meniaca sa povaha pracovnoprávných vzťahov a ich vplyv na zachovanie životného minima.

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky listom zo 14. marca 2016 vzhľadom na prevzatie predsedníctva Rady EÚ v júli 2016 podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie požiadalo Európsky hospodársky a sociálny výbor o vypracovanie prieskumného stanoviska v rámci prípravy neformálneho zasadnutia Rady EPSCO (14. a 15. júla 2016) na tému

Vplyv technologického vývoja na systém sociálneho zabezpečenia a pracovné právo

(prieskumné stanovisko)

Keďže táto žiadosť zodpovedala značnému množstvu práce vykonanej v rámci stanoviska požadovaného holandským predsedníctvom a vzhľadom na časové obmedzenia pre Radu, bolo schválené spojenie týchto dvoch žiadostí do jedného stanoviska.

Sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 12. mája 2016.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 517. plenárnom zasadnutí 25. a 26. mája 2016 (schôdza z 25. mája 2016) prijal 201 hlasmi za, pričom 3 členovia hlasovali proti a 4 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Povaha práce a pracovnoprávných vzťahov sa rýchlo mení. Výzvou pre EÚ je podporovať inovácie, technický rozvoj a tvorivosť s cieľom podnecovať a dosahovať pozitívne výsledky v záujme udržateľného a konkurencieschopného sociálneho trhového hospodárstva. Je potrebné posúdiť vplyv tohto vývoja na trh práce a pracovné normy, hospodárstvo, daňový systém, systém sociálneho zabezpečenia a životné minimum. Medzi najdôležitejšie úlohy, ktoré musíme riešiť, patrí vytvorenie rovnakých podmienok a spravodlivého digitálneho hospodárstva pre pracovníkov a podniky všetkých veľkostí a zo všetkých odvetví, ako aj zlepšenie digitálnych zručností. Európa a jej sociálni partneri musia zohrávať kľúčovú úlohu s cieľom zabezpečiť, aby tento proces viedol k pozitívnemu, spravodlivému a udržateľnému výsledku, a aby boli v oblasti práv a ochrany odstránené všetky medzery.

1.2 EHSV považuje ochranu kvality a finančnej udržateľnosti systémov sociálneho zabezpečenia v celej EÚ za prioritu a odporúča, aby Európska komisia a členské štáty v konzultácii so sociálnymi partnermi uskutočnili výskum osvedčených postupov ako základ na vypracovanie modelov sociálnej pomoci upravených tak, aby zahŕňali pružnejšie formy zamestnania, zabezpečili účasť na príslušných úrovniach sociálnej ochrany pre všetkých pracovníkov vrátane nezávislých pracovníkov, na ktorých sa nevzťahuje tradičný systém sociálneho zabezpečenia. To by sa malo zväziť pri rozvoji piliera sociálnych práv EÚ. Víťame skutočnosť, že EHSV sa týmto problémom zaoberá v samostatnom stanovisku.

1.3 EHSV odporúča vykonať podrobnejšie posúdenie vplyvu takéhoto vývoja na zručnosti a tiež zhodnotiť, aké možnosti v oblasti celoživotnej odbornej prípravy, rekvalifikácie a zvyšovania úrovne zručností majú v kontexte týchto nových vzťahov pracovníci na to, aby sa predchádzalo strate zručností v dôsledku takýchto inovácií alebo negatívneho účinku na kvalifikácie a zabezpečili sa lepšie pracovné príležitosti. Podpora a zlepšovanie digitálnych zručností pre všetkých musí byť v EÚ prioritou.

1.4 EHSV sa domnieva, že na úrovni EÚ je potrebné zhromaždiť viac údajov a analýz o rozsahu hromadnej práce (tzv. crowd employment), o charakteristikách takto najímaných pracovníkov, rôznych druhoch nových foriem práce, ako sú pracovné zmluvy na nula hodín a na požiadanie a nové profesie, o zmluvách podľa občianskeho práva, rozsahu tzv. hospodárstva platforiem, odvetviach, v ktorých funguje, a o jeho geografickom rozložení v celej EÚ. Pomôže to posúdiť potreby podnikov a pracovníkov pri využívaní týchto foriem zamestnania.

1.5 Štatistiky o tomto vývoji je potrebné zhromažďovať pravidelnejšie prostredníctvom európskych prieskumov o práci a správ o trhu práce, v ktorých sa identifikujú najlepšie postupy, ak existujú. Takto bude možné monitorovať vplyv nových foriem práce a pracovnoprávných vzťahov na trh práce a hospodárstvo a posúdiť ich prínos k vytváraniu udržateľných a kvalitných pracovných miest a k rastu a získať tak informácie potrebné na rozvoj politiky zamestnanosti EÚ vrátane európskeho semestra a stratégie Európa 2020. Tento výskum by sa mal financovať z programu Horizont 2020 a z ďalších príslušných zdrojov financovania EÚ.

1.6 Okrem toho sú potrebné dlhodobé údaje, aby bolo možné stanoviť celoživotné dôsledky nových foriem práce a ich vplyv na udržateľnosť práce v priebehu života⁽¹⁾. Zároveň je potrebné určiť, do akej miery súvisia s pohlavím alebo s inými demografickými premennými (napr. s vekom, so zdravotným postihnutím, s etnickou príslušnosťou a postavením migranta).

1.7 Je potrebné urýchlene sprehľadniť právne postavenie nových sprostredkovateľov na trhu práce, ako sú online platformy, a umožniť ich identifikáciu v oficiálnych štatistikách s cieľom sledovať ich rast a stanoviť, ktoré normy, povinnosti, záväzky a pravidlá fungovania by sa mali v ich prípade uplatňovať a ktoré regulačné orgány by mali zodpovedať za inšpekciu a presadzovanie predpisov, pričom treba uznať, že tieto platformy môžu byť zdrojom inovácie, pracovných príležitostí a hospodárskeho rastu.

1.8 EHSV konštatuje, že Európska komisia sa v súčasnosti radí o smernici o písomnom vyhlásení⁽²⁾, a ak sa Európska komisia rozhodne tento právny predpis opätovne preskúmať, očakáva, že v návrhoch sa bude riešiť otázka nových foriem pracovnoprávných vzťahov. Konkrétne dúfa, že objasnenia sa budú týkať nových foriem pracovnoprávných vzťahov a práce, pričom sa zohľadnia potreby MSP. Zvážiť možno tiež rozšírenie rozsahu uplatňovania aj na pracovníkov, poskytovanie písomných vyhlásení od prvého dňa a uvádzanie minimálneho počtu hodín, aby sa zamedzilo pracovným zmluvám na nula hodín.

1.9 EHSV odporúča, že v súvislosti s online platformami, tzv. crowdsourcingom, ekonomicky závislými samostatnými zárobkovými činnosťami a ďalšími novými formami samostatnej zárobkovej činnosti je v záujme ochrany pracovníkov, spotrebiteľov a širokej verejnosti potrebné riešiť otázky súvisiace s reguláciou činnosti sprostredkovateľov, so zodpovednosťou za nehody, škody a zlyhania služieb. V súvislosti s týmito novými formami zamestnania je nutné objasniť uplatniteľnosť existujúcich nariadení EÚ o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci, postupy na riešenie porušení týchto nariadení, zodpovednosť za inšpekciu a za poistenie pracovníkov, spotrebiteľov a poistenie občianskoprávnej zodpovednosti.

⁽¹⁾ France Stratégie, „Le compte personnel d'activité de l'utopie au concret“, záverečná správa.
OECD, „Employment outlook 2014“ (Výhľad v oblasti zamestnanosti na rok 2014), s. 179.

⁽²⁾ Smernica 91/533/ES.

1.10 Inšpektorátom práce by mala byť pridelená úloha, ktorá zahŕňa tieto formy zamestnania do ich právomoci v súlade s vnútroštátnymi postupmi, a príslušní inšpektori by mali mať zabezpečené náležité zdroje, právomoci a odbornú prípravu. Rozvoj partnerstiev s odborovými zväzmi, spotrebiteľmi a ostatnými reprezentatívnymi združeniami by mohol byť užitočný pri riešení obáv občanov a snahe o dosiahnutie nápravy. Dôležitou súčasťou tohto procesu bude výmena najlepších postupov.

1.11 Mal by sa tiež posúdiť vplyv na dosah kolektívneho vyjednávania v postihnutých odvetviach vzhľadom na to, že mnoho pracovníkov by sa mohlo ocitnúť mimo štruktúr kolektívneho vyjednávania a bez zastúpenia v odborových zväzoch. EHSV sa obáva, že v prípade pracovníkov, ktorí sa považujú za samostatne zárobkovo činné osoby, by sa mohlo sponchybníť ich právo na voľné združovanie, ak by sa ich združovanie mohlo považovať za tvorbu kartelu, čím by sa vystavili riziku, že sa dostanú do rozporu s pravidlami EÚ týkajúcimi sa praktík narúšajúcich hospodársku súťaž. Takéto riziká, ktoré by mohli ohroziť toto základné právo, sa musia vyriešiť a napraviť. V súvislosti s uplatňovaním pravidiel hospodárskej súťaže na samostatne zárobkovo činné osoby v situácii podobnej zamestnancovi („employee-like“) je potrebné usmernenie. V tomto kontexte by použitie chápania pojmu „pracovník“ podľa MOP skôr než užšie vymedzeného pojmu „zamestnanec“ mohlo pomôcť lepšie pochopiť, ako sa v práci uplatňujú základné zásady a práva⁽³⁾, ktorých uplatňovaniu by pravidlá EÚ týkajúce sa hospodárskej súťaže nemali brániť.

1.12 EHSV žiada, aby sa preskúmalo zamestnanecké postavenie pracovníkov zamestnaných v rámci hromadnej práce (tzv. crowd employment) a ďalších nových foriem práce a pracovnoprávných vzťahov, ako aj povinnosti sprostredkovateľov s prihliadnutím na schopnosť takýchto pracovníkov dohodnúť alebo určiť odmeňovanie, pracovný čas a podmienky, dovolenky, dôchodok, práva na materskú dovolenku, zdravotné poistenie platené zamestnávateľom a ďalšie zamestnanecké práva, a chrániť vlastníctvo vytvoreného duševného vlastníctva. Na objasnenie prípadných nedostatkov súvisiacich s postavením pracovníkov v súvislosti so zdaňovaním a sociálnym poistením sú takisto potrebné usmernenia.

1.13 EHSV odporúča, aby Európska komisia, OECD a MOP v spolupráci so sociálnymi partnermi vypracovali primerané ustanovenia týkajúce sa dôstojných pracovných podmienok a ochrany online pracovníkov a pracovníkov, ktorí spadajú do ďalších nových pracovnoprávných vzťahov. EHSV sa domnieva, že rozvoj prístupu na úrovni EÚ by bol prínosom, pričom poznamenáva, že väčšinu opatrení bude potrebné vykonať na vnútroštátnej a odvetvovej úrovni alebo na úrovni pracoviska.

1.14 Ako uviedli európski sociálni partneri, je dôležité, aby Európska komisia plánovala svoj program politiky zamestnanosti spôsobom, ktorý podporuje digitálnu transformáciu našich hospodárstiev a trhov práce. Zároveň by sa mala zamerať na maximalizovanie kvalitných pracovných príležitostí, ktoré môžu vzniknúť pri digitalizácii našich hospodárstiev. Politiky trhu práce by mali byť tiež zamerané na ochranu a rekvalifikáciu, resp. zvyšovanie úrovne zručností osôb, ktoré zasiahne digitalizácia. EHSV v tejto súvislosti odporúča zaviesť účinné práva a ochranu, monitorovanie a presadzovanie s cieľom zabrániť prehľbovaniu rozdielov v príjmoch a znižovaniu disponibilných príjmov a zabezpečiť udržateľný potenciál hospodárskeho rastu v celej EÚ.

1.15 EHSV navrhuje, aby Európska komisia zvažila, ako by bolo možné podporiť rozvoj európskych platforiem tak, aby vytvorená hodnota zostala v miestnych hospodárstvach, pričom by mala vychádzať z bohatej európskej tradície vzájomnosti a spolupráce v oblasti koordinácie trhov práce, ktorá často prebieha na komunitnej úrovni a v aktívnej spolupráci s odborovými zväzmi, miestnymi zamestnávateľmi a národnými združeniami samostatne zárobkovo činných osôb. Bude dôležité zväziť, akými opatreniami by bolo možné pomôcť podnikom vytvárať udržateľné a kvalitné pracovné miesta prostredníctvom poskytnutia podpory aj po začiatkovej fáze až po fázu expanzie, v ktorej mnohým novým podnikom v súčasnosti chýba prístup k financovaniu.

⁽³⁾ Ako vyplýva z rozsudku Súdneho dvora EÚ vo veci FNV-KIEM (<http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-413/13>) z roku 2015, existuje voľný priestor na výklad týkajúci sa uplatňovania pravidiel hospodárskej súťaže na samostatne zárobkovo činné osoby v situácii podobnej zamestnancovi. V štúdiu o zmluvných dojednaniach pre autorov a umelcov inštitútu IVIR z roku 2014 sa tiež zdôraznili sektorové výnimky ako možný smer napredovania, pričom sa poukázalo na príslušný príklad z Nemecka, kde článok 12a zákona o kolektívnom vyjednaní umožňuje niektorým samostatne zárobkovo činným autorom a umelcom využívať kolektívne vyjednanie. V štúdiu sa uvádza, že takéto výnimky „majú slúžiť verejnému záujmu prostredníctvom udelenia ochrany skupine, ktorá si to ekonomicky a sociálne zasluhuje rovnakým spôsobom ako zamestnanci“.

2. Úvod

2.1 Rýchly rozvoj technológií v kombinácii s ďalším hospodárskym a spoločenským vývojom priniesli zvýšený výskyt nových foriem práce a pracovnoprávných vzťahov, ktoré pretvárajú prostredie trhu práce a robia ho čoraz komplexnejším. Inovácia a tvorivosť sú dôležité pri budovaní udržateľného a konkurencieschopného sociálneho trhového hospodárstva. Je to nevyhnutné na dosiahnutie rovnováhy medzi propagovaním hospodárskych a sociálnych výhod tohto nového vývoja a poskytovaním potrebných záruk pracovníkom, spotrebiteľom a podnikom, pričom sa treba vyhnúť tomu, aby sa využívali ako prostriedok na obchádzanie spravodlivých postupov zamestnávania.

2.2 Nové formy zamestnania majú potenciál vytvárať pracovné príležitosti, umožniť bezproblémovejšie fungovanie trhov práce, keďže pracovníkom aj zamestnávateľom ponúkajú väčšiu pružnosť, prispievajú k samostatnosti pracovníkov a adaptabilite pracovísk, podporujú rozvoj zručností a ponúkajú lepšie možnosti na dosahovanie rovnováhy medzi prácou a súkromným životom. Zároveň je dôležité presadzovať kvalitné zamestnanie, sociálny dialóg a štruktúry kolektívneho vyjednávania všade, kde je to možné, a riešiť každý nedostatok prehľadnosti, pokiaľ ide o práva a povinnosti zamestnávateľov a pracovníkov, zamestnanecké postavenie pracovníkov, zodpovednosť za úrazy, poistenie a profesionálnu zodpovednosť a o uplatniteľnosť nariadení o daniach a sociálnej ochrane a iných predpisov. Je potrebné celkovo posúdiť schopnosť súčasného trhu práce a systémov sociálneho zabezpečenia čeliť tomuto vývoju s cieľom zabrániť väčším rozdielom v príjmoch, a zabezpečiť, aby si ľudia mohli udržať slušný a spoľahlivý príjem a rovnováhu medzi pracovným a rodinným životom.

2.3 EHSV sa zaoberal otázkami súvisiacimi s týmito novými trendmi vo viacerých stanoviskách⁽⁴⁾, ktoré boli užitočným zdrojom informácií pri vypracovaní tohto prieskumného stanoviska. V Holandsku a na Slovensku, ktorých predsedníctva si vyžiadali toto prieskumné stanovisko, sa podiel neštandardných zamestnaní blíži k 60 % , resp. 20 %⁽⁵⁾.

2.4 Správy nadácie Eurofound⁽⁶⁾ a MOP⁽⁷⁾ prispeli k zisteniu, že za posledné desaťročie došlo k posunu od tradičných pracovnoprávných vzťahov k neštandardnejším formám zamestnania. MOP konštatuje, že „prebiehajúca transformácia vzťahov medzi zamestnancami a zamestnávateľmi prináša významné hospodárske a sociálne následky. Prispieva k rastúcemu nesúladu medzi príjmami z práce a produktivitou práce a ... môže spôsobiť prehĺbvanie rozdielov v príjmoch“⁽⁸⁾. V krajinách, pre ktoré boli k dispozícii príslušné údaje (čo predstavuje 84 % celosvetovej zamestnanosti), má podľa MOP⁽⁹⁾ približne iba jedna štvrtina (26,4 %) pracovníkov trvalú pracovnú zmluvu, zatiaľ čo v ekonomikách s vysokými príjmami majú trvalú pracovnú zmluvu vyše tri štvrtiny pracovníkov. Hoci sa štandardný pracovnoprávny model stáva menej dominantným, zostáva aj naďalej dôležitým prvkom modelu trhu práce. Vyzdvihuje, že je dôležité, aby vlády, inštitúcie EÚ a sociálni partneri určili a vymedzili nové formy zamestnania, vypracovali a prispôbili politiku a právne predpisy tak, aby riadili túto zmenu, a zabezpečili pozitívne výsledky zaručením priaznivého politického a regulačného prostredia s cieľom zabezpečiť záujmy podnikov a pracovníkov vo všetkých formách zamestnania.

3. Všeobecné trendy v zamestnaní: kontext

3.1 V európskych hospodárstvach došlo k nárastu rôznych praktík zamestnávania, ktoré na jednej strane odporujú tradičnej norme, ktorou je trvalá práca na plný úväzok s vymedzeným pracovným časom, dohodnutými právami a výhodami a úplné začlenenie do vnútroštátnych systémov sociálnej ochrany. Na druhej strane môžu viesť k vytváraniu väčšieho počtu pracovných miest a inovačných spôsobov práce, pričom je dôležité zabezpečiť kvalitu takýchto pracovných miest v súlade s novými obchodnými modelmi. Niektoré z týchto foriem súvisia s globalizáciou, digitalizáciou, zmenou výrobných postupov, ako je využívanie externých zdrojov na prácu, ktorá sa predtým vykonávala interne, iné so zavedením nových činností v spoločnostiach a ďalšie s úplne novými modelmi zamestnania.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 133, 9.5.2013, s.77, Ú. v. EÚ C 11, 15.1.2013, s. 65, Ú. v. EÚ C 18, 19.1.2011, s. 44, Ú. v. EÚ C 318, 29.10.2011, s. 43, Ú. v. EÚ C 161, 6.6.2013, s. 14, Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 161, Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 161, Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 40.

⁽⁵⁾ OECD, „Reducing labour market polarisation and segmentation“ (Znižovanie miery polarizácie a segmentácie trhu práce), prezentácia pána S. Scarpettu, 2014.
MOP – Report for discussion of the meeting of Experts on non-standard forms of employment (Správa na diskusiu na stretnutí expertov na neštandardné formy zamestnania).
MOP – Conclusions of the meeting of experts on non-standard forms of employment (Záver z stretnutia expertov na neštandardné formy zamestnania).

⁽⁶⁾ Eurofound, „New forms of employment“ (Nové formy zamestnania).

Eurofound, „Harnessing the crowd – A new form of employment“ (Využívanie davu – nová forma zamestnania).

⁽⁷⁾ MOP, „The changing nature of jobs – World Employment and Social Outlook 2015“ (Meniace sa povaha práce – Svetová zamestnanosť a sociálne vyhliadky na rok 2015).

MOP, „Regulating the employment relationship in Europe: A guide to Recommendation“ (Regulácia pracovnoprávných vzťahov v Európe: sprievodca k odporúčaniam) – Odporúčanie k pracovnoprávnym vzťahom, 2016 (č.°198).

⁽⁸⁾ MOP, „The changing nature of jobs – World Employment and Social Outlook 2015“, (Meniace sa povaha práce – Svetová zamestnanosť a sociálne vyhliadky na rok 2015), s. 13 – 14.

⁽⁹⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 8, s. 30.

3.2 Nové formy práce otvárajú jednotlivcom nové príležitosti začať podnikáť a venovať sa povolaniam, ktoré boli pre nich v minulosti nedostupné, alebo prestať byť súčasťou tieňového hospodárstva nelegálnej práce. Z merania motivácie podnikateľov vyplýva, že viac ľudí začína podnikáť z pozitívnych dôvodov (napr. aby čo najlepšie využili dobrý nápad) než z negatívnych dôvodov (napr. preto, že nemali inú možnosť, ako sa zamestnať) ⁽¹⁰⁾.

3.3 Nové pracovnoprávne vzťahy zahŕňajú zmluvy na „nula hodín“, prácu „na zavolanie“, zmluvy „len na letové hodiny“, tzv. drobné zamestnania, prácu projektového typu, prácu za poukážky, zmluvy podľa občianskeho zákonníka a dohody o spoločných pracovných miestach. Tieto formy práce sprevádza celá škála zmluvných foriem, pri ktorých sa práca organizuje prostredníctvom sprostredkovateľov, akými sú tzv. zastrešujúce spoločnosti, agentúry pre samostatné zárobkové činnosti, agentúry spoločného zamestnávania alebo online platformy zamerané na tzv. crowdsourcing. Pri mnohých z týchto foriem sa pracovníci označujú ako „nezávislí subdodávatelia“, „spolupracovníci“, „zhotovitelia“, „partneri“ alebo inými výrazmi, ktoré zahmlievajú ich zamestnanecké postavenie. Hoci sa tieto práce často pokladajú za samostatnú zárobkovú činnosť, niektoré z nich nespĺňajú kritériá, ktoré sa spájajú so skutočnou samostatnou zárobkovou činnosťou, napríklad schopnosť vymedziť pracovné úlohy, možnosť určiť výšku odmien alebo vlastniť výsledné duševné vlastníctvo. V niektorých odvetviach je typická prerušovaná, príležitostná alebo sezónna práca, napríklad v oblasti cestovného ruchu, gastronómie a poľnohospodárstva, a pokiaľ ide o zamestnávateľa a pracovníka, je potrebná istá miera flexibility. Bez ohľadu na to, či je táto práca riadená agentúrou alebo nezávisle, sú potrebné predpisy týkajúce sa takýchto zmlúv, aby sa predišlo hrozbe nelegálnej práce.

3.4 Je dôležité rozlišovať medzi skutočným podnikaním, samostatne zárobkovo činnými odborníkmi a novými formami závislej práce „na vlastnú päsť“ a zabezpečiť kvalitu práce. Aj v prípade pracovníkov s formálnou pracovnou zmluvou sa vplyvom vývoja v oblasti organizácie práce v súvislosti s hodnotením na základe úloh a práce na báze projektov mení tradičný pracovný čas, čo ovplyvňuje životné tempo a príjmovú istotu. Sociálny dialóg a kolektívne vyjednávanie boli pri odstraňovaní nedostatočne regulovaných oblastí a zlepšovaní pracovných podmienok úspešné na mnohých pracoviskách, ako sú informačné telefónne centrá.

4. Digitalizácia

4.1 Digitalizácia môže zvýšiť produktivitu a pružnosť existujúcich podnikov, byť východiskom pre nové odvetvia a zamestnanie a prispieť tak k rastu a konkurencieschopnosti Európy. Ak sa účinne riadi, zároveň zohráva dôležitú úlohu v rozvoji sociálneho trhového hospodárstva, pri presadzovaní potrieb rovnováhy medzi prácou a súkromným životom a znížením rodových rozdielov v zamestnaní a sociálnom zabezpečení. Nedávno prijaté spoločné vyhlásenie ETUC, BusinessEurope, CEEP a UEAPME predstavuje užitočný zdroj, pokiaľ ide o túto otázku ⁽¹¹⁾.

4.2 Digitalizácia má významný vplyv na organizáciu práce a zamestnania, a preto jej treba venovať väčšiu pozornosť z hľadiska politiky a riadenia. Takisto transformovala spotrebiteľské vzťahy, čo viedlo k zjednodušeniu prístupu k tovarom a službám. Spokojnosť spotrebiteľov je vysoká, ale existujú obavy z toho, ako ovplyvní hospodárstvo, a pokiaľ ide o účinné mechanizmy nápravy, je potrebné zlepšenie. Aktívne politiky na úrovni EÚ a vnútroštátnej úrovni musia zabezpečiť, aby sa využil potenciál, ktorý digitalizácia ponúka, pričom sa treba vyhnúť jej nástrahám ⁽¹²⁾.

4.3 Veľmi vysoký podiel obyvateľov má na rôznych miestach prístup k internetu a možno ich v zásade kedykoľvek a kdekoľvek kontaktovať na účely súvisiace s prácou. To vedie k rastu tzv. kočovnej práce a k rúcaniu priestorových a časových hraníc medzi prácou a súkromným životom. Z takejto pružnosti môžu mať prospech podniky aj pracovníci pod podmienkou, že sa rešpektujú záujmy oboch strán. Treba ďalej skúmať, či je v časoch všadeprítomnej digitálnej a mobilnej komunikácie potrebná dodatočná ochrana súkromia a rodiny zamestnancov, a ak áno, v akom rozsahu, ako aj to, aké opatrenia, či už na vnútroštátnej úrovni, alebo na úrovni EÚ, sú primerané na obmedzenie tejto sústavnej dostupnosti, resp. zastihnuteľnosti ⁽¹³⁾.

⁽¹⁰⁾ Globálna správa GEM 2015/2016.

⁽¹¹⁾ Statement of the European Social Partners on digitalisation (Vyhlásenie európskych sociálnych partnerov o digitalizácii).

⁽¹²⁾ Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 161, body 1.3, 1.5, 8.5.6.

⁽¹³⁾ Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 161, bod 4.4.

4.4 Šírením zručností v oblasti IKT a znalostí štandardného softvéru a svetových jazykov sa rozšírili možnosti zamestnávateľov získavať zdroje na externú prácu na globálnych trhoch práce. Pre občanov Európskej únie tak vznikajú príležitosti pracovať pre globálnych klientov bez ohľadu na ich polohu, ale podnikom a pracovníkom zároveň hrozí riziko nerovnej súťaže, keďže pri uchádzaní sa o takéto pracovné miesta musia konkurovať kolegom z hospodárstiev s nízkymi platmi, ktorí sa nemusia riadiť kľúčovými pracovnými normami MOP a zaručiť slušnú prácu.

5. Rozvoj zručností

5.1 Technologická zmena môže podnietiť rozvoj zručností, ale môže mať aj potenciál znižovať kvalifikáciu pracovníkov vykonávajúcich tradičné povolania. Je potrebné zvážiť vplyv tohto vývoja na zručnosti a posúdiť, aké možnosti v oblasti celoživotnej odbornej prípravy, rekvalifikácie a zvyšovania úrovne zručností sa požadujú a aké majú k dispozícii pracovníci v rámci týchto nových vzťahov. Podniky, ktoré spolupracujú s odborovými zväzmi, strediskom Cedefop a s rozličnými úrovňami verejnej správy musia zabezpečiť, aby sa zručnosti rozvíjali v súlade s dopytom na meniacom sa trhu práce. Pri riešení týchto výziev je nevyhnutné účinne využívať Európsky sociálny fond a ďalšie zdroje.

5.2 Zabezpečenie, aby mali ľudia zručnosti požadované na dosiahnutie pokroku v oblasti kvalitných pracovných miest so zreteľom na meniace sa trhy práce, predstavuje kľúčovú výzvu a musí byť stredobodom pozornosti budúceho programu EÚ v oblasti zručností. Posúdenie, ako najlepšie prispôbiť zručnosti, a zlepšovanie digitálnych zručností pre všetkých musia byť prioritami pre inštitúcie EÚ a verejné orgány s aktívnym zapojením sociálnych partnerov na všetkých úrovniach. EHSV poznamenáva, že to už predstavuje záväzok v rámci pracovného programu EÚ v oblasti sociálneho dialógu na obdobie rokov 2015 – 2017.

6. Štatistika

6.1 O tomto vývoji chýbajú spoľahlivé štatistické údaje. Je potrebné zhromaždiť viac údajov o rozsahu hromadnej práce (tzv. crowd employment), o charakteristikách takto najímaných pracovníkov, rôznych druhoch samostatnej zárobkovej činnosti, ekonomicky závislej samostatnej zárobkovej činnosti, falošnej samostatnej zárobkovej činnosti a neistých pracovných miest, o rozsahu tzv. hospodárstva platforiem, odvetviach, v ktorých funguje, a o jeho geografickom rozložení, v porovnaní s pozíciou EÚ v globálnom kontexte.

6.2 Potrebne sú aj štatistické údaje, pomocou ktorých by bolo možné monitorovať vplyv nových foriem pracovnoprávných vzťahov na trh práce, polarizáciu práce, príjem a hospodárstvo a získať tak informácie potrebné na rozvoj politiky zamestnanosti EÚ vrátane európskeho semestra a stratégie Európa 2020.

6.3 Okrem toho sú potrebné dlhodobé údaje, aby bolo možné stanoviť celoživotné dôsledky nových foriem práce a ich vplyv na udržateľnosť práce v priebehu života a určiť, do akej miery súvisia s pohlavím alebo s inými demografickými premennými (napr. s vekom, so zdravotným postihnutím, s etnickou príslušnosťou a postavením migranta). Mal by sa tiež preskúmať vplyv na dosah kolektívneho vyjednávanía v najviac postihnutých odvetviach vzhľadom na to, že mnoho pracovníkov, ktorí chcú byť zapojení do kolektívneho vyjednávanía, by sa mohlo ocitnúť mimo štruktúr kolektívneho vyjednávanía a bez zastúpenia v odborových zväzoch.

6.4 Tento výskum by sa mal podporovať z programu Horizont 2020 a z ďalších príslušných zdrojov financovania EÚ.

7. Právne postavenie sprostredkovateľov na trhu práce

7.1 Nové formy zamestnania sa rozvíjajú tak rýchlo, že zmluvné vzťahy s nimi nedokážu udržať krok, a preto musíme preskúmať ich právne postavenie. Je potrebné urýchlene sprehľadniť postavenie sprostredkovateľov na trhu práce a online platforiem a umožniť ich identifikáciu v oficiálnych štatistikách s cieľom sledovať ich rast a stanoviť, ktoré normy, povinnosti, záväzky a pravidlá fungovania by sa mali v ich prípade uplatňovať a ktoré regulačné orgány by mali zodpovedať za inšpekciu a presadzovanie predpisov. Rozdiely vo výklade a vymedzení pojmov pracovník, zamestnanec, samostatne zárobkovo činná osoba a stážista v rámci EÚ ešte viac komplikujú posudzovanie.

7.2 EHSV berie na vedomie, že Európska komisia v súčasnosti vedie konzultácie o smernici o písomnom vyhlásení⁽¹⁴⁾, a očakáva, že nové formy zamestnania budú zahrnuté do jej pôsobnosti.

7.3 Online platformy sa rýchlo rozširujú, pričom vo všeobecnosti pozitívne vplyvajú na hospodárstvo, zamestnanosť a inováciu, a v niektorých prípadoch dosiahol ich rozvoj takú mieru, že hrozí vznik monopolov, ktoré by mohli narušiť trh a vytvoriť nerovnú súťaž. „Hospodárstvo spoločného využívania zdrojov“ a ďalšie nové modely zamestnania by sa nemali zneužívať ako prostriedok na vyhýbanie sa vyplácaniu slušných odmien, plneniu daňových povinností a povinností súvisiacich so sociálnym zabezpečením a zabezpečovaniu ďalších zamestnaneckých práv a podmienok presunom nákladov na externých používateľov a pracovníkov a na vyhýbanie sa predpisom, ktoré sa vzťahujú na offline podniky. Hrozilo by tak, že sa budú ponúkať nižšej ceny, než ponúkajú podniky a pracovníci v iných sektoroch, čím by sa porušili dohodnuté normy a zapríčinil vznik nerovnakých podmienok.

8. Zdravie a bezpečnosť

8.1 Zamestnanie mimo pracoviska by mohlo priniesť zdravotné a bezpečnostné riziká pre pracovníkov, ich klientov a obyvateľstvo. Práca sa môže vykonávať na verejných miestach alebo v súkromí v domácnosti, môžu sa pri nej používať nebezpečné látky a zariadenie bez primeraných pokynov alebo ochranných odevov. Zodpovednosť za poistenie, certifikáciu a profesionálna zodpovednosť by nemuseli byť jednoznačné. Online pracovníci môžu vykonávať intenzívnu prácu za počítačom v nevhodnom prostredí a používať pri nej nábytok či zariadenie, ktoré nespĺňa ergonomické normy.

8.2 Otázka bezpečnosti a zodpovednosti v prípade úrazov predstavuje biele miesto v súvislosti s niektorými online platformami a je potrebné ju vyriešiť v záujme ochrany pracovníkov, zákazníkov a širokej verejnosti.

8.3 Pri prerokúvaní tohto stanoviska sa poukázalo⁽¹⁵⁾ na ostatné otázky, ktoré sa musia posúdiť vrátane vyčerpania v dôsledku dlhej a neregulovanej práce a stresu spojeného okrem iného s nepredvídateľnou povahou práce a s nepredvídateľným príjmom, nevyplatením alebo odmietnutím práce, získaním slabého hodnotenia zo strany zákazníka, proti ktorému nemožno vzniesť námietky, rizikom vylúčenia z platformy alebo vypovedaním zmluvy, problémami so zabezpečením starostlivosti bez jasného pracovného času, spoločenskou izoláciou a kombinovanými účinkami interakcie viacerých zamestnaní.

8.4 Je nutné sprehľadniť, do akej miery sú tieto nové formy zamestnania chránené existujúcimi nariadeniami EÚ a vnútroštátnymi predpismi o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a postupmi na riešenie porušení týchto predpisov, ako aj zodpovednosť za inšpekciu a poistenie pracovníkov, spotrebiteľov a poistenie občianskoprávnej zodpovednosti. Agentúra EU-OSHA sídliaca v Bilbau by mohla pomôcť s výskumom a analýzami v tejto oblasti.

8.5 Inšpektorátom práce by mala byť pridelená úloha, ktorá zahŕňa tieto formy zamestnania do svojej právomoci v súlade s vnútroštátnymi postupmi, a príslušní inšpektori by mali mať zabezpečené náležité zdroje, právomoci a odbornú prípravu na zabezpečenie ich účinnosti. Rozvoj partnerstiev s odborovými zväzmi, spotrebiteľmi a ostatnými reprezentatívnymi združeniami by mohol byť užitočný pri riešení obáv občanov a snahe o dosiahnutie nápravy.

9. Zamestnanecké postavenie

9.1 Nové formy zamestnania majú vplyv na široké a rôznorodé spektrum povolání zahŕňajúcich prácu, ktorá sa v minulosti vykonávala v rámci neformálnej ekonomiky, slobodné povolania a prácu, ktorú normálne vykonávali priami zamestnanci. Ich zavedenie môže viesť k situáciám, keď rovnaké úlohy vykonávajú v rovnakom prostredí pracovníci s rôznym postavením, čo vedie k rozdielom v oblasti ochrany, práv a výšky odmien.

⁽¹⁴⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 2.

⁽¹⁵⁾ Verejné vypočutie na tému „Meniaca sa povaha pracovnoprávných vzťahov, hospodárstvo spoločného využívania zdrojov, pracovné zmluvy na nula hodín a životné minimum“, EHSV 31. marca 2016.

9.2 Vstupom nových sprostredkovateľov do pracovnoprávných vzťahov sa v niektorých prípadoch do vzťahov medzi zúčastnenými stranami vniesla neprehľadnosť, znemožnilo sa individuálne vyjednávanie podmienok zamestnania a obmedzil sa prístup pracovníkov k možnosti kolektívneho vyjednávania.

9.3 Nie je jasné, ktorá strana sa má považovať za zamestnávateľa a ako by sa mala vymedziť samostatná zárobková činnosť, ani právne vymedzenie a systém sankcií za nelegálne poskytovanie práce a vážnejšie formy vykorisťovania. Na online platformách existuje viacero rôznych modelov zamestnávania vrátane prípadov platforiem, ktoré svojim pracovníkom začali ponúkať postavenie zamestnanca v záujme zlepšenia kvality a zníženia fluktuácie pracovníkov⁽¹⁶⁾. Postavenie zamestnanca otvára dvere k ďalším zamestnaneckým právam. V prípade pracovníkov, ktorí sa považujú za samostatne zárobkovo činné osoby, by sa mohlo spochybniť ich právo na voľné združovanie, ak by sa ich združovanie mohlo považovať za tvorbu kartelu, čím by sa dostali do rozporu s pravidlami EÚ týkajúcimi sa praktík narúšajúcich hospodársku súťaž. Tento problém je potrebné riešiť, a to najmä v situáciách, keď si zdanlivo samostatne zárobkovo činné osoby samostatne nevyvedujú svoje pracovné úlohy a neurčujú výšku odmien.

9.4 EHSV žiada, aby sa preskúmalo zamestnanecké postavenie pracovníkov zamestnaných v rámci hromadnej práce (tzv. crowd employment) a ďalších nových foriem pracovnoprávných vzťahov s prihliadnutím na ich schopnosť dohodnúť podmienky, formu platby (a kto ju určuje) a vlastníctvo vytvoreného duševného vlastníctva. Cieľom takéhoto preskúmania by malo byť poskytnutie usmernení členským štátom, aby v súlade so svojimi vnútroštátnymi postupmi objasnili daňové a zamestnanecké postavenie pracovníkov a ich postavenie z hľadiska sociálneho zabezpečenia, ako aj povinnosti týchto platforiem, pokiaľ ide o pracovný čas, odmeňovanie, dovolenky, dôchodok, práva na materskú dovolenku, zdravotné poistenie platené zamestnávateľom a ďalšie zamestnanecké práva.

10. Základné pracovné práva

10.1 Je nutné sprehľadniť práva pracovníkov najímaných v rámci hromadnej práce a iných pracovníkov v neistých a premenlivých pracovnoprávných vzťahoch, a to pokiaľ ide o celý rad otázok, ako sú okrem iného:

- pracovný čas,
- kolektívne vyjednávanie,
- sloboda združovania,
- informovanie a konzultovanie,
- prispôsobenie zručností,
- prestávky na odpočinok,
- nárok na sociálnu ochranu prostredníctvom poistenia a príspevkov,
- právo vzniesť námietky proti nespravodlivým rozhodnutiam nadriadených/hodnoteniam používateľov/fakticky nespravodlivému prepusteniu,
- právo bez sankcie odmietnuť prácu ponúknutú na poslednú chvíľu,
- spravodlivé mzdy a
- právo na vyplatenie odmeny za dokončenú prácu.

10.2 Európska komisia, OECD a MOP by v spolupráci so sociálnymi partnermi mali vypracovať primerané ustanovenia týkajúce sa dôstojných pracovných podmienok a ochrany online pracovníkov a pracovníkov, ktorí spadajú do ďalších nových pracovnoprávných vzťahov. EHSV sa domnieva, že rozvoj prístupu na úrovni EÚ by bol prínosom, pričom poznamenáva, že väčšinu opatrení bude potrebné vykonať na vnútroštátnej a odvetvovej úrovni alebo na úrovni pracoviska.

⁽¹⁶⁾ <http://www.nytimes.com/2015/12/11/business/a-middle-ground-between-contract-worker-and-employee.html>.

10.3 Odborové zväzy a združenia samostatne zárobkovo činných osôb sa v poslednom čase začali spájať s cieľom vypracovať odporúčania pre lepšie riešenia a zahrnutie sociálnej ochrany a dávok.

11. Udržanie životného minima

11.1 Nové formy pracovnoprávných vzťahov nie sú obmedzené len na manuálne práce alebo služby vyžadujúce nízku úroveň kvalifikácie. Pracovné zmluvy na nula hodín a ďalšie formy práce na požiadanie sa postupne začínajú presadzovať aj v prípade lepšie platených a kvalifikovanejších povolání, napríklad v prípade prednášateľov, pilotov lietadiel či zdravotníckych pracovníkov alebo pracovníkov iných verejných služieb, takže hrozí riziko, že budú podryvať ich príjmový potenciál a istotu zamestnania.

11.2 Vzhľadom na možnosť vykonávať a zabezpečovať veľkú časť práce a služieb v oblasti IKT a v rámci médií sa všade na svete zhoršuje nerovná súťaž podnikov a pracovníkov, lebo na takúto prácu sa čoraz častejšie najímajú externé zdroje z hospodárstiev s nízkymi mzdami, čím sa znižujú kolektívne vyjednané sadzby.

11.3 Výskumom⁽¹⁷⁾ sa preukázalo, že digitalizáciou sa zamestnania polarizujú na vysokokvalifikované dobre platené a nízkokvalifikované a slabo platené, pričom na prehlbujúce sa rozdiely na trhu práce dopláca práve skupina stredne kvalifikovaných pracovníkov so stredne vysokými príjmami v oblasti bankovníctva, poisťovníctva a administratívy. Mnohí z nich sú v snahe zabezpečiť si životné minimum nútení mať viacero zamestnaní. Niektorí z týchto nezávislých pracovníkov sú vysoko kvalifikovaní a skúsení odborníci, ktorí si dobre uvedomujú svoju pozíciu na trhu, poznajú svoju cenu a chcú skutočne podnikáť „na vlastnú päsť“, alebo sa snažia diverzifikovať tok príjmov svojej nezávislej práce, zabezpečiť si rezervu pre prípad, že prídu o svoj hlavný zdroj príjmov, zarábať peniaze pre radosť a objavovať nové kariérne a podnikateľské príležitosti, pričom existujú obe možnosti, a zároveň je potrebné zabezpečiť práva a ochranu pre všetkých.

11.4 Niektoré nové formy zamestnania sú výsledkom snahy vyhnúť sa nákladom a povinnostiam, ktoré sa spájajú so štandardnými formami zamestnania. Hrozí, že bez účinných práv a ochrany, monitorovania a presadzovania povedú mnohé nové formy pracovnoprávných vzťahov k pretekem ku dnu v oblasti odmeňovania a podmienok a k prehlbovaniu rozdielov v príjmoch, znižovaniu disponibilných príjmov a k znižovaniu dopytu a potenciálu hospodárskeho rastu v celej EÚ a bude to viesť k ďalším dlhodobým makroekonomickým výzvam. Na udržanie životného minima je nevyhnutné, aby mali takíto pracovníci možnosť určiť si výšku mzdy a podmienky prostredníctvom kolektívnych zmlúv.

11.5 V nových formách zamestnania sa často platí za splnenie konkrétnych úloh, a nie na základe hodinových sadzieb. Za každých okolností by sa mala zachovať zásada primeranej odmeny a mali by sa zväžiť všetky relevantné aspekty odmeňovania, ako je kvalita vykonanej práce a kompenzácia pracovného času⁽¹⁸⁾.

11.6 Keďže systémy na podporu rodiny a záchranné sociálne siete sa v EÚ líšia, je dôležité posúdiť vplyv nových foriem zamestnania na financovanie rodiny v rámci podporných politík, pričom sa uznáva, že jedno životné minimum nemusí vystačiť v prípade rodiny s deťmi.

11.7 V prípade nejednoznačne vymedzených pracovnoprávných vzťahov mzdové otázky nemožno posudzovať oddelene od problematickej styčnej plochy medzi mzdami na jednej strane a daňovým systémom a systémom sociálneho zabezpečenia/dávok na strane druhej. Aj tu je mimoriadne dôležité jednoznačne vedieť, kto je zamestnávateľ a aké je postavenie pracovníka.

⁽¹⁷⁾ http://www.liberation.fr/debats/2015/09/03/daniel-cohen-il-faut-une-societe-dans-laquelle-perdre-son-emploi-devienne-un-non-evenement_1375142.

⁽¹⁸⁾ Čas strávený cestovaním sa považuje za pracovný čas, pozri rozsudok súdu vo veci Tycó, 10. september 2015.

12. Sociálna ochrana

12.1 EHSV uznáva rozmanitosť systémov v členských štátoch a je presvedčený, že je potrebné uskutočniť výskum v oblasti vytvorenia modelov sociálnej pomoci upravených tak, aby zahŕňali aj pružnejšie trhy práce a zabezpečili udržateľný a primeraný príjem na zaručenie dôstojnej existencie. To by sa malo zväziť pri rozvoji piliera sociálnych práv EÚ. Vitáme skutočnosť, že EHSV sa týmto problémom zaoberá v samostatnom stanovisku.

12.2 Keďže sú trhy práce čoraz nestabilnejšie a rastie počet pracovníkov, ktorí dopredu nevedia, kedy alebo kde budú pracovať, prehľbuje sa inkompatibilita s vnútroštátnymi systémami sociálnej ochrany, ktoré vychádzajú z predpokladu, že postavenie „zamestnanca“ a „nezamestnaného“ možno jednoznačne rozlíšiť. Takáto inkompatibilita neprináša úžitok ani podnikom, ani pracovníkom.

12.3 Zvyšujúci sa podiel pracovnej sily nemusí prispievať do vytvorených systémov sociálneho zabezpečenia, ako sú dávky v nezamestnanosti, zdravotné a dôchodkové dávky alebo poistenie, alebo ich využívať. Táto otázka už je predmetom diskusie medzi sociálnymi partnermi a vládami v niektorých členských štátoch, kde sú sociálni partneri kľúčovými hráčmi, ale je potrebné ju rozšíriť na celú EÚ a zapojiť miestne orgány, ďalšie subjekty občianskej spoločnosti, združenia a poskytovateľov s cieľom vymedziť schodné a udržateľné politické opatrenia, právne predpisy a doplnujúce opatrenia, ktorými sa zabezpečuje účasť na príslušných úrovniach sociálnej ochrany pre celú pracovnú silu – vrátane samostatne zárobkovo činných osôb, pracovníkov zamestnaných v rámci hromadnej práce a pracovníkov v hospodárstve spoločného využívania zdrojov.

12.4 EHSV uznáva, že medzi členskými štátmi existujú podstatné rozdiely v systémoch vyplácania sociálnych dávok. Aj keď je zjavne potrebné posúdiť funkčnosť systémov sociálnych dávok s cieľom čeliť problémom, ktoré vznikli v dôsledku nového vývoja v oblasti hospodárstva a na trhoch práce, EHSV sa domnieva, že je dôležité zabezpečiť príjem a zlepšiť celkovú kvalitu, spoľahlivosť, dostupnosť a účinnosť daňových režimov a režimov sociálnej pomoci v celej EÚ, ktoré v súčasnosti v mnohých členských štátoch závisia od vysokej miery štandardného zamestnania a súvisiacich príspevkov. Takáto strata účinnosti by ohrozila štruktúru európskeho sociálneho modelu sociálneho trhového hospodárstva, ktorý je postavený na silnom zapojení verejnosti do financovania a poskytovania služieb všeobecného záujmu a na účinnej sieti sociálneho zabezpečenia.

12.5 Je potrebné dôkladne preskúmať daňové systémy a systémy sociálnej ochrany s cieľom zabezpečiť primerané úrovne zdanenia a sociálnych príspevkov všetkých druhov príjmu, či už bol vygenerovaný v tradične organizovaných sektoroch, alebo v hospodárstve spoločného využívania zdrojov/v hospodárstve platformiem. EHSV sa domnieva, že úloha týchto platformiem by sa v prípade potreby mohla objasniť na základe ustanovení a právnych predpisov, v ktorých sa vymedzuje ochrana zamestnancov aj samostatne zárobkovo činných osôb, a to aj v systéme sociálnej ochrany z hľadiska regulácie aj príspevkov. EÚ by mala podporovať a koordinovať reformy na úrovni členských štátov na základe najlepších postupov.

13. Zabezpečiť pre EÚ prospech z nového vývoja

13.1 Online platformy predstavujú inováciu, ktorá je v Európe už ekonomickou realitou. V súčasnosti však veľký podiel týchto platformiem sídli mimo EÚ, čím sa jednotlivé transakcie v rámci EÚ výrazne znižujú, pričom niekedy ide až o 25 % z celkovej hodnoty a väčšina putuje do zámoria. V oblastiach, v ktorých v Európe pôsobia, sa z nich odvádzajú len nízke dane alebo príspevky na vzdelanie, infraštruktúru alebo verejné služby, prípadne sa neodvádzajú žiadne. Ak pracovníci nevykonávajú skutočnú samostatnú zárobkovú činnosť, môže dochádzať k nezrovnalostiam pri platbe daní, dôchodkov alebo iných systémoch sociálnej ochrany. Je nutné posúdiť ich vplyv na vytváranie udržateľných pracovných miest a rast v EÚ ako aj ich prínos z tohto hľadiska.

13.2 Európska komisia by mala zväziť, ako by bolo možné podporiť európske platformy tak, aby vytvorená hodnota zostala v miestnych hospodárstvach. Mala by pritom vychádzať z bohatej európskej tradície vzájomnosti a spolupráce v oblasti koordinácie trhov práce, ktorá často prebieha na úrovni spoločenstva a v aktívnej spolupráci s odborovými zväzmi a s miestnymi zamestnávateľmi. Bude dôležité zväziť, akými opatreniami by bolo možné pomôcť podnikom vytvárať udržateľné a kvalitné pracovné miesta prostredníctvom poskytnutia podpory aj po začiatkovej fáze až po fázu expanzie, v ktorej mnohým novým podnikom v súčasnosti chýba podpora.

V Bruseli 25. mája 2016

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Udržateľnejšie potravinové systémy“**(prieskumné stanovisko)**

(2016/C 303/08)

Spravodajca: Mindaugas MACIULEVIČIUS

Nadchádzajúce holandské predsedníctvo Rady Európskej únie sa 16. decembra 2015 rozhodlo podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Udržateľnejšie potravinové systémy“

(prieskumné stanovisko).

Sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie, ktorá bola poverená vypracovaním stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 11. mája 2016.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 517. plenárnom zasadnutí 25. a 26. mája 2016 (schôdza z 26. mája) prijal 152 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 1 sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závěry a odporúčania

1.1. EHSV vzhľadom na naliehavú potrebu zabrániť početným hospodárskym, environmentálnym a sociálnym dôsledkom výroby a spotreby potravín vyzýva Európsku komisiu a členské štáty, aby vypracovali jasnú politiku a realizačný plán EÚ na vybudovanie udržateľného, odolného, zdravého, spravodlivého a klimaticky vhodného potravinového systému, ktorý podporuje spoluprácu a vzájomné porozumenie všetkých subjektov dodávateľského reťazca. So zreteľom na tri piliere udržateľnosti musí byť zabezpečený väčší súlad a integrácia politických cieľov a nástrojov súvisiacich s potravinami (napr. v oblasti poľnohospodárstva, životného prostredia, zdravotníctva, ochrany podnebia, zamestnanosti atď.).

1.2. Prechod na udržateľnejšie potravinové systémy zahŕňajúci všetky fázy od výroby po spotrebu je veľmi potrebný. Výrobcovia musia pestovať viac potravinárskych plodín a zároveň znížiť vplyv na životné prostredie, zatiaľ čo spotrebiteľov treba podporovať v prechode na výživnú a zdravú stravu s nižšou uhlíkovou stopou. EÚ by mala zvýšiť svoje úsilie pri vykonávaní cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja, keďže poskytujú kľúčový rámec spoločnej činnosti, a to poskytovať svetu do roku 2030 potraviny udržateľným spôsobom.

1.3. EHSV uznáva, že žiadny systém potravinárskej výroby sám osebe bezpečne nenakŕmi obyvateľov Zeme, ale kombinácia rôznych konvenčných, inovatívnych a poľnohospodársko-ekologických postupov by mohla pomôcť lepšie riešiť dôsledky súčasných systémov potravinárskej výroby na životné prostredie a klímu. Najmä kombinácia presného poľnohospodárstva, ktoré zahŕňa ďalší rozvoj IKT a satelitných systémov, a agroekológie by mohla dopĺňať konvenčné poľnohospodárstvo tým, že poskytne súbor zásad a postupov, ktorých účelom je zvýšiť udržateľnosť poľnohospodárskych systémov, ako je lepšie využívanie biomasy, zlepšenie uskladňovania a mobilizácie biomasy, zabezpečenie priaznivých pôdnych podmienok, podpora diverzifikácie plodín a minimalizovanie používania chemických ochranných látok. Ďalšia podpora uzavretých poľnohospodárskych modelov by mohla viesť k poľnohospodárstvu bez využívania fosílnych palív. Reformou spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) bola zavedená kombinácia opatrení (ekologizácia, agroekologicko-klimatické systémy atď.), ktoré možno považovať za krok správnym smerom.

1.4. Stabilný a primeraný príjem pre všetky subjekty potravinového dodávateľského reťazca je potrebný na zabezpečenie ďalších udržateľných a spoľahlivých investícií do agroekologických technológií a klimaticky vhodných techník.

1.5. Predchádzanie a znižovanie vzniku potravinového odpadu je spoločnou zodpovednosťou všetkých subjektov v potravinovom reťazci. EHSV víta plán Komisie v rámci balíka obehového hospodárstva na vytvorenie platformy zainteresovaných strán s cieľom pomôcť formovať potrebné opatrenia a vymieňať si najlepšie postupy v oblasti predchádzania a znižovania vzniku potravinového odpadu. EHSV vyzýva Komisiu, aby preskúmala, akým spôsobom sa hierarchia využívania potravín v členských štátoch uplatňuje v praxi, a to aj s ohľadom na hospodárske stimuly, ktoré by mohli podnikom poskytnúť zmiešané signály. EHSV pri podporovaní účinného uplatňovania hierarchie odpadového hospodárstva takisto žiada preskúmanie nariadenia (ES) č. 1069/2009, aby sa potraviny nevhodné na ľudskú spotrebu mohli tam, kde je to bezpečné, používať ako krmivo.

1.6. Udržateľný výber potravín sa musí podporovať zvýšením ich dostupnosti a prístupnosti pre spotrebiteľov. Mala by sa podporovať konzumácia udržateľných potravinových výrobkov tým, že sa vytvorí silnejší trhový dopyt prostredníctvom ekologického verejného obstarávania a iných postupov. EHSV vyzýva členské štáty, aby preskúmali štátne stravovacie usmernenia, ktoré by odrážali udržateľnosť a podporovali v učebných plánoch náuku o potravinách. EÚ by mala podporovať aj označovanie pôvodu, rozvoj etikiet, ktoré budú zreteľne poukazovať na aspekt udržateľnosti potravinových výrobkov, ako aj celoeurópske vizuálne reklamné kampane za zdravšie potraviny a stravovanie.

1.7. Politika EÚ v spojení so špecifickými výskumnými a inovačnými programami skombinovanými s finančnými stimulmi pre výrobcov potravín by mala:

— presadzovať postupný prechod na modely poľnohospodárstva bez používania fosílnych palív,

— podporovať účinnejšie využívanie zdrojov vrátane pôdy, vody a živín v celom výrobnom systéme.

1.8. Prechod na udržateľné potravinové systémy si vyžaduje komplexnú potravinovú politiku a širokozáberovú stratégiu rozvoja biohospodárstva, nie iba poľnohospodársku politiku. Namiesto vyhrotenej diskusie je potrebné medzidisciplinárne myslenie, ktoré združí generálne riaditeľstvá Komisie, širokú škálu ministerstiev a inštitúcií v členských štátoch spolu s miestnymi a regionálnymi štátnymi správami a subjektmi v potravinových systémoch s cieľom riešiť vzájomne súvisiace výzvy zdôraznené v tomto stanovisku. EHSV dúfa, že bude uznaná vzájomná závislosť výroby a spotreby potravín a vyvinutý vhodný postup európskej politiky vrátane rôznych súkromných iniciatív zameraných na udržateľnosť, zdravie a odolnosť. V budúcnosti však bude v EÚ významnú úlohu zohrávať spoločná poľnohospodárska politika a spoločná rybárska politika.

2. Úvod

2.1. EHSV vypracováva toto stanovisko na žiadosť holandského predsedníctva EÚ, pričom v ňom zdôrazňuje narastajúce obavy občianskej spoločnosti týkajúce sa environmentálneho, zdravotného, hospodárskeho a sociálneho vplyvu výroby a spotreby potravín a súvisiace problémy, ako uživiť narastajúcu populáciu Zeme s obmedzenými zdrojmi. Potraviny sú ústredným prvkom všetkých našich spoločností, závisia od prírodných zdrojov a takisto ich ovplyvňujú, majú vplyv na zdravie obyvateľstva a zohrávajú kľúčovú úlohu v európskom hospodárstve, keďže z hľadiska zamestnanosti a príspevku k HDP ide o najväčší sektor EÚ.

2.2. Podľa Panelu expertov na vysokej úrovni pre potravinovú bezpečnosť a výživu Výboru pre svetovú potravinovú bezpečnosť sa udržateľný potravinový systém vymedzuje ako „potravinový systém, ktorý zaisťuje potravinovú bezpečnosť a výživu pre všetkých tak, aby nebola ohrozená hospodárska, sociálna a environmentálna základňa na zaistenie potravinovej bezpečnosti a výživy pre budúce generácie“⁽¹⁾. Prechod na odolnejšie a udržateľnejšie potravinové systémy sa preto vzťahuje na všetky vzájomne prepojené a súvisiace činnosti, ktoré sa týkajú výroby, spracovania, prepravy, skladovania, predaja a konzumácie potravín. Bola uznaná aj úloha globálnych spotrebných trendov ako hnacieho stimulu spôsobu, akým sa potraviny vyrábajú, ako aj druhov vyrobených potravín.

2.3. EHSV sa bude otázkou udržateľných potravinových systémov zaoberať celostným spôsobom a bude sa zameriavať najmä na rámec EÚ, hoci bude zvažovať aj vonkajšie dôsledky, keďže EÚ je najväčším svetovým vývozcom a dovozcom poľnohospodárskych a potravinových výrobkov.

2.4. V roku 2014 sa očakávalo oznámenie o udržateľných potravinách, ktoré však bolo neskôr z pracovného programu Komisie stiahnuté. Niektoré z týchto otázok boli prevzaté do akčného plánu EÚ pre obehové hospodárstvo z decembra 2015 a ako hlavná priorita doň bolo zahrnuté zníženie objemu potravinového odpadu, čo odráža záväzok EÚ a členských štátov v kontexte cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja do roku 2030, t. j. o polovicu znížiť objem potravinového odpadu na obyvateľa v maloobchode a u spotrebiteľov a znížiť straty potravín vo výrobných a dodávateľských reťazcoch (cieľ udržateľného rozvoja 12.3).

3. Hlavné problémy súčasných potravinových systémov

3.1. Medzinárodný panel OSN pre udržateľné riadenie zdrojov tvrdí, že potravinárska výroba má v porovnaní s ostatnými odvetvami najväčší **environmentálny vplyv** z hľadiska celosvetového využívania zdrojov⁽²⁾, aj keď v EÚ je tento vplyv oveľa nižší. V potravinových systémoch sa na výrobu dusíkatých hnojív, spracovanie, balenie, prepravu a chladenie využíva mnoho prírodných zdrojov vrátane zeme, pôdy, vody a fosforu, ako aj energie. Preto nie je prekvapujúce, že celosvetovo ovplyvňujú aj životné prostredie vrátane straty biodiverzity, odlesňovania, degradácie pôdy, znečisťovania vody a ovzdušia, a emisií skleníkových plynov. Pokračujúci úbytok poľnohospodárskej biodiverzity na úrovni poľnohospodárskych podnikov je naďalej predmetom vážnych obáv⁽³⁾. Z globálneho hľadiska je väčšina rybolovných oblastí úplne alebo nadmerne vyčerpaná. Na zabezpečenie nepretržitej dodávky zdravých a dostupných potravín je preto potrebné efektívne a udržateľné hospodárenie so všetkými týmito zdrojmi.

3.2. Tretina potravín na celom svete vyrobených na ľudskú spotrebu sa vyplytvá alebo vyhodí, čo predstavuje až 1,6 miliardy ton potravín a spôsobuje 8 % globálnych emisií skleníkových plynov⁽⁴⁾. Výroba potravín, ktoré nebudú skonsumované, prispieva vo viac než 20 % miere k celosvetovému tlaku na biodiverzitu a využíva sa pri nej takmer 30 % všetkej poľnohospodárskej pôdy vo svete.

3.3. Každoročne sa v EÚ **vyhodí**⁽⁵⁾ asi 100 miliónov ton **potravín** a bez preventívnych opatrení sa do roku 2020 predpokladá zvýšenie o 20 %. Potravinový odpad v Európe vzniká v rámci dodávateľského reťazca, pričom odhadovaná koncentrácia na úrovni domácností je 46 %⁽⁶⁾. Treba poznamenať, že maloobchodné a výrobné odvetvia vynaložili za posledné roky značné úsilie na zlepšenie prevencie vzniku potravinového odpadu a jeho zníženie. Snaha o zvýšenie udržateľnosti výrobného a dodávateľského reťazca nemá veľký význam bez dôraznejších opatrení zameraných na zníženie množstva odpadu.

⁽¹⁾ Správa *Food losses and waste in the context of sustainable food systems*, HLPE, Rím 2014.

⁽²⁾ http://www.unep.org/resourcepanel/Portals/24102/PDFs/PriorityProductsAndMaterials_Summary_EN.pdf.

⁽³⁾ COM(2013) 838 final, http://ec.europa.eu/agriculture/genetic-resources/pdf/com-2013-838_sk.pdf.

⁽⁴⁾ *Global food losses and food waste*, Organizácia OSN pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO) 2011.

⁽⁵⁾ Vymedzenie pojmu potravinovej straty a odpadu podľa OSN sa nachádza na stránke: <http://thinkeatsave.org/index.php/be-informed/definition-of-food-loss-and-waste>

⁽⁶⁾ *Estimates of European food waste levels*, FUSIONS 2016 <http://eu-fusions.org/phocadownload/Publications/Estimates%20of%20European%20food%20waste%20levels.pdf>.

3.4. V súčasnosti existuje veľmi málo informácií o potravinových stratách a vzniku potravinového odpadu na úrovni poľnohospodárskych podnikov⁽⁷⁾. Potravinové straty a odpad môžu vzniknúť z dôvodu nedostatočnej modernizácie niektorých poľnohospodárskych podnikov, rušenia objednávok a volatility cien komodít, čo má za následok zaoranie plodín, pokiaľ ich zber nie je ekonomicky únosný (čo má aspoň pozitívny vplyv na životné prostredie, pretože zvyšuje obsah organickej hmoty v pôde), alebo likvidáciu a kompostovanie potravín, ktoré nie je možné opätovne predať. Ďalším dôležitým a čoraz väčším problémom sú hlavné vplyvy zmien podnebia na poveternostné podmienky a prepuknutie možných chorôb. Ak zohľadníme tieto vplyvy, každý rok je toho veľa, čo možno považovať za potravinový odpad. V porovnaní so zvyškom sveta bola EÚ pri riešení tohto problému veľmi aktívna, a preto by mala podporovať šírenie svojich osvedčených postupov a know-how v tejto oblasti.

3.5. Potravinové systémy sú jednou z príčin **klimatických zmien** a zároveň fungujú tak, že nimi môžu byť výrazne ovplyvňované⁽⁸⁾. Zmena podnebia bude ovplyvniť dostupnosť základných prírodných zdrojov (voda, pôda), čo v niektorých oblastiach povedie k výrazným zmenám podmienok potravinárskej a priemyselnej výroby⁽⁹⁾. Extrémne klimatické podmienky, ako sú povodne, suchá, požiare a silné vetry, ako aj ďalšie šírenie rastlinných a živočíšnych chorôb súvisiacich s klímou, už ovplyvňujú potravinársku výrobu a v budúcnosti ju budú ovplyvňovať ešte viac.

3.6. Vo svete v súčasnosti popri nedostatočnej výžive dochádza v niektorých častiach sveta aj k účinkom nadbytku potravín. Približne 795 miliónov ľudí hladuje, zatiaľ čo počet ľudí s nadváhou/obéznych ľudí vo svete dosiahol viac ako 1,4 miliardy dospelých, čo predstavuje približne 30 % celkovej populácie dospelých. V rozvojových aj rozvinutých krajinách zároveň rýchlo pribúdajú zdravotné problémy súvisiace s obezitou⁽¹⁰⁾. Z týchto údajov vyplývajú **hlboké rozdiely v spôsobe výroby, distribúcie a konzumácie potravín**. Populačný rast a prognóza 82 % nárastu celosvetovej spotreby mäsa do roku 2050 oba problémy ešte zhoršia⁽¹¹⁾. Za posledných 20 rokov, počas ktorých krajiny na celom svete zaznamenali urbanizáciu a hospodársky rast, došlo k nutričnému prechodu, v rámci ktorého sa zmenila výroba a spotreba potravín. Na celom svete sa stravovacie návyky presúvajú k zložitejším výrobkom, k väčšej spotrebe mäsa a mliečnych výrobkov, cukru a nápojov s obsahom cukru⁽¹²⁾. Zároveň má viac ľudí sedavý spôsob života, ktorý prispieva k nedostatku fyzickej aktivity.

3.7. Hospodárske zvieratá zohrávajú v potravinových systémoch dôležitú a nenahraditeľnú úlohu ako zdroj vysoko kvalitných bielkovín a ďalších živín, ako sú vitamíny a minerálne látky. Hospodárske zvieratá zohrávajú dôležitú úlohu aj v poľnohospodárskom a regionálnom obehovom živín, ako aj pri ochrane otvorenej a rozmanitej krajiny, trvalých trávnych porastov a takmer prirodzených biotopov a pri zachovávaní rozmanitosti druhov. Okrem toho zabezpečujú ľuďom príjem, majetok a živobytie. Zároveň má EÚ veľa poľnohospodárskej pôdy, ktorá je prakticky vhodná iba ako pasienky pre hospodárske zvieratá. Za posledných 50 rokov sme však zaznamenali viac ako štvornásobný nárast celosvetovej produkcie mäsa a vajec a produkcia mlieka sa viac ako zdvojnásobila. Počas toho istého obdobia došlo iba k dvojnásobnému nárastu celosvetovej ľudskej populácie⁽¹³⁾. Treba poznamenať, že sa zmenilo aj zloženie dopytu a že nárast produkcie mäsa, mlieka a vajec úzko súvisí s rastom príjmov, pričom ceny zostali na nízkej úrovni.

3.8. Ak zoberieme do úvahy potravinové plodiny pestované pre človeka, krmoviny pestované pre hospodárske zvieratá a potravinárske plodiny určené na osivo a priemyselné účely, napríklad na biopalivá, v súčasnosti sa vo svete produkuje 1,5-krát viac potravín, než je potrebné na výživu súčasnej populácie, čo bude pravdepodobne stačiť aj na výživu obyvateľstva v roku 2050. Súčasná úroveň globálneho potravinového odpadu a produkcie krmív na udržanie rastúcej spotreby mäsa však vytvára dopyt po výraznom náraste potravinovej výroby. Aby bolo možné nasýtiť svet udržateľným spôsobom v roku 2050 a neskôr, je potrebná kombinácia produktivity a optimalizácie prírastkov na existujúcej poľnohospodárskej pôde a pri rybolove, ktorá by bola zlučiteľná so stabilitou a kvalitou prostredia, s bezpečnosťou a ochranou zdravia pri práci a so sociálnou spravodlivosťou, a takisto prechod na udržateľné stravovanie a trvalé zníženie potravinových strát a potravinového odpadu.

⁽⁷⁾ FUSIONS, súbor údajov EÚ za rok 2015; prípravná štúdia o potravinovom odpade, Európska komisia 2011, <http://eu-fusions.org/index.php/publications>, http://ec.europa.eu/environment/eussd/pdf/bio_foodwaste_report.pdf.

⁽⁸⁾ <http://www.eea.europa.eu/signals/signals-2015/articles/agriculture-and-climate-change>, EEA 2015.

⁽⁹⁾ Stratégia EÚ pre adaptáciu na zmenu klímy, COM(2013) 216 final.

⁽¹⁰⁾ Údaje Globálneho zdravotného observatória, WHO 2015. Dostupné na stránke: http://www.who.int/gho/ncd/risk_factors/obesity_text/en/.

⁽¹¹⁾ *Towards a food policy*, WRR 2015

⁽¹²⁾ Potravinový program: za bezpečné, zdravé a udržateľné potraviny, Holandský kabinet 2015.

⁽¹³⁾ FAOSTAT 2015.

3.9. Problémom potravinovej bezpečnosti a odolnosti potravinového systému bol za posledných desať rokov nárast cien poľnohospodárskych výrobkov a vstupov a volatilita cien, pričom u spotrebiteľov aj výrobcov vyvolal vážne obavy. Vysoké konečné ceny na jednej strane nevedli k vyššiemu príjmu výrobcov potravín, práve naopak, v dôsledku ich poklesu alebo stagnácie vzniká negatívny tlak na faktor práce, čím sa ohrozuje stabilita príjmu všetkých prevádzkovateľov. Na druhej strane hospodárska kríza oslabilila kúpnu silu spotrebiteľov. **Stabilný a primeraný príjem všetkých subjektov potravinového reťazca je potrebný** na zabezpečenie ďalších trvalých a stálych investícií do agroekologických technológií a klimaticky vhodných techník.

3.10. Nedávny vývoj na poľnohospodárskych trhoch, najmä v mliekarenskom sektore, poskytuje jasný dôkaz o takejto potenciálnej nerovnováhe, kde príčinou nie je len nadmerná ponuka na trhu, ale aj politicky motivovaný zákaz na predchádzajúcich vývozných trhoch. Budúca stabilita bude do veľkej miery závisieť od odolnosti dodávateľskej základne voči otrasom, z ktorých najvýznamnejším sú klimatické zmeny. Politika EÚ by mala dôrazne podporovať diverzifikáciu poľnohospodárskych podnikov, inovatívne financovanie, systémy poistenia príjmov a ostatné inovatívne nástroje usmerňovania trhu, ktoré poskytujú ochranu pred klimatickými alebo trhovými turbulenciami.

3.11. Sociálne a prerozdeľovacie účinky cien potravín sa musia posudzovať tak z hľadiska výrobcu, ako aj z hľadiska spotrebiteľa. V súčasnosti si mnohí spotrebiteľia nemôžu dovoliť platiť za najkvalitnejšie potraviny. Za posledné roky sa mocenské vzťahy v potravinovom dodávateľskom reťazci zmenili, čo viedlo k postupnej koncentrácii výrobcov a maloobchodných predajcov potravín na trhu, a tým k posunu vyjednávacej sily, väčšinou v prospech maloobchodného odvetvia a na úkor prvovýrobcov. EHSV sa bude týmto problémom osobitne zaoberať v stanovisku na tému *Spravodlivejší potravinový dodávateľský reťazec*.

3.12. Keďže sa v svetovom obchode čoraz viac pozornosti venuje bilaterálnym a megaregionálnym rokovaniam, lebo kolo rokovaní WTO v Dauhá neprinieslo žiadne závery, je dôležité v plnom rozsahu zohľadniť environmentálne a klimatické dôsledky, normy kvality potravín a hygienické normy, širšie sanitárne a fytosanitárne normy, ako aj výrobný proces (tzv. priemyselný ekosystém, v ktorom prebieha výroba, pracovné podmienky, kultúrny kontext výroby a pracovnoprávne vzťahy). Pre EÚ je nevyhnutné, aby zabránila premiestňovaniu potravinovej výroby do tretích krajín vtedy, ak by išlo o premiestňovanie iba alebo predovšetkým z dôvodov, že právny základ výroby potravín v tretích krajinách nie je taký náročný ako v EÚ. Politika EÚ zohráva z globálneho hľadiska kľúčovú úlohu pri podpore bezpečnej a zdravej výroby potravín a zákaze dovozu akýchkoľvek potravín, ktoré nespĺňajú medzinárodné sanitárne a fytosanitárne normy alebo normy bezpečnosti potravín.

3.13. Už 140 rokov výrobné družstvá jasne ukazujú, že sú odolnejšie voči turbulenciám na poľnohospodárskych trhoch a pomáhajú zabráňovať premiestňovaniu potravinovej výroby. Preto je dôležitá ešte intenzívnejšia podpora spolupráce medzi výrobcami a družstvami, najmä malými, orientovaná na odvetvia a regióny. Osobitný dôraz by sa mal klásť najmä na tie odvetvia a regióny, kde táto spolupráca nie je dostatočná.

4. Hlavné oblasti intervencie na prechod na udržateľnejšie potravinové systémy

Podpora klimaticky odolnej potravinovej výroby efektívnejšie využívajúcej zdroje

4.1. Na zníženie vplyvu poľnohospodárstva, akvakultúry a rybolovu vrátane emisií skleníkových plynov na životné prostredie je potrebné zmeniť spôsob výroby potravín. Je potrebné prijať udržateľnejšie postupy s cieľom zastaviť vyčerpávanie prírodných zdrojov, prispôsobiť sa účinkom klimatických zmien a zmierniť ich vplyv. Pre produktivitu by mohli byť prínosom niekoľko opatrení, ktoré by zároveň mohli zvýšiť environmentálnu udržateľnosť a odolnosť voči zmenám podnebia, ako je zvýšenie rozmanitosti rastlinných a živočíšnych druhov, zlepšenie vlastností dobytku šľachtením, šľachtenie rastlín, zlepšenie funkčnosti poľnohospodárskych ekosystémov a vodného hospodárstva, podpora a aplikácia výskumu a inovácie, optimalizácia pôdnych funkcií, uľahčenie prenosu vedomostí a odbornej prípravy a podpora technologických zmien podporou investícií. Mal by sa podporovať ďalší rozvoj satelitných systémov EÚ a centier spracovania veľkého objemu dát s cieľom uľahčiť včasné odhalenie a prevenciu extrémnych poveternostných podmienok a rôznych chorôb alebo pripravenosť na ne. Malo by sa podporovať aj presné poľnohospodárstvo.

4.2. Zachovanie modelu rodinných poľnohospodárskych podnikov v Európe je takisto dôležité a bude si vyžadovať podporu generáčnej výmeny v poľnohospodárskych podnikoch s cieľom čeliť starnutiu obyvateľstva. Bude to mať pozitívny vplyv na tvorbu pracovných miest vo vidieckych oblastiach. Rovnako dôležitá je schopnosť zachovať rozmanitú poľnohospodársku výrobu vo všetkých regiónoch EÚ. Osobitná pozornosť by sa mala venovať znevýhodneným poľnohospodárskym regiónom. Na tento účel by sa mali uznávať rozličné typy poľnohospodárskych podnikov a mali by sa využívať konkrétne zamerané nástroje.

4.3. V posledných rokoch došlo k reorganizácii potravinových dodávateľských reťazcov s cieľom opätovne prepojiť výrobcov a spotrebiteľov a relokalizovať poľnohospodársku a potravinovú výrobu. Patrí sem poľnohospodárstvo podporované komunitou, krátke dodávateľské reťazce, alternatívne potravinové siete, miestne poľnohospodárske systémy a priamy predaj. Dokonca aj keď je tento sektor pomerne malý, mal by sa ďalej podporovať, pretože má veľmi pozitívny vplyv, pokiaľ ide o predaj čerstvých, kvalitných, zdravých tradičných potravín s pozitívnym sociálnym aj hospodárskym vplyvom. V tejto oblasti majú významný prínos aj malé a stredné podniky. Mala by sa zdôrazniť osobitná úloha mestských samospráv, pretože v mestských oblastiach by sa mala zaviesť požadovaná infraštruktúra a zodpovedajúce investície s cieľom zjednodušiť priamy predaj výrobcami. Mali by sa podporovať aj osvedčené postupy v súkromnom sektore, napríklad keď takáto infraštruktúra vzniká z iniciatívy miestnych nákupných stredísk.

4.4. V záujme stimulovania potravinárskej výroby s efektívnejším využitím zdrojov bola na základe reformy spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) zavedená kombinácia opatrení vrátane povinnej ekologizácie, agroenvironmentálnych systémov a rozsiahlej podpory poľnohospodárskeho poradenského systému a aplikovaného výskumu s cieľom reagovať na problémy potravinovej bezpečnosti, klimatických zmien a udržateľného hospodárenia s prírodnými zdrojmi pri súčasnej starostlivosti o krajinu a udržiavaní vidieckeho hospodárstva pri živote. To možno považovať za dôležitý krok správnym smerom, avšak jeho realizácia by sa z hľadiska byrokracie a súvisiacich prírastkov mohla ďalej zlepšovať.

4.5. Pokiaľ ide o rybolovný reťazec, je dôležité zabezpečiť správnu rovnováhu medzi zdravým a udržateľným, pretože konzumácia rýb je zdravá, ale nadmerný tlak na rybolov je často diametrálne v rozpore s ekologickou udržateľnosťou. Reforma spoločnej rybárskej politiky uskutočnená v roku 2013 by mala prispieť k efektívnejšiemu využívaniu zdrojov rybolovu, najmä prostredníctvom povinného cieľa maximálneho udržateľného výnosu stanoveného pre všetky európske populácie rýb. Udržateľný rozvoj modelov pobrežnej a vnútrozemskej akvakultúry je takisto dôležitý.

Podpora prevencie a zníženie potravinového odpadu v potravinovom dodávateľskom reťazci

4.6. V súbore predpisov o obehovom hospodárstve sa uvádza záväzok EÚ a jej členských štátov splniť cieľ OSN v oblasti udržateľného rozvoja 12.3, ktorým je znížiť potravinový odpad do roku 2030 o polovicu. Na podporu dosiahnutia tohto cieľa by hierarchia využívania potravín mala byť hlavnou zásadou pri hospodárení s potravinovými zdrojmi a hospodárske stimuly by to mali podporovať vo všetkých príslušných politikách EÚ. Predišlo by sa tým súčasnej situácii, keď je veľakrát lacnejšie vyhodiť jedlé potraviny, než pripraviť a dodať potraviny do potravinových bánk.

4.7. Udržateľné hospodárenie so zdrojmi si vyžaduje aj zvýšené úsilie v oblasti opätovného využitia zvykových tokov na najvyššiu možnú hodnotu. Nový výskum porovnávajúci náklady na redistribučnú prípravu potravín, prípravu krmív, anaeróbne vyhnívania a ukladanie na skládky v 28 krajinách EÚ by pomohol určiť úlohu hospodárskych stimulov pri riadnom uplatňovaní hierarchie odpadového hospodárstva EÚ. Darovanie potravín zo sektora hotelierstva a stravovacích služieb je naďalej náročné a súvisiaca legislatíva sa chápe nedostatočne. Ide o kľúčovú oblasť, v ktorej by šírenie európskych usmernení v sektore hotelierstva bolo mimoriadne užitočné.

4.8. V súbore predpisov o obehovom hospodárstve sa zdôrazňuje aj potreba objasnenia súčasného usmernenia o využívaní potravín, ktoré nie sú vhodné na ľudskú spotrebu, ako krmiva. Prísne právne predpisy upravujúce nové sterilizačné technológie na spracovanie potravinového odpadu na centralizovanej priemyselnej úrovni by mohli zabezpečiť mikrobiologickú bezpečnosť krmív a zároveň vytvárať nové pracovné miesta a investičné príležitosti a priniesť environmentálne výhody účinnejšieho uplatňovania hierarchie odpadového hospodárstva.

4.9. Keďže je nevyhnutná informovanosť spotrebiteľov a akceptovanie spotrebiteľmi, má sa poskytovaním učebných materiálov týkajúcich sa potravín, udržateľnosti potravín a potravinového odpadu zvýšiť hodnota potravín a podporiť systémové zmeny správania. K dispozícii sú už moduly pre základné, stredné a vysoké školy a špecializované programy v sektoroch poľnohospodárstva, výroby a hotelierstva, ktoré vychádzajú zo širokej škály dostupných osvedčených postupov.

4.10. EÚ už niekoľko rokov aktívne podporuje činnosti na zníženie potravinového odpadu. Príklad vedúcej úlohy EÚ pri dosahovaní cieľa 12.3 bude zohrávať kľúčovú úlohu, pokiaľ ide o jeho úspešnosť v celosvetovom meradle, napríklad šírením osvedčených európskych postupov a know-how.

Posilnenie väzby medzi potravinovými systémami a klimatickými stratégiami

4.11. Vplyv klimatických zmien sa prejavuje vo všetkých rozmeroch potravinovej bezpečnosti – nielen na výnosoch a plodinách, ale aj na zdraví poľnohospodárov, šírení škodcov a chorôb, strate biodiverzity, nestabilite príjmov, kvalite vody atď. Potenciálnym problémom je aj úbytok ornej pôdy v dôsledku degradácie pôdy a urbanizácie poľnohospodárskej pôdy. Z tohto dôvodu je nevyhnutné zachovať prioritu využívania pôdy na potravinársku výrobu. Inštitúcie a súkromný sektor zohrávajú kľúčovú úlohu pri zabezpečovaní odolnosti potravinových systémov, napr. zvýšením systémov sociálnej ochrany s cieľom zmierniť otrasy pre domácnosti a zabezpečiť pokračujúce investície do technológií s nízkymi emisiami oxidu uhličitého v poľnohospodárstve a potravinárstve; zlepšovaním diverzifikácie plodín a rozvojom genetických zdrojov, investovaním do odolného poľnohospodárskeho rozvoja v poľnohospodárskych podnikoch aj mimo nich a zavádzaním systémov na lepšie riadenie klimatických rizík.

4.12. Komisia a členské štáty musia so zreteľom na hospodársky pilier udržateľnosti zvážiť potenciál zmierňovania a sekvestrácie a zároveň zabezpečiť všetky formy finančnej podpory na uplatňovanie a podporu inovačných mechanizmov spolupráce v oblasti verejno-súkromných partnerstiev. Ďalšie ukazovatele prírastku poľnohospodárskej produktivity, existujúcej pôdy, stravovania, potravinových strát a potravinového odpadu by doplnili obraz klimatického vplyvu potravinových systémov.

Propagácia zdravšieho a udržateľnejšieho stravovania

4.13. Výber zdravých potravín je často udržateľným riešením⁽¹⁴⁾, najmä v rámci vyváženej stravy. Napríklad konzumácia sezónnejších, miestnych a rozmanitých potravín rastlinného pôvodu je dobrá pre zdravie aj životné prostredie. Zdravšie stravovacie návyky znižujú aj riziko chronických ochorení, náklady na zdravotnú starostlivosť a stratu produktivity práce v hospodárstve. Sú potrebné zásady vypracovávania usmernení o zdravom a udržateľnom stravovaní, ktoré môžu členské štáty vziať do úvahy. Usmernenia o stravovaní a obstarávaní majú priamy vplyv na spotrebu, ak ich prijímajú verejné inštitúcie, napríklad školy a nemocnice. Treba tiež uznať nutričný prechod, ktorý prebieha na celom svete, a úlohu EÚ pri poskytovaní pozitívneho modelu v súvislosti s udržateľným stravovaním. Tzv. „flexitariánsky“ prístup, teda aspoň raz do týždňa obmedziť konzumáciu mäsa, ktorý je propagovaný napríklad v Holandsku, sa dá v tejto súvislosti považovať za dobrý príklad.

4.14. K vyváženejšej strave prispievajú aj rôzne iniciatívy, napríklad program potravinovej pomoci EÚ pre školy, ktorý zahŕňa výživové poradenstvo a distribúciu výživných výrobkov. Komisia by mala vyzvať členské štáty, aby stimulovali zdravú a udržateľnú spotrebu. V celej EÚ by sa mali podporovať vizuálne reklamné kampane o zdravej strave, čo by tiež mohol byť tiež dobrý spôsob, ako zvýšiť miestnu spotrebu počas turbulencií na svetových trhoch.

⁽¹⁴⁾ *Guidelines for a healthy diet: the ecological perspective*, Gezondheidsraad (holandská Rada pre zdravie), Haag, publikácia č. 2011/08.

4.15. Keďže spotrebiteľia sú už čoraz viac zvyknutí nakupovať lacné potravinové výrobky, znovu by sa mala zdôrazniť skutočná hodnota potravín. Nízkonákladové výrobky nezohľadňujú vonkajšie vplyvy, ako sú náklady spojené s úpravou vody. Ako už bolo uvedené, v školách je potrebná náuka o potravinách spolu s pochopením modelov zdravého stravovania a základných kuchárskych zručností, ktoré môžu podporovať dobré zdravie prostredníctvom doma pripravených jedál v súlade s výživovými odporúčaniami a zníženie objemu potravinového odpadu.

4.16. Treba poznamenať, že holandské Ministerstvo zdravotníctva, sociálnych vecí a športu iniciovalo dohodu s odvetvovými združeniami výrobcov, maloobchodu, stravovacích služieb a hotelierstva, ktorá sa týka zlepšenia zloženia potravín, vďaka ktorej budú produkty zdravšie, pričom najjednoduchšou voľbou bude zdravá voľba. Táto dohoda obsahuje ambiciózne ciele postupného znižovania obsahu soli, nasýtených tukov a energetickej hodnoty v potravinách do roku 2020, čím sa minimalizujú badateľné zmeny v chuťových profiloch⁽¹⁵⁾. Týmto stanoviskom vyzývame na vykonávanie rámca EÚ pre štátne iniciatívy o vybraných živinách, konkrétne o nedávno schválenej prílohe o pridaných cukroch.

4.17. Vývoj produktov, rozvoj trhu a vytváranie kľúčových partnerstiev môže prispieť k zjednodušeniu a zatraktívneniu výberu z hľadiska zdravia a udržateľnosti. Príslušné odvetvie a občianska spoločnosť by mali preskúmať a využiť príležitosti na zvýšenie spotreby sezónneho a miestneho ovocia, zeleniny a ďalších produktov, ktoré sú prirodzene bohaté na vlákninu, ako sú celozrnné potraviny alebo strukoviny. Za východiskový bod možno považovať vyhlásenie tohto roka OSN za Medzinárodný rok strukovín.

4.18. Zavedenie zrozumiteľného systému označovania pôvodu, výrobných prostriedkov a výživovej hodnoty potravín by uľahčilo rozhodovanie spotrebiteľov. Pre výrobcov potravín aj spotrebiteľov je takisto veľmi dôležitá výsledovateľnosť s cieľom zaistiť bezpečnosť potravín. Malo by sa zväziť samostatné, ľahko zrozumiteľné označenie „udržateľná potravina“ a Komisia by mala posúdiť jeho realizovateľnosť. Mal by sa ďalej podporovať väčší dôraz na technológie, ako sú mobilné aplikácie a vystavovanie tovaru pre spotrebiteľov v maloobchode, ktoré zabezpečujú všetky požadované informácie a úplnú výsledovateľnosť.

Rozvoj vedomostnej základne a mobilizácia výskumu a inovácií

4.19. Mnohé z problémov pri riešení globálnej potravinovej bezpečnosti a výživy si vyžadujú účasť výskumnej obce v záujme získavania vedomostí, podpory inovácie, spolupráce s verejnosťou a pomoci pri formovaní udržateľnejšieho potravinového systému. Na tento účel boli v rámci výskumného a inovačného programu Horizont 2020 a bývalého 7. rámcového programu vyčlenené značné finančné prostriedky. Výskum stravovania, potravinových strát a odpadu sa však adekvátne neriešil a vyžaduje si zvýšené úsilie. EHSV dôrazne podporuje iniciatívu Komisie zameranú na dlhodobú stratégiu pre európsky poľnohospodársky výskum a inovácie, ako aj najnovšie ambiciózne rozhodnutie GR pre výskum a inováciu týkajúce sa rozvoja komplexnej stratégie pre oblasť EÚ pre výskum potravín, pričom Európa môže podporovať aj udržateľné výživové prechody a znižovanie potravinových strát a potravinového odpadu v ostatných častiach sveta prostredníctvom svojho programu SWITCH⁽¹⁶⁾.

4.20. Vedecký riadiaci výbor EÚ na výstave Expo v Miláne v roku 2015 identifikoval výskumné problémy, a to v siedmich rozsiahlych oblastiach, a zdôraznil význam podporovania systémových prístupov a investovania do interdisciplinárneho a transdisciplinárneho výskumu. Rovnako bolo odporúčané vytvoriť medzinárodný panel pre potravinovú bezpečnosť a bezpečnosť výživy, čo by bolo jasným pokrokom pri podpore interdisciplinárneho a medzisektorového prístupu.

⁽¹⁵⁾ Holandská dolná snemovňa 2014 – 2015, 32793 č. 162.

⁽¹⁶⁾ <http://www.switch-asia.eu>.

4.21. Výskum, inovácie a vývoj sú hlavnými hnacími silami prechodu na udržateľný potravinový systém v súlade s cieľmi klimateckej politiky. EHSV žiada inštitúcie EÚ a členské štáty, aby zvýšili financovanie prác v tejto oblasti, a vyzýva na spoločné úsilie tam, kde sa na výsledkoch skúmania podieľajú viaceré výskumné obce, odborníci a ostatné zainteresované strany. Európske inovačné partnerstvo zamerané na poľnohospodársku produktivitu a udržateľnosť (EIP-AGRI) podporované Európskym poľnohospodárskym fondom na rozvoj vidieka (EPFRV) zohráva kľúčovú rolu pri podpore spolupráce medzi rôznymi zainteresovanými stranami a zabezpečovaní lepšieho prepojenia medzi praxou a výskumom. Okrem toho je dôležitým nástrojom na zabezpečenie toho, že poľnohospodári budú jednými z hlavných aktérov v tomto procese, aj prístup založený na zapojení viacerých aktérov v rámci programu Horizont 2020. Kľúčom k úspešnému zavádzaniu inovácií je ich aktívne propagovanie u konečných používateľov v potravinovom systéme prostredníctvom konzultačných a vzdelávacích inštitúcií, ako aj aktívne zapojenie konečných používateľov do výskumno-inovačných činností.

4.22. EHSV zdôrazňuje, že využívanie nových informačných a komunikačných technológií (IKT) a existujúcich programov Komisie, napríklad programov Galileo a Copernicus v poľnohospodárstve, pomáha zlepšiť metódy udržateľnej výroby surovín v EÚ. EHSV požaduje ďalší výskum a vývoj uplatňovania IKT vo všetkých oblastiach potravinárskej výroby. Tieto techniky sú kľúčové pre podporu ďalších presných techník výroby potravín s efektívnejším využívaním zdrojov, včasné zisťovanie chorôb, klimatických porúch a extrémnych poveternostných podmienok. To môže následne viesť k menšiemu objemu potravinových strát v prvovýrobe. Ďalší výskum by mal byť zameraný aj na vyhodnotenie potenciálu inovačných typov poľnohospodárstva (napríklad mestské poľnohospodárstvo), ako aj na zlepšenie krmív.

Boj proti chorobám zvierat a rastlín s cieľom zvýšiť odolnosť potravinového systému

4.23. Šírenie živočíšnych a rastlinných škodcov a chorôb, ktoré zhoršil globalizovaný obchod a klimatické zmeny, má negatívny vplyv na potravinové systémy. Nedávne vypuknutie afrického moru ošipáných alebo výskyt baktérie *Xylella fastidiosa*, ktorá postihla olivovníky na juhu Talianska, patria medzi niektoré príklady toho, ako môžu choroby rastlín a zvierat narušiť potravinový systém a vytvárať potravinové straty. Keďže EÚ má takmer najlepší systém včasného odhaľovania a prevencie na svete, jej politický a legislatívny rámec týkajúci sa zdravia zvierat a rastlín by sa mohol ďalej rozvíjať a posilňovať s väčším dôrazom na predchádzanie krízam, lepší dohľad a včasné odhaľovanie, pripravenosť a riadenie, ako aj na identifikáciu a posudzovanie vznikajúcich alebo nových rizík v EÚ aj mimo nej. Pre choroby zvierat už existuje sieť referenčných laboratórií, nie však pre ochorenia rastlín. Najdôležitejšími piliermi prevencie sú vedomosti a výskum. EHSV vyzýva Komisiu a členské štáty, aby boli ambicioznejšie a naliehavo financovali strediská výskumu chorôb zvierat a zakladali referenčné laboratória pre choroby rastlín. Mali by sa posilniť aj včasné systémy odhaľovania a prevencie a zároveň by sa malo zabezpečiť, aby výrobcovia potravín a ostatní prevádzkovatelia (napr. poľnohospodárski pracovníci) boli v prípade straty náležite odškodnení, o. i. za hospodárske škody, ktoré poľnohospodárom vzniknú, keď sa vo všeobecnom verejnom záujme uvalia pri vypuknutí nákazy obchodné obmedzenia. Okrem toho je potrebné klásť dôraz na zavedenie rozmanitejších poľnohospodárskych systémov, ktoré sú z hľadiska odolnosti voči biotickým stresom stabilnejšie.

4.24. Investície do výskumu by sa mali zamerať na prevenciu a včasné odhaľovanie, keďže liečba a vyhubenie prebiehajúceho ochorenia môžu byť veľmi nákladné a ničivé. Základom je budovanie kapacít a zvyšovanie informovanosti, rovnako ako prenos vedomostí od výskumných pracovníkov k poľnohospodárom a ostatným subjektom. Základom je prenos poznatkov a spolupráca s tretími krajinami. EÚ by mala poskytnúť nezáväznú predpisy, usmernenia a nástroje na lepší dohľad, pričom dôležitá je aj prísnejšia kontrola dovozu. Kľúčový je aj boj proti rezistencii voči antibiotikám a mal by sa prijať integrovaný prístup, v rámci ktorého sa kombinuje humánna a veterinárna zdravotná starostlivosť (prístup „jedno zdravie“).

V Bruseli 26. mája 2016

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Fórum európskej občianskej spoločnosti v oblasti udržateľného rozvoja

(prieskumné stanovisko)

(2016/C 303/09)

Spravodajkyňa: Brenda KING

Pomocný spravodajca: Roman HAKEN

Budúce holandské predsedníctvo Rady EÚ sa 16. decembra 2015 rozhodlo podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom tému

Fórum európskej občianskej spoločnosti v oblasti udržateľného rozvoja

(prieskumné stanovisko).

Sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie, ktorá bola poverená vypracovaním stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 11. mája 2016.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 517. plenárnom zasadnutí 25. a 26. mája 2016 (schôdza z 26. mája) prijal 148 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a nikto sa hlasovania nezdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. Výbor víta program OSN v oblasti trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030. Prijatie tohto programu spolu s dohodou o zmene klímy uzavretou na konferencii COP 21 v Paríži vníma ako mimoriadny zlomový okamih pri určovaní globálneho smerovania činností zameraných na odstránenie chudoby, podporu prosperity pre všetkých a na integrovanú ochranu prírodných zdrojov planéty.

1.2. Výbor odporúča, aby sa v partnerstve s Komisiou a so zástupcami občianskej spoločnosti vytvorilo európske fórum udržateľného rozvoja (ďalej len „fórum“) ako platforma na zapojenie širokého spektra organizácií občianskej spoločnosti a zainteresovaných strán do prípravy rámca na vykonávanie tohto programu v EÚ, jeho neustáleho monitorovania a revízie.

1.3. Nový program sa so svojimi 17 cieľmi udržateľného rozvoja vzťahuje všeobecne na rozvojové aj rozvinuté krajiny a bude si vyžadovať transformačné zmeny na všetkých stranách. EÚ a členské štáty budú musieť vyvážené a súdržne zosúladiť všetky svoje politiky, nielen politiky v oblasti rozvoja.

1.4. EÚ a členské štáty by ako jedna z hybných síl v rámci príprav programu OSN v oblasti trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030 mali ísť príkladom v jeho realizácii v praxi a pri zavádzaní rámca riadenia. Výbor preto víta úmysel Komisie vydať v roku 2016 novú iniciatívu s názvom *Ďalšie kroky pre udržateľnú európsku budúcnosť* vzhľadom na jej nový a naliehavý prístup s cieľom zabezpečiť hospodársky rast a sociálnu a environmentálnu udržateľnosť Európy aj po roku 2020 a integrovaným spôsobom zaviesť ciele udržateľného rozvoja do vnútorných a vonkajších európskych politík⁽¹⁾. Výbor vyzýva Komisiu, aby túto iniciatívu zaradila medzi svoje hlavné priority a aby do nej začlenila aj rámec participatívneho riadenia. Výbor považuje túto iniciatívu za nevyhnutný krok na ceste k posilneniu koncepcie trvalo udržateľného rozvoja v celej Európe zavedením integrovanej stratégie pre udržateľnú Európu v globalizovanom svete v časovom horizonte minimálne do roku 2030, čo by časovo ohraničilo vykonávanie na vnútroštátnej úrovni.

⁽¹⁾ COM(2015) 610 final.

1.5. Výbor sa zaväzuje, že prispeje k úplnému vykonávaniu programu pre trvalo udržateľný rozvoj do roku 2030 v EÚ. Vzhľadom na svoje dlhoročné skúsenosti v oblasti spolupráce s občianskou spoločnosťou sa výbor domnieva, že je v obzvlášť vhodnej pozícii na to, aby v tejto súvislosti prispel k silnému zapojeniu občianskej spoločnosti.

1.6. Na úrovni EÚ je potrebné podrobnejšie rozpracovať opatrenia týkajúce sa participatívneho riadenia s cieľom posilniť demokratický a inkluzívny proces rozhodovania a umožniť občianskej spoločnosti zohrávať významnejšiu úlohu.

1.7. Vytvorením fóra udržateľného rozvoja, ktoré EHSV odporúča, sa uľahčí dialóg a komunikácia o pokroku pri dosahovaní udržateľného rozvoja v EÚ medzi európskymi inštitúciami a mimovládnyimi zainteresovanými stranami a medzi mimovládnyimi zainteresovanými stranami z rôznych oblastí. Bude zvyšovať informovanosť o programe trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030, poskytne priestor pre informovanú diskusiu a bude podporovať zodpovednosť všetkých zainteresovaných strán.

1.8. Výbor je presvedčený, že usporiadanie fóra by bolo prakticky uskutočniteľné a prospešné pre rôzne zainteresované strany. Vychádza pritom z dôkladného preskúmania v rámci tohto stanoviska, ako aj z vypočutí a stretnutí, na ktorých zainteresované strany vyjadrili svoju podporu myšlienke vytvoriť fórum, s prihliadnutím na mimoriadne úspešný príklad Európskeho fóra pre migráciu.

1.9. Keďže je riadenie cieľov udržateľného rozvoja na rôznych úrovniach novou oblasťou politiky, v najbližších rokoch je ešte potrebné zaviesť a konsolidovať náležité rámce riadenia. Usporiadanie fóra by malo byť preto pružné, aby sa mohlo zosúladiť s vyvíjajúcim sa rámcom celkového riadenia.

1.10. Do fóra by sa mali zapojiť zástupcovia širokého spektra organizácii občianskej spoločnosti a združení zainteresovaných strán vrátane súkromného sektora a odborových zväzov. Jeho zloženie by malo byť čo najširšie a zároveň by nemali byť ohrozené možnosti efektívne riadiť a viesť fórum. Malo by byť otvorené aj miestnym iniciatívam v oblasti udržateľného rozvoja. Do diskusie založenej na faktoch by svojou účasťou mala prispieť aj akademická obec a výskum.

1.11. Účasť Európskej komisie na vysokej úrovni je nevyhnutná, budú pozvaní zástupcovia Rady EÚ a Parlamentu a očakáva sa spolupráca s Výborom regiónov. Zastúpené by mali byť aj národné rady pre udržateľnosť a národné hospodárske a sociálne rady spolu s podobnými vnútroštátnymi orgánmi usilujúcimi o dosiahnutie pokroku v oblasti trvalo udržateľného rozvoja.

1.12. Fórum by mala riadiť rada zložená väčšinou z členov pochádzajúcich z občianskej spoločnosti a z organizácií zainteresovaných strán. Ostatní členovia by mali byť z Komisie a EHSV.

1.13. Fórum musí byť riadne zapojené do procesov vykonávania, monitorovania a revízie cieľov udržateľného rozvoja. Malo by sa organizovať vo forme súvislého pracovného procesu, stretávať sa aspoň raz do roka a zaoberať sa okrem iného prípravou EÚ na každoročné politické fórum OSN na vysokej úrovni pre udržateľný rozvoj. Fórum by malo slúžiť ako platforma na diskusiu o návrhu, štruktúre a podobách rámca EÚ pre vykonávanie cieľov udržateľného rozvoja. Okrem toho by fórum malo uľahčiť zapojenie svojich členov do medzivládnych hodnotení cieľov udržateľného rozvoja členských štátov.

2. Úvod

2.1. Na samite OSN o udržateľnom rozvoji, ktorý sa konal 25. – 27. septembra 2015, svetoví lídri prijali program trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030 vrátane súboru 17 cieľov v oblasti udržateľného rozvoja, ktoré sa majú dosiahnuť do roku 2030.

2.2. Pokiaľ ide o európsky región, EÚ bude zohrávať kľúčovú úlohu pri začleňovaní nového programu do európskych politík, pri informovaní o tomto programe, vymedzovaní medzníkov, koordinácii a pri poskytovaní poradenstva, ako aj pri monitorovaní pokroku a zabezpečovaní kvality (národných) partnerských hodnotení.

2.3. Na účely vykonávania cieľov udržateľného rozvoja je potrebné zaviesť vhodné mechanizmy riadenia na celosvetovej, regionálnej, vnútroštátnej a miestnej úrovni. Na základe participatívneho prístupu a stavajúc na zásade transparentnosti, zodpovednosti a posilnenia postavenia občanov musia miestne komunity, podniky, odborové zväzy, MVO a ďalší aktéri občianskej spoločnosti zohrávať aktívnu úlohu na všetkých úrovniach politiky.

2.4. Výbor vo svojej informačnej ⁽²⁾ správe skúma modely zapojenia občianskej spoločnosti do vykonávania programu trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030 v EÚ a predkladá odporúčania na posilnenie participatívneho riadenia. Navrhované fórum vychádza z hlavných odporúčaní uvedených v tejto správe.

2.5. V nadväznosti na prezentáciu správy v Komisii, na politickom fóre OSN na vysokej úrovni, v pracovných skupinách Rady a na ďalších konferenciách holandské predsedníctvo Rady EÚ požiadalo výbor o vypracovanie prieskumného stanoviska o tom, ako by bolo možné prakticky zriadiť, spravovať a financovať mechanizmus zapojenia občianskej spoločnosti na úrovni EÚ tak, aby bol účinným nástrojom participatívneho riadenia programu trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030. Odporúčania uvedené v tomto stanovisku by mali uľahčiť ďalšie politické rozhodnutia o zavedení takéhoto nástroja.

3. Zapojenie občianskej spoločnosti a zainteresovaných strán do trvalo udržateľného rozvoja

3.1. Proces, ktorý viedol k programu OSN v oblasti trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030, vychádzal zo širokého participatívneho dialógu s organizáciami občianskej spoločnosti a zainteresovanými stranami, ktoré v rámci otvorenej pracovnej skupiny OSN zásadne prispeli k rozvoju cieľov udržateľného rozvoja. Tento inkluzívny prístup sa musí uplatňovať, pretože občianska spoločnosť zohráva kľúčovú úlohu v jednotlivých fázach cyklu udržateľnej politiky (t. j. určenie cieľov a míľnikov, stanovenie stratégií vykonávania a politických programov, vykonávanie a monitorovanie). Pokrok v oblasti trvalo udržateľného rozvoja sa dosiahne len vtedy, ak sa oň budú priamo usilovať odhodlané a inovatívne podniky, miestne komunity a občania.

3.2. Jedným z hlavných zistení predchádzajúcej informačnej správy EHSV bola skutočnosť, že zapojenie zainteresovaných strán do trvalo udržateľného rozvoja funguje najlepšie, ak je organizované ako štruktúrovaný a nepretržitý proces a nevykonáva sa formou ojedinelých tematických alebo náhodných konzultácií. Štruktúrovaný proces umožňuje zainteresovaným stranám plánovať dopredu a vytvárať dobre podložené príspevky.

3.3. V tejto súvislosti treba uznať existenciu rozchádzajúcich sa definícií občianskej spoločnosti. Niektoré strany síce rozlišujú medzi organizáciami občianskej spoločnosti, ktoré sa zaoberajú ochranou kolektívneho blaha, a súkromným sektorom, výbor však chápe „organizovanú občiansku spoločnosť“ v širšom zmysle ako všetky skupiny a organizácie, v ktorej ľudia spolupracujú a vyjadrujú svoje postoje vrátane organizácií súkromného sektora, odborových zväzov a iných záujmových skupín ⁽³⁾. Odporúčania v tomto stanovisku sú založené na širokom chápaní občianskej spoločnosti a inkluzívnym spôsobom sa vzťahujú na široké spektrum mimovládnych zainteresovaných strán, keďže na riešenie výzvy súvisiacej s vykonávaním cieľov udržateľného rozvoja je potrebné zapojenie všetkých skupín a sektorov.

4. Európske fórum udržateľného rozvoja – pridaná hodnota

4.1. Výbor má dlhoročné skúsenosti so spolupracou s organizáciami občianskej spoločnosti zo všetkých sektorov a s vytváraním hodnôt prostredníctvom dialógu a konkrétnej spolupráce s tvorcami európskych politík. Výbor podporuje ambiciózný program trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030 prostredníctvom viacerých stanovísk a mnohých konferencií a seminárov zorganizovaných v spolupráci s Komisiou a rôznymi orgánmi OSN. Tie sa pri príležitosti rokovania o programe trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030 stali platformou pre dialóg občianskej spoločnosti na úrovni EÚ. Výbor teraz navrhuje, aby sa táto činnosť rozvinula do stálej a stabilnejšej štruktúry.

⁽²⁾ Informačná správa, EESC-2015-1169 zo 17. septembra 2015. Správa bola doplnená o prieskumnú štúdiu fóra zainteresovaných strán s názvom „Building the Europe We Want – Models for civil society involvement in the implementation of the Post-2015 agenda“ (Budovanie Európy, akú chceme – Modely zapojenia občianskej spoločnosti do vykonávania programu na obdobie po roku 2015), ktorú dal výbor vypracovať v júni 2015.

⁽³⁾ Článok 300 ods. 2 ZFEÚ.

4.2. Na základe hodnotenia uvedeného v správe má výbor v úmysle zriadiť európske fórum udržateľného rozvoja (ďalej len „forum“) v partnerskej spolupráci s Komisiou a so zástupcami organizovanej občianskej spoločnosti a zainteresovanými stranami.

4.3. Fórum by malo poskytovať pravidelnú, stabilnú, štruktúrovanú a nezávislú platformu pre dialóg občianskej spoločnosti o udržateľnom rozvoji na úrovni EÚ. Malo by sa zameriavať na tieto úlohy:

- poskytovať rámec pre dialóg o udržateľnom rozvoji a podporovať spoluprácu medzi inštitúciami EÚ a mimovládnyimi zainteresovanými stranami, ako aj medzi mimovládnyimi zainteresovanými stranami z rôznych oblastí,
- vytvárať priestor, kde si budú mimovládne zainteresované strany, aktéri a zástupcovia miestnych iniciatív vymieňať návrhy, najlepšie postupy a riešenia na zmysluplné vykonávanie programu trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030,
- zabezpečiť silné zapojenie mimovládnych zainteresovaných strán do prebiehajúceho monitorovania a revízie programu trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030,
- usporadúvať na tento účel proces súvislého dialógu, ktorého súčasťou budú stretnutia doplnené o iné spôsoby komunikácie, ako je napríklad elektronická platforma.

4.4. Pridanou hodnotou tohto fóra bude:

- **vplyv:** EHSV ako sprostredkovateľ fóra prináša schopnosť vplývať na rôzne zainteresované strany a zabezpečiť medzisektorovú integráciu,
- **informácie a poradenstvo:** fórum by poukazovalo na úspechy politiky a rovnako aj na jej nedostatky a zlyhania pri vykonávaní cieľov udržateľného rozvoja informovaným spôsobom a podporovalo by úspech prostredníctvom odborných znalostí rôznych zainteresovaných strán, výmenou najlepších postupov, ako aj zabezpečovaním dlhodobého horizontu a prinášaním nových perspektív,
- **zvyšovanie informovanosti a budovanie zodpovednosti:** fórum bude zvyšovať informovanosť o programe trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030 a budovať zodpovednosť zapojením rôznych zainteresovaných strán do procesu,
- **partnerstvo:** fórum by mohlo podporovať partnerstvá viacerých zainteresovaných strán v záujme vykonávania cieľov udržateľného rozvoja na úrovni EÚ.

4.5. Fórum prináša možnosť lepšieho dialógu, budovania konsenzu a monitorovania polemík. Nehovorí v mene organizácií občianskej spoločnosti ani nenahrádza podporné kampane vedené zúčastnenými organizáciami. Výbor oceňuje efektívnu prácu MVO a ďalších spolkov, ktoré sa zasadujú za ambiciózne vykonávanie programu trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030 v EÚ. Vyzýva všetky tieto strany, aby sa zúčastňovali na fóre, používali ho ako platformu na šírenie svojich oznámení a zapojili sa do dialógu so širokým spektrom zainteresovaných strán a inštitúcií EÚ.

4.6. Výbor vo svojom návrhu stavia aj na pozitívnych skúsenostiach viacerých členských štátov EÚ s účinným prínosom vnútroštátnych rád pre udržateľnosť do vnútroštátneho procesu rozhodovania na úrovni vlády, miestnych komunít a korporácií, pričom sa v ňom premieta širšia diskusia o udržateľnosti. Členovia národných rád pre udržateľnosť zastupujú občiansku spoločnosť, skupiny presadzujúce záujmy v tejto oblasti, združenia zainteresovaných strán, združenia podnikov a odborových zväzov. Ustanovuje ich vláda a ich inštitucionálna forma sa môže v závislosti od vnútroštátnych osobitostí líšiť. Bez toho, aby nahrádzali zákonné stratégie presadzovania záujmov, tieto rady nadväzujú kontakty s najvyššími rozhodovacími subjektmi a vykonávajú široké spektrum činností a úloh:

- poskytujú poradenstvo vláde,

- spájajú zainteresované strany, nadväzujú kontakty s cieľovými skupinami a posilňujú vertikálnu integráciu,
- monitorujú pokrok,
- podporujú vzdelávanie v oblasti politík, najmä prostredníctvom partnerských hodnotení,
- tvoria program a
- posilňujú dosah koncepcie udržateľnosti.

4.7. Príklad Európskeho fóra pre migráciu dokazuje výhody platformy podobnej fóru organizovaného EHSV. Európske fórum pre migráciu zriadila v roku 2009 Európska komisia v spolupráci s EHSV ako Európske fórum pre integráciu⁽⁴⁾. Vzhľadom na úspech tohto fóra sa rozhodlo, že sa jeho zameranie rozšíri o témy spojené s prisťahovalectvom a azylom. Spája asi 200 účastníkov vrátane približne 120 organizácií občianskej spoločnosti, 20 zástupcov miestnych a regionálnych orgánov, zástupcov členských štátov EÚ a inštitúcií EÚ.

4.8. V roku 2012 GR DEVCO s veľkým úspechom zriadilo politické fórum o rozvoji na úrovni EÚ, ktoré vytvára priestor na dialóg medzi viacerými zainteresovanými stranami a organizáciami občianskej spoločnosti a miestnymi orgánmi z EÚ a partnerských krajín s cieľom zabezpečiť účinnú konzultáciu a ich zapojenie do rozvojových politík a programov EÚ. Účastníkmi sú okrem iného MVO pôsobiace v oblasti rozvoja, odborové zväzy, družstvá, nadácie a filantropické organizácie, miestne orgány, obchodné komory, organizácie pre ľudské práva, podporné/humanitárne organizácie, environmentálne organizácie a mládežnícke organizácie. Politické fórum sa však zaoberá iba aspektmi zahraničnej a rozvojovej politiky EÚ, najmä umožňuje dôsledný dialóg s občianskou spoločnosťou o rozvojovej politike a rozvojových projektoch. Je ideálnym doplnkom širšieho programu trvalo udržateľného rozvoja, na ktorý sa európske fórum udržateľného rozvoja zameriava, a jeho nevyhnutnej požiadavky na integráciu vnútorných a vonkajších aspektov cieľov udržateľného rozvoja. V praxi to bude znamenať, že veľká časť diskusie v rámci tohto fóra sa bude venovať vnútornému vykonávaniu cieľov udržateľného rozvoja v EÚ. V záujme vytvorenia synergií bude potrebné prácu fóra dôsledne skoordinať s prácou politického fóra o rozvoji.

5. Základné znaky/piliere európskeho fóra udržateľného rozvoja

5.1. Keďže sú ciele udržateľného rozvoja bezprecedentné a rámce riadenia sú stále v procese vývoja, pri zriaďovaní fóra by sa mala venovať zvláštna pozornosť rozpracovaným aspektom riadenia a usporiadanie fóra by malo byť pružné. Fórum sa bude musieť včleniť do celkového politického cyklu trvalo udržateľného rozvoja. Na tento účel bude potrebná jeho dôkladná revízia hneď po vytvorení rámcov riadenia programu trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030 v členských štátoch.

5.2. Po preskúmaní základných znakov fóra v rámci prípravy tohto stanoviska je výbor presvedčený, že pri začatí svojho pôsobenia by malo fórum pozostávať z nasledujúcich zložiek.

5.3. Účastníci

5.3.1. Pokiaľ ide o účasť mimovládnych zainteresovaných strán, cieľom je čo najinkluzívnejší možný prístup, ako sa uvádza v bode 3.3, a začlenenie zástupcov

- mimovládnych organizácií z oblasti rozvoja, sociálnych vecí, životného prostredia, ľudských práv a nediskriminácie,
- súkromného sektora vrátane priemyslu, MSP a mikropodnikov, služieb a udržateľného investovania,

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému *Základné prvky štruktúry, organizácie a fungovania platformy pre väčšie zapojenie občianskej spoločnosti do podpory integračnej politiky štátnych príslušníkov tretích krajín na úrovni EÚ*, Ú. v. EÚ C 27, 3.2.2009, s. 95.

- odborových zväzov,
- poľnohospodárov a lesných hospodárov,
- spotrebiteľov,
- z oblasti kultúrneho rozmeru udržateľnosti,
- mládeže,
- z oblasti rozvoja miest a vidieka a
- ďalších relevantných sektorov.

5.3.2. Je potrebné zapojiť skupiny občianskej spoločnosti, ktorých záujmy nie sú na úrovni EÚ dobre zastúpené. Medzi účastníkmi by nemali byť len zástupcovia organizácií, ale aj skutočných iniciatív a aktéri v oblasti udržateľného rozvoja, ktorí môžu priniesť skúsenosti získané na základe najlepších postupov.

5.3.3. Takýmto zložením by sa malo zabezpečiť, že vo fóre budú vo vyváženej miere zastúpené rôzne sektory a zainteresované skupiny a že pozornosť sa bude náležite venovať všetkým rozmerom trvalo udržateľného rozvoja. Na druhej strane bude potrebné zvážiť aj meniace sa konkrétne tematické zameranie jednotlivých zasadnutí. Takto budú mať určité hlavné skupiny pre politiky v oblasti trvalo udržateľného rozvoja stále zastúpenie, zatiaľ čo účasť iných bude závisieť od daného konkrétneho tematického zamerania. Hlavné skupiny sú tie, ktoré nadväzujú na všetkých 17 cieľov udržateľného rozvoja a zameriavajú sa na spoločné otázky riadenia. Účasť skupín so špeciálnym zameraním sa bude zabezpečovať na základe otvorenej výzvy, v ktorej bude uvedený program jednotlivých zasadnutí.

5.3.4. Členské zastúpenie fóra by malo odzrkadľovať medziúrovňové riadenie a zároveň kontinuitu a pružnosť odborných znalostí. V stredobode záujmu by mali byť organizácie pôsobiace na európskej úrovni. Vo fóre by mali byť zastúpené rady pre trvalo udržateľný rozvoj pôsobiace na vnútroštátnej a nižšej než vnútroštátnej úrovni, hospodárske a sociálne rady a miestne a regionálne komunity. Pripraviť by sa mala spolupráca s Výborom regiónov.

5.3.5. Pokiaľ ide o inštitúcie, na zasadnutiach by sa mala zúčastňovať Komisia, konkrétne podpredseda zodpovedný za koordináciu politiky v oblasti trvalo udržateľného rozvoja. Komisia by mala byť vyzvaná, aby organizovala prezentácie a zapájala sa do dialógu so zainteresovanými stranami. Pozvaní by mali byť zástupcovia Rady EÚ a Európskeho parlamentu.

5.3.6. Vo fóre by mal byť zastúpený výskum a veda. Začlenením vedeckého piliera by sa mohlo uľahčiť aj prepojenie medzi vedou a politikou pri vykonávaní programu trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030 na úrovni EÚ.

5.3.7. Organizáciám občianskej spoločnosti sa budú musieť poskytnúť financie na pokrytie výdavkov na prepravu a ubytovanie pre obmedzený počet účastníkov.

5.3.8. V záujme dosiahnutia vyváženeho pomeru kontinuity a pružnosti sa bude musieť výber nestálych účastníkov uskutočniť pred každým zasadnutím fóra s prihliadnutím na tematické zameranie daného zasadnutia a na základe otvorenej výzvy. Podobný postup sa úspešne uplatňuje v prípade Európskeho fóra pre migráciu.

5.3.9. V záujme zabezpečenia inkluzívnosti a dôvery budú podmienky účasti transparentné a od účastníkov sa bude požadovať registrácia do registra transparentnosti EÚ a dodržiavanie príslušných zásad, ako sú zásady z Istanbulu o účinnosti rozvojovej pomoci organizácií občianskej spoločnosti ⁽⁵⁾.

(⁵) <http://cso-effectiveness.org/-cadre-international,115-.html?lang=fr>

5.4. *Organizácia a riadenie*

5.4.1. Na účely náležitého vymedzenia inštitucionálneho postavenia a organizačnej podoby fóra bude potrebné zvážiť jeho viaceré funkcie., Nezávislosť a dôveryhodnosť fóra sa vysoko cenia. Riadenie fóra bude musieť byť čo najzrozumiteľnejšie a najtransparentnejšie; je potrebné vyhýbať sa nejasnému vymedzeniu zodpovednosti.

5.4.2. Hostiteľom a koordinátorom fóra by mal byť EHSV ako subjekt zameraný na napomáhanie účasti občianskej spoločnosti na úrovni EÚ.

5.4.3. Prípravu zasadnutí by mala riadiť rada so zmiešaným zložením v podobe zástupcov občianskej spoločnosti a zainteresovaných organizácií, ktorí budú tvoriť väčšinu členov rady, a zástupcov Komisie a EHSV. Rovnako ako v prípade európskeho fóra pre migráciu by členov rady mohli voliť účastníci fóra udržateľného rozvoja na základe zásady rotácie.

5.5. *Pracovný proces a zasadnutia*

5.5.1. Fórum by malo mať formu nepretržitého pracovného procesu. Každý rok sa budú konať pravidelné zasadnutia a dopĺňať ich budú prípravné stretnutia (môžu mať formu tzv. otvorených stretnutí), pracovné skupiny a nepretržitá spolupráca založená na online platformách, ktoré využívajú inovatívne spôsoby organizácie komunikačných procesov a podujatí.

5.5.2. Zloženie a spôsob práce fóra by mali rešpektovať právo zapojených organizácií občianskej spoločnosti vymedziť svoj prínos nezávislým a samostatným spôsobom.

5.5.3. Fórum sa bude usilovať o zmysluplné prepojenie s procesom vykonávania cieľov udržateľného rozvoja na európskej úrovni a v primeranej miere aj na úrovni OSN a členských štátov. Na úrovni členských štátov sa od národných vlád očakáva, že si univerzálne ciele prispôbia a budú podávať správy OSN, kde sa na účely usmerňovania a monitorovania vykonávania programu OSN v oblasti trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030 zriadilo politické fórum na vysokej úrovni pre udržateľný rozvoj. Fórum by sa malo zísť na plenárnom zasadnutí aspoň raz do roka, a to pred výročným letným zasadnutím politického fóra na vysokej úrovni, aby sa na ňom mohol zohľadniť výsledok.

5.5.4. Pri plánovaní iných zasadnutí by sa mal zohľadniť európsky semester, rokovania o rozpočte a pracovný program EK. Fórum podporí účasť partnerov z občianskej spoločnosti a zainteresovaných strán na vytváraní systémov partnerských hodnotení vlád členských štátov, ktoré v súčasnosti skúma Európska sieť pre trvalo udržateľný rozvoj.

5.5.5. Ďalším dôležitým referenčným bodom v prospech zapájania zainteresovaných strán do monitorovania sú monitorovacie správy o vykonávaní programu trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030 v EÚ, konkrétne monitorovacie správy agentúry Eurostat, ktoré môžu predstavovať znalostnú základňu pre diskusie vo fóre.

5.6. *Tvorba programu*

5.6.1. Program plenárnych zasadnutí sa musí pravidelne a komplexne zameriavať na pokrok a podoby programu trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030. Program by sa mal okrem toho zameriavať na konkrétnu tému, v ktorej by sa premietal súbor cieľov udržateľného rozvoja, alebo na tému s horizontálnym významom pre viacero cieľov (napr. súčasné zníženie miery chudoby a nerovnosti o polovicu). Program by mal byť vytvorený tak, aby sa podporovala spolupráca medzi zainteresovanými stranami z rôznych prostredí.

5.6.2. Vzhľadom na to, že by malo fórum vystupovať ako nezávislý a transparentný orgán, v rámci tvorby programu prebehnú konzultácie s účastníkmi prostredníctvom správnej rady fóra.

5.7. Znalostná základňa

5.7.1. Ak majú byť diskusie fóra účinné a zmysluplné, musia stavať na vynikajúcej znalostnej základni. Bude sa očakávať, že agentúra Eurostat bude naďalej dvakrát do roka vydávať správy⁽⁶⁾, v ktorých bude monitorovať vykonávanie programu OSN v oblasti trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030 v EÚ. Tieto správy budú súčasťou znalostnej základne pre diskusiu vo fóre.

5.7.2. Do procesu sa musia začleniť informácie z nezávislých zdrojov, akými sú správy a iniciatívy organizácií občianskej spoločnosti, národných hospodárskych a sociálnych rád a rád pre trvalo udržateľný rozvoj, akademickej obce, výskumných orgánov, napr. systém správy poznatkov o cieľoch udržateľného rozvoja Medzinárodného inštitútu pre trvalo udržateľný rozvoj, a európskych agentúr, ako aj občianskej monitorovacej činnosti. Výstup informácií by sa mohol zverejniť na webových platformách. V záujme získania odborných znalostí pozývaním expertov alebo iniciovaním výskumu by sa malo fórum usilovať spojiť sa s existujúcimi výskumnými kapacitami.

5.7.3. Pomocou osvedčených postupov na základe skúseností národných rád pre udržateľný rozvoj by malo fórum nadviazať kontakty s inštitúciami financujúcimi výskum a iniciovať medziodborový výskum transformácie na dosiahnutie udržateľného rozvoja v celej Európe.

5.8. Výsledok

5.8.1. Výsledky zasadnutí fóra a diskusií by sa mali zhrnúť do správ alebo inak vhodne zdokumentovať. Výsledný dokument by mal odrážať stanoviská a odporúčania všetkých zástupcov. Za riešenie konfliktov záujmov zodpovedá rada. Výsledky by mali byť aj príležitosťou pre zúčastnené organizácie, aby predložili svoje závery a správy.

5.8.2. Ak agentúra Eurostat alebo Komisia vypracujú pravidelné správy o pokroku o trvalo udržateľnom rozvoji, fórum navrhne, aby do správ zahrnuli jeho zistenia formou tieňovej správy z hľadiska občianskej spoločnosti.

5.8.3. Je potrebné zabezpečiť, aby sa výsledok dostal do práce Komisie a ďalších európskych inštitúcií pracujúcich na programe trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030 akákoľvek spätná väzba sa bude dôsledne monitorovať.

5.8.4. Ďalším výstupom môže byť sled európskych dialógov so špeciálnymi záujmovými skupinami alebo s inými cieľovými skupinami ľudí, napr. s mladými ľuďmi ako členmi budúcej generácie s rozhodovacími právomocami, ktorá dosiahne vek odchodu do dôchodku v roku 2050.

5.8.5. Okrem toho môže fórum stanoviť nové formy interakcie. Je tiež možné, že sa zriadi európska cena za udržateľnosť, ktorá by sa mohla udeľovať za mimoriadne konanie a vedenie na strane občianskej spoločnosti.

5.9. Financovanie

5.9.1. EHSV môže poskytnúť svoju technickú infraštruktúru a vedenie sekretariátu. Financovanie náhrad nevyhnutných cestovných výdavkov účastníkov a rečníkov, ako aj riadenie online platforiem a vypracúvania správ a výsledných dokumentov bude potrebné preskúmať so spolupracujúcimi partnermi.

V Bruseli 26. mája 2016

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽⁶⁾ <http://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-statistical-books/-/KS-GT-15-001>.

III

(Prípravné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

517. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV Z 25. A 26. MÁJA 2016

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru – Ročný pracovný program Únie pre európsku normalizáciu na rok 2016“

[COM(2015) 686 final]

(2016/C 303/10)

Spravodajca: Patrick LIÉBUS

Komisia sa 5. februára 2016 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade a Hospodárskemu a sociálnemu výboru – Ročný pracovný program Únie pre európsku normalizáciu na rok 2016

[COM(2015) 686 final].

Sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 10. mája 2016.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 517. plenárnom zasadnutí 25. a 26. mája 2016 (schôdza z 25. mája 2016) prijal 141 hlasmi za, pričom 6 členov sa hlasovania zdržalo, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. Hlavná téma, na ktorú sa toto stanovisko zameriava, je inkluzívnosť systému európskej normalizácie. Výber témy možno vysvetliť tým, že EHSV zastupuje organizácie ANEC, ECOS, ETUC, SBS, známe ako „organizácie uvedené v prílohe III“ v súvislosti s nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1025/2012. EHSV by sa preto ako „zástupca“ občianskej spoločnosti chcel zamerať na transparentnosť a inkluzívnosť systému európskej normalizácie.

1.2. EHSV taktiež ocenil vôľu Európskej komisie riešiť v rámci ročných pracovných programov strategické aspekty systému európskej normalizácie.

1.3. Pokiaľ ide o vzťahy medzi organizáciami uvedenými v prílohe III a systémom európskej normalizácie, EHSV vyzýva európske normalizačné organizácie, aby udelili organizáciám uvedeným v prílohe III osobitný štatút členov/partnerov s vlastnými právami a povinnosťami. Organizácie uvedené v prílohe III by tento štatút získali udelením neobmedzeného práva odvolať sa a poradnej právomoci, najmä pokiaľ ide o normy vo verejnom záujme.

1.4. EHSV uznáva, že vnútroštátne delegovanie je jednou z hlavných zásad európskej normalizácie, a preto trvá na tom, že je dôležité zjednodušať prístup MSP a spoločenských aktérov, ako aj ich vnútroštátnych zástupcov k procesu normalizácie. EHSV v tejto súvislosti navrhuje, aby sa na vnútroštátnej úrovni zaviedol pre MSP a spoločenských aktérov, ako aj ich príslušné zastupujúce združenia bezplatný prístup k „zrkadlovým výborom“.

1.5. EHSV pripomína významnú úlohu „konzultantov nového prístupu“ a víta ich zapojenie do hodnotenia súladu noriem s politikami Únie v rámci harmonizovanej normalizácie. EHSV preto s potešením víta ochotu Komisie zabezpečiť dlhodobé pokračovanie ich činností.

1.6. EHSV napokon žiada, aby sa dôsledne monitorovalo úsilie, ktoré vynakladajú hlavní aktéri normalizácie, a to s cieľom posilniť rozmer inkluzívnosti systému európskej normalizácie. EHSV by mohol zabezpečiť monitorovanie prostredníctvom vytvorenia ad hoc fóra pre inkluzívnosť systému európskej normalizácie. Tento orgán by bol poverený organizáciou každoročného verejného vypočutia, ktorého cieľom bude ohodnotiť pokrok zaznamenaný v tejto oblasti.

2. Zhrnutie oznámenia

2.1. Komisia v oznámení vysvetlila svoju strategickú víziu pre európsku normalizáciu a v nariadení (EÚ) č. 1025/2012 o európskej normalizácii, ktoré nadobudlo účinnosť 1. januára 2013, stanovila príslušný právny rámec. Jednou z noviniek, ktorá sa týmto nariadením zavádza, je povinnosť Komisie prijať ročný pracovný program Únie pre európsku normalizáciu.

2.2. Pracovný program je nástroj na zlepšovanie spolupráce medzi Komisiou a systémom európskej normalizácie stanovením vízie a plánov Komisie v oblasti normalizácie na nasledujúci rok. Komisia má v úmysle prehodnotiť svoje partnerstvo so systémom európskej normalizácie s cieľom zabezpečiť, aby primerane spĺňalo potreby zapojenia všetkých zainteresovaných strán (priemyslu, MSP, spotrebiteľov, organizácií na ochranu životného prostredia, pracovníkov atď.).

2.3. Strategické priority v oblasti európskej normalizácie zahŕňajú prijatie plánu pre prioritné normy IKT, ako aj normalizáciu služieb. Ročný pracovný program Únie budú dopĺňať prioritné normy IKT.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV oceňuje, že Komisia predložila ročný pracovný program pre normalizáciu na rok 2016, a pripomína zásadný prínos noriem k vytváraniu štruktúry vnútorného trhu a konkurencieschopnosti podnikov. Ako uviedol vo svojom stanovisku INT/590 zo septembra 2011⁽¹⁾, ročný program pre normalizáciu je skutočným prínosom z hľadiska transparentnosti, plánovania a prognózy, najmä pre aktérov a zainteresované strany systému európskej normalizácie.

3.2. EHSV kladne hodnotí tento ročný program na rok 2016, lebo umožňuje zistiť aktuálny stav prebiehajúcich rozhovorov, ale najmä preto, že je skutočnou pridanou hodnotou pre prípravu programov v budúcnosti. EHSV preto vyzýva Komisiu, aby dôslednejšie pripravila budúce ročné programy tým, že sa so zainteresovanými stranami poradí o technických a strategických aspektoch a v júli uverejní pracovný program z predchádzajúceho roka. EHSV kladne hodnotí obsah priorít v jednotlivých sektoroch.

3.3. Inkluzívnosť ako prioritna

3.3.1. EHSV zastupuje všetky zainteresované strany, ktoré vždy mali ťažký a obmedzený prístup k systému európskej normalizácie, a to spotrebiteľov, environmentálne záujmy, pracovníkov a MSP, ktoré zastupujú organizácie ANEC, ECOS, ETUC SBS, známe ako „organizácie uvedené v prílohe III“ v súvislosti s európskym nariadením (EÚ) č. 1025/2012, ako aj ich vnútroštátnych členov. Európsky hospodársky a sociálny výbor si dobre uvedomuje rozhodujúci prínos a výzvy, s ktorými sa iné zainteresované strany vo všeobecnosti stretávajú pri účasti na tvorbe noriem, a preto by ako „zástupca“ občianskej spoločnosti chcel sústrediť všetko svoje úsilie na transparentnosť a inkluzívnosť systému európskej normalizácie.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 376, 22.12.2011, s. 69.

3.3.2. V tejto súvislosti si preto vykonávanie nariadenia (EÚ) č. 1025/2012 vyžaduje osobitnú pozornosť, čo opodstatnene zdôrazňuje Komisia vo svojom oznámení. Z toho vyplýva najmä potreba zlepšiť rozširovanie a uverejňovanie správ v súlade s článkom 24 nariadenia, ako aj komunikáciu a informovanie o nich.

3.3.3. EHSV víta snahu Komisie dôsledne monitorovať pokrok a úsilie všetkých aktérov systému európskej normalizácie a tým zlepšiť jeho inkluzívnosť. EHSV by si na dosiahnutie tohto cieľa priaľ, aby Komisia hrala proaktívnu úlohu, predovšetkým ako orgán, ktorý spolufinancuje systém európskej normalizácie.

3.3.4. Výbor vyjadruje potešenie aj nad zavŕšením procesu financovania organizácií uvedených v prílohe III a vyzýva na ďalšie administratívne zjednodušenie, ako aj prijatie dlhodobejšej perspektívy s cieľom zaručiť, že tieto subjekty budú realizovať viacročnú stratégiu.

3.4. Spoločná iniciatíva v oblasti normalizácie

3.4.1. Výbor víta návrh spoločnej iniciatívy v oblasti normalizácie a kladne hodnotí účasť zainteresovaných strán v systéme, najmä organizácií uvedených v prílohe III, ako dôležitý signál na oživenie verejno-súkromného partnerstva, ktoré je základom systému európskej normalizácie. EHSV by chcel v tejto súvislosti zdôrazniť, že je veľmi dôležité, aby sa opatrenia navrhované v konečnej verzii spoločnej iniciatívy pre normalizáciu jednoznačne zameriavali na väčšiu inkluzívnosť a prispievali k nej, čím by mali zainteresované strany, najmä organizácie uvedené v prílohe III, možnosť prispôsobiť sa.

3.4.2. Výbor víta a podporuje návrh opatrení v rámci spoločnej iniciatívy pre normalizáciu týkajúci sa analýzy, ktorej cieľom je lepšie pochopiť možnosti a riziká bezplatného poskytnutia noriem, napríklad v rámci štúdie o hospodárskom a spoločenskom vplyve noriem.

3.5. Konanie európskych normalizačných organizácií

3.5.1. EHSV kladne hodnotí a víta úlohu nezávislých, nestranných a odborných organizácií ako Európsky výbor pre normalizáciu (CEN), Európsky výbor pre normalizáciu v elektrotechnike (CENELEC) a Európsky inštitút pre telekomunikačné normy (ETSI), ktoré svojimi pravidlami a postupmi zabezpečujú dodržiavanie najzákladnejších zásad Svetovej obchodnej organizácie v oblasti normalizácie, ako aj zásad stanovených v nariadení (EÚ) č. 1025/2012.

3.5.2. EHSV vyzýva európske normalizačné organizácie, aby v záujme väčšieho zapojenia všetkých aktérov do normalizácie udelili organizáciám uvedeným v prílohe III osobitný štatút členov/partnerov s vlastnými právami a povinnosťami na základe ich štatútu a úlohy, najmä neobmedzený prístup k technickým orgánom a návrhom noriem pri ich vypracúvaní, pričom by sa dodržiavala politika dôvernosti, v ktorej sa zohľadňuje potreba konzultácie. EHSV navrhuje zväziť bezplatný prístup, keďže Únia sa zapája do financovania európskych normalizačných organizácií a organizácií uvedených v prílohe III.

3.5.3. EHSV tiež navrhuje, aby organizácie uvedené v prílohe III opäť získali neobmedzené právo odvolať sa, a to aj pokiaľ ide o prácu, do ktorej sa od začiatku priamo nezapojili, a aby mali poradnú právomoc pri schvaľovaní noriem.

3.5.4. EHSV by chcel poukázať na význam inkluzívnej a kvalitnej normalizácie. EHSV by rád pripomenul, že za samotný cieľ nemožno považovať rýchlosť tvorby a uverejňovania noriem, najmä ak sa tým zamedzuje dosiahnutie cieľa EHSV, ktorým je začlenenie organizácií uvedených v prílohe III do systému európskej normalizácie. EHSV totiž upozorňuje systém európskej normalizácie na akékoľvek rozhodnutie, ktoré by pod zámienkou rýchlosti obmedzilo zapojenie a otvorenosť.

3.5.5. EHSV pripomína, že zainteresované strany možno začleniť len prostredníctvom ich zapojenia a pri zachovaní transparentnosti. EHSV s cieľom vyzdvihnúť, posilniť a vykonávať zásadu vnútroštátneho delegovania trvá na tom, že je dôležité, aby mali MSP a ich zástupcovia na vnútroštátnej úrovni jednoduchý prístup k procesu normalizácie, čo však, ako sa uvádza v bode 4 oznámenia, zostáva aj naďalej výzvou.

3.5.6. EHSV v tejto súvislosti navrhuje, aby sa na vnútroštátnej úrovni zaviedol pre MSP a aktérov spoločnosti, ako aj ich príslušné zastupujúce združenia bezplatný prístup k „zrkadlovým výborom“. Možnosť jednoducho sa zapojiť a prispievať je mimoriadne dôležitá aj vo fáze konzultácie s verejnosťou, počas ktorej nesmú existovať praktické ani technické prekážky.

3.6. *Nová príručka európskej normalizácie a usmernenia pre organizácie uvedené v prílohe III*

3.6.1. Výbor v rámci používania novej Príručky európskej normalizácie víta, že Komisia vyzvala európske normalizačné organizácie, aby vyškolili svoje technické orgány a technický personál o obsahu a opatreniach v tomto novom dokumente.

3.6.2. EHSV tiež vyzýva Komisiu, aby dohliadala na šírenie, pochopenie a používanie príručky všetkými útvarmi Európskej komisie, ktoré by chceli využívať normalizáciu na vykonávanie európskych politík. Takisto by bolo vhodné zabezpečiť jej šírenie spolu so zodpovedajúcimi informáciami prostredníctvom webového sídla Európskej komisie.

3.6.3. Výbor by chcel predovšetkým zdôrazniť, že je dôležité, aby sa vedúci technických orgánov európskych normalizačných organizácií oboznámili s jednotlivými príručkami výborov CEN – CENELEC na vypracovanie noriem a zohľadnili pri tom potreby aktérov spoločnosti a MSP (ide o príručky č. 2, 5 a 17 orgánov CEN – CENELEC a príručku č. 4 výboru CEN). Výbor v tejto súvislosti víta kroky, ktoré už orgány CEN – CENELEC s pracovnou skupinou pre MSP (*SME Working Group*) a pracovnou skupinou pre spoločenských zainteresovaných aktérov (*Societal Stakeholders Working group*) podnikli, a vyzýva, aby v nich pokračovali prijímaním konkrétnych a ambiciózných opatrení. Treba zdôrazniť, že tieto príručky výborov CEN – CENELEC je vhodné použiť počas celého procesu normalizácie – od úvahy o príležitosti na vypracovanie normy až po jej uverejnenie.

3.7. *Normalizácia IKT a práva duševného vlastníctva v oblasti normalizácie*

3.7.1. EHSV spochybňuje pridanú hodnotu „plánu pre prioritné normy IKT“, ktorý Komisia navrhuje v kapitole 3.1 oznámenia. Tento dokument sa nezdá byť nevyhnutným doplnkom „plánu týkajúceho sa zavádzania normalizácie v oblasti IKT“ ani ročného programu normalizácie. Výbor sa obáva, že by mohlo dôjsť k duplicitě zdrojov a úrovni priorit, v dôsledku čoho by sa mohlo skomplikovať sledovanie diskusie a mohla by sa skomplikovať účasť zainteresovaných strán.

3.7.2. V oblasti práv duševného vlastníctva Výbor varuje pred nerovnováhou, ktorá je medzi používateľmi a majiteľmi patentu nevyhnutného pre normu, najmä v prípade, keď inovujúci MSP nedokáže zistiť, koľko patentov môže využívať a kto je ich držiteľom. EHSV preto navrhuje Európskemu inštitútu pre telekomunikačné normy (ETSI), aby vypracoval praktickú príručku pre rokovania o licenčných zmluvách patentov nevyhnutných pre normu, ktorá bude určená pre MSP a založená na podmienkach FRAND („*fair, reasonable, and non-discriminatory*“ – spravodlivé, primerané a nediskriminačné podmienky).

3.7.3. Pokiaľ ide o kritériá FRAND, Výbor poukazuje na potrebu lepšie definovať tieto zásady, aby bolo možné rozumieť ich významu a uplatňovaniu v praxi.

3.7.4. EHSV v tejto súvislosti žiada od inštitútu ETSI, aby zlepšil aj kvalitu a transparentnosť databázy, v ktorej sú zhromaždené vyhlásenia o právach duševného vlastníctva. Je dôležité zaručiť používateľom patentu nevyhnutného pre normu možnosť predvídať a uistiť inovujúce MSP o nákladoch a spôsoboch rokovania v súvislosti s uvedenými licenčnými zmluvami.

3.8. *„Konzultanti nového prístupu“*

3.8.1. EHSV pripomína významnú úlohu „konzultantov nového prístupu“, o ktorých sa píše v bode 7.2 oznámenia, a víta ich nevyhnutný príspevok k spoľahlivému posúdeniu súladu noriem s právnymi predpismi a politikami Únie v oblasti harmonizovanej normalizácie.

3.8.2. EHSV víta ochotu, ktorú Komisia vyjadrila v bode 7.2 oznámenia, zabezpečiť dlhodobú dostupnosť tohto hodnotenia. EHSV by chcel zdôrazniť prednosť tohto nezávislého hodnotenia pred akýmkoľvek iným interným hodnotením uskutočneným európskymi normalizačnými organizáciami.

3.8.3. EHSV by chcel, aby sa nezávislosť týchto konzultantov ešte posilnila v prípade potreby aj priamym uzatvorením zmlúv medzi Európskou komisiou a „konzultantmi nového prístupu“.

3.9. Normalizačné žiadosti a mandáty

3.9.1. EHSV chce zdôrazniť význam prípravného procesu európskych poverení, ktoré Komisia posielala európskym normalizačným organizáciám so žiadosťou o vypracovanie normy. EHSV žiada EK, aby zabezpečila väčšiu transparentnosť a inkluzívnosť tohto procesu, najmä v prípade organizácií uvedených v prílohe III.

3.9.2. EHSV zdôrazňuje, že je dôležité overiť, či existuje súlad medzi výsledkom vytvorenej normy a pôvodným cieľom, pričom treba dohliadať hlavne na to, aby sa pri vypracúvaní normy nerozšíril rozsah jej pôsobnosti.

3.9.3. Výbor poukazuje na význam prípravných prác v súvislosti s normalizáciou, najmä s cieľom odhadnúť spoločenský a hospodársky vplyv noriem a vymedziť zainteresované strany a zapojiť ich do normalizačnej práce.

3.9.4. Pokiaľ ide o medzinárodnú spoluprácu, EHSV poukazuje na značné ťažkosti, s ktorými sa organizácie uvedené v prílohe III ešte stretávajú pri sledovaní týchto prác, a vyzýva európske normalizačné organizácie, ako aj vnútroštátne normalizačné orgány, aby využili všetky možné prostriedky v rámci svojich dohôd o spolupráci s organizáciou ISO a komisiou IEC na zabezpečenie transparentnosti, zapojenia a začlenenia všetkých zainteresovaných strán, a to najmä ak práca súvisí s normalizačnou žiadosťou Komisie.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. EHSV by mohol zriadiť ad hoc fórum pre inkluzívnosť systému európskej normalizácie. Na fóre by sa pravidelne, aspoň raz do roka, stretávali členovia Výboru, ktorí by chceli prispieť k zapojeniu a zohľadneniu zainteresovaných strán, najmä spoločenských aktérov a MSP. Na schôdze fóra by sa pravidelne pozývali organizácie uvedené v prílohe III.

4.1.1. Fórum by mohlo byť okrem iného poverené organizáciou každoročného verejného vypočutia na tému inkluzívnosti systému európskej normalizácie. EHSV by na toto podujatie pozýval aktérov systému európskej normalizácie a Európsku komisiu, aby ich v rámci predkladania správ o činnosti uvedených v článku 24 nariadenia (EÚ) č. 1025/2012 verejne vypočul a zlepšil poznatky o nich a ich šírenie. EHSV by využil túto príležitosť na zapojenie Európskeho parlamentu do uvedenej činnosti.

4.1.2. Úlohou fóra by bolo aj financovanie štúdie o zložení vnútroštátnych „zrkadlových výborov“, ktorej cieľom bude posúdiť ich reprezentatívnosť a inkluzívnosť.

V Bruseli 25. mája 2016

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o typovom schvaľovaní motorových vozidiel a ich prípojných vozidiel, ako aj systémov, komponentov a samostatných technických jednotiek určených pre tieto vozidlá, a o dohľade nad trhom s nimi

[COM(2016) 31 final – 2016/0014 (COD)]

(2016/C 303/11)

Spravodajca: Jan SIMONS

Európsky parlament (4. februára 2016) a Rada (11. februára 2016) sa rozhodli podľa článku 114 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o typovom schvaľovaní motorových vozidiel a ich prípojných vozidiel, ako aj systémov, komponentov a samostatných technických jednotiek určených pre takéto vozidlá, a o dohľade nad trhom s nimi

[COM(2016) 31 final – 2016/0014 (COD)].

Sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 10. mája 2016.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 517. plenárnom zasadnutí 25. a 26. mája 2016 (schôdza z 25. mája) prijal 157 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 2 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV víta návrh Komisie, ktorého cieľom je zlepšiť účinnosť právneho rámca na dosiahnutie ekonomických, environmentálnych a sociálnych cieľov a prispieť k podpore nezávislosti a zodpovednosti v systéme. Treba však zdôrazniť význam vytvorenia dobre vyváženej legislatívy, a takisto potrebu zavedenia účinných a nákladovo efektívnych opatrení.

1.2 Aby sa zmenšili rozdiely v interpretácii a prísnosti uplatňovania predpisov v členských štátoch, EHSV podporuje navrhovaný prechod od smernice k nariadeniu. EHSV dôrazne navrhuje, aby sa to v budúcnosti podľa potreby robilo so všetkými pravidlami vnútorného trhu.

1.3 Táto revízia zahŕňa prijatie celého radu právnych predpisov a zladenie viacerých termínov. Výbor vyzýva Komisiu, Európsky parlament a Radu, aby prijali vhodný a ambiciózny časový plán prijatia delegovaných a vykonávacích aktov, ktorý v súčasnosti chýba.

1.4 Cieľom podrobných pravidiel trhového dohľadu je účinne vylúčiť z tohto špecifického trhu výroby, ktoré nespĺňajú stanovené požiadavky. Musia sa však zaviesť účinné a nákladovo efektívne opatrenia, hlavne také, ktoré ovplyvňujú fungovanie trhu a výrobné náklady. Zásadný význam má účinný a priamy systém koordinácie a spolupráce všetkých zainteresovaných strán, hlavne koordinácie činností členských štátov.

1.5 Zlepšenie určovania, pravidelného overovania a fungovania technických služieb sú pozitívne prvky, ale je navrhnutých aj viacero zafažujúcich a zbytočných požiadaviek, ktoré by bez skutočného prínosu zvýšili náklady a predĺžili lehoty, tak pre administratívne orgány, ako aj pre výrobcov.

1.6 Mali by sa stanoviť podrobnejšie postupy na efektívnejšie zavedenie novej koncepcie časovej platnosti schvaľovacích osvedčení.

1.7 EHSV víta ďalšie objasnenie a zjednodušenie postupov a požiadaviek, ktoré majú vplyv na malé a stredné podniky, spolu so špecializovanými trhmi, náhradnými súčiastkami a komponentmi. Odporúča tiež, aby sa obozretne posudzovalo a regulovalo typové schvaľovanie výrobkov ponúkaných po predaji vozidla, ktoré majú vplyv na bezpečnosť a ekologické vlastnosti vozidla.

2. Úvod a súvislosti

2.1 Automobilový priemysel je významným aktérom hospodárstva EÚ. V roku 2012 poskytoval priamo 2,3 milióna pracovných miest a nepriamo 9,8 milióna. Okolo 75 % originálnych komponentov a technológií vybavenia vozidiel pochádza od nezávislých dodávateľov. Celkový obrat dosahuje 859 miliárd EUR, čo predstavuje 6,4 % hrubého domáceho produktu EÚ.

2.2 Právnym rámcom systému typového schvaľovania je smernica 2007/46/ES⁽¹⁾, ktorá stanovuje postupy schvaľovania nových vozidiel, prípojných vozidiel a ich systémov a komponentov na zabezpečenie dodržiavania noriem bezpečnosti a ochrany životného prostredia. Vyžaduje sa dodržanie sedemdesiatich špecifických technických predpisov, z ktorých mnohé sú medzinárodnými predpismi stanovenými Organizáciou Spojených národov.

2.3 Všeobecné ustanovenia o dohľade nad trhom platia v súlade s nariadením (ES) č. 2008/765⁽²⁾.

2.4 Komisia začala právny rámec typového schvaľovania motorových vozidiel skúmať už v roku 2010.

2.5 Súčasný rámec sa stal terčom osobitnej kritiky od septembra 2015 po odhalení toho, že Volkswagen použil ako „rušiacie zariadenie“ špeciálny druh softvéru na obchádzanie emisných požiadaviek. V roku 2016 Komisia uviedla, že „mechanizmy na zabezpečenie harmonizovaného vykonávania a presadzovania [súčasného právneho rámca] nie sú dostatočne spoľahlivé“ a že vznikli „významné rozdiely vo výklade a uplatňovaní pravidiel [členskými štátmi], čím sa oslabili hlavné ciele smernice“.

2.6 Posúdením vplyvu tohto návrhu, ktoré vykonala Komisia, boli zistené obrovské náklady vyplývajúce z nevyhovujúcich vozidiel a ich dielcov, ktoré môžu dosahovať 12 miliárd EUR ročne.

3. Návrh Komisie

3.1 Z hlavných výsledkov verejnej konzultácie (vykonanej v roku 2010), posúdenia vplyvu a kontroly vhodnosti (z roku 2013) a záverov z oznámenia „CARS 2020: Akčný plán pre konkurencieschopný a udržateľný automobilový priemysel v Európe“ (z roku 2012) vyplýva, že je potrebné preskúmať postupy dohľadu nad výrobkami automobilového priemyslu na trhu EÚ, aby sa zabezpečilo, že všetky vozidlá a dielce budú spĺňať požiadavky predpisov, a zároveň sa obmedzí administratívne zaťaženie, podporí výskum a vývoj inovatívnych výrobkov a medzinárodná harmonizácia a zohľadní potreby malých a stredných podnikov.

3.2 Návrh pomôže splniť tri ciele:

- zvýšiť nezávislosť a kvalitu testovania vozidiel, ktoré sa majú uviesť na trh,
- zlepšiť účinnosť systému dohľadu nad trhom kontrolou nových alebo už prevádzkovaných vozidiel a ich dielcov,
- zlepšiť systém typového schvaľovania zabezpečením väčšieho európskeho dohľadu.

⁽¹⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2007/46/ES z 5. septembra 2007, ktorou sa zriaďuje rámec pre typové schválenie motorových vozidiel a ich prípojných vozidiel, systémov, komponentov a samostatných technických jednotiek určených pre tieto vozidlá (Rámcová smernica) (Ú. v. EÚ L 263, 9.10.2007, s. 1).

⁽²⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 765/2008 z 9. júla 2008, ktorým sa stanovujú požiadavky akreditácie a dohľadu nad trhom v súvislosti s uvádzaním výrobkov na trh a ktorým sa zrušuje nariadenie (EHS) č. 339/93 (Ú. v. EÚ L 218, 13.8.2008, s. 30).

3.3 Popri iných opatreniach Komisia navrhuje upraviť systém odmeňovania, aby sa odstránili finančné väzby medzi skúšobňami a výrobcami, ktoré by mohli viesť ku konfliktom záujmov a oslabiť nezávislosť testovania. Návrh tiež stanovuje prísnejšie kritériá poskytovania týchto technických služieb, ktoré by sa na získanie a udržanie oprávnenia mali pravidelne a nezávisle overovať. Schvaľovacie úrady členských štátov budú predmetom partnerského preskúmania, aby sa zabezpečilo dodržiavanie príslušných pravidiel a ich dôsledné vykonávanie v celej EÚ.

3.4 V návrhu sa ustanovuje systém riadenia a koordinácie náhodných kontrol nových aj už prevádzkovaných vozidiel a ich dielcov a dáva Komisii právomoc vykonávať kontroly a iniciovať stiahnutia vozidiel.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 EHSV víta návrh Komisie ako celok a zdôrazňuje, že je dôležité dospieť k dobre vyváženému právnemu predpisu. Výsledkom tohto návrhu bude zavedenie účinných a nákladovo prínosných opatrení, ktoré:

- umožnia vytvoriť rovnaké podmienky činnosti trhových subjektov, pre ktoré bude prínosom spravodlivá hospodárska súťaž,
- zlepšia ochranu spotrebiteľov a životného prostredia pred nevyhovujúcimi výrobkami, ktoré prispievajú k dopravným nehodám a zlej kvalite ovzdušia,
- budú starostlivo zohľadňovať potreby malých a stredných podnikov,
- pomôžu obnoviť dôveru spotrebiteľa v tomto sektore trhu.

4.2 Jedným z aspektov, ktorý si vyžaduje pozornosť, je časový plán zavedenia nových požiadaviek a postupov, ktorý poskytne správnym orgánom a výrobcom dostatočný čas na prispôbenie. Tento časový plán by sa mal úplne zosynchronizovať so všetkými súvisiacimi delegovanými a vykonávacími aktmi, ktoré má Komisia prijať v blízkej budúcnosti.

4.3 Dôraz sa opäť kladie na dohľad nad trhom a zavádzajú sa nové ustanovenia zamerané na riešenie špecifickej situácie daného odvetvia. Musia sa však urobiť opatrenia na to, aby sa zabránilo množeniu porovnateľných kontrol a znásobovaniu žiadostí o podobné informácie, aby sa zabránilo narušeniam trhu a nevznikali prehnane prekážky alebo náklady, a predmety potrebné na dohľad nad trhom by sa mali obstarávať za trhové ceny. V tejto súvislosti sa musí zaviesť spoľahlivý a účinný systém koordinácie a spolupráce všetkých zainteresovaných strán (orgánov trhového dohľadu, trhových subjektov, výrobcov, schvaľovacích orgánov) a musia sa zohľadňovať európske aj mimoeurópske osvedčené postupy.

4.4 EHSV podporuje cieľ zlepšiť účinnosť rámca pre typové schvaľovanie zmenšením rozdielov vo výklade a dôslednosti pri uplatňovaní v členských štátoch a dosiahnuť väčšiu spoľahlivosť celého právneho systému. Prvým krokom vpred je navrhovaný prechod od smernice 2007/46/ES ako právneho nástroja k nariadeniu EÚ, ktoré je považované za najvhodnejšie. EHSV dôrazne navrhuje, aby sa to v budúcnosti podľa potreby robilo so všetkými pravidlami vnútorného trhu.

4.4.1 V návrhu sa veľký dôraz kladie na zlepšenie postupov určovania a pravidelného overovania technických služieb, ktorým schvaľovací úrad udelí oprávnenie skúšobne. To možno považovať za kladný prvok. Je však riziko, že sa návrhom vytvoria zaťažujúce a zbytočné požiadavky, ktoré by bez skutočného prínosu mohli zvýšiť náklady a predĺžiť lehoty, čo by pravdepodobne malo za následok nedostatočné vykonávanie. Okrem toho sa nadmerné overovanie kvalifikácií technických služieb vrátane dvojítych alebo krížových kontrol medzi orgánmi rôznych členských štátov a navrhnutá frekvencia overovania nejavia nákladovo efektívne a môžu byť v rozpore so systémom schvaľovania Európskej hospodárskej komisie OSN (EHK OSN).

4.4.2 Podstatne nepružnejšie a prísnejšie zásady, pokiaľ ide o zrušenie osvedčení o typovom schválení, najmä v prípade menšieho alebo administratívneho nesúladu, sa zdajú byť v rozpore so zásadami „lepšej právnej regulácie“ a nemali by viesť k prerušeniu predaja produktu, ako sa to teraz navrhuje.

4.4.3 Navrhovaný systém národných poplatkov, ktorý určuje ako by členské štáty mali vyberať a spravovať príjmy z činností okolo typového schvaľovania, sa javia ako neprímerané a hrozí, že malé orgány nebudú schopné ponúkať hodnotné služby.

4.5 Úplne nová koncepcia sa týka obdobia platnosti osvedčenia o typovom schválení, ktoré uplynie po 5 rokoch s možnosťou predĺženia, ak schvaľovací orgán potvrdí, že osvedčenie je naďalej v súlade s platnými pravidlami. Toto nové opatrenie môže účinne prispieť k zníženiu počtu „neplatných“ osvedčení, ale mimoriadna komplexnosť a rozsiahly charakter takýchto osvedčení, ktoré zahŕňajú stovky čiastkových osvedčení s rôznymi dátumami skončenia platnosti priradených k rôznym dodávateľom dielcov alebo komponentov, si vyžaduje podrobnejšie a spoľahlivejšie postupy než tie, ktoré sú uvedené v tomto návrhu.

4.5.1 Treba objasniť, či a ako by sa tieto postupy mali vzťahovať aj na schvaľovanie komponentov alebo systémov, pre ktoré sa typové schválenia udelené v rámci EHK OSN môžu v každom prípade regulovať iba podľa príslušného právneho rámca.

4.6 Aby sa vyprofilovali vozidlové stratégie a špecifické funkčné parametre, ktoré môžu ovplyvňovať bezpečnosť a ekologické vlastnosti, sú podľa návrhu výrobcovia povinní poskytnúť schvaľovaciemu orgánu úplný prístup k akýmkoľvek softvérom alebo algoritmom. Táto požiadavka je značne rozsiahla a vyžaduje si podrobnejšie vymedzenie, ktoré bude zacielené na konkrétne prípady a bude jasne stanovovať, že sa vždy musí zachovávať podnikové tajomstvo.

4.7 Cieľom návrhu je zrevidovať postupy a požiadavky, ktoré majú vplyv na malé a stredné podniky a na špecifické výrobky. EHSV víta zámer vyjasniť a zjednodušiť postupy týkajúce sa:

- „viacstupňových vozidiel“ vyrobených dvomi alebo viacerými výrobcami v následných etapách,
- jednotlivých schválení jedného alebo viacerých konkrétnych vozidiel,
- malých sérií s obmedzenou výrobou v určitom štáte,
- malých sérií autobusov a nákladných vozidiel s obmedzenou výrobou na európskej úrovni (osobné a dodávkové automobily už spĺňajú požiadavky schvaľovania malých sérií s obmedzenou výrobou v EÚ).

4.7.1 EHSV tiež odporúča, aby sa obozretne posudzovalo a regulovalo typové schvaľovanie výrobkov ponúkaných po predaji vozidla, ktoré majú vplyv na bezpečnosť a ekologické vlastnosti vozidla.

5. Konkrétne pripomienky

5.1 Postup pri „ukončenej sérii“ je postup potrebný na registráciu vozidiel, ktoré zostanú nepredané z komerčných dôvodov, pričom platnosť ich typového schválenia sa skončila z dôvodu technických prekážok pri ich prispôbení novým požiadavkám. Takýto postup je už zavedený, ale každému členskému štátu dáva právo konať nezávisle. EHSV osobitne víta návrh harmonizovať tento postup na európskej úrovni, ale v navrhovanom znení sa členským štátom ešte stále poskytuje právo postup odmietnuť alebo obmedziť. Iba skutočne európsky postup môže poskytnúť istotu a stabilitu potrebnú na podporu jednotného trhu EÚ.

5.1.1 Znenie týkajúce sa „ukončenej série“ si vyžaduje ďalšie objasnenie a redakčné úpravy, pričom časové obmedzenia by sa mohli ešte viac zjednodušiť, aby sa znížil hospodársky vplyv na objemy predaja, ktoré sú v porovnaní s celým trhom relatívne okrajové.

5.2 V niektorých členských štátoch už jestvuje elektronické „osvedčenie o zhode“ a celoeurópskym projektom „EReg“ sa chystá dokončenie postupu „elektronickej registrácie“ vozidiel bez papierových dokladov. Elektronickou archiváciou osvedčení o typovom schválení sa zaoberajú dva systémy: Európsky systém výmeny typových schválení (ETAES) a Databáza výmeny typových schválení OSN (DETA). Bolo by bývalo vhodné, keby bola Komisia do svojho návrhu zahrnula stimul na urýchlené zavedenie európskych harmonizovaných postupov elektronického podávania a výmeny informácií o typovom schvaľovaní a registračných údajov verejne prístupnej spoločnej elektronickej databázy EÚ, a to do rozsahu, v akom to dovoľí zachovávanie podnikového tajomstva, ktorými by sa zmenšila byrokracia a náklady a ušetril čas správnym orgánom, výrobcom a spotrebiteľom, a zároveň by sa dosiahli prínosy pre životné prostredie.

5.3 Revízia legislatívneho textu nie je v súlade so súčasným systémom číslovania a kusovej identifikácie, ktorý je zavedený už mnoho rokov. Zmena systému číslovania nie je opodstatnená a správnym orgánom a výrobcom by spôsobila veľké komplikácie a ďalšiu byrokraciu a dajú sa predpokladať viaceré chyby, ktoré z tohto dôvodu vzniknú a spôsobia vyššie náklady a prieťahy. Spis určitého typového schválenia môže ľahko obsahovať stovky strán informácií s tisícami očíslovaných riadkov.

5.4 V novom postupe pri „ukončenej sérii“ sa navrhuje, aby sa určité informácie vytlačili v osvedčení o zhode každého jedného príslušného vozidla, čo je však nepraktické, pretože osvedčenie o zhode sa zvyčajne tlačí pred uvedením vozidla na trhu, takže nie je ani možné, ani vhodné dopĺňať neskôr ďalšie údaje, pretože nie je možné hneď od začiatku určiť vozidlá, ktoré sa nepredajú. Ak by pre vybraný počet vozidiel boli v určitom čase potrebné ďalšie informácie, výrobca môže v súlade so súčasným postupom poskytnúť samostatný doklad.

5.5 Navrhuje sa poskytnúť orgánom typového schvaľovania trojmesačnú lehotu na vypracovanie žiadosti o národné schválenie malých sérií a rozhodnúť, či ho akceptujú alebo nie. Táto lehota sa javí ako prehnane dlhá, hlavne pre malé podniky, a mohla by sa skrátiť na dva mesiace.

V Bruseli 25. mája 2016

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2014/65/EÚ o trhoch s finančnými nástrojmi, pokiaľ ide o určité dátumy

[COM(2016) 56 final – 2016/0033 (COD)]

a

Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 600/2014 o trhoch s finančnými nástrojmi, nariadenie (EÚ) č. 596/2014 o zneužívaní trhu a nariadenie (EÚ) č. 909/2014 o zlepšení vyrovnaní transakcií s cennými papiermi v Európskej únii a o centrálnych depozitároch cenných papierov, pokiaľ ide o určité termíny

[COM(2016) 57 final – 2016/0034 (COD)]

(2016/C 303/12)

Spravodajca: pán Daniel MAREELS

Európsky parlament sa 25. februára 2016 rozhodol podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2014/65/EÚ o trhoch s finančnými nástrojmi, pokiaľ ide o určité dátumy

[COM(2016) 56 final – 2016/0033 (COD)].

Európsky parlament a Európska rada sa 25. februára 2016 rozhodli podľa článkov 114 a 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 600/2014 o trhoch s finančnými nástrojmi, nariadenie (EÚ) č. 596/2014 o zneužívaní trhu a nariadenie (EÚ) č. 909/2014 o zlepšení vyrovnaní transakcií s cennými papiermi v Európskej únii a o centrálnych depozitároch cenných papierov, pokiaľ ide o určité termíny

[COM(2016) 57 final – 2016/0034 (COD)].

Sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 10. mája 2016.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 517. plenárnom zasadnutí 25. a 26. mája 2016 (schôdza z 26. mája 2016) prijal 132 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 1 člen sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závety a odporúčania

1.1 Výbor vzhľadom na okolnosti uvedené v texte stanoviska akceptuje návrhy Komisie, ktorými sa začatie uplatňovania celého súboru pravidiel smernice MiFID II oddiaľuje o jeden rok, a to z 3. januára 2017 na 3. január 2018. Dôvodom tohto oddialenia začatia uplatňovania je údajne viacero významných technických a infromatických problémov a skutočnosť, že čiastočné oddialenie nie je jednoduché, pretože by vyvolalo celú škálu iných závažných otázok, okrem iného v súvislosti s jednoznačnosťou, právnou istotou, možným narušením trhu a dodatočnými nákladmi a investíciami. Výbor takisto žiada, aby sa vynaložilo maximálne úsilie na to, aby sa predišlo ďalšiemu oddialeniu začatia uplatňovania smernice MiFID II a aby sa počas tohto obdobia oddialenia dohliadalo na to, aby v praxi neboli ohrozené pravidlá ochrany investorov. Až do zavedenia nového režimu treba v prípade potreby naďalej uplatňovať aj existujúce pravidlá smernice MiFID I.

1.2 Táto požiadavka výboru je o to viac na mieste vzhľadom na to, že výbor už v minulosti podporil⁽¹⁾ určité reformy finančných trhov a žiadal, aby sa urýchlene vykonali. Tak to bolo okrem iného pri príprave smernice MiFID II v roku 2014, ktorá pozostáva z revidovanej a posilnenej verzie európskej smernice MiFID I⁽²⁾ (MiFID I) z roku 2007 a uvádza sa ňou nariadenie MiFIR⁽³⁾. V krátkosti možno povedať, že cieľom smernice MiFID II je zabezpečiť, aby boli európske finančné trhy efektívnejšie a transparentnejšie a aby sa posilnila ochrana investorov.

1.3 Keď sa diskutovalo o revízii a posilnení smernice MiFID, jej cieľ bol vyjadrený takto: „Hlavným cieľom smernice je zvýšiť transparentnosť, účinnosť obchodovania a obmedziť volatilitu trhov, ale aj posilniť korektné správanie sprostredkovateľov a ochranu investorov, a takisto vniesť na európske trhy efektívnu hospodársku súťaž, pokiaľ ide o ponuku finančných služieb. EHSV podporuje tieto ciele a nazdáva sa, že návrh sa celkovo ubera správny smerom“⁽⁴⁾. Navrhované oddialenie začatia uplatňovania nesmie tieto ciele a uplatňovanie nových ustanovení žiadnym spôsobom ohroziť.

2. Súvislosti

2.1 Regulácia finančných trhov sa od prijatia smernice MiFID I v roku 2007 ubera novou cestou, ktorej konečným cieľom je podporovať spravodlivé a transparentné trhy. Táto smernica priniesla zlepšenie najmä v oblasti hospodárskej súťaže a ďalšej integrácie európskych finančných trhov. V dôsledku smernice MiFID I došlo k liberalizácii trhu v súvislosti s vykonávaním pokynov. Zvýšila sa hospodárska súťaž medzi miestami obchodovania a došlo k roztriešteniu trhov. Tiež sa zaviedli pravidlá týkajúce sa ochrany investícií a ochrany integrity trhu.

2.2 V súvislosti s finančnou krízou vznikol dopyt po rozsiahlejšom a prísnejšom finančnom dohľade. Tiež boli odhalené nedostatky v ochrane investorov a vo fungovaní a v transparentnosti finančných trhov. Okrem toho bolo potrebné počítať s viacerými technickými novinkami na trhu, okrem iného v oblasti vysokofrekvenčného a algoritmického obchodovania.

2.3 Došlo preto k nahradeniu a posilneniu existujúceho rámca. Táto operácia sa uskutočnila v roku 2014 prostredníctvom smernice MiFID II a v nadväznosti na to bolo prijaté nariadenie MiFIR. Uvedené texty nahrádzajú smernicu MiFID I. Cieľom smernice MiFID II je zabezpečiť, aby boli európske finančné trhy efektívnejšie a transparentnejšie a aby sa posilnila ochrana investorov.

2.4 Smernica MiFID II sa vzťahuje na viacero finančných nástrojov a zabezpečuje, aby sa obchodovanie uskutočňovalo na regulovaných obchodných platformách. Zlepšuje sa ňou transparentnosť a kontrola finančných trhov, ako aj podmienky hospodárskej súťaže v oblasti obchodovania s finančnými nástrojmi a ich zúčtovania. Revidované pravidlá smernice MiFID posilňujú ochranu investorov, a to zavedením prísnych požiadaviek na organizáciu a výkon činnosti podnikov.

2.5 Pri prijímaní týchto textov v roku 2014 sa stanovilo, že transpozícia nového režimu do vnútroštátneho práva⁽⁵⁾ sa musí uskutočniť do 3. júla 2016 a že ustanovenia sa začnú uplatňovať od 3. januára 2017.

2.6 Cieľom súčasného návrhu je odložiť nadobudnutie účinnosti smernice MiFID II o jeden rok, a to z 3. januára 2017 na 3. januára 2018.

2.7 Tento odklad súvisí predovšetkým s problémami, s ktorými sa pri jej technickom vykonávaní stretáva Európsky orgán pre cenné papiere a trhy (ESMA)⁽⁶⁾, príslušné vnútroštátne orgány a zainteresované strany. To súvisí so skutočnosťou, že smernica MiFID II je veľmi zložitá a vyžaduje si prijatie veľkého počtu vykonávacích opatrení okrem iného v súvislosti so stanovením povinností týkajúcej sa vykazovania. Štruktúry na tento účel bude v podstate potrebné vytvoriť úplne nanovo, čo si vyžaduje viac času, než sa pôvodne odhadovalo.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 143, 22.5.2012, s. 42.

⁽²⁾ Smernica o trhoch s finančnými nástrojmi.

⁽³⁾ Nariadenie o trhoch s finančnými nástrojmi.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 191, 29.6.2012, s. 80.

⁽⁵⁾ Predovšetkým smernica MiFID II. MiFIR je nariadenie.

⁽⁶⁾ Skratka podľa znenia názvu orgánu v angličtine: European Security and Markets Authority (ESMA).

3. Pripomienky

3.1 Pri prijímaní smernice MiFID II sa plánovalo, že sa v členských štátoch musí transponovať do 3. júla 2016 a že jej ustanovenia za začnú uplatňovať od 3. januára 2017.

3.2 V smernici MiFID II sa v záujme dosiahnutia jej cieľov okrem iného stanovuje rozsiahly systém zberu údajov. Aby bolo možné tieto údaje zbierať efektívnym a harmonizovaným spôsobom, je potrebné vypracovať novú infraštruktúru zberu údajov. Orgánu ESMA tak v spojení s príslušnými vnútroštátnymi orgánmi vyplýva povinnosť vytvoriť systém referenčných údajov finančných nástrojov (Financial Instrument Reference Data System, ďalej len „FIRDS“), ktorý sa zameria na celú škálu finančných nástrojov, ktoré sú zahrnuté do rozšírenej pôsobnosti smernice MiFID II. Plnenie tejto úlohy si vyžiada, aby sa v rámci systému FIRDS prepojili údaje medzi orgánom ESMA, príslušnými vnútroštátnymi orgánmi a približne 300 miestami obchodovania v celej Európskej únii. Z dostupných informácií vyplýva, že prevažná väčšina nových informačných systémov, ktoré podporujú systém FIRDS, sa vypracuje úplne od začiatku, a to na základe nových parametrov⁽⁷⁾.

3.3 Údajne vzhľadom na zložitosť nového rámca a potrebu veľmi vysokého počtu delegovaných a vykonávacích aktov bol dátum začatia uplatňovania nariadenia MiFIR odložený o 30 mesiacov od dátumu nadobudnutia účinnosti. Napriek tejto nezvyčajne dlhej lehote zainteresované strany, ako sú obchodné platformy, príslušné vnútroštátne orgány a orgán ESMA, tvrdia, že nebudú schopné zabezpečiť, aby potrebné dátové infraštruktúry boli zavedené a funkčné do 3. januára 2017. Konkrétne orgán ESMA už pred koncom roku 2015 Komisiu informoval, že oneskoreniu technického vykonávania smernice MiFID II sa nedá vyhnúť, a tvrdí, že dôvodom, aspoň v niektorých prípadoch, je veľkosť a zložitosť údajov, ktoré je potrebné zbierať a spracovať, aby bolo možné nový rámec sfunkčniť⁽⁸⁾, a že neexistencia infraštruktúr zberu údajov má dôsledky na celý rozsah pôsobnosti MiFID II⁽⁹⁾.

3.4 Komisia akceptovala tento stav a v reakcii naň vykonala posúdenie čiastočného a celkového oddialenia začatia uplatňovania smernice MiFID II. Čiastočné oddialenie začatia uplatňovania však pre Komisiu očividne nie je jednoduché a v každom prípade by prinieslo celý rad nových a zásadných problémov. Tieto problémy súvisia okrem iného s rizikom nejasnosti, s vymedzením okamžite uskutočniteľných a iných pravidiel, so stanovením prechodných pravidiel, ktoré neskôr navyše môžu spôsobiť nové problémy a priniesť riziko ďalšieho oneskorenia. Okrem toho by tiež bolo potrebné zohľadniť nákladovú účinnosť.

3.5 Vzhľadom na údajne existujúce technické a informatické problémy a na skutočnosť, že čiastočné nadobudnutie účinnosti údajne nie je jednoduché a že je potrebné vyvinúť maximálne úsilie, aby sa predišlo ďalšiemu oneskoreniu, čo pri čiastočnom nadobudnutí účinnosti nemožno vylúčiť, Komisia podporuje návrh na odloženie plného vykonávania smernice MiFID II o jeden rok ako pravdepodobne najrozumnnejšiu a najpriateľnejšiu možnosť.

3.6 EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že Komisia nereagovala hneď, ako získala v roku 2015 prvé informácie o oneskorení technického uplatňovania smernice MiFID II, a že nevyvinula iniciatívy, aby to napravila alebo aby priniesla iné riešenie týchto problémov, čo by bolo umožnilo zlepšiť podmienky fungovania finančných trhov a posilniť ochranu investorov.

3.7 Hoci EHSV musí uznať, že za súčasných okolností bude oddialenie uplatňovania najmenším zlom, domnieva sa, že toto predĺženie musí byť jednorazové a že sa musí vyvinúť maximálne úsilie na to, aby sa predišlo ďalšiemu oneskoreniu začatia uplatňovania smernice MiFID II. Navyše je tiež potrebné dohliadať na to, aby do 3. januára 2018, kedy sa začne používať tento nový systém, neboli v praxi ohrozené pravidlá týkajúce sa ochrany investorov stanovené v novej smernici MiFID II, na ktoré nemajú súčasné problémy vplyv. Až do zavedenia nového režimu treba v prípade potreby naďalej uplatňovať aj existujúce pravidlá smernice MiFID I.

V Bruseli 26. mája 2016

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽⁷⁾ COM(2016) 56 final – 2016/0033 (COD), pozri odôvodnenie 4.

⁽⁸⁾ COM(2016) 57 final – 2016/0034 (COD), pozri odôvodnenie 5.

⁽⁹⁾ COM(2016) 57 final – 2016/0034 (COD), pozri odôvodnenie 6.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Oznámenie Komisie – Investovanie do zamestnanosti a rastu – maximalizácia príspevku európskych štrukturálnych a investičných fondov

[COM(2015) 639 final]

(2016/C 303/13)

Spravodajca: Dimitris DIMITRIADIS

Európska komisia sa 14. decembra 2015 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

Oznámenie Komisie – Investovanie do zamestnanosti a rastu – maximalizácia príspevku európskych štrukturálnych a investičných fondov

[COM(2015) 639 final].

Sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 14. apríla 2016.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 517. plenárnom zasadnutí 25. a 26. mája 2016 (schôdza z 25. mája 2016) prijal 182 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 1 člen sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) víta nový prístup podľa článku 16 ods. 3 nariadenia o spoločných ustanoveniach⁽¹⁾ založený na sumarizácii a predkladaní výsledkov rokovaní medzi orgánmi členských štátov a ich partnermi s cieľom poskytnúť prehľad hlavných úspechov dosiahnutých v rámci tohto procesu. EHSV sa domnieva, že tento prístup ponúka potrebné východisko pre posudzovanie a monitorovanie účinného a efektívneho využívania obmedzených zdrojov, ktoré sú k dispozícii na finančné obdobie 2014 – 2020, a pre lepšie monitorovanie výkonnosti a pokroku smerom k dosahovaniu cieľov jednotlivých ukazovateľov.

1.2 EHSV podporuje úsilie Európskej komisie maximalizovať vplyv európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF) a súhlasí s názorom, že v pokrízovom období by to malo byť najvyššou prioritou. Upozorňuje však, že na úrovni EÚ aj na úrovni členských štátov existuje osobitná potreba zlepšiť zjednodušenie pre prijímateľov a zabezpečiť presnejšie zacielenie na plnenie ich potrieb.

1.2.1 EHSV v tejto súvislosti žiada užšie zapojenie sociálnych partnerov a zainteresovaných strán a spoluprácu medzi nimi v rámci činnosti nezávislej expertnej skupiny na vysokej úrovni na monitorovanie zjednodušenia pre prijímateľov prostriedkov z európskych štrukturálnych a investičných fondov⁽²⁾ a vyzýva Európsku komisiu, aby zabezpečila účinnejšiu a transparentnejšiu komunikáciu o zložení a činnosti tejto skupiny na vysokej úrovni. EHSV je presvedčený, že sociálni partneri a iné zainteresované strany by mohli prispieť k určaniu osvedčených aj neosvedčených postupov a pomáhať pri zavádzaní možností zjednodušenia vo svojich členských štátoch.

1.3 EHSV víta nové nariadenia o EŠIF⁽³⁾, keďže sa v nich stanovuje tematické zameranie a sústredenie na možné spôsoby zmierňovania negatívnych účinkov krízy. EHSV oceňuje najmä nové nástroje a prístupy, ako sú napríklad iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí (YEI), Európske združenie učňovskej prípravy a nový fond na boj proti chudobe⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Nariadenie (EÚ) č. 1303/2013.

⁽²⁾ Rozhodnutie Komisie z 10. júla 2015, C(2015) 4806 final.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ L 270, 15.10.2015, s. 1; Ú. v. EÚ L 347, 20.12.2013, s. 289; Ú. v. EÚ L 347, 20.12.2013, s. 259; Ú. v. EÚ L 347, 20.12.2013, s. 487.

⁽⁴⁾ COM(2012) 727 final; COM(2013) 144 final; Ú. v. EÚ C 120, 26.4.2013, s. 1; Ú. v. EÚ L 72, 12.3.2014, s. 1.

1.4 EHSV zároveň vyjadruje znepokojenie nad stále nejasnými otázkami v nariadeniach, ktorými sa upravuje používanie EŠIF.

1.4.1 EHSV varuje, že vždy, keď sa rozhodnutia a súvisiace riziká presú na členské štáty, je vysoko pravdepodobné, že tieto štáty zaujmú príliš konzervatívny prístup, aby sa vyhlí možným sankciám zo strany Komisie, čím sa veľkej časti oprávnených prijímateľov zamedzí prístup k EŠIF.

1.4.2 EHSV žiada zavedenie zjednodušených postupov, pokiaľ ide o skupinové výnimky z pravidiel štátnej pomoci pre organizácie zastupujúce ľudí so zdravotným postihnutím a skupiny prijímateľov v zraniteľnom postavení.

1.5 EHSV oceňuje, že Európska komisia urobila krok smerom k prijatiu európskeho kódexu správania pre partnerstvo⁽⁵⁾, ktorým sa riadi zapájanie sociálnych partnerov a iných zainteresovaných strán do všetkých fáz programovania, ako aj ich účasť na rozhodovacom procese a čerpaní a monitorovaní EŠIF.

1.6 Na druhej strane má EHSV isté obavy, pokiaľ ide o spôsob, akým sa tieto nariadenia a nové nástroje a prístupy uplatňujú v jednotlivých členských štátoch, keďže rôzne postupy používané na vnútroštátnej úrovni vedú k nerovnému postaveniu sociálnych partnerov. Napríklad nie všetky členské štáty plne vykonávajú a dodržiavajú európsky kódex správania pre partnerstvo: sociálni partneri nie sú náležite uznávaní pri vykonávaní iniciatívy na podporu zamestnanosti mladých ľudí a nie všetky členské štáty plne doceniajú význam vzájomnej spoločnej činnosti, čo sa odráža v neschopnosti využiť ich potenciál na riešenie negatívnych účinkov krízy, lepšie zvládanie priemyselných zmien a vytváranie pracovných miest a rastu. EHSV navrhuje Komisii, aby právne a praktické opatrenia na zaručenie úplného uplatňovania zásady partnerstva a kódexu správania prijala najneskôr do konca roka 2016 a aby sa zaviedli špecifickejšie ustanovenia a opatrenia na zamedzenie týchto odlišných postupov na vnútroštátnej úrovni.

1.7 EHSV žiada, aby sa vykonalo preskúmanie v polovici trvania zamerané na nariadenia upravujúce investície prostredníctvom EŠIF a najmä na tie, ktoré sa týkajú štátnej pomoci⁽⁶⁾, keďže práve tieto nariadenia vytvárajú najväčšiu neistotu pre členské štáty aj pre prijímateľov a sú hlavným zdrojom rizika finančných opráv. Tento aspekt by mal byť súčasťou oznámenia Komisie a návrhu nariadenia Rady o strednodobom preskúmaní viacročného finančného rámca (VFR) na roky 2014 – 2020. EHSV naliehavo vyzýva Komisiu, aby udržiavala smer stanovený v politických usmerneniach Junckerovej Komisie⁽⁷⁾, v ktorých sa uvádza, že „je potrebné zlepšiť investičné prostredie a posilniť schopnosť čerpať finančné prostriedky“.

1.8 Verejné obstarávanie je ďalšou oblasťou neistoty a neustálych problémov a EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že za uplynulých desať rokov sa nenašlo žiadne funkčné riešenie, ktoré by zabezpečilo vysoko transparentný, rýchly a efektívny spôsob výberu subdodávateľov pri používaní EŠIF platný pre všetky členské štáty. Zložitosť v tejto oblasti prehlbuje aj osobitné vnútroštátne právne predpisy o verejnom obstarávaní.

1.9 EHSV sa domnieva, že finančné prostriedky EÚ by sa mali používať hlavne nielen na dosahovanie cieľov stratégie Európa 2020, ale aj na rozsiahlejšie investície do reálnej ekonomiky. Komisia by mala zaviesť kvantitatívne hodnotenie efektívnosti a účinnosti príspevku fondov, ktoré už boli investované.

1.10 V neposlednom rade EHSV nalieha na Komisiu, aby venovala viac úsilia na rozšírenie pôsobnosti Small Business Act na vnútroštátnej a regionálnej úrovni a na zaviazanie členských štátov na jeho vykonávanie, najmä pokiaľ ide o investície z EŠIF.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ L 74, 14.3.2014, s. 1.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ L 352, 24.12.2013, s. 1; Ú. v. EÚ L 204, 31.7.2013, s. 11; Ú. v. EÚ L 248, 24.9.2015, s. 9.

⁽⁷⁾ https://ec.europa.eu/priorities/publications/president-junckers-political-guidelines_en.

2. Kontext a legislatívny základ

2.1 Podľa článku 16 ods. 3 nariadenia o spoločných ustanoveniach⁽⁸⁾ je Európska komisia poverená sumarizáciou a predkladaním výsledkov rokovaní medzi orgánmi členských štátov a ich partnermi s cieľom poskytnúť prehľad hlavných úspechov dosiahnutých v rámci tohto procesu.

2.2 Úsilie Európskej komisie maximalizovať vplyv EŠIF a zlepšiť zjednodušenie pre prijímateľov bolo posilnené aj vytvorením skupiny na vysokej úrovni⁽⁹⁾ na monitorovanie zjednodušenia pre prijímateľov prostriedkov z EŠIF.

2.3 Na zabezpečenie lepšej regulácie počas súčasného programového obdobia a na stanovenie tematického zamerania boli prijaté nové nariadenia o EŠIF⁽¹⁰⁾. Európska komisia v úzkej spolupráci s členskými štátmi a so sociálnymi partnermi vytvorila nové nástroje a prístupy, ako sú napríklad iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí (YEI), Európske združenie učňovskej prípravy a nový fond na boj proti chudobe⁽¹¹⁾.

2.4 Európska komisia prijala európsky kódex správania pre partnerstvo⁽¹²⁾, ktorým sa riadi zapájanie sociálnych partnerov a iných zainteresovaných strán do všetkých fáz programovania a ich účasť na rozhodovacom procese a čerpaní a monitorovaní EŠIF.

3. Všeobecné pripomienky k investíciám z EŠIF v súčasnom sociálno-ekonomickom kontexte

3.1 EŠIF ako kľúčová hnacia sila hospodárskej a sociálnej súdržnosti a zdroj verejných investícií

3.1.1 V čase krízy je prirodzené, aby úloha EŠIF rástla, a to najmä v členských štátoch, ktoré sú najviac postihnuté krízou. EŠIF by však v žiadnom prípade nemali nahrádzať verejné a najmä nie súkromné investície, ale musia skôr vytvárať podmienky na zvyšovanie takýchto investícií. EHSV vyzýva Európsku komisiu a členské štáty, aby pokračovali vo svojom úsilí zlepšovať súkromné investície a podnikateľské prostredie, ako už bolo načrtnuté v súvislosti s treťou oblasťou Investičného plánu pre Európu⁽¹³⁾ a Európskym fondom pre strategické investície, ktoré sa stanú hlavným nástrojom rozvoja len v prípade, že dokážu pracovať s EŠIF. Komisia by mala posúdiť, ako investičné prostriedky fondu ovplyvnia súkromné investície a vypočítať koeficient stimulačného účinku v skutočnom sektore.

3.1.2 EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že súčasné oznámenie sa venuje len výsledku rokovaní o súčasnom programovom období a nesumarizuje poznatky získané z minulosti, ani z nich nevychádza. **Je nevyhnutné, aby Komisia pozorne preskúmala skutočný vplyv investovania finančných prostriedkov EÚ počas predchádzajúceho programového obdobia a aby vyvodila veľmi špecifické závery, pokiaľ ide o pozitívne a negatívne skúsenosti ako východisko zvýšenia hodnoty investičného procesu.**

3.1.3 EHSV má dojem, že hoci sa v názve oznámenia Komisie zdôrazňuje „investovanie do zamestnanosti a rastu“, v znení dokumentu chýba akékoľvek osobitné zameranie na zamestnanosť a tvorbu pracovných miest. EHSV odporúča, aby Komisia venovala väčšiu pozornosť vplyvu rôznych politík na podporu zamestnanosti a znižovanie nezamestnanosti s cieľom posúdiť, či a v akom rozsahu mali investované finančné prostriedky skutočný vplyv na trh práce.

⁽⁸⁾ Pozri poznámku pod čiarou 1.

⁽⁹⁾ Úlohou skupiny je identifikovať dobré aj zlé postupy a pomáhať so šírením možností zjednodušenia medzi orgánmi členských štátov. Jej činnosť bude prispievať k plneniu všeobecných cieľov lepšej právnej regulácie a iniciatívy týkajúcej sa „rozpočtu zameraného na výsledky“, COM(2015) 639, s. 6.

⁽¹⁰⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 2.

⁽¹¹⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 3.

⁽¹²⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 4.

⁽¹³⁾ Investičný plán pre Európu, COM(2014) 903 final.

3.2 Rámec pre účinnejšie EŠIF

3.2.1 Ako už bolo uvedené v najnovších stanoviskách⁽¹⁴⁾, EHSV sa domnieva, že zastarané a mimoriadne široké vymedzenie MSP znamená, že používanie tohto pojmu vedie k nadmerne širokému zameraniu politiky, čo bráni dosahovaniu konkrétnych a hmatateľných výsledkov. Navyše, kým sa nezavedú presnejšie kritériá delenia, podávanie správ o dosiahnutých výsledkoch bude zavádzajúce, keďže podľa súčasného vymedzenia MSP tvoria 98 % európskych podnikov. Používanie takých širokých kritérií delenia znemožňuje zber a spracúvanie informácií na posúdenie skutočného zlepšenia situácie pre rôzne skupiny zraniteľných spoločností, ktoré sú dôležité pre vytváranie a zachovávanie pracovných miest a veľmi pri tom potrebujú podporu – napr. mikropodniky a spoločnosti vo vzdialených regiónoch a vidieckych oblastiach. Aj keď takéto spoločnosti nemusia byť inovatívne, vysoko konkurencieschopné alebo sofistikované, môžu cenným spôsobom prispievať k regionálnemu rozvoju a súdržnosti.

3.2.1.1 EHSV dôrazne požaduje okamžité aktualizovanie vymedzenia malých a stredných podnikov, aby sa zabezpečila väčšia jasnosť, a rozlíšenie medzi rôznymi kategóriami MSP, aby bolo možné lepšie reagovať na ich potreby a rozšíriť a diverzifikovať zdroje informácií pre tieto podniky a zlepšiť koordináciu zdrojov a metód zhromažďovania informácií o rôznych MSP a metódy spracúvania a analýzy štatistických údajov medzi členskými štátmi.

3.2.2 Široko propagované používanie finančných nástrojov ohrozujú mnohé prípady nesprávneho použitia pre nedostatok informácií a účinného monitorovania na úrovni členských štátov. Napríklad finančné nástroje navrhnuté na poskytovanie zvýhodnených úverov pre MSP sa v mnohých prípadoch nedostanú k tým MSP, ktorým chýbajú finančné prostriedky, ale namiesto toho ich využívajú dostatočne financované MSP na ďalšie znižovanie svojich finančných nákladov. To isté platí pre finančné záruky pre MSP. Vo väčšine prípadov sa táto situácia ani neodhalí, keďže neexistujú primerané mechanizmy posudzovania a systém na získavanie spätnej väzby od koncových používateľov.

3.2.3 Úsilie Komisie zlepšiť zjednodušenie pre prijímateľov je chvályhodné, ale toto zjednodušenie by sa nemalo vykonať bez účasti koncových prijímateľov. V tejto súvislosti je skutočne škoda, že metódy používané členskými štátmi na získavanie spätnej väzby od prijímateľov sú príliš byrokratické a zacielené príliš široko. Vo väčšine prípadov nedokážu hlbkovo preskúmať skutočnú príčinu problémov, a preto nedokážu priniesť funkčné riešenia. Komisia by mala mať na zreteli, že MSP majú rôzne potreby: jednoduchší prístup k financovaniu, väčší prístup k sprievodným opatreniam, koučingu a mentorstvu atď.

3.2.4 Jednou z hlavných prekážok, ktorým spoločnosti čelia, je nedostatok správnych a včasných informácií. Európska komisia stále uvádza, že informácie musia byť úplné a dostupné a že všetky postupy by mali byť transparentné, ale účinné. V tejto súvislosti samotná Komisia skôr skomplikovala prístup k možnostiam financovania. Podniky, najmä mikropodniky a malé podniky, by mali vedieť, kde majú hľadať informácie o rôznych programoch a projektoch, ktoré podporuje priamo Komisia. Keď v členských štátoch sú k dispozícii ústredné informačné portály pre všetky operačné programy a finančné nástroje, na úrovni EÚ by mal takýto portál tiež existovať.

3.2.4.1 Poskytnuté informácie by mali byť zrozumiteľné pre používateľov, aby sa zabezpečila účinná komunikácia a aby boli plne zrozumiteľné pre všetkých príslušných účastníkov procesu financovania. EHSV vyzýva Komisiu, aby sa snažila vyhnúť zložitým pokynom pre výzvy na predkladanie ponúk a dala šancu projektom s vysokým potenciálom, ktoré vypracovali samotné spoločnosti, a nie profesionálni tvorcovia žiadostí. EHSV dôrazne odporúča, aby Komisia zhodnotila prácu svojho európskeho kontaktného úradu a aby prijala naliehavé opatrenia na odstránenie neefektívnosti, keďže úradníci často poskytujú rozdielne, mätúce a nejasné informácie, ktoré sú niekedy dokonca protichodné.

⁽¹⁴⁾ Zelená kniha – Vytváranie únie kapitálových trhov; Prístup k financovaniu pre MSP; Rodinné podniky v Európe ako zdroj oživenia hospodárskeho rastu a lepších pracovných miest.

3.2.5 EHSV dôrazne odporúča, aby Komisia vytvorila a zaviedla portál zrozumiteľný pre používateľov, ktorý poskytne stručný opis všetkých možností financovania na úrovni EÚ a odkazy na webové stránky jednotlivých programov. Komisia už získala cennú skúsenosť s portálom TED, ktorý je ľahko použiteľný a poskytuje veľa informácií.

3.2.6 To isté platí pre podávanie správ o projektoch, ktoré už boli schválené alebo dokonca zavŕšené. Komisia nemá žiadnu verejnú súhrnnú štatistiku o projektoch, ktoré už krajiny schválili na financovanie v rámci jednotlivých programov. Informácie sú neúplné a rozkúskované v rôznych elektronických formátoch.

3.2.7 Mala by sa uskutočniť podrobná analýza vplyvu projektov realizovaných počas predchádzajúceho programového obdobia, ktorá by zahŕňala neúspechy a mieru, do akej investované finančné prostriedky prispeli k dosahovaniu európskych cieľov. Neexistuje posúdenie vplyvu EŠIF na MSP a ich prínosu k podpore konkurencieschopnosti. Členské štáty a Európska komisia často zabúdajú, že hlavným tvorcom nových pracovných miest sú MSP a že potrebujú väčšiu a cielenejšiu podporu.

3.2.8 EHSV je znepokojený tým, do akej miery audítori pracujúci v Komisii vo veľkej miere zjednodušujú postupy a náklady. Často možno pozorovať príliš formálny, administratívny prístup, ktorý naznačuje, že audítori potrebujú praktické skúsenosti v príslušnom kontrolovanom sektore. EHSV preto odporúča, aby odborníci na rôznych generálnych riaditeľstvách a audítori Komisie medzi sebou podrobne komunikovali o postupoch zjednodušenia, keďže pravidlá používania finančných prostriedkov sa pomerne často vykladajú rôzne.

3.2.9 EHSV tiež dôrazne odporúča, aby sa v rámci ESF zaviedli zjednodušené možnosti nákladov. Napríklad podľa článku 14 ods. 1 Komisia poveruje úlohou vymedziť zjednodušené možnosti nákladov členské štáty, čo je nenáležité⁽¹⁵⁾. Podľa usmernení k uplatňovaniu zjednodušených možností nákladov v súlade s článkom 14 ods. 1 členské štáty vyjadria svoje názory na vymedzenie zjednodušených možností nákladov na základe ich výskumu a potom Komisia prijíma delegovaný akt, čo však celý postup zbytočne komplikuje a ohrozuje diskrečnú právomoc udelenú členským štátom. Riešením by bolo, keby Komisia vymedzila štandardné stupnice jednotkových nákladov a jednorazových platieb pre typické činnosti ESF, ktorých výpočet by nepodliehal auditu.

3.2.10 EHSV sa domnieva, že by bolo užitočné ešte viac obmedziť ukazovatele v rámci operačných programov (OP). Zavedenie spoločných ukazovateľov bolo dobrým východiskovým bodom, no niektoré OP ešte stále obsahujú veľký počet špecifických ukazovateľov, z ktorých niektoré umelo zaviedla Komisia počas procesu rokovania. EHSV zastáva názor, že pri monitorovaní OP by sa mala pozornosť presunúť zo špecifických ukazovateľov na spoločné ukazovatele, keďže to umožní lepšie porovnanie medzi jednotlivými OP v rôznych členských štátoch.

3.2.11 EHSV by privítal rozsiahlejšie využívanie ukazovateľov výsledkov (ako protiklad ukazovateľov výstupov) v rámci všetkých EŠIF a chcel by tiež podporiť zameranie na samostatný prínos EŠIF k rastu a rozvoju environmentálnych ukazovateľov, aby sa nový prierezový dôraz kládol na životné prostredie.

3.2.12 EHSV v zásade víta skutočnosť, že nástroje miestneho rozvoja (ako napríklad integrované územné investície a miestny rozvoj vedený komunitou) ponúkajú prijímateľom viac flexibility a väčší manévrovací priestor⁽¹⁶⁾. EHSV si však kladie otázku, do akej miery sa tieto nástroje skutočne dajú využiť v praxi vzhľadom na ich veľkú zložitosť a nejasnosť, pokiaľ ide o praktické opatrenia a rozdeľovanie finančných prostriedkov, úloh a povinností medzi rôzne operačné programy.

⁽¹⁵⁾ V článku 14 ods. 1 nariadenia č. 1304/2013 sa uvádza: „Okrem možností uvedených v článku 67 nariadenia (EÚ) č. 1303/2013 môže Komisia uhradiť výdavky zaplatené členskými štátmi na základe štandardnej stupnice jednotkových nákladov a jednorazových platieb vymedzených Komisiou.“

⁽¹⁶⁾ *Miestny rozvoj vedený komunitou (CLLD)*.

4. Očakávané výsledky programov EŠIF

4.1 Výskum a inovácie, IKT a rozvoj MSP

4.1.1 Pokiaľ ide o výskum a inovácie, EHSV trvá na tom, že by sa malo vykonávať veľmi dôsledné sledovanie a monitorovanie medzinárodného hospodárskeho a technologického prostredia a trendov, ktoré by sa mali priamo zohľadňovať pri formovaní konkrétnych opatrení na úrovni EÚ, a že tieto informácie by sa mali následne postupovať členským štátom. Navyše, keďže vývoj v týchto oblastiach napreduje mimoriadne rýchlo, je nevyhnutné navrhnuť rámec, ktorý by ponúkal vysoký stupeň flexibility, aby bolo možné prispôbovať príslušné opatrenia.

4.1.2 Je potrebné, aby Komisia presne posúdila, aké typy inkubátorov a technologických centier sa zriadili počas minulého programového obdobia a aká je ich udržateľnosť, a aby predtým, ako bude pokračovať v ich podpore, presne určila, aké výsledky sa dosiahli prostredníctvom ich príspevku k výskumu a inováciám v EÚ v porovnaní s hlavnými celosvetovými konkurentmi. **Existuje mnoho obáv, pokiaľ ide o pridanú hodnotu inkubátorov a technologických centier pre podporu výskumu a inovácií a o transparentnosť ich financovania vo všeobecnosti. EHSV požaduje podrobnú analýzu a meranie pomeru investícií a prínosu na prevádzkovej úrovni a v súvislosti s návratnosťou investícií, pridanou hodnotou a udržateľnými výsledkami.**

4.1.3 EHSV dôrazne podporuje úsilie o propagáciu digitálneho jednotného trhu a uvádzané úspechy, ktoré budú mať podľa odhadov vplyv na 14,6 milióna domácností a 18,8 milióna ľudí. Bolo by však užitočné vedieť, či tieto číselné údaje týkajúce sa domácností a ľudí **vychádzajú z riadnej analýzy**, ktorá zahŕňa skutočný **percentuálny podiel** všetkých európskych domácností a európskeho obyvateľstva. EHSV nedokáže posúdiť, či plánovaná podpora pre spoločnosti bude alebo nebude postačovať na zaručenie dosiahnutia týchto cieľov, a preto vyzýva Komisiu, aby vykonala dôkladné posúdenie vplyvu, ktoré by malo zahŕňať aj ukazovatele zlepšenia z hľadiska početnejších a lepších pracovných miest a blahobytu a životných podmienok európskych občanov. Digitalizácia služieb automaticky neznamená, že vytvorené pracovné miesta sú dôstojné a kvalitné. Skutočnosť, že neexistuje podrobný výskum vplyvu digitalizácie na trh práce, ohrozuje dosiahnutie cieľov stratégie Európa 2020. EHSV už v nedávnych stanoviskách vyjadril obavy v súvislosti s digitalizáciou a jej vplyvom na systémy sociálneho zabezpečenia⁽¹⁷⁾.

4.1.4 EHSV považuje pomer podporovaných MSP a očakávaného počtu vytvorených pracovných miest za úplne neprimeraný a v tejto súvislosti by uvítal väčšie úspechy. Výbor vyzýva Európsku komisiu, aby stanovila európske kritériá a aby dôkladne posudzovala a monitorovala výkonnosť členských štátov na základe týchto kritérií.

4.1.5 EHSV má isté obavy, pokiaľ ide o spôsob, akým sa finančné prostriedky rozdeľujú medzi spoločnosti na programy priamo financované Komisiou, keďže spoločnosti v niektorých členských štátoch sú očividne v lepšej pozícii. Napríklad podľa oficiálnej štatistiky bolo v rámci programu Horizont 2020 podaných celkovo 36 732 oprávnených návrhov. Prvých 100 výziev bolo rozdelených takto: 29 794 úplných návrhov v jednokolových výzvach, 5 617 predbežných návrhov v prvom kole dvojkolových výziev a 1 321 úplných návrhov v druhom kole dvojkolových výziev. Väčšina žiadostí však pochádzala z piatich najväčších členských štátov: zo Spojeného kráľovstva, z Talianska, Nemecka, zo Španielska a z Francúzska. Tieto krajiny mali najväčší počet schválených projektov, zatiaľ čo miera úspešnosti iných krajín bola veľmi nízka. EHSV preto dôrazne odporúča, aby sa čo najskôr vykonala dôkladná analýza tejto situácie a aby sa vytvorili a zaviedli opatrenia na zlepšenie šírenia informácií a podporu rovnakého prístupu a zabezpečenie geografickej rovnováhy.

4.1.6 Situácia je rovnaká, aj pokiaľ ide o rozsiahle projekty a vymenovaných hodnotiteľov, medzi ktorými je oveľa nižšia miera zastúpenia z nových členských štátov. To vysvetľuje, prečo majú niektoré krajiny slabý profil v oblasti inovácií: nemajú žiadny prístup k novému financovaniu priamo z EÚ. Táto otázka by sa mala okamžite a efektívne vyriešiť.

⁽¹⁷⁾ Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s.40.

4.2 *Životné prostredie, zmena klímy, energetika a doprava*

4.2.1 EHSV víta odhadovaný príspevok k energetickej účinnosti, ale privítal by, keby boli tieto odhady vyjadrené v relatívnych hodnotách, aby sa získala jasnejšia predstava o celkovom dosiahnutí cieľov týkajúcich sa ochrany životného prostredia a boja proti zmene klímy.

4.2.2 V oznámení sa uvádza, že šesť členských štátov plánuje použiť okolo 2 miliárd EUR na inteligentnú elektrickú a plynárenskú infraštruktúru. Otázka znie, či Komisia zabezpečila, aby tieto plány vytvárali synergie a pridanú hodnotu na úrovni EÚ a neboli nekoordinované.

4.2.3 EHSV upozorňuje na nedostatočnú metodiku, analýzu a posudzovanie toho, aká je účinnosť obnoviteľných zdrojov energie a ako sa ich používaním bojuje proti zmene klímy. Nie je jasné, či je zmena klímy dôsledkom znečistenia spôsobeného používaním konvenčných zdrojov energie, priemyselnej výroby alebo zintenzívnenej automobilovej dopravy a plynov, ktoré sa pri nej vypúšťajú do životného prostredia. Zavedenie alternatívnych zdrojov energie môže nepriaznivo vplývať na hospodársky rast, pretože výroba takejto energie je nákladnejšia. V snahe vyhnúť sa tomu treba hľadať obojstranne výhodné riešenia.

4.2.3.1 Na vyriešenie otázky konkurencieschopnosti EHSV odporúča, aby Komisia vykonala analýzu skutočného vplyvu používania obnoviteľných zdrojov energie a stupňa znečistenia, ktorý spôsobujú jednotlivé konvenčné zdroje. Finančné prostriedky vyčlenené na boj proti zmene klímy tak môžu byť zacielené účinnejšie, napríklad na vývoj nových technológií pre nízkonákladové ekologické autá s vysokým stupňom bezpečnosti.

4.3 *Zamestnanosť, sociálne začlenenie a vzdelávanie*

4.3.1 EHSV s veľkým poľutovaním pozoruje, že stále neexistuje jednotná a integrovaná politika v oblasti migrácie a riadenia tokov utečencov. Vstup tisícok mladých ľudí a detí na európske územie za uplynulé dva roky viedol k situácii, v ktorej vysoko hrozí, že mnoho ľudí padne pod hranicu chudoby EÚ. Nástroje a politiky v tejto oblasti sa v jednotlivých členských štátoch tiež rôznia.

4.3.2 EHSV považuje integráciu utečencov za dôležitú a naliehavú otázku politiky, ale regionálna politika a regionálne fondy na zvládnutie tejto zložitej výzvy nestačia: treba zaviesť osobitnú politiku a fondy.

4.3.3 Pri vykonávaní YEI došlo k dlhému omeškaniu. EHSV vždy podporoval aktívne zapájanie občianskej spoločnosti do tejto práce a naďalej nalieha najmä na členské štáty, aby do vykonávania tejto iniciatívy zahŕňali mládežnícke organizácie a služby pre mládež. EHSV sa domnieva, že na určenie dôvodov pomalého štartu iniciatívy na podporu zamestnanosti mladých ľudí by sa mali vykonať ďalšie analýzy. Keďže nezamestnanosť mladých ľudí predstavuje vážny problém pre trhy práce mnohých krajín EÚ, Komisia by mala zabezpečiť efektívnejšie vykonávanie tejto iniciatívy. Možným riešením je ďalej predĺžiť lehotu stanovenú v článku 22 písm. a) nariadenia č. 779/2015. Komisia prijala usmernenia k overovaniu 17. septembra 2015, čo členským štátom neposkytuje dostatok času na prispôbenie svojich riadiacich štruktúr tak, aby dodržali lehoty.

4.3.4 Komisia by mala vytvoriť osobitný internetový portál pre vykonávanie YEI a predložiť štatistiky o cieľoch, ktoré sa už podarilo dosiahnuť. EHSV odporúča, aby Európska komisia zozbierala informácie od členských štátov, keďže od začiatku iniciatívy už ubehli dva roky.

4.3.5 EHSV sa domnieva, že Komisia by si mala uvedomiť skutočnosť, že neaktívni mladí ľudia nie sú homogénnou skupinou, a preto si vyžadujú rôzne formy podpory a opatrení, aby sa mohli plnohodnotne zúčastňovať na vzdelávaní, odbornej príprave a zamestnanosti. Všetky tieto aspekty by mali byť v súlade so skutočnými potrebami príslušného trhu práce, aby sa zabezpečili lepšie vyhliadky na budúce zamestnanie. V tejto súvislosti EHSV odporúča väčšiu zaangažovanosť mladých ľudí a ich organizácií v úzkej spolupráci s potenciálnymi zamestnávateľmi a príslušnými organizáciami pri vykonávaní YEI a odklon od čisto administratívnych postupov, ktoré neumožňujú flexibilitu v rámci národných akčných plánov YEI.

4.3.6 Vzdelávanie je kľúčom k budúcemu hospodárskemu rastu a rozvoju členských štátov a k zvyšovaniu konkurencieschopnosti EÚ medzi ostatnými svetovými trhmi. Nedostatok vysoko kvalifikovaných pracovníkov vo všetkých členských štátoch má veľmi vážne negatívne účinky. Navyše priepasť medzi ponukou a dopytom sa sústreďuje v niekoľkých sektoroch – v strojárstve, vo vyspelých technológiách, v telekomunikáciách atď. EHSV sa domnieva, že táto rastúca priepasť medzi realitou na trhu práce a systémom vzdelávania vytvorí v nasledujúcich 10 – 15 rokoch štrukturálne prekážky vo výrobe. EHSV odporúča, aby sa finančné prostriedky určené na vzdelávanie viac sústreďovali na zvyšovanie atraktívnosti a kvality kurzov odborného vzdelávania/odbornej prípravy a aby sa vykonali reformy s cieľom zabezpečiť, aby vzdelávanie účinnejšie zodpovedalo potrebám trhu práce a bolo v súlade s potrebami členských štátov, pokiaľ ide o jednotlivé profesie, disciplíny, sektory a priemyselné odvetvia. Komisia by mala tiež viac investovať do vzdelávania dospelých, keďže dospelí predstavujú najväčšiu skupinu nezamestnaných a zamestnaných ľudí a potrebujú moderné zručnosti a aktualizovať svoje vedomosti, najmä v oblasti nových technológií.

4.4 Posilňovanie inštitucionálnej kapacity a efektívnejšia verejná správa

4.4.1 V každom členskom štáte by sa mali vykonať funkčné analýzy s cieľom posilniť inštitucionálnu kapacitu verejných orgánov a mala by sa vytvoriť európska platforma na výmenu informácií. Pred uskutočnením reforiem verejnej správy a súdnictva v členských štátoch sa musí vykonať posúdenie vplyvu finančných prostriedkov vynaložených počas predchádzajúceho programového obdobia.

4.4.2 EHSV je znepokojený tým, že počas programového obdobia 2007 – 2013 Komisia zaviedla istú formu podmienenosti ex post. Prostredníctvom nových opatrení sa počas súčasného programového obdobia zaviedla podmienenosť ex ante, na základe ktorej sa ešte pred stanovením investičných záväzkov posudzuje, či sú splnené podmienky potrebné na účinné čerpanie finančných prostriedkov, ako aj kontroverzejšia forma makroekonomickej podmienenosti. Pri tomto druhom type podmienenosti vyčlenenie finančných prostriedkov závisí od toho, či príslušné národné vlády a regióny už majú silný hospodársky rast, dobre organizovanú správu a vysokokvalitné verejné služby. Komisia si vyhradzuje právo pozastaviť financovanie, ak tieto podmienky nebudú splnené.

4.4.3 EHSV považuje zjednodušenie za jeden z najdôležitejších faktorov úspechu pri vykonávaní programu. Hoci v regulačnom rámci na toto programové obdobie existujú dostatočné stimuly na urýchlenie procesu, stále je priestor na to, aby Komisia poskytovala členským štátom podporu, ktorá im bude viac šitá na mieru. Komisia by mala svoj názor na prijateľnosť rôznych postupov vyjadrovať jasnejšie, aby sa pomohlo menej skúseným členským štátom využívať rôzne možnosti zjednodušenia (napríklad zjednodušené možnosti nákladov), a dosiahnuť tak väčšiu dôveru v konečné výsledky. EHSV znepokojuje skutočnosť, že v oznámení sa uvádza 750 podmienok ex ante, ktoré majú členské štáty splniť⁽¹⁸⁾.

5. Európska územná spolupráca/INTERREG

EHSV dôrazne odporúča, aby Komisia na meranie kvality života a kvality hospodárskeho rastu vytvorila viac ukazovateľov, ktoré nebudú založené na HDP.

5.1 EHSV má obavy o účinnosť programov v prípade miestnych a regionálnych orgánov, ktoré sú stále zadlžené, aj keď zvyšovanie verejného dlhu vyplýva najmä z činnosti ústredných orgánov. To znamená, že niektoré regióny alebo obce sú vyňaté z financovania.

⁽¹⁸⁾ Oznámenie Komisie – Investovanie do zamestnanosti a rastu – maximalizácia príspevku európskych štrukturálnych a investičných fondov, COM(2015) 639 final, s. 14.

5.2 Nariadenie o EŠIF je pomerne konzervatívne a stanovujú sa v ňom právne obmedzenia týkajúce sa opätovného programovania existujúcich dohôd o partnerstve. Tento prístup je trochu nepraktický a v prípade, že sa objaví ďalšia kríza, nebude fungovať. Zatažujúce postupy bránia flexibilitu pri používaní EŠIF a mohli by brzdiť dosahovanie cieľov stratégie Európa 2020.

5.3 Programy územnej spolupráce by mali byť do väčšej miery otvorené pre miestne orgány, a to prostredníctvom menej prísneho uplatňovania zásad administratívneho členenia jednotlivých členských štátov. Dôvodom je, že mnohé obce, ktoré patria pod určitý orgán administratívnych samospráv alebo oblastí, sa nemôžu zapojiť do výziev na predkladanie ponúk samostatne, lebo potrebujú získať súhlas vyššieho orgánu. To bráni rozvoju malých obcí najmä v horských oblastiach.

6. Prehľady o jednotlivých krajinách

6.1 Komisia by mala byť pri monitorovaní vykonávania odporúčaní v jednotlivých členských štátoch, ako aj pri zabezpečovaní ich podpory a angažovanosti v tomto procese v iných členských štátoch asertívnejšia. Všetky tieto odporúčania by sa mali vykonávať s väčším zapojením sociálnych partnerov. Treba poznamenať, že v poslednom čase v mnohých krajinách rastie miera nespokojnosti s prebiehajúcimi reformami. Reformy sa často zavádzajú bez náležitého zohľadňovania tradícií rôznych národov. Právne predpisy prijímané na európskej úrovni sa v niektorých členských štátoch vykonávajú veľmi liberálne a v iných zase veľmi konzervatívne. Treba preto zabezpečiť, aby sa sociálni partner s nimi väčšmi stotožnili.

6.2 Členské štáty čelia veľmi komplikovanému postupu úpravy programovania, čím sa zvýši byrokracia, keďže tento postup zahŕňa rovnaké požiadavky ako pri vypracúvaní dohody o partnerstve (ukazovatele výkonnosti, podmienky atď.), čo znamená, že sa bude musieť prizvať viac odborníkov a budú sa musieť schváliť dodatočné výdavky. Zatažovanie súčasných zamestnancov nadmerným množstvom ďalších povinností môže negatívne ovplyvniť efektivitu ich práce, čím by sa dosiahol opak želaného účinku.

6.3 Sociálni partneri a iné zainteresované strany zastúpené v monitorovacích výboroch OP sa často sťažujú na právomoc štátnej správy pri prijímaní rozhodnutí a na nátlak prezentovať finančné údaje namiesto zamerania sa na skutočné zlepšenie. Sťažujú sa tiež na nedostatočnú analýzu nákladov a prínosov.

V Bruseli 25. mája 2016

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o aproximácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení členských štátov, pokiaľ ide o požiadavky na prístupnosť výrobkov a služieb

[COM(2015) 615 final – 2015/0278 (COD)]

(2016/C 303/14)

Spravodajca: Ask Lønbjerg ABILDGAARD

Rada sa 13. januára 2016 rozhodla podľa článku 114 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o aproximácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení členských štátov, pokiaľ ide o požiadavky na prístupnosť výrobkov a služieb

[COM(2015) 615 final – 2015/0278 (COD)].

Sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 12. mája 2016.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 517. plenárnom zasadnutí 25. a 26. mája 2016 (schôdza z 25. mája 2016) prijal 152 hlasmi za, pričom nikto nehlasoval proti a 1 člen sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) vrelo víta návrh Európskeho aktu o prístupnosti, ktorý predložila Európska komisia.

1.2 EHSV sa domnieva, že návrh Európskeho aktu o prístupnosti je dobrým príkladom právneho predpisu EÚ zameraného na to, aby bol vnútorný trh schopný slúžiť občanom aj spoločnostiam.

1.3 Na základe dohľadu nad trhom a analýz prekážok celoeurópskeho charakteru týkajúcich sa prístupnosti pre osoby s funkčným obmedzením EHSV navrhuje postupné rozšírenie rozsahu pôsobnosti navrhovanej smernice po hodnotení jej vykonávania a v spolupráci so zainteresovanou stranou, aby zahŕňala platobné terminály, hosťovské služby, poisťovacie služby, elektronické časopisy a noviny, ako aj fyzické priestory a webové sídla, ktoré umožňujú prístup k výrobkom a službám, na ktoré sa inak vzťahujú ustanovenia smernice.

1.4 EHSV vyzýva všetky zúčastnené strany, aby rozšírili výklad právneho základu návrhu, t. j. článku 114 ZFEÚ, aby sa predišlo príliš úzkemu zameraniu na existujúcu roztrieštenosť trhu v súvislosti s požiadavkami na prístupnosť.

1.5 V snahe predísť neželaným regulačným nedostatkom EHSV navrhuje výslovne začleniť do rozsahu pôsobnosti smernice dopravnú infraštruktúru a vozidlá, na ktoré sa inak nevzťahujú predpisy EÚ týkajúce sa prístupnosti.

1.6 EHSV odporúča zaradiť do textu smernice osobitné ustanovenia, podľa ktorých sa po nadobudnutí účinnosti smernice jej požiadavky uplatňujú len na nové výrobky alebo služby. Tým sa zamedzí stratám investícií, ktoré už boli v oblasti prístupnosti realizované.

1.7 EHSV navrhuje zavedenie celoeurópskeho systému označovania prístupnosti ako prostriedku na zabezpečenie toho, aby osoby s funkčnými obmedzeniami mohli nájsť spoľahlivé a ľahko dostupné informácie o prístupnosti výrobkov a služieb.

1.8 EHSV odporúča, aby sa smernicou zabezpečili silné a dobre pripravené orgány presadzovania práva, ktoré sú schopné spolupracovať vo všetkých členských štátoch s cieľom vytvoriť rovnaké podmienky pre hospodárske subjekty, pokiaľ ide o požiadavky na prístupnosť.

1.9 EHSV zdôrazňuje význam aktívneho dohľadu nad trhom, aby sa zabránilo tomu, že účinné a transparentné uplatňovanie Európskeho aktu o prístupnosti všetkými relevantnými stranami bude v príliš veľkej miere závisieť od individuálnych sťažností spotrebiteľov s funkčnými obmedzeniami.

1.10 EHSV odporúča zvážiť možnosť zahrnúť pojem „zrozumiteľné“ ako požiadavku v súvislosti so všetkými predmetnými výrobkami a službami patriacimi do rozsahu pôsobnosti smernice.

2. Kontext návrhu

2.1 Opatreniami na zabezpečenie prístupnosti sa odstraňujú prekážky, ktoré bránia vo využívaní bežných výrobkov a služieb, alebo sa nimi prekážkam predchádza. Osobám s funkčnými obmedzeniami vrátane osôb so zdravotným postihnutím umožňujú vnímať takéto výrobky a služby, používať ich a porozumieť im⁽¹⁾, a to na rovnakom základe s ostatnými.

2.2 Dopyt po prístupných výrobkoch a službách je vysoký a počet obyvateľov so zdravotným postihnutím a/alebo funkčnými obmedzeniami sa z dôvodu starnutia obyvateľstva Európskej únie výrazne zvyší.

2.3 Vzhľadom na starnutie obyvateľstva sa očakáva, že v roku 2020 bude približne 120 miliónov osôb v Európskej únii trpieť viacnásobným a/alebo menej závažným zdravotným postihnutím.

2.4 Zlepšenie fungovania vnútorného trhu s prístupnými výrobkami a službami slúži potrebám týchto občanov/spotrebiteľov a podnikov.

2.5 V súčasnosti sa hospodárske subjekty stretávajú s rôznymi a často protichodnými vnútroštátnymi požiadavkami na prístupnosť, ktoré im znemožňujú využívať potenciál vnútorného trhu.

2.6 Prístupnosť je neoddeliteľnou súčasťou Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (UNCPRD)⁽²⁾, ktorého zmluvnou stranou je EÚ a 25 členských štátov⁽³⁾.

2.7 Navrhovanou smernicou sa taktiež majú podporiť členské štáty pri plnení vnútroštátnych záväzkov, ako aj povinností, ktoré im vyplývajú z dohovoru UNCPRD, pokiaľ ide o prístupnosť, a tým plniť povinnosti EÚ ako zmluvnej strany dohovoru.

⁽¹⁾ Podľa Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím patria do skupiny osôb so zdravotným postihnutím osoby s dlhodobými fyzickými, mentálnymi, intelektuálnymi alebo vnemovými poruchami, ktoré spolu s rôznymi prekážkami môžu zabráňovať ich úplnej a skutočnej účasti na spoločenskom živote na rovnakom základe s ostatnými.

⁽²⁾ Dohovor Organizácie Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím (UNCPRD).

⁽³⁾ Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím podpísali všetky členské štáty a vo Fínsku, v Írsku a Holandsku v súčasnosti prebieha proces jeho ratifikácie.

2.8 Ako už bolo uvedené, medzi právnymi predpismi, normami a usmerneniami členských štátov v oblasti prístupnosti už do určitej miery existujú rozdiely, ktoré sa s najväčšou pravdepodobnosťou budú prehĺbovať, keďže členské štáty vypracúvajú nové pravidlá pre oblasť prístupnosti. Čiastočne je to v dôsledku nadobudnutia platnosti dohovoru UNCRPD v EÚ a vo väčšine členských štátov, ako aj v dôsledku všeobecného charakteru ustanovení dohovoru, čo pri ich vykonávaní na vnútroštátnej úrovni môže viesť k rôznemu výkladu a postupom.

2.9 Vnútroštátne orgány a všetky hospodárske subjekty preto čelia neistote týkajúcej sa požiadaviek na prístupnosť pri potenciálnom cezhraničnom predaji výrobkov a služieb, ako aj neistote týkajúcej sa uplatniteľného politického rámca pre prístupnosť. Okrem toho existuje riziko, že s ďalším vykonávaním dohovoru UNCRPD členskými štátmi pribudnú v budúcnosti ďalšie neistoty.

3. Zhrnutie návrhu

3.1 Cieľom navrhovanej smernice je poskytnúť spoločnú definíciu a rámec vykonávania pre požiadavky na prístupnosť určitých výrobkov a služieb v EÚ.

3.2 Navrhovaná smernica bude harmonizovať požiadavky na prístupnosť zoznamu výrobkov a služieb:

- počítače a operačné systémy,
- bankomaty, automaty na výdaj lístkov a odbavovacie zariadenia,
- smartfóny,
- zariadenia súvisiace s digitálnymi televíznymi službami,
- telefonické služby a súvisiace zariadenia,
- audiovizuálne mediálne služby a súvisiace zariadenia,
- služby leteckej, autobusovej, železničnej a vodnej osobnej dopravy,
- bankové služby,
- elektronické knihy,
- elektronické obchodovanie (e-commerce).

3.3 Okrem toho sa v návrhu uplatňujú rovnaké požiadavky na prístupnosť pri vymedzení a určovaní obsahu už existujúcej, ale nevymedzenej povinnosti týkajúcej sa prístupnosti stanovenej v právnych predpisoch EÚ, napríklad v oblasti verejného obstarávania a štrukturálnych a investičných fondov.

3.4 V návrhu sa podrobne nestanovuje, ako sa má v praxi splniť povinnosť sprístupniť výrobok alebo službu prostredníctvom dodržiavania vymedzených požiadaviek na prístupnosť. V prípade, že tento prístup bude viesť k prekážkam na vnútornom trhu, návrh poskytuje Komisii ďalšie možnosti, pokiaľ ide o poskytovanie usmernenia členským štátom, napríklad normalizáciu alebo vykonávacie opatrenia.

3.5 Návrh zahŕňa možnosť použiť dobrovoľné harmonizované normy, ktoré majú slúžiť ako predpoklad súladu s požiadavkami na prístupnosť. Návrh zároveň poskytuje Európskej komisii príležitosť vydať technické špecifikácie v prípadoch, keď nedostatočná európska normalizácia vedie k zjavným nedostatkom v usmerneniach týkajúcich sa prístupnosti.

3.6 V návrhu sa stanovuje jednoduché posudzovanie zhody (čestné vyhlásenie) a existujúce mechanizmy dohľadu nad trhom s cieľom posúdiť zhodu výrobkov s požiadavkami na prístupnosť. Taktiež sa stanovuje zjednodušený postup na kontrolu súladu v prípade služieb.

3.7 V návrhu sa členským štátom ukladá povinnosť stanoviť lehotu na uplatnenie všetkých opatrení smernice vrátane voľného obehu výrobkov a služieb na šesť rokov po nadobudnutí účinnosti smernice.

4. Všeobecné poznámky

4.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) vrelo víta návrh Komisie ako právny nástroj, ktorý je navrhnutý tak, aby zabezpečil, že vnútorný trh bude slúžiť občanom aj spoločnostiam.

4.2 Návrh má značný potenciál poskytnúť hospodárskym subjektom vrátane výrobcov a poskytovateľov služieb väčšiu transparentnosť, jasnosť a konzistentnosť na vnútornom trhu, a tým znížiť ceny prístupného tovaru a služieb v EÚ. Návrh má potenciál najmä na zníženie vstupného prahu pre menšie hospodárske subjekty, ktoré disponujú riešeniami v oblasti prístupnosti, ktoré by mohli ponúkať mimo svojich často obmedzených domácich trhov.

4.3 Návrh má okrem toho potenciál budovať dôveru spotrebiteľov s potrebami prístupnosti pri cezhraničných nákupoch tovarov a služieb, najmä v dôsledku zahrnutia elektronického obchodu do rozsahu pôsobnosti tohto návrhu.

4.4 EHSV je presvedčený, že návrh smernice by mohol ešte lepšie slúžiť svojmu účelu, keby mal komplexnejší rozsah pôsobnosti a silnejšie mechanizmy presadzovania.

4.5 EHSV odporúča, aby Komisia prehodnotila reštriktívny výklad článku 114 ZFEÚ. Výklad, z ktorého vychádza návrh, podstatne obmedzuje rozsah pôsobnosti smernice a dostatočne nezohľadňuje prípadné budúce prekážky cezhraničného poskytovania prístupných tovarov a služieb, v dôsledku čoho by sa mohlo obmedziť začleňovanie riešení v oblasti prístupnosti do dlhodobého plánovania podnikov pôsobiacich v odvetviach a na trhoch, ktoré nie sú zahrnuté do rozsahu pôsobnosti návrhu.

4.6 Navrhovaný rozsah pôsobnosti je obmedzený do tej miery, že požiadavky smernice na prístupnosť by sa mohli vzťahovať len na časti služby, čo by spôsobilo, že ostatné časti by zostali neprístupné alebo v niektorých prípadoch by bola pre osoby s funkčnými obmedzeniami neprístupná služba ako celok. Príkladom by mohli byť bankové služby; v smernici sa bankám neukladá povinnosť sprístupniť ich fyzické priestory osobám s funkčnými obmedzeniami.

5. Konkrétne pripomienky

5.1 Na základe dozoru nad trhom a analýz prekážok celoeurópskeho charakteru týkajúcich sa prístupnosti pre osoby s funkčným obmedzením EHSV odporúča, aby sa po hodnotení vykonávania navrhovanej smernice a v spolupráci so zainteresovanými stranami zväžila možnosť postupného začlenenia nasledujúcich prvkov do rozsahu pôsobnosti smernice:

- platobné terminály, napríklad zákaznícke systémy na platbu platobnými kartami na predajných miestach,
- hosťovské služby vrátane hotelov,
- poisťovacie služby vrátane súkromných a verejných dôchodkových systémov,
- elektronické verzie novín a časopisov,
- zastavané prostredie spojené s výrobkami a službami, ktoré inak patria do rozsahu pôsobnosti smernice, alebo umožňujúce prístup k týmto výrobkom a službám,
- webové lokality a mobilné aplikácie sprístupnené hospodárskymi subjektmi, ktoré inak patria do rozsahu pôsobnosti smernice.

5.2 EHSV vo všeobecnosti odporúča, aby sa výklad článku 114 ZFEÚ rozšíril tak, aby umožnil širší rozsah pôsobnosti smernice. V súlade s judikatúrou Súdneho dvora EÚ by sa pri navrhovaní legislatívnych aktov na základe článku 114 ZFEÚ mohli zohľadniť aj aspekty, ako je možná roztrieštenosť trhu, technická zložitosť regulácie daného trhu a ochrana spotrebiteľa⁽⁴⁾. Súčasná roztrieštenosť trhu teda nie je jediným kritériom, ktoré sa má uplatniť pri stanovení rozsahu pôsobnosti smernice.

5.3 V snahe predísť neželaným regulačným nedostatkom EHSV navrhuje výslovne začleniť do rozsahu pôsobnosti smernice dopravnú infraštruktúru a vozidlá, na ktoré sa inak nevzťahujú predpisy EÚ týkajúce sa prístupnosti. Mierne rozšírenie rozsahu pôsobnosti smernice takéhoto charakteru by umožnilo vymedziť požiadavky týkajúce sa prístupnosti relevantnej dopravnej infraštruktúry, priestorov spojených s dopravnou infraštruktúrou, ako aj vozidlami, na ktoré sa nevzťahujú súčasne právne predpisy EÚ. Tým by sa zabránilo svojvoľnému rozlišovaniu medzi jednotlivými druhmi dopravy a dopravnou infraštruktúrou a osobám s funkčnými obmedzeniami, ktoré chcú cestovať, uľahčila prístupnosť celého dopravného reťazca.

5.4 Podľa EHSV by sa malo jasne uviesť, že smernica sa po nadobudnutí účinnosti uplatňuje len na nové výrobky alebo služby, aby sa zamedzilo stratám investícií, ktoré už boli v oblasti prístupnosti realizované. Vzhľadom na krátku životnosť produktov a služieb súvisiacich s informačnými technológiami by malo zmysel skrátiť časový rámec šiestich rokov pre nadobudnutie účinnosti aspoň v prípade ustanovení týkajúcich sa informačných a komunikačných technológií a súvisiacich služieb.

5.5 Ak sa časti zastavaného prostredia a fyzickej infraštruktúry zahrnú do rozsahu pôsobnosti smernice podľa odporúčania EHSV, mohlo by sa zväziť uplatňovanie postupného zavádzania požiadaviek na prístupnosť, pričom na výrobky a služby súvisiace s informačnými a komunikačnými technológiami by sa vzťahoval kratší časový rámec vykonávania a na zastavané prostredie dlhší časový rámec vykonávania.

5.6 EHSV navrhuje, aby sa v smernici výslovne stanovilo vytvorenie celoeurópskeho označenia prístupnosti výrobkov a služieb, ktoré by mohlo uľahčiť vykonávanie smernice. Označenie CE stanovené v návrhu Komisie nie je zamýšľané ako spôsob informovania spotrebiteľa s funkčnými obmedzeniami o prístupnosti. Od spotrebiteľa nemožno očakávať, že sa oboznámi s rozsahom pôsobnosti navrhovanej smernice, a preto nebude môcť určiť, či označenie CE pre daný výrobok informuje o dodržiavaní Európskeho aktu o prístupnosti alebo o súlade s platnými právnymi predpismi EÚ iného charakteru. Preto by sa použitie označenia CE malo považovať za nástroj, ktorý umožňuje uvádzanie výrobkov a služieb na trh v súlade s platnými právnymi predpismi, a nie ako informácia pre spotrebiteľov o prístupnosti.

5.7 Keďže systém označovania CE sa nevzťahuje na služby, EHSV je toho názoru, že existujú ďalšie dôvody, aby EÚ v dôsledku Európskeho aktu o prístupnosti vytvorila nové označenie prístupnosti. Označenie týkajúce sa prístupnosti služieb by malo prirodzene zahŕňať aj určitú úroveň informovanosti príslušných zamestnancov o prístupnosti.

5.8 EHSV by chcel zdôrazniť, že smernicou by sa mala zabezpečiť ochrana pred znižovaním existujúcich noriem prístupnosti platných v členských štátoch. Je tiež potrebné zabrániť narušeniu dobre fungujúcich existujúcich systémov označovania prístupnosti. Zároveň je dôležité, aby sa smernica využila na zabezpečenie toho, aby sa zabránilo protichodným požiadavkám na prístupnosť vzťahujúcim sa na hospodárske subjekty.

5.9 EHSV navrhuje, aby sa do smernice zahrnuli ďalšie dve vymedzenia:

- vymedzenie poskytovateľa služieb s cieľom predísť prípadným nedorozumeniam v súvislosti s tým, že niektorí poskytovatelia služieb, na ktoré sa vzťahuje príslušný návrh, nepatria do rozsahu pôsobnosti iných právnych predpisov EÚ, ktoré sa zaoberajú poskytovaním služieb,
- vymedzenie webového sídla s cieľom predísť prípadným nedorozumeniam v súvislosti s poskytovaním určitých funkcií na určitom webovom sídle prostredníctvom webových sídel tretích strán. Takéto vymedzenie by sa malo výslovne vzťahovať na všetky webové sídla a ich funkcie súvisiace s výrobkami a službami, ktoré patria do rozsahu pôsobnosti smernice.

⁽⁴⁾ Vec C-217/04, Spojené kráľovstvo/Európsky parlament a Rada, 2. mája 2006.

5.10 EHSV považuje za dôležité, aby sa osobitná pozornosť venovala uplatňovaniu navrhovaných ustanovení, pokiaľ ide o zásadné zmeny a neprimeranú záťaž, aby sa zabránilo svojvoľnému uplatňovaniu výnimiek zo všeobecných povinností smernice. EHSV uznáva potrebu posúdiť potrebu zásadných zmien a uplatňovať koncepciu neprimeranej záťaže na jednotlivé prípady. Navrhuje sa, aby sa zástupcovia organizovanej občianskej spoločnosti vrátane sociálnych partnerov, a najmä zástupcov organizácií osôb so zdravotným postihnutím, podieľali na uplatňovaní koncepcií podstatnej zmeny a neprimeranej záťaže v súvislosti s dohľadom nad trhom, ktorý sa inak predpokladá v smernici.

5.11 EHSV navrhuje, aby sa v texte návrhu posilnili ustanovenia týkajúce sa presadzovania smernice. Je nevyhnutné, aby orgány presadzovania práva prispeli k vytvoreniu rovnakých podmienok pre hospodárske subjekty v celej EÚ v záujme dosiahnutia cieľov tejto smernice, a to voľného pohybu prístupných výrobkov a služieb na vnútornom trhu. Preto je orgán presadzovania práva v jednom členskom štáte povinný spolupracovať s orgánmi presadzovania práva v iných členských štátoch. Orgány presadzovania práva by okrem toho mali mať dostatočnú analytickú kapacitu a odborné znalosti. To by taktiež umožnilo orgánom presadzovania práva poskytnúť všetkým zainteresovaným stranám usmernenie týkajúce sa správneho uplatňovania požiadaviek navrhovanej smernice na prístupnosť.

5.12 EHSV zdôrazňuje význam aktívneho dohľadu nad trhom, aby sa zabránilo tomu, že účinné a transparentné uplatňovanie navrhovanej smernice bude v príliš veľkej miere závisieť od individuálnych sťažností. Z prístupu k dohľadu nad trhom založenom na individuálnych sťažnostiach vyplýva významné riziko svojvoľného uplatňovania smernice a prípadne aj rôznych podmienok pre hospodárske subjekty v členských štátoch, čo je situácia, na zabránenie ktorej bola smernica navrhnutá.

5.13 EHSV považuje za pozitívne, že príloha 1 k návrhu smernice, v ktorej sú uvedené uplatniteľné funkčné požiadavky na prístupnosť, obsahuje aj pojem „zrozumiteľné“ ako kritérium, ktorého cieľom je uľahčiť prístup osôb s mentálnou retardáciou, ako aj širokej verejnosti. Zdá sa však, že prípady, v ktorých bol pojem „zrozumiteľné“ vybraný ako dôležitá funkčná požiadavka, sú skôr náhodné. EHSV odporúča Komisii, aby zvažila možnosť zahrnúť pojem „zrozumiteľné“ ako požiadavku v súvislosti so všetkými predmetnými výrobkami a službami patriacimi do rozsahu pôsobnosti smernice a jej príloh.

V Bruseli 25. mája 2016

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 768/2005 o zriadení Agentúry pre kontrolu rybného hospodárstva Spoločenstva“

[COM(2015) 669 final – 2015/0308 (COD)],

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade – Európska pohraničná a pobrežná stráž a účinné riadenie vonkajších hraníc EÚ“

[COM(2015) 673 final]

a

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o európskej pohraničnej a pobrežnej stráž, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 2007/2004, nariadenie (ES) č. 863/2007 a rozhodnutie Rady 2005/267/ES“

[COM(2015) 671 final – 2015/0310 (COD)]

(2016/C 303/15)

Spravodajca: Giuseppe IULIANO

Pomocný spravodajca: Cristian PÎRVULESCU

Európsky parlament (21. januára 2016) a Rada (4. februára 2016) sa rozhodli podľa článku 114 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 768/2005 o zriadení Agentúry pre kontrolu rybného hospodárstva Spoločenstva“

[COM(2015) 669 final – 2015/0308 (COD)],

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade – Európska pohraničná a pobrežná stráž a účinné riadenie vonkajších hraníc EÚ“

[COM(2015) 673 final]

a

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o európskej pohraničnej a pobrežnej stráž, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 2007/2004, nariadenie (ES) č. 863/2007 a rozhodnutie Rady 2005/267/ES“

[COM(2015) 671 final – 2015/0310 (COD)].

Sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 12. mája 2016.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 517. plenárnom zasadnutí, ktoré sa konalo 25. a 26. mája 2016 (schôdza z 25. mája), prijal 133 hlasmi za, pričom nik nehlasoval proti a 2 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1. EHSV vo všeobecnosti víta návrhy zmien nariadení predložené Komisiou, chcel by však vyjadriť niekoľko pripomienok.

1.2. Zatvorenie hraníc, ktoré vyhlásili viaceré členské štáty, v súčasnosti vážne ohrozuje voľný pohyb. Európske inštitúcie musia zaručiť riadne fungovanie schengenského priestoru. EHSV na svojom plenárnom zasadnutí 17. februára 2016 prijal dôležité uznesenie ⁽¹⁾ na obranu schengenského priestoru, v ktorom vyzval Radu a členské štáty, aby zaručili slobodu pohybu, ako aj upevnenie a rozšírenie schengenského priestoru.

1.3. Je potrebné, aby sa schengenské pravidlá uplatňovali rovnakým spôsobom vo všetkých členských štátoch. Na tento účel bude nevyhnutné prijať nové opatrenia, ktoré budú právne záväzné. EHSV však nesúhlasí s návrhom Komisie, ktorého cieľom je zaviesť systematické a povinné kontroly pre občanov EÚ na vonkajších hraniciach schengenského priestoru, keďže týmto ustanovením sa obmedzuje výkon jednej zo základných slobôd.

1.4. Na zabezpečenie riadneho fungovania schengenského priestoru je potrebné, aby boli vonkajšie hranice, ktoré sú spoločnými hranicami, riadené spoločne EÚ a členskými štátmi. EHSV bol prvou inštitúciou, ktorá navrhla vytvorenie európskej pohraničnej stráže.

1.5. Návrh na posilnenie mandátu agentúry Frontex, ktorej by mali byť poskytnuté nové tímy, jednotka rýchleho nasadenia v počte 1 500 príslušníkov a expertov, musí sprevádzať väčšia transparentnosť, pokiaľ ide o jej riadenie, činnosť a zodpovednosť.

1.6. Treba zlepšiť spoluprácu medzi agentúrou Frontex a vnútroštátnymi orgánmi. Agentúra musí posilniť centrum analýzy rizík a na tento účel bude môcť vyslať styčných dôstojníkov do členských štátov a disponovať mandátom, ktorý jej umožní posudzovať operačnú kapacitu a dostupné zdroje. Úlohou EÚ je zabezpečiť, aby členské štáty spolupracovali na operáciách vedených agentúrou na hraniciach.

1.7. Právo agentúry zasiahnuť, aj keď dotknutý členský štát nepredloží žiadosť o pomoc, je najcitlivejším opatrením v návrhu Komisie. EHSV súhlasí s tým, aby Komisia mohla rozhodnúť o zásahu agentúry na vonkajších hraniciach, ale len v naliehavých situáciách a v súlade s transparentným postupom, v rámci ktorého by boli priamo informovaní európski zákonodarcovia (EP a Rada).

1.8. Je potrebné zlepšiť koordináciu medzi jednotlivými agentúrami a inštitúciami, ktoré majú právomoc v oblasti pohraničnej kontroly, stráženia pobrežia, námornej bezpečnosti, námorných záchranných operácií, ciel a rybolovu. Tieto agentúry a inštitúcie by však mali aj naďalej plniť svoje príslušné úlohy. V tejto súvislosti EHSV odporúča, aby sa v nariadení odkazovalo na „európsku pohraničnú stráž“ a aby sa zrušil výraz „pobrežná“ ⁽²⁾.

1.9. Je vhodné nemilitarizovať kontrolu hraníc. Pohraničná stráž by nemala mať vojenský charakter, ale skôr charakter civilnej polície.

1.10. Keď sa osoby nachádzajú v rizikovej situácii ohrozujúcej ich život alebo bezpečnosť na vonkajších hraniciach Únie, či už námorných, alebo pozemných, prvou povinnosťou pohraničnej stráže a ostatných subjektov pôsobiacich na mieste je zachrániť ich a poskytnúť im primeranú pomoc. EHSV poznamenáva, že v posledných mesiacoch mnohé osoby vysídlené v dôsledku vojenských konfliktov prebiehajúcich v blízkych oblastiach prišli o život na pobreží EÚ alebo pri jej hraniciach bez toho, aby orgány vykonali nevyhnutné záchranné a ochranné operácie.

1.11. EHSV sa domnieva, že pre návrh Komisie, ktorého cieľom je zlepšiť riadenie vonkajších hraníc, by bolo prospešné, keby bol prijatý súčasne s prepracovaním spoločného európskeho azylového systému. Súčasná kríza sa prejavuje neschopnosťou EÚ zaviesť spoločný európsky azylový systém a poskytnúť primeranú ochranu státisícom vysídlených osôb a žiadateľov o azyl, ktorí prišli k našim hraniciam. Niektoré vlády zamietli návrhy Komisie a rozhodnutia Rady týkajúce sa zavedenia programov premiestnenia a presídlenia a odmietli splniť povinnosti, ktoré im prislúchajú podľa zmluvy a medzinárodného práva.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 133, 14.4.2016, s. 1.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 177, 18.5.2016, s. 57.

1.12. EHSV zdôrazňuje, že v mnohých prípadoch orgány zodpovedné za hranice nedodrжали zásadu zákazu vyhostenia alebo vrátenia, ktorá je výslovne stanovená v medzinárodnom práve v oblasti azylu a v zmluve. V rámci nového integrovaného systému riadenia vonkajších hraníc výbor navrhuje zlepšiť záruky dodržiavania ľudských práv.

1.13. EHSV navrhuje, aby bol v záujme spolupráce s agentúrou v otázke ochrany základných práv jeden člen výboru zároveň aj členom konzultačného fóra zameraného na túto tému. Navrhuje tiež posilniť právomoci úradníka pre základné práva, aby mohol konať z vlastnej iniciatívy, ako aj zaviesť mechanizmus nápravy, ktorý navrhol európsky ombudsman.

1.14. EHSV upozorňuje na skutočnosť, že v EÚ sa v súčasnosti nachádzajú tisíce opustených a nedostatočne chránených maloletých bez sprievodu, ktorí prichádzajú na jej územie po vysídlení v dôsledku vojenských konfliktov, a navrhuje Komisii, aby zaviedla naliehavé opatrenia na ich ochranu.

2. Súvislosti

2.1. Nariadením (ES) č. 2007/2004 sa zriadila Európska agentúra pre riadenie operačnej spolupráce na vonkajších hraniciach členských štátov Európskej únie (Frontex).

2.2. EHSV vypracoval k tomuto dokumentu stanovisko ⁽³⁾, v ktorom podporil zriadenie agentúry Frontex a pripomenul, že na hraniciach Únie treba zaručiť dodržiavanie práva na azyl (zásadu zákazu vyhostenia alebo vrátenia) a ochranu základných práv.

2.3. Nariadením (ES) č. 863/2007 bol potom ustanovený mechanizmus na zriadenie rýchlych pohraničných zásahových tímov (RABIT), zmenilo sa ním nariadenie Rady (ES) č. 2007/2004, pokiaľ ide o tento mechanizmus, a regulujú sa ním úlohy a právomoci prizvaných príslušníkov pohraničnej stráže. Podľa zmeny tohto nariadenia má členský štát možnosť požiadať, aby boli v rámci agentúry nasadené na jeho územie rýchle pohraničné zásahové tímy, ktoré tvoria špeciálne pripravení odborníci z iných členských štátov.

2.4. EHSV vypracoval stanovisko ⁽⁴⁾, v ktorom uvítal aktualizáciu tohto nariadenia. Upozornil však, že je potrebné lepšie chrániť ľudské práva a právo na azyl. Varoval tiež pred nebezpečenstvom „militarizácie“ činností dozoru a kontroly na vonkajších hraniciach.

2.5. V smernici 2008/115/ES, známej pod názvom „smernica o návrate“, sa stanovili spoločné normy a postupy členských štátov na účely návratu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území, „v súlade so základnými právami [...] vrátane záväzkov týkajúcich sa ochrany utečencov a ľudských práv“.

2.6. Posledná zmena týkajúca sa agentúry Frontex sa uskutočnila v októbri 2011, na základe čoho sa kontrola hraníc vymedzila ako spoločná zodpovednosť EÚ a členských štátov a zaviedlo sa integrované riadenie. Začali sa vytvárať tímy európskej pohraničnej stráže, ale predloženie žiadosti o pomoc agentúry stále prislúcha členskému štátu. Posilnila sa tiež úloha agentúry Frontex v rámci návratových operácií a zlepšil sa jej mandát pri ochrane základných práv.

3. Návrh Komisie – Európska pohraničná a pobrežná stráž a účinné riadenie vonkajších hraníc EÚ

3.1. Návrh Komisie na vytvorenie európskej pohraničnej a pobrežnej stráže je súčasťou opatrení stanovených v európskej migračnej agende na posilnenie riadenia vonkajších hraníc EÚ a ich bezpečnosti a reaguje na potrebu posilniť bezpečnostné kontroly na vonkajších hraniciach EÚ v súlade s požiadavkou ministrov vnútra z 20. novembra 2015 ⁽⁵⁾.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 108, 30.4.2004, s. 97.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 44, 11.2.2011, s. 162.

⁽⁵⁾ <http://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2015/11/20-jha-conclusions-counter-terrorism/>.

3.2. Európska pohraničná a pobrežná stráž prepojí Európsku agentúru pre pohraničnú a pobrežnú stráž, vytvoreniu z agentúry Frontex, a orgány členských štátov zodpovedné za riadenie hraníc, ktoré budú ďalej zabezpečovať každodenné riadenie vonkajších hraníc.

3.3. Nová európska pohraničná a pobrežná stráž bude mať k dispozícii rezervnú skupinu rýchleho nasadenia zloženú z 1 500 príslušníkov a expertov, ktorých bude možné nasadiť za necelé tri dni, a rezervu technického vybavenia. Bude mať na starosti monitorovanie a dohľad a bude mať právo zasiahnuť. Bude vykonávať činnosť pobrežného dozoru a bude mať mandát na činnosť v tretích krajinách, bude zaisťovať zvýšenú úroveň vnútornej bezpečnosti a bude zohrávať rozhodnejšiu úlohu v oblasti návratu. Pokiaľ ide o návrat, na základe normalizovaného európskeho cestovného dokladu sa zaručí, aby boli osoby, ktoré sa musia vrátiť, lepšie prijaté tretími krajinami.

3.4. Európska komisia navrhla aj ďalšie opatrenia, ktorých cieľom je riadiť vonkajšie hranice Únie a chrániť schengenský priestor bez vnútorných hraníc. Na ešte väčšie posilnenie bezpečnosti európskych občanov navrhuje zaviesť systematické kontroly všetkých osôb, ktoré vchádzajú do schengenského priestoru alebo z neho vychádzajú, a to na základe overovania v relevantných databázach. Tieto návrhy poskytnú príspevok na účinnejšie riadenie migračného toku, zlepšenie vnútornej bezpečnosti EÚ a zachovanie zásady voľného pohybu osôb.

3.5. Komisia navrhuje cielenú zmenu Kódexu schengenských hraníc, pokiaľ ide o zavedenie povinností systematických kontrol občanov EÚ na všetkých vonkajších hraniciach, pozemných, námorných aj vzdušných, prostredníctvom overovania v databázach, ako sú Schengenský informačný systém, databáza odcudzených a stratených cestovných dokladov Interpolu alebo tiež príslušné vnútroštátne systémy. V návrhu sa okrem toho zdôrazňuje, že je potrebné overovať biometrické údaje v cestovných pasoch občanov EÚ, keď existujú pochybnosti o pravosti cestovného pasu alebo legitimité jeho vlastníka. Odteraz budú kontroly povinné aj pri odchode z územia Európskej únie.

4. Všeobecné pripomienky

4.1. Na zasadnutí Európskeho fóra pre migráciu⁽⁶⁾, ktoré sa konalo 26. a 27. januára 2015, občianska spoločnosť, ktorú zvolala Komisia a EHSV, diskutovala s európskymi inštitúciami o naliehavej humanitárnej situácii v Stredozemí a príleve zmiešaného migračného toku, zloženého z ekonomických prisťahovalcov a žiadateľov o azyl. Na základe záverov fóra Komisia prijala viacero iniciatív, ktorých cieľom je zlepšiť politiky v oblasti azylu a hraníc. EHSV však vyjadruje poľutovanie nad skutočnosťou, že Rada nevezala tieto závery do úvahy. Viacerým problémom, ktoré v súčasnosti treba riešiť, totiž bolo možné zabrániť, ak by sa prijali odporúčania fóra.

4.2. Súčasná kríza jasne poukazuje na obmedzenia modelu riadenia vonkajších hraníc a nedostatočný mandát, ktorý má agentúra Frontex v súčasnosti. Vo viacerých svojich stanoviskách⁽⁷⁾ EHSV navrhoval, aby sa vonkajšie hranice schengenského priestoru považovali v EÚ za spoločné hranice, a teda aby ich riadenie patrilo do spoločnej zodpovednosti EÚ a členských štátov.

4.3. EHSV bol prvou inštitúciou, ktorá navrhla vytvorenie európskej pohraničnej stráže. Vypracoval tiež návrhy⁽⁸⁾ na zaručenie ochrany základných práv v rámci kontrol na hraniciach a politiky návratu.

4.4. EHSV sa domnieva, že návrhy Komisie, ktorých cieľom je zlepšiť riadenie vonkajších hraníc, treba prijať súčasne s prepracovaním spoločného európskeho azylového systému. Hromadný prílev vysídlených osôb na vonkajších hraniciach niektorých krajín v súčasnosti prekračuje schopnosť reakcie týchto štátov a jasne poukazuje na to, že dublinský systém nie je použiteľný, pokiaľ ide o riadenie hromadného prílevu vysídlených osôb a žiadateľov o azyl. Zodpovednosť by sa mala znášať spoločne a solidárne. Výbor navrhuje, aby:

⁽⁶⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-european-migration-forum-1>.

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 451, 16.12.2014, s. 1, Ú. v. EÚ C 458, 19.12.2014, s. 7, Ú. v. EÚ C 44, 11.2.2011, s. 162.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 128, 18.5.2010, s. 29.

4.4.1. EÚ dodržiavala núdzový plán premiestňovania a zaviedla trvalý mechanizmus premiestňovania, ktoré boli dohodnuté na zasadnutí Európskej rady 22. septembra 2015;

4.4.2. sa zvýšil počet programov presídľovania zameraných na presun utečencov z územia mimo EÚ a ich usadenie v Únii, a to v spolupráci s tretími krajinami a Úradom vysokého komisára Organizácie Spojených národov pre utečencov (UNHCR);

4.4.3. sa zaviedli nové programy premiestňovania v rámci EÚ, s pridelením finančných stimulov pre členské štáty, ktoré sa k nim zaviazali. Mechanizmus premiestňovania musí byť trvalý a účinný a musí sa zakladať na distribučnom kľúči.

4.4.4. EHSV už pri iných príležitostiach⁽⁹⁾ presadzoval, aby sa dublinský systém zmenil a nahradil mechanizmom, v rámci ktorého by sa zabezpečila väčšia solidarita v EÚ, zohľadňovali sa želania žiadateľov o azyl a zaručilo sa rozdelenie zodpovednosti medzi členské štáty.

4.5. Návrhom Komisie sa posilňuje úloha agentúry, pokiaľ ide o návratové operácie. Výbor pripomína, že:

4.5.1. administratívny postup vyhostenia musí byť individuálny a že každá osoba, na ktorú sa vzťahuje, musí mať možnosť predložiť pripomienky správnym alebo súdnym orgánom;

4.5.2. v charte sa výslovne zakazuje kolektívne vyhostenie a zaručuje sa, že „nikto nesmie byť vystavovaný, vyhostený ani vydaný do štátu, v ktorom existuje vážne riziko, že bude vystavený trestu smrti, mučeniu alebo inému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu“ (zásada zákazu vyhostenia alebo vrátenia).

4.5.3. EHSV poukázal⁽¹⁰⁾ na to, že EÚ by nemala v oblasti azylu považovať Turecko za bezpečnú krajinu. UNHCR a rôzne mimovládne organizácie tiež uviedli, že nedávna dohoda medzi EÚ a Tureckom nie je v úplnom súlade s medzinárodným právom v oblasti azylu, pretože „utečenci potrebujú ochranu, a nie odmietnutie“⁽¹¹⁾. Rozhodnutie Macedónska uzavrieť pre utečencov svoje hranice je takisto porušením práva na azyl.

4.6. EHSV víta skutočnosť, že v rámci reformy nariadenia o agentúre Frontex v októbri 2011 sa zriadilo konzultačné fórum pre základné práva a funkcia úradníka pre základné práva a že v novom návrhu nariadenia boli zohľadnené niektoré návrhy výboru⁽¹²⁾ zamerané na ochranu základných práv na vonkajších hraniciach.

5. Konkrétne pripomienky

5.1. EHSV podporuje prístup, ktorý by bol integrovaný a zároveň preventívny, pričom zdôrazňuje dôkladnú analýzu údajov o mobilite na hraniciach Únie, pomocou ktorej by bolo možné vopred predpovedať, kde a kedy by mohli vnútroštátne orgány potrebovať pomoc. Takisto je nevyhnutné vypracovať súbor usmernení a ukazovateľov, pomocou ktorých bude možné zistiť, do akej miery tento integrovaný systém plní svoje zložité poslanie. Skúsenosti získané v rámci schengenského systému a s ním súvisiace postupy posudzovania môžu slúžiť ako základ na vytvorenie podobného mechanizmu riadenia informácií a operačných opatrení.

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ C 451, 16.12.2014, s. 1.

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 71, 24.2.2016, s. 82.

⁽¹¹⁾ <http://www.unhcr.org/56ec533e9.html>

⁽¹²⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 8.

5.2. Pokiaľ ide o záväzné rozhodnutia agentúry a jej právo zasiahnuť, EHSV sa domnieva, že hoci sú tieto ustanovenia nevyhnutné, je potrebné, aby EÚ využila všetky potrebné prostriedky na zabezpečenie spolupráce členských štátov pri každej operácii na hraniciach, ktorú by viedla uvedená agentúra. EHSV súhlasí s tým, aby Komisia mohla rozhodnúť o zásahu agentúry na vonkajších hraniciach, ale len v naliehavých situáciách a v súlade s transparentným postupom, v rámci ktorého by boli priamo informovaní európski zákonodarcovia (EP a Rada). Táto skutočnosť bude mať zásadný význam pre úspech integrovaného a koordinovaného prístupu pri riadení hraníc, ktorého súčasťou by mala byť väčšia transparentnosť a lepšia schopnosť zodpovedať sa za svoje riadenie a činnosť.

5.3. EHSV sa domnieva, že je potrebné zvýšiť úroveň koordinácie medzi mnohými agentúrami, ktoré majú právomoci v oblastiach pobrežného dohľadu, kontroly hraníc, ciel, námornej bezpečnosti, námorných pátracích a záchranných operácií, ochrany životného prostredia a rybolovu. Je možné vyhnúť sa prekrývaniu a dosiahnuť úspory, aspoň pokiaľ ide o rozpočet Únie. Treba však zabezpečiť, aby si jednotlivé agentúry a inštitúcie zachovali všetky svoje príslušné úlohy, a zabrániť tomu, aby neboli podriadené zastrešujúcej štruktúre, ktorej cieľom by bolo zaistiť bezpečnosť.

5.4. EHSV víta návrh vytvoriť európsku pohraničnú stráž zloženú z 1 500 expertov (príslušníkov pohraničnej stráže). Jej veľkosť bude možné postupom času podľa potreby meniť. Dôležitými faktormi budú rýchlosť vyslania tejto pohraničnej stráže do pohraničných oblastí a spôsob jej spolupráce s partnermi.

5.5. Ďalšou dôležitou zložkou jej operačnej prípravy je odborná príprava. EHSV sa domnieva, že je potrebné vyškoliť príslušníkov európskej pohraničnej stráže, ako aj pohraničnej stráže členských štátov. Agentúra by sa mala aktívne angažovať v oblasti tejto odbornej prípravy, ako aj v oblasti prenosu osvedčených postupov medzi pohraničnými strážami všetkých členských štátov. V rámci programov odbornej prípravy by sa mala venovať osobitná pozornosť základným právam, keďže príslušníci pohraničnej stráže sú prvými kontaktnými osobami, s ktorými sa stretnú utečenci a prisťahovalci, z ktorých je väčšina veľmi zraniteľná.

5.6. Výbor víta, že agentúra sa zapája do návratových operácií. Vzhľadom na pozornosť, ktorá sa bude v budúcnosti venovať tejto politike, je možné, že zdroje agentúry, ktoré pre ňu budú vyčlenené, nebudú dostatočné. Pri formulovaní oznámenia, ako aj v operačnom pláne by bolo takisto potrebné objasniť podmienky, za ktorých sa bude agentúra zúčastňovať na činnostiach súvisiacich s návratom, najmä ak bude iniciovať operácie z vlastnej iniciatívy. Agentúra by mala takisto zabezpečiť, aby sa počas návratových operácií, na ktorých sa bude podieľať, v plnej miere dodržiavali základné práva dotknutých osôb⁽¹³⁾.

5.7. Agentúra musí spolupracovať s príslušnými orgánmi, aby sa navráteným osobám zaručili primerané podmienky prijatia vrátane zaistenia ich bezpečnosti. EHSV sa domnieva, že dodržiavanie ľudských práv je predbežnou podmienkou podpisu dohôd o readmisii s tretími krajinami, a odmieta, aby členské štáty alebo EÚ ako celok podpísali dohody o návrate s krajinami, ktoré neratifikovali hlavné medzinárodné nástroje na ochranu ľudských práv alebo ich systematicky porušovali⁽¹⁴⁾.

5.8. Ochrana základných práv musí byť pre agentúru prioritou. Základné práva sa vzťahujú na všetkých, nielen na občanov Únie. Žiadatelia o azyl a prisťahovalci sú chránení Európskym dohovorom o ľudských právach a Chartou základných práv Európskej únie⁽¹⁵⁾. Konkrétne EHSV je znepokojený v súvislosti s dodržiavaním základných práv pri operáciách, ktoré sa uskutočňujú v tretích krajinách, dodržiavaním zásady nediskriminácie v rámci operácií kontroly pri vstupe na územie Únie, hromadným vyhostením a vyhostením prisťahovalcov a žiadateľov o azyl do krajín, ktoré porušujú ľudské práva, ako aj s ochranou osobitne zraniteľných osôb, ako sú ženy a maloletí bez sprievodu.

⁽¹³⁾ V článku 19 Charty základných práv Európskej únie sa výslovne zakazuje hromadné vyhostenie a stanovuje sa, že nikto nesmie byť vystavovaný, vyhostený ani vydaný do štátu, v ktorom existuje vážne riziko, že bude vystavený trestu smrti, mučeniu alebo inému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.

⁽¹⁴⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 8.

⁽¹⁵⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 8.

5.9. Aby sa ochrane základných práv zabezpečila nevyhnutná pozornosť a podpora, EHSV ponúka agentúre svoju pomoc, a to prostredníctvom zastúpenia v konzultačnom fóre pre základné práva. Výbor takisto odporúča, aby agentúra prijímala nezávislé posudky týkajúce sa jej postupov a operácií. Pokiaľ ide o jej vnútornú organizáciu, domnieva sa, že vymenovanie úradníka pre základné práva môže byť dostatočné, avšak pod podmienkou, že bude mať k dispozícii pevnú pracovnú štruktúru, ako aj značné právomoci a zdroje.

5.10. EHSV víta vytvorenie nového európskeho cestovného dokladu, ktorý bude určený na návrat štátnych príslušníkov tretích krajín a ktorý výbor považuje za potrebný.

5.11. EHSV sa domnieva, že schengenský kódex je možné zmeniť, malo by sa však vynaložiť úsilie na to, aby kontroly občanov Únie – cestujúcich v rámci schengenského priestoru alebo mimo neho – neobmedzovali ich mobilitu, ktorá je jednou zo základných slobôd. Ak sa tieto kontroly stanú bežnou záležitosťou a budú sa vykonávať viac či menej vyspelými technologickými prostriedkami, bude to viesť k ohrozeniu udržateľnosti schengenského systému.

5.12. EHSV by chcel opätovne zdôrazniť, že je potrebná otvorenosť voči občianskej spoločnosti, a to na každej úrovni a v rámci všetkých činností. Pripomína, že občianska spoločnosť a občania zohrali zásadnú úlohu v tom, že zabránili ešte väčšiemu zhoršeniu humanitárnej situácie ako v pobrežných vodách členských štátov, tak aj na ich území. Výbor sa domnieva sa, že je prvoradé poskytnúť pomoc občianskej spoločnosti, ktorá sa napriek veľmi obmedzeným zdrojom snaží poskytovať pomoc v krajných situáciách.

V Bruseli 25. mája 2016

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o udržateľnom riadení vonkajších rybárskych flotíl, ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (ES) č. 1006/2008“

[COM(2015) 636 final – 2015/0289 (COD)]

(2016/C 303/16)

Spravodajca: Gabriel SARRÓ IPARRAGUIRRE

Európsky parlament (17. decembra 2015) a Rada (22. decembra 2015) sa rozhodli podľa článku 43 ods. 2 a článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o udržateľnom riadení vonkajších rybárskych flotíl, ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (ES) č. 1006/2008“

[COM(2015) 636 final – 2015/0289 (COD)].

Sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 11. mája 2016.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 517. plenárnom zasadnutí 25. a 26. mája 2016 (schôdza z 25. mája) prijal 146 hlasmi za, pričom 4 členovia hlasovali proti a 8 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery

1.1. EHSV súhlasí s cieľmi, ktoré sa Európska komisia snaží prostredníctvom tohto návrhu dosiahnuť, a preto sa domnieva, že je potrebné zrevidovať súčasné nariadenie, aby sa podporilo zjednodušenie predpisov, zvýšila transparentnosť, zlepšila verejná správa, zaistila účinná kontrola uplatňovania pravidiel, upevnila reciprocita s tretími krajinami a zachovala starobylá kultúra rybolovnej činnosti a zabezpečila jej udržateľnosť.

1.2. Výbor sa však domnieva, že návrh v predloženej znení by mohol priniesť obrovskú byrokratickú a administratívnu záťaž pre Európsku komisiu, členské štáty aj prevádzkovateľov, ktorá by v prípade nezaistenia potrebných technických, materiálnych a ľudských zdrojov bránila dosiahnuť plánované zjednodušenie a mala by negatívny sociálno-hospodársky dosah na podnikateľov a pracovníkov v odvetví rybolovu.

1.3. EHSV požaduje, aby boli oddeleniu Generálneho riaditeľstva Európskej komisie pre námorné záležitosti a rybárstvo zodpovednému za tieto otázky, ako aj kontrolným orgánom členských štátov pridelené dostatočné ľudské a rozpočtové zdroje, ktoré by im umožnili náležite vykonávať ich činnosť.

1.4. Výbor súhlasí s tým, aby boli za vydávanie oprávnení na rybolov zodpovedné členské štáty, čo by Európskej komisii umožnilo overiť platnosť oprávnenia na základe kritérií oprávnenosti. Komisia, ktorej prináleží dohliadať na dodržiavanie zmlúv, teda zabezpečiť, aby si členské štáty plnili svoje povinnosti.

1.5. EHSV žiada Európsku komisiu, Radu EÚ pre poľnohospodárstvo a rybné hospodárstvo a Európsky parlament, aby zohľadnili všeobecné a konkrétne pripomienky uvedené v tomto stanovisku.

2. Súvislosti

2.1. Medzi ciele spoločnej rybárskej politiky (SRP) patrí zachovanie morských biologických zdrojov, ako aj riadenie rybárstva a flotíl využívajúcich tieto zdroje. Zahŕňa rybolovné činnosti vykonávané vo vodách Únie, ako aj činnosti, ktoré rybárske plavidlá Únie vykonávajú vo vodách mimo Únie. SRP bola zrevidovaná nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1380/2013 z 11. decembra 2013.

2.2. V nariadení Rady (ES) č. 1006/2008 z 29. septembra 2008 sa upravujú oprávnenia pre plavidlá Únie na vykonávanie rybolovných činností mimo vôd Únie a oprávnenia udeľované rybárskym plavidlám tretích krajín na pôsobenie vo vodách Únie.

2.3. Komisia sa domnieva, že treba zrevidovať platné nariadenie o oprávneniach na rybolov tak, aby doň boli náležité zahrnuté ciele novej SRP a aby sa zabezpečil súlad s nariadením Rady (ES) č. 1005/2008 z 29. septembra 2008, ktorým sa ustanovuje systém Spoločenstva na zabraňovanie nezákonnému, nenahlásenému a neregulovanému rybolovu, na odrádzanie od neho a jeho odstránenie, a s nariadením Rady (ES) č. 1224/2009 z 20. novembra 2009, ktorým sa zriaďuje systém kontroly Spoločenstva na zabezpečenie dodržiavania pravidiel spoločnej politiky v oblasti rybného hospodárstva.

2.4. Komisia takisto zdôrazňuje medzinárodné záväzky Únie ako zmluvnej strany Dohovoru Organizácie Spojených národov o morskom práve, ako aj záväzky vyplývajúce z prijatia Dohody organizácie FAO o podporovaní dodržiavania medzinárodných ochranných a riadiacich opatrení rybárskymi plavidlami na šírom mori a zo schválenia Medzinárodného akčného plánu FAO na zabraňovanie nezákonnému, nenahlásenému a neregulovanému rybolovu, na odrádzanie od neho a jeho odstránenie.

2.5. V návrhu sa rozširuje oblasť pôsobnosti aj na otázky, ako je vydávanie priamych oprávnení na rybolov v prípade, že s príslušnou treťou krajinou neexistuje platná dohoda o partnerstve v odvetví udržateľného rybárstva, vydávanie oprávnení pre podporné plavidlá a podávanie správ o nich, kontrola zmeny vlajky, prerozdelenie nevyužitých rybolovných možností a potreba stanoviť právny rámec, ktorý Únii pomôže lepšie monitorovať činnosť prenajatých rybárskych plavidiel Únie na základe pravidiel prijatých relevantnou regionálnou organizáciou pre riadenie rybárstva.

2.6. Okrem toho sa v návrhu upravujú mnohé ďalšie otázky, ako je elektronická výmena údajov medzi členskými štátmi a Komisiou, zriadenie elektronického registra oprávnení na rybolov vydaných v EÚ, pravidiel pre plavidlá tretích krajín vykonávajúce rybolov vo vodách Únie vrátane údajov o ich úlovkoch, a to v súlade s pravidlami, ktoré platia pre rybárske plavidlá Únie, a takisto splnomocnenie Komisie prijímať delegované akty a v prípade potreby aj okamžite uplatniteľné vykonávacie akty.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV súhlasí s cieľmi, ktoré sa Európska komisia snaží prostredníctvom tohto návrhu dosiahnuť, t. j. posilniť schopnosť EÚ monitorovať činnosť svojej rybárskej flotily mimo vôd EÚ, bez ohľadu na rámec, v ktorom pôsobí, pričom sa zohľadní potreba nastoliť rovnováhu medzi zvýšením kontroly nad flotilou Únie a znížením pracovného zaťaženia vnútroštátnej správy a správy EÚ. Výbor sa domnieva, že je potrebné zrevidovať súčasné nariadenie, aby sa podporilo zjednodušenie predpisov, zvýšila transparentnosť, zlepšila verejná správa, zaistila účinná kontrola uplatňovania pravidiel, upevnila reciprocita s tretími krajinami a zachovala starobylá kultúra rybolovnej činnosti a zabezpečila jej udržateľnosť.

3.2. Výbor sa však zároveň nazdáva, že návrh v predloženom znení – bez uvedenia vhodných nástrojov na zjednodušenie systému – by mohol priniesť obrovskú byrokratickú a administratívnu záťaž, ktorá by v prípade nezaistenia potrebných technických, materiálnych a ľudských zdrojov bránila dosiahnuť plánované zjednodušenie. Je nevyhnutné zaviesť postup vydávania licencií, ktorý by bol účinný a zabezpečoval by ich legálnosť, no zároveň by bol jednoduchý a rýchly. V opačnom prípade by to závažne zasiahlo prevádzkovateľov z EÚ, ktorí by utrpeli v dôsledku oneskoreného vydávania licencií, pretože by prišli o rybolovné dni, čo by pre ne malo negatívny sociálno-hospodársky dosah.

3.3. EHSV si je vedomý skutočnosti, že oddelenie Generálneho riaditeľstva Európskej komisie pre námorné záležitosti a rybníctvo, ktoré je zodpovedné za tieto otázky, ako aj kontrolné orgány členských štátov majú nedostatok personálu. Žiada preto, aby im boli pridelené dostatočné ľudské a rozpočtové zdroje, ktoré by im umožnili náležite vykonávať ich činnosť.

3.4. Výbor opätovne potvrdzuje dôležitú úlohu, ktorú v tomto procese zohráva Európska komisia a súhlasí s tým, aby boli za vydávanie oprávnení na rybolov zodpovedné členské štáty, pričom Európska komisia by mohla na základe kritérií oprávnenosti overiť platnosť oprávnenia.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. Podľa názoru EHSV by sa malo vymedziť pojmu „program pozorovateľov“ v článku 3 písm. f) vzťahovať okrem systému v rámci regionálnej organizácie pre riadenie rybníctva aj na členské štáty, a to nielen s cieľom overiť, či plavidlo dodržiava pravidlá, ale aj v záujme zhromažďovania údajov.

4.2. V článku 5 ods. 1 písm. d) návrhu sa stanovuje, že vlajkový členský štát môže vydať oprávnenie na rybolov len vtedy, ak prevádzkovateľovi ani rybárskemu plavidlu nebola počas 12 mesiacov pred podaním žiadosti o oprávnenie na rybolov uložená sankcia za závažné porušenie predpisov. EHSV sa domnieva, že toto kritérium oprávnenosti by sa malo vypustiť, pretože môže viesť k zdvojeniu sankcií, čo je neprimerané a diskriminačné. Výbor sa nazdáva, že v nariadeniach č. 1224/2009 (kontrola) a č. 1005/2008 (nezákonný, nenahlásený a neregulovaný rybolov) sa už stanovujú sankcie za závažné porušenia predpisov vo vodách EÚ ako aj mimo nich.

4.3. V článku 7 ods. 5 sa stanovuje, že vlajkový členský štát na žiadosť Komisie zamietne, pozastaví alebo odobrie oprávnenie v prípadoch, „keď je to nutné z prioritných politických dôvodov“ (...). EHSV sa domnieva, že táto formulácia je príliš vágna a v prípade prevádzkovateľov môže viesť k právnej neistote, keďže bude závisieť od toho, čo bude v jednotlivých prípadoch považovať Európska komisia za „prioritné politické dôvody“. V článku by sa malo presne stanoviť, že zamietnutie, pozastavenie alebo odobratie oprávnenia je možné na základe žiadosti Komisie, a to v prípade, ak sa Komisia domnieva, že existuje vážne nebezpečenstvo možného porušenia predpisov.

4.4. V článku 8 sa stanovuje, že rybárske plavidlo Únie môže loviť vo vodách tretej krajiny len vtedy, ak je táto krajina zmluvnou stranou alebo nezmluvnou spolupracujúcou stranou RFMO. EHSV poukazuje na situáciu Guiney-Bissau, t. j. krajiny, s ktorou má EÚ dohodu o partnerstve v odvetví udržateľného rybníctva, ktorá však nie je zmluvnou stranou ani nezmluvnou spolupracujúcou stranou Medzinárodnej komisie pre zachovanie atlantických tuniakov (ICCAT). Výbor sa preto domnieva, že EÚ by nemala zasahovať do záležitostí, ktoré sa týkajú zvrchovanosti tretích krajín. Okrem toho by takáto požiadavka znamenala pre flotilu EÚ konkurenčnú nevýhodu v porovnaní s flotilami tretích krajín, ktoré takúto požiadavku plniť nemusia. V každom prípade EHSV nabáda Európsku komisiu, aby pokračovala vo svojom úsilí – prostredníctvom dohody o partnerstve v odvetví rybníctva – s cieľom dosiahnuť, aby sa Guinea-Bissau v záujme udržateľného využívania zdrojov zapojila do činnosti ICCAT.

4.5. V súvislosti s článkom 12 ods. 3 a 4 sa EHSV obáva, že Európska komisia by mohla spomaľovať postup vydávania oprávnení na rybolov.

4.6. Pokiaľ ide o články 13 a 14, ktoré sa týkajú prerozdelenia nevyužitých rybolovných možností v rámci dohôd o partnerstve v odvetví udržateľného rybníctva, výbor žiada Európsku komisiu, aby toto prerozdelenie uplatňovala tak, aby sa zabezpečila konzistentnosť pri prerozdeľovaní rybolovných možností vo vodách EÚ aj v rámci bilaterálnych dohôd o rybolove uzavretých s tretími krajinami, ako napr. Nórskom.

4.7. V článku 18 písm. c) sa stanovuje, že vlajkový členský štát môže vydať oprávnenie na rybolov len vtedy, ak prevádzkovateľ predložil dôkaz o udržateľnosti plánovaných rybolovných činností na základe vedeckého hodnotenia, ktoré poskytla tretia krajina a/alebo regionálna organizácia pre riadenie rybníctva, a preskúmania tohto hodnotenia vlajkovým členským štátom na základe posúdenia jeho národným vedeckým ústavom. Výbor sa domnieva, že toto posledné preskúmanie zo strany vlajkového členského štátu by sa malo vypustiť.

4.8. V článku 19 ods. 2 sa stanovuje, že Európska komisia bude mať 15 dní na preskúmanie informácií, ktoré predložili členské štáty, a v prípade problému s niektorým plavidlom (či už samotným plavidlom, alebo jeho výstrojom) dva mesiace na vznesenie námietky proti udeleniu oprávnenia. Uplatňovanie tohto odseku by mohlo viesť k značným oneskoreniam pri vydávaní priamych oprávnení na rybolov.

4.9. V článku 27 sa uvádza, že vlajkový členský štát musí informovať Európsku komisiu o oprávnení na rybolov aspoň 15 kalendárnych dní pred začatím plánovaných rybolovných činností na šírom mori. V súlade s už uvedeným sa EHSV domnieva, že 15-dňová lehota by sa mala vypustiť a malo by sa stanoviť len to, že Európsku komisiu treba informovať „pred“ začiatkom činnosti.

4.10. EHSV považuje za nanajvýš vhodné, aby celková výmena informácií medzi Komisiou a členskými štátmi, ako aj tretími krajinami prebiehala elektronicky. Takisto sa domnieva, že je potrebné zaviesť elektronický register oprávnení na rybolov.

V Bruseli 25. mája 2016

Prededa
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

PRÍLOHA

Tento bod stanoviska sekcie pri rokovaní o príslušných pozmeňovacích návrhoch plenárne zhromaždenie pozmenilo, získal však viac ako štvrtinu odovzdaných hlasov (článok 54 ods. 4 rokovacieho poriadku):

Bod 4.2

V článku 5 ods. 1 písm. d) návrhu sa stanovuje, že vlajkový členský štát môže vydať oprávnenie na rybolov len vtedy, ak prevádzkovateľovi ani rybárskemu plavidlu nebola počas 12 mesiacov pred podaním žiadosti o oprávnenie na rybolov uložená sankcia za závažné porušenie predpisov. EHSV sa domnieva, že prevádzkovateľovi, ktorý sa dopustí závažného porušenia predpisov, je nutné uložiť náležitú sankciu. Nevydanie oprávnenia na rybolov nepovažuje za zdvojenie sankcií, ale za uplatňovanie kritéria oprávnenosti. Výbor takisto zastáva názor, že toto opatrenie by sa malo uplatňovať len v prípade konečných rozsudkov.

Zdôvodnenie

Mohlo by to viesť k **zdvojeniu sankcií**, čo by bolo **neprimerané**, pretože prevádzkovateľ a kapitán plavidla by podliehali nielen sankciám stanoveným v článkoch 90 a 92 nariadenia Rady (ES) č. 1224/2009 z 20. novembra 2009, ktorým sa zriaďuje systém kontroly Spoločenstva na zabezpečenie dodržiavania pravidiel spoločnej politiky v oblasti rybného hospodárstva, a v článkoch 42 a 47 nariadenia Rady (ES) č. 1005/2008 z 29. septembra 2008, ktorým sa ustanovuje systém Spoločenstva na zabráňovanie nezákonnému, nenahlásenému a neregulovanému rybolovu, na odrádzanie od neho a jeho odstránenie, ale by sa tiež nemohli uchádzať o oprávnenie na rybolov.

V uvedených článkoch sa už zavádzajú prísne sankcie pre prevádzkovateľov za vážne porušenia predpisov počnúc pokutami (vo výške najmenej päťnásobku hodnoty produktov rybolovu získaných závažným porušením predpisov) až po tieto kroky:

- 1) zaistenie rybárskeho plavidla zapojeného do porušovania predpisov;
- 2) dočasná imobilizácia rybárskeho plavidla;
- 3) konfiškácia zakázaného rybárskeho výstroja, úlovkov alebo produktov rybolovu;
- 4) pozastavenie alebo odňatie oprávnenia na rybolov;
- 5) obmedzenie alebo odňatie rybolovných práv;
- 6) dočasné alebo trvalé odňatie práva na získanie nových rybolovných práv;
- 7) dočasný alebo trvalý zákaz prístupu k verejnej pomoci alebo dotáciám;
- 8) pozastavenie alebo odňatie štatútu schváleného hospodárskeho subjektu udeleného podľa článku 16 ods. 3.

V článku 92 nariadenia č. 1224/2009 sa takisto zavádza bodový systém pre prípady závažného porušenia predpisov. Keď celkový počet bodov dosiahne špecifikovaný počet bodov alebo ho prekročí, platnosť licencie na rybolov sa automaticky pozastaví na obdobie minimálne dvoch mesiacov. Toto obdobie predstavuje štyri mesiace, ak sa platnosť licencie na rybolov pozastaví druhý raz, osem mesiacov, ak sa platnosť licencie na rybolov pozastaví tretí raz, a jeden rok, ak sa platnosť licencie na rybolov pozastaví štvrtý raz v dôsledku pridelenia špecifikovaného počtu bodov držiteľovi licencie. Ak bol držiteľovi pridelený špecifikovaný počet bodov piaty raz, licencia na rybolov sa odoberie natrvalo.

Nazdávame sa, že je to v rozpore so **zásadou nediskriminácie**, pretože rovnaké porušenia predpisov nie sú rovnako sankcionované vo vodách EÚ a mimo nich. Tí, ktorí lovia mimo vôd EÚ, by tak boli za rovnaké porušenie predpisov dodatočne sankcionovaní, pretože by počas 12 mesiacov nemohli požiadať o oprávnenie na rybolov. Vznikol by tak dvojitý štandard pre podobné porušenia predpisov.

Výsledok hlasovania

Hlasy za: 92

Hlasy proti: 50

Zdržali sa: 23

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o ortuti a o zrušení nariadenia (ES) č. 1102/2008“

[COM(2016) 39 final – 2016/023 (COD)]

(2016/C 303/17)

Spravodajca: Vladimír NOVOTNÝ

Európsky parlament (4. februára 2016) a Rada (18. februára 2016) sa podľa článku 192 ods. 1, článku 207 a článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie rozhodli prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o ortuti a o zrušení nariadenia (ES) č. 1102/2008“

[COM(2016) 39 final – 2016/023 (COD)].

Sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 11. mája 2016.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 517. plenárnom zasadnutí 25. a 26. mája 2016 (schôdza z 25. mája) prijal 153 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 3 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. Výbor v plnom rozsahu odporúča, aby Európska únia ako celok a jej jednotlivé členské štáty prijali predložený návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o ortuti a o zrušení nariadenia (ES) č. 1102/2008, ktoré je **východiskom pre ratifikáciu Minamatského dohovoru**.

1.2. Celosvetový problém emisií ortuti si vyžaduje riešenie na globálnej úrovni, ktoré predstavuje Minamatský dohovor. EÚ je spolu s Japonskom hlavnou hybnou silou pri znižovaní zaťaženia životného prostredia (a obyvateľstva) ortuťou, treba si však uvedomiť, že ortuť a jej zlúčeniny zostanú natrvalo zložkou životného prostredia.

1.3. Výbor konštatuje, že sústavná činnosť EÚ v problematike ortuti na globálnej úrovni a predovšetkým v samotnej Únii viedla v EÚ v porovnaní s rokom 1990 k zníženiu antropogénnych emisií ortuti o 75 % a že platné právne predpisy poskytujú záruku pre ďalšie postupné znižovanie antropogénnych emisií ortuti.

1.4. Výbor odporúča, aby bol ďalší postup EÚ v súlade s plnením ratifikovaného Minamatského dohovoru po tom, ako nadobudne účinnosť. Výbor je presvedčený o tom, že legislatívny rámec, ktorý sa vzťahuje predovšetkým na emisie, ale aj na výrobné procesy a produkty, je dostatočný na to, aby sa splnili záväzky prijaté v rámci dohovoru a aby nebola ohrozená konkurencieschopnosť EÚ ako celku.

1.5. Výbor považuje za nevyhnutné, aby sa problematike ortuti a jej náhradám vo výrobných procesoch a produktoch venovala príslušná časť vedeckých a výskumných kapacít EÚ.

1.6. Výbor ďalej odporúča, aby sa príslušné orgány EÚ spolu so signatármi dohovoru, členskými štátmi EÚ, v nadväznosti na ratifikáciu Minamatského dohovoru zúčastnili na pripravovanej konferencii zmluvných strán dohovoru (COP) 1 o ortuti s novými poznatkami umožňujúcimi ďalšie znižovanie antropogénnych emisií ortuti a jej používania v produktoch a výrobných procesoch.

2. Úvod

2.1. Ortuť je prirodzenou zložkou Zeme s priemerným výskytom približne 0,05 mg/kg v zemskej kôre a s významnými miestnymi rozdielmi. Vo veľmi nízkej koncentrácii sa ortuť vyskytuje aj v biosfére. Absorpcia ortuti rastlinami vysvetľuje jej prítomnosť v palivách, ako je uhlie, ropa a zemný plyn, ale aj v biopalivách. Z hľadiska emisií ortuti má spaľovanie biomasy prakticky rovnaký výsledok ako spaľovanie uhlia. Podrobne sa problematika ortuti a jej emisií uvádza v dokumentoch UNEP⁽¹⁾.

2.2. Po uvoľnení zostáva ortuť v životnom prostredí, kde cirkuluje medzi vzduchom, vodou, usadeninami, pôdou a živými organizmami v rôznych formách. Jej forma sa môže zmeniť (predovšetkým prostredníctvom mikrobiálneho metabolizmu) na metylortuť, ktorá má schopnosť hromadiť sa v organizmoch, a to najmä vo vodnom potravinovom reťazci (ryby a morské cicavce). Bioakumulácia ortuti a ďalších ťažkých kovov a schopnosť ich diaľkového atmosférického prenosu predstavujú dôvod, prečo sa považujú za globálnu environmentálnu hrozbu.

2.3. V niektorých častiach sveta, predovšetkým mimo EÚ, je pomerne veľký počet ľudí vystavený hladine ortuti, ktorá výrazne presahuje bezpečnú úroveň. Najlepší výpočet antropogénnych emisií ortuti do ovzdušia predstavoval celosvetovo 1 960 ton ročne, z ktorých antropogénne emisie ortuti v EÚ dosahovali objem 87,5 tony ročne (4,5 %). Priame emisie do vody tvoria celosvetovo približne 900 ton ročne a prírodný emisný príspevok (erózia hornín a sopečná činnosť) predstavujú takisto približne 900 ton ročne. Prehľad antropogénnych emisií ortuti sa uvádza v prílohe 1 k tomuto dokumentu.

2.4. Napriek poklesu celosvetovej spotreby ortuti (celosvetový dopyt sa znížil o viac ako polovicu v porovnaní s rokom 1980) a nízkym cenám sa ortuť vo viacerých krajinách sveta ešte stále ťaží. Najväčšími producentmi sú Čína a Kazachstan. V Európe sa primárna produkcia ortuti skončila už v roku 2003, dochádza však k separovaniu ortuti ako vedľajšieho produktu iných postupov pri ťažbe a spracovaní minerálnych surovín. Táto ortuť sa klasifikuje ako odpad a zaobchádza sa s ňou v súlade s právnymi predpismi týkajúcimi sa odpadov.

2.5. Veľké množstvo ortuti sa dostáva na celosvetový trh takisto v dôsledku premeny alebo zatvárania zariadení na výrobu chlóru a alkalických hydroxidov ortuťovým procesom z krajín, v ktorých na rozdiel od EÚ nie je obchod s takouto ortuťou zatiaľ zakázaný.

2.6. Emisie zo spaľovania uhlia a z vypaľovania vrátane vypaľovania v oceliarniach, ako aj z výroby neželezných kovov predstavujú hlavný zdroj antropogénnych emisií a najmä imisií zlúčenín ortuti v okolí dotknutých bodových zdrojov emisií v EÚ. Identifikáciou možností sa jednak vyhodnocuje zachytávanie ortuti spolu s ďalšími prvkami v čistiacich procesoch dymových plynov a takisto špecifické postupy zachytávania tam, kde tieto selektívne postupy dávajú zmysel.

2.7. Ďalším významným antropogénnym zdrojom emisií najmä elementárnej ortuti je používanie amalgámových zubných výplní. Zdá sa, že v tejto oblasti sú emisie (predovšetkým do vody) podstatne lepšie zvládnuteľné a vo vyspelých krajinách je rozšírené používanie dostupných technológií.

2.8. Postoj občianskej spoločnosti k problematike škodlivých emisií ortuti a jej zlúčenín výbor uviedol vo svojich predchádzajúcich stanoviskách, na ktoré toto stanovisko prirodzene nadväzuje⁽²⁾.

⁽¹⁾ UNEP, 2013. *Global Mercury Assessment 2013: Sources, Emissions, Releases and Environmental Transport*. UNEP Chemicals Branch, Ženeva, Švajčiarsko.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 318, 23.12.2006, s. 115.
Ú. v. EÚ C 168, 20.7.2007, s. 44.
Ú. v. EÚ C 132, 3.5.2011, s. 78.

3. Dokument Komisie

3.1. Únia a 26 členských štátov podpísali nový medzinárodný dohovor o ortuti. Tzv. Minamatský dohovor sa globálne zaoberá celým životným cyklom ortuti, od jej primárnej ťažby po nakladanie s odpadovou ortuťou s cieľom chrániť ľudské zdravie a životné prostredie pred antropogénnymi emisiami ortuti a jej zlúčenín do ovzdušia, vody a pôdy. Únia a veľká väčšina členských štátov nový medzinárodný dohovor o ortuti podpísali, dohovor už obsahuje 128 podpisov a v súčasnosti ho ratifikovalo 25 zainteresovaných strán⁽³⁾.

3.2. Podrobným posúdením *acquis* Únie sa zistilo, že existuje istý obmedzený počet regulačných medzier, ktoré je potrebné vyplniť na úplné zosúladenie právnych predpisov Únie s dohovorom⁽⁴⁾. Predložený návrh predstavuje snahu o doplnenie týchto medzier. Ide konkrétne o tieto záležitosti:

- dovoz ortuti,
- vývoz určitých produktov s prídavkom ortuti,
- používanie ortuti v určitých výrobných procesoch,
- nové metódy použitia ortuti v produktoch a výrobných procesoch,
- používanie ortuti v remeselnej a drobnej ťažbe zlata a
- používanie ortuti v zubnom amalgáme.

3.3. Povinnosti vyplývajúce z dohovoru, ktoré ešte nie sú transponované do právnych predpisov EÚ, by sa v záujme právnej zrozumiteľnosti mali spojiť do jedného právneho aktu.

3.4. Je potrebné zlepšiť súdržnosť a právnu zrozumiteľnosť, a preto by sa malo nariadenie (ES) č. 1102/2008 týmto návrhom zrušiť a nahradiť, v predloženom návrhu by sa však z neho mali prevziať všetky zatiaľ potrebné hmotnoprávne povinnosti.

3.5. Ciele tejto iniciatívy sú v súlade s cieľmi stratégie Európa 2020 týkajúcimi sa inteligentného, inkluzívneho a udržateľného rastu. Návrh prispeje k vytvoreniu rovnakých globálnych podmienok pre priemyselné procesy, v ktorých sa používa alebo sa neúmyselne emituje ortuť a zlúčeniny ortuti, ako aj pre výrobu produktov s prídavkom ortuti a obchod s nimi, a tým sa podporí konkurencieschopnosť priemyslu Únie.

3.6. Okrem toho sa týmto návrhom v rámci možností zjednodušuje a objasňuje *acquis* s cieľom umožniť jeho lepšie a účinnejšie vykonávanie.

3.7. V posúdení vplyvu sa dospelo k záveru, že ratifikácia a vykonávanie Minamatského dohovoru bude mať v EÚ značný prínos pre životné prostredie a ľudské zdravie, najmä vzhľadom na očakávané zníženie emisií ortuti s pôvodom v iných častiach sveta.

4. Všeobecné pripomienky

4.1. Výbor súhlasí s prijatím navrhovaného nariadenia Európskeho parlamentu a Rady ako so zavŕšením dlhoročného úsilia o vytvorenie zodpovedného právneho prostredia, ktoré umožní celosvetové, dlhodobé a trvalé obmedzenie nežiaducich účinkov ortuti a jej zlúčenín. Výbor konštatuje, že návrh nariadenia splňa základný cieľ, ktorým je ochrana zdravia a životného prostredia pred škodlivými účinkami ortuti.

⁽³⁾ <http://mercuryconvention.org/Convention/tabid/3426/Default.aspx>.

⁽⁴⁾ Pracovný dokument útvarov Komisie, posúdenie vplyvu, sprievodný dokument k dokumentom: návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o ortuti a o zrušení nariadenia (ES) č. 1102/2008 a návrh rozhodnutia Rady o uzatvorení Minamatského dohovoru o ortuti, SWD [2016] 17 final.

4.2. Výbor si vysoko váži príspevok orgánov EÚ, ako aj jednotlivých členských štátov v procese vzniku Minamatského dohovoru, rokovania o ňom a jeho ratifikácie.

4.3. Výbor takisto veľmi oceňuje skutočnosť, že v celom procese sa uplatňovali a stále sa uplatňujú zásady subsidiarity a proporcionality bez toho, aby sa narušila účinnosť prijatých právnych úprav na úrovni celej EÚ, ako aj v globálnom kontexte.

4.4. Výbor je presvedčený, že európske úsilie prispeje k rýchlej ratifikácii Minamatského dohovoru do konca roku 2016 a k primeranému obmedzeniu zdravotných a environmentálnych rizík antropogénnych emisií ortuti a emisií z jej používania v celosvetovom meradle. Výbor takisto vyjadruje svoje presvedčenie, že nariadenie EP a Rady by nemalo a nebude prekračovať rozsah požiadaviek Minamatského dohovoru.

5. Konkrétne pripomienky

5.1. EHSV ďalej oceňuje, že sa v nariadení premietli výsledky konzultácií s dotknutými stranami v EÚ a výsledky rokovaní o Minamatskom dohovore v odborných fórach vedených pod záštitou Programu OSN pre životné prostredie (UNEP). Výbor blahoželá Komisii k úspešnému završeniu veľmi náročnej a rozsiahlej analytickej práce, ktorá vyústila do predloženia návrhu nariadenia.

5.2. Výbor sa stotožňuje s názorom Komisie, že obmedzenia obchodu, ktoré by išli nad rámec požiadaviek dohovoru, t. j. bezpodmienečný zákaz dovozu ortuti, by neboli opodstatnené, pretože takéto obmedzenia by pre priemysel Únie znamenali vyššie náklady a nemali by pre životné prostredie žiaden výrazný osov.

5.3. Výbor sa takisto stotožňuje so stanoviskom Komisie v návrhu nariadenia, že obmedzenia vývozu niektorých produktov s prídavkom ortuti by takisto neboli opodstatnené, keďže vstupy ortuti a jej únik do životného prostredia by zostali viac-menej nezmenené a v tretích krajinách by sa emisie ortuti mohli v dôsledku takéhoto zákazu zvýšiť.

5.4. Výbor takisto bez výhrad súhlasí (v súlade so závermi konzultácií a s výsledkami analýz) s tým, že obmedzenie používania ortuti v niektorých výrobných procesoch a obmedzenie používania ortuti v nových výrobných procesoch má byť primerané príslušným rizikám a bude v rámci technologického rozvoja dlhodobejším vývojovým procesom.

5.5. Výbor sa však stotožňuje s ustanoveniami Minamatského dohovoru, v ktorých sa uvádza, že zmluvné strany majú prijať opatrenia potrebné na odrádzanie od vývoja nových výrobných procesov s použitím ortuti a od výroby a uvádzania nových produktov obsahujúcich ortuť na trh.

5.6. Výbor konštatuje, že uplatňovanie smernice 2001/80/ES o obmedzení emisií určitých znečisťujúcich látok do ovzdušia z veľkých spaľovacích zariadení prinieslo významné obmedzenie emisií ortuti z energetiky ako najvýznamnejšieho odvetvia, ktoré sa v dôsledku procesov atmosférickej depozície podieľa na antropogénnych emisiách a imisiách ortuti prenosmi do pôdy a vody, a tento trend stále pokračuje. Od roku 1990 sa antropogénne emisie ortuti v EÚ znížili o vyše 75 %⁽⁵⁾. K ďalšiemu znižovaniu emisií ortuti významne prispeje úplné vykonávanie smernice 2010/75/EÚ o priemyselných emisiách. EHSV v súlade s názorom Európskej komisie vyjadruje presvedčenie, že v súčasnosti nie je potrebné meniť požiadavky smernice o priemyselných emisiách osobitne v súvislosti s emisiami ortuti.

(⁵) Zdroj: EEA, *Trends in Emissions of Heavy Metals* http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/daviz/emission-trends-of-heavy-metals-3#tab-chart_3.

- 5.7. EHSV podporuje navrhované postupy obmedzovania emisií ortuti z priemyselných procesov na základe koncepcie najlepších dostupných techník (BAT) a ich referenčných dokumentov (BREF).
- 5.8. EHSV zdôrazňuje nevyhnutnosť legislatívnej úpravy stáleho bezpečného uskladnenia ortuti stiahnutej z obehu v priemyselnej výrobe vo vhodných geologických štruktúrach, napríklad vo vyťažených solných baniach. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby čo najskôr stanovila kritéria pre skladovacie zariadenia a požiadavky na uskladňovanie odpadov kontaminovaných ortuťou.
- 5.9. Výbor oceňuje vyvážený postoj Európskej komisie k problematike používania amalgámov v stomatológii na základe najnovších dostupných vedeckých poznatkov a považuje požiadavky na vybavenie stomatologických pracovísk separátormi ortuti a obmedzenie používania kapsulového amalgámu za dostatočne efektívne na obmedzenie únikov ortuti do životného prostredia a chrániace ľudské zdravie⁽⁶⁾. EHSV zároveň upozorňuje na zatiaľ nedostatočne známe a podrobne nešpecifikované možné riziká nových stomatologických materiálov, ktorými sa má používanie amalgámu nahradiť.
- 5.10. EHSV zároveň upozorňuje na zvýšené náklady na služby financované z prostriedkov verejného zdravotníctva a na možný zdravotno-sociálny dosah na určité skupiny pacientov, ak by tieto náklady mali hradiť oni.

V Bruseli 25. mája 2016

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽⁶⁾ *Opinion on the environmental risks and indirect health effects of mercury from dental amalgam (update 2014) by Scientific Committee on Health and Environmental Risks.*

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady o využívaní frekvenčného pásma 470 – 790 MHz v Únii

[COM(2016) 43 final – 2016/0027 (COD)]

(2016/C 303/18)

Spravodajca: Raymond HENCKS

Dňa 16. februára 2016 sa Rada a ... Európsky parlament rozhodli podľa článku 114 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady o využívaní frekvenčného pásma 470 – 790 MHz v Únii

[COM(2016) 43 final – 2016/0027 (COD)].

Sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 3. mája 2016.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 517. plenárnom zasadnutí 25. a 26. mája 2016 (schôdza z 26. mája 2016) prijal 167 hlasmi za, pričom 3 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Výbor EHSV schvaľuje návrh Komisie zameraný na koordinované uvoľňovanie nových dostupných kapacít vo frekvenčnom pásme 694 – 790 MHz (tzv. 700 MHz) v rámci stanoveného času, ktoré budú môcť využívať mobilní telefónni operátori na poskytovanie bezdrôtových širokopásmových služieb v rámci technológie pokročilej štvrtej generácie a budúcej piatej generácie, pričom sa zmenší geografická digitálna priepasť prostredníctvom lepšieho pokrytia oblastí a rýchlejšieho prenosu.

1.2 Obáva sa však, že ceny vyplývajúce z novej technológie využívanej pre frekvenciu 700 MHz, ako aj cena predaja nových kapacít prostredníctvom aukcií, bude pre spotrebiteľov znamenať vyššie dodatočné náklady, ktoré budú neúnosné vysoké pre čoraz väčšiu časť obyvateľstva, ako aj pre niektoré malé podniky, takže hrozí, že veľký počet zraniteľných osôb nebude mať finančné prostriedky na zapojenie sa do nového dynamického digitálneho rozvoja. EHSV preto vyzýva členské štáty, aby zaviedli kompenzačný systém v súlade s predpismi EÚ v oblasti poskytovania štátnej pomoci s cieľom predísť akémukoľvek ďalšiemu prehĺbeniu ekonomickej priepasti.

1.3 Fyzikálne vlastnosti šírenia rádiového frekvenčného pásma 700 MHz pravdepodobne oživia diskusiu o tom, aký vplyv môže mať vystavenie organizmu účinkom elektromagnetického poľa na jeho zdravie. EHSV opätovne vyzýva⁽¹⁾ Komisiu, aby pokračovala vo svojej činnosti v tejto oblasti a aby pritom dodržiavala zásadu obozretnosti, najmä so zreteľom na to, že je nevyhnutné pokračovať v ďalšom výskume.

1.4 EHSV vyzýva členské štáty, aby sa pri udeľovaní práv na využívanie pásma 700 MHz na služby bezdrôtovej širokopásmovej elektronickej komunikácie uistili, či jednotlivé siete hromadnej dopravy využívajú požadované kanály, ktoré sú potrebné na zabezpečenie dobrého pokrytia.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 242, 23.7.2015, s. 31.

1.5 Napokon, keďže niektoré členské štáty už prideliť nové frekvenčné kapacity predajom prostredníctvom aukcií a už začali vnútroštátny postup využívania týchto kapacít, EHSV vyzýva Komisiu, aby veľmi dôkladne dohliadala na tento vývoj situácie a zasiahla v rámci svojich právomocí v prípade akéhokoľvek rizika rozdrobenia jednotného trhu.

2. Úvod/súvislosti

2.1 Po zanechaní analógovej televízie a prechode na digitálnu pozemnú televíziu, ktorej technológie vyplňajú omnoho menšie rádiové frekvenčné spektrum ako analógové technológie, sa dosiahli významné úspory z hľadiska šírky pásma (asi 18 % z celkového objemu zdrojov) vyplývajúce z predchádzajúcej liberalizácie digitálnej dividendy v pásme 800 MHz pre mobilné komunikácie.

2.2 Spektrum, ktoré v súčasnosti využíva pozemná televízia, sa nachádza v nízkych frekvenciách pásma tzv. UHF (470 – 862 MHz), ktoré sa vyznačujú silnejšími fyzikálnymi vlastnosťami rádiového frekvenčného šírenia (menej rušenia ako v prípade vyšších frekvencií).

2.3 Tieto frekvencie sa vyznačujú prenosom signálu na väčšiu vzdialenosť a väčšou penetračnou silou a sú osobitne vhodné na pokrytie vidieckych oblastí a prenos v budovách. Uvoľnenie nízkych frekvencií, ktoré sú veľmi cenné pre veľmi širokopásmové obojsmerné mobilné služby, sa zdá byť prospešné z hľadiska nákladov na vybudovanie sietí (keďže si vyžadujú menší počet vysielateľov alebo prenosových staníc), ako aj z hľadiska verejných financií, z dôvodu predaja práv na využívanie týchto frekvencií operátorom podľa presných pravidiel stanovených telekomunikačnými regulačnými orgánmi. Preto sa tieto frekvencie niekedy označujú ako „zlaté frekvencie“. Operátori poskytujúci služby mobilných komunikácií a audiovizuálne služby navzájom súperia pri pridelení uvedených frekvencií verejnými orgánmi.

2.4 Pásmo 470 – 790 MHz slúži v súčasnosti na distribúciu audiovizuálnych mediálnych služieb, medzi ktoré patrí digitálna terestriálna televízia, a na realizáciu osobitných programov a podujatí („zariadenia PMSE“, ako sú napríklad bezdrôtové mikrofóny a načúvacie zariadenia, používané počas predstavení a na prenos pokynov réžie v televíznych štúdiách). Frekvencie, ktoré sa v súčasnosti používajú na najnovšiu generáciu mobilných komunikácií, patria do pásiem 800 MHz, 900 MHz, 1 800 MHz a 2 600 MHz.

2.5 Na svetovej rádiokomunikačnej konferencii v roku 2012 sa rozhodlo, že veľká časť uvoľnených frekvencií v pásme 470 – 790 MHz (tzv. pásmo 700 MHz) v Európe a v Afrike bude vyhradená na mobilné širokopásmové služby.

2.6 Toto vyhradenie pre mobilné služby v pásme 700 MHz, ktoré poskytuje dodatočné širokopásmové pripojenie, je v plnej miere v súlade s cieľom viacročného programu politiky rádiového frekvenčného spektra (RSPP) EÚ, podľa ktorého majú mať občania do roku 2020 prístup k širokopásmovému pripojeniu s rýchlosťou najmenej 30 Mb/s.

2.7 Nové rozdelenie frekvencií predstavuje podľa odhadov Komisie náklady pre prevádzkovateľov televízneho vysielania, z dôvodu prechodu z normy distribúcie digitálnej televízie MPEG-2 na MPEG-4 (od 600 do 890 miliónov EUR) a/alebo na HEVC (od 450 do 660 miliónov EUR), a takisto pre spotrebiteľov od ďalších 40 do 100 EUR na domácnosť na zakúpenie nových dekodérov alebo adaptérov.

3. Obsah návrhu rozhodnutia

3.1 Cieľom skúmaného návrhu je využiť uvoľnenie kapacít vo frekvenčnom pásme 700 MHz, aby sa toto pásmo harmonizovalo takmer na celom svete, najmä koordinovaným pridelením a schválením uvedenej frekvencie na úrovni EÚ. Na dosiahnutie tohto cieľa bude potrebné:

— harmonizovať technické podmienky pre služby bezdrôtovej širokopásmovej elektronickej komunikácie na základe zásady technologickej neutrality a neutrality služieb,

- aby členské štáty prijali a ostatným krajinám Únie oznámili svoje národné plány na pridelenie frekvenčného pásma 700 MHz pred koncom roka 2017 a súčasne uzavreli nevyhnutné dohody o cezhraničnej koordinácii frekvencií,
- prijať spoločnú lehotu (do polovice roku 2020) na sprístupnenie kapacít v pásme 700 MHz,
- vyžadovať od členských štátov, aby do júna 2022 zabezpečili, že užívacie práva v danom pásme budú obchodovateľné.

3.2 Pokiaľ ide o frekvenčné pásma do 700 MHz, bude potrebné:

- v závislosti od vnútroštátnych potrieb zabezpečiť dostupnosť frekvenčného pásma 470 – 694 MHz alebo jeho častí na terestriálne poskytovanie audiovizuálnych mediálnych služieb širokej verejnosti, vrátane bezplatnej televízie, a na využívanie bezdrôtovými zariadeniami PMSE v závislosti od vnútroštátnych vysielačích potrieb.
- preskúmať do roku 2025 využívanie frekvenčného pásma do 700 MHz so zreteľom na výsledky svetovej rádiokomunikačnej konferencie organizovanej Medzinárodnou telekomunikačnou úniou (ITU) v roku 2023.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 EHSV víta pridelenie uvoľnených kapacít v pásme 700 MHz na poskytovanie bezdrôtových širokopásmových komunikačných služieb pri súčasnom zachovaní dostatočných kapacít v prospech digitálnej terestriálnej televízie.

4.2 Schvaľuje tiež návrh Komisie na koordinované uvoľňovanie v rámci stanoveného času, vďaka čomu sa predídde „neriadenej“ realizácii v zmysle negatívnej skúsenosti zaznamenatej počas udeľovania povolenia využívať uvoľnené frekvencie pásma 800 MHz po roku 2008 z dôvodu chýbajúceho harmonogramu realizácie. EHSV zároveň navrhuje, aby Komisia pomohla členským štátom včas uzavrieť cezhraničné dohody o frekvencii s tretími štátmi susediacimi s EÚ s cieľom uľahčiť sprístupnenie pásma 700 MHz pre bezdrôtové širokopásmové pripojenie na jednotnom trhu.

4.3 Operátorom poskytujúcim služby mobilných komunikácií pridelenie kapacít frekvencie v pásmach 700 MHz umožní udržať si v strednodobom horizonte popredné miesto na trhu s mobilnými komunikáciami, ktorý smeruje k systému GSM zdokonalenej štvrtej generácie a následne sa otvorí piatej generácii, ktorá je v súčasnosti v skúšobnej fáze a ktorá bude môcť dosahovať rýchlosti 10 – 50 Gb/s. Technológia 5G prinesie spotrebiteľom väčšiu rýchlosť a prenos, ktoré umožnia rozvoj internetu vecí, videoprenosu online, aplikácií v rámci elektronického zdravotníctva, hologramov atď.

4.4 EHSV s uspokojením konštatuje, že budúca prepojitelnosť prostredníctvom pásma 700 MHz je obzvlášť vhodná na zabezpečenie lepšieho pokrytia vidieckych oblastí, čo prispeje k zmenšeniu geografickej digitálnej priepasti.

4.5 Nové rozdelenie frekvencií však prinesie spotrebiteľom náklady, ktoré budú určite vyššie, ako odhaduje Komisia (pozri bod 2.7 vyššie), keďže nie iba výdavky operátorov vyplývajúce zo zmeny noriem kódovania digitálnej televízie, ale aj cena, za ktorú operátori mobilných telefónov nadobudli nové kapacity v pásme 700 MHz, sa odrazia na faktúrach spotrebiteľov, ktorí si okrem nových televíznych dekodérov/adaptérov budú musieť po zavedení mobilných služieb piatej generácie zaobstaráť aj nové smartfóny.

4.6 Z toho vyplýva, že ceny priamo alebo nepriamo súvisiace s opätovným pridelením frekvencie 700 MHz by sa mohli stať neúnosnými pre čoraz väčšiu časť obyvateľstva, ako aj pre niektoré malé podniky, ktoré navyše často platia vyššie poplatky za prístup k digitálnym službám ako „integrovani“ používateľa, keďže nespĺňajú podmienky ponúk vytvorených v prospech veľkých používateľov. Mnohé zraniteľné osoby teda nebudú dostatočne nezávislé na to, aby si mohli slobodne uplatniť svoje práva, ktoré budú v niektorých prípadoch dostupné výhradne prostredníctvom digitálnych služieb, ako sú niektoré dávky alebo príspevky pre staršie osoby alebo pre mladých uchádzačov o prácu. S cieľom bojovať proti každému ďalšiemu prehĺbeniu ekonomickej priepasti a zaručiť všeobecnú digitálnu prepojitelnosť EHSV vyzýva členské štáty, aby v súlade s predpismi EÚ v oblasti štátnej pomoci zaviedli systém kompenzácie pre zraniteľných spotrebiteľov, aby všetci mohli mať prospech z nového digitálneho rozvoja.

4.7 Fyzikálne vlastnosti šírenia rádiového frekvenčného pásma 700 MHz pravdepodobne oživia diskusiu o tom, aký vplyv môže mať vystavenie organizmu účinkom elektromagnetického poľa na jeho zdravie. EHSV opätovne vyzýva ⁽²⁾ Komisiu, aby pokračovala vo svojej činnosti v tejto oblasti a aby pritom dodržiavala zásadu obozretnosti, najmä so zreteľom na to, že je nevyhnutné pokračovať v ďalšom výskume.

4.8 V návrhu rozhodnutia sa tiež od členských štátov vyžaduje, aby „pri udeľovaní práv na využívanie pásma 700 MHz na služby bezdrôtovej širokopásmovej elektronickej komunikácie [...] zvažovali prijatie opatrení, ktorými by sa zabezpečila vysoká kvalita pokrytia ich územia a obyvateľov“. EHSV sa domnieva, že v tejto súvislosti budú musieť mať operátori k dispozícii požadované kanály s cieľom zabezpečiť mobilné služby s dobrým širokopásmovým pokrytím, a to nielen v najvzdialenejších vidieckych oblastiach, ale aj pokiaľ ide o rôzne siete hromadnej dopravy.

4.9 Keďže niektoré členské štáty už prideliť nové frekvenčné kapacity predajom prostredníctvom aukcií a už začali vnútroštátny postup využívania týchto kapacít, EHSV vyzýva Komisiu, aby veľmi dôkladne dohliadala na tento vývoj situácie a zasiahla v rámci svojich právomocí v prípade akéhokoľvek rizika rozdrobenia jednotného trhu.

V Bruseli 26. mája 2016

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽²⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 1.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Budúcnosť vzťahov EÚ s krajinami AKT

(2016/C 303/19)

Spravodajkyňa: Brenda KING

Európska komisia sa 15. júla 2015 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie požiadať Európsky hospodársky a sociálny výbor, aby vypracoval stanovisko na tému

Budúcnosť vzťahov EÚ s krajinami AKT.

Sekcia pre vonkajšie vzťahy poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 19. apríla 2016.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 517. plenárnom zasadnutí 25. a 26. mája 2016 (schôdza z 25. mája 2016) prijal 192 hlasmi za, pričom žiadny člen nehlasoval proti a 4 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Odporúčania a závery

1.1 Uplynutie platnosti Dohody z Cotonou v roku 2020 poskytuje príležitosť na preskúmanie partnerstva AKT-EÚ a na určenie toho, akú podobu by malo nadobudnúť a aké otázky by sa mali riešiť. Hoci Komisia a EŠVČ majú veľký záujem o obnovenie vzťahu – keďže krajiny AKT sa považujú za kľúčových partnerov – zdôraznili, že preskúmajú všetky možnosti vrátane alternatív k dohode a ku kolektívnemu prístupu.

1.2 EHSV poznamenáva, že pokiaľ ide o pokračovanie spolupráce s krajinami AKT ako so skupinou, takéto rozhodnutie by mali prijať krajiny AKT.

1.3 EHSV odporúča, aby cieľom EÚ bolo dosiahnutie moderného, rovnocenného a účinného partnerstva s krajinami AKT, ktoré pôjde nad rámec vzťahu darcu a príjemcu a bude založené na súdržnej a integrovanej vonkajšej politike EÚ, ktorá vychádza zo zásad súdržnosti politík v záujme rozvoja.

1.4 Tento rámec by mal zaručiť zapojenie organizácií občianskej spoločnosti vrátane súkromného sektora, ktorých osobitnou úlohou by malo byť monitorovanie a posudzovanie vplyvu vykonávania tejto dohody na udržateľný rozvoj jej zmluvných strán. Občianskej spoločnosti by sa mala poskytnúť technická a finančná podpora potrebná na prevzatie tejto úlohy.

1.5 Dohoda z Cotonou vo svojej súčasnej podobe – prelínanie investícií a hospodárskeho rozvoja s politickým prístupom založeným na hodnotách – už dopĺňa program trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030. V dohode na obdobie po uplynutí platnosti Dohody z Cotonou by sa však mali zohľadniť odporúčania načrtnuté v tomto stanovisku a malo by sa tiež ustanoviť monitorovanie a hodnotenie dohody. EHSV je pripravený zohrávať v tomto procese ústrednú úlohu.

1.6 EHSV odporúča, aby sa na všetky formy rozvojovej pomoci, ktorú EÚ poskytuje tretím krajinám, vzťahoval rovnaký právny rámec a aby podliehali demokratickej kontrole Európskeho parlamentu, pričom sa zároveň zachovávajú rovnaké pozitívne aspekty Európskeho rozvojového fondu (ERF).

1.7 Partnerstvo AKT-EÚ už poskytuje komplexný rámec na riešenie globálnych otázok, ako je zmena klímy, ktorého účinnosť sa preukázala počas rokovaní na konferencii COP21. Je potrebné posilniť spoločné úsilie na budovanie odolnosti v krajinách AKT a členských štátoch EÚ a na boj proti možným negatívnym vplyvom, ako sú prírodné katastrofy, hospodársky úpadok a migrácia v dôsledku zmeny klímy.

1.8 EHSV podporuje zapojenie organizácií občianskej spoločnosti (ďalej len „OOS“) od koncepcie cez vytváranie po monitorovanie, vykonávanie a *ex-post* preskúvanie oblastí politiky EÚ-AKT. Prostredníctvom holistického postupu štruktúrovaného dialógu a pravidelných konzultácií s OOS partnerstvo v súlade s duchom Dohody z Cotonou dosiahne plné zapojenie neštátnych subjektov, tak ako sa zdôrazňuje v článku 6 uvedenej dohody.

1.9 Na základe *acquis* spolupráce AKT-EÚ môžu obaja partneri v rovnováhe účinne rozvíjať spoločné stratégie týkajúce sa budúcich rámcov rozvoje spolupráce Juh-Juh a trojstranných rámcov rozvoje spolupráce. Vzájomná výmena medzi týmito partnermi môže pôsobiť ako účinný katalyzátor riešenia nového rámca medzinárodného rozvoja a globálnych výziev vrátane tých, ktoré sú spojené s úlohou krajín so stredným príjmom.

1.10 Budúce partnerstvo musí byť „partnerstvom rovných“, na ktoré sa bude kladť dôraz v novom rámci uznávajúcim univerzálnosť výziev v krajinách EÚ a AKT: nerovnosť príjmov, nezamestnanosť mladých ľudí, zmena klímy a ďalšie. Partneri z EÚ a AKT sa môžu v spolupráci a ako rovnocenní partneri usilovať o riešenie výziev v oblasti rozvoja v členských štátoch EÚ aj v štátoch AKT.

2. Úvod

2.1 Európska únia (EÚ) a 79 afrických, karibských a tichomorských štátov (AKT) má komplexnú a právne záväznú dohodu o medzinárodnej spolupráci, ktorá spojila viac než polovicu národných štátov sveta. Táto dohoda s názvom Dohoda o partnerstve z Cotonou bola podpísaná v Benine v roku 2000 a jej cieľom je posilniť dlhodobú spoluprácu v oblasti politiky, obchodu a rozvoja medzi členskými štátmi EÚ a krajinami AKT. Táto dohoda viedla k vytvoreniu rôznych inštitúcií, ktoré uľahčujú spoluprácu AKT-EÚ medzi vládami, verejnými činiteľmi, poslancami parlamentu, miestnymi orgánmi a občianskou spoločnosťou vrátane súkromného sektora. Je založená na historickom vzťahu medzi EÚ a jej bývalými kolóniami, ktorý sa odvtedy rozvíjal prostredníctvom radu postkoloniálnych dohôd: od dohôd o pridružení v rámci prvého a druhého dohovoru z Yaoundé medzi Európskym hospodárskym spoločenstvom a bývalými francúzskymi kolóniami v Afrike (1963 – 1975) cez nasledujúce dohovory AKT-EÚ z Lomé (1975 – 2000) až po najnovšiu dohodu o partnerstve podpísanú v Cotonou (2000).

2.2 Platnosť Dohody z Cotonou má uplynúť v roku 2020, v dôsledku čoho Európska komisia a vysoká predstaviteľka Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku vydali spoločný konzultačný dokument zo 6. októbra 2015. Účelom, ako sa uvádza v konzultačnom dokumente, je „preskúmať rozsah, v akom [dohoda] zostáva platná pre budúcnosť a poskytuje platformu na presadzovanie spoločných záujmov“ vzhľadom na kontext inštitucionálneho, politického a sociálno-ekonomického vývoja v EÚ aj v krajinách AKT vo svete, ktorý sa za posledných 15 rokov výrazne zmenil.

2.3 Zapojenie občianskej spoločnosti – konkrétne pripomienky k politickému dialógu

2.3.1 EHSV víta skutočnosť, že podľa článku 6 Dohody z Cotonou sa podporuje zapojenie mimovládnych zainteresovaných strán tým, že sa v nej uznávajú za kľúčových aktérov partnerstva. Vyjadruje však sklamanie, že spolupráca ostala výrazne orientovaná na vlády napriek uznaniu, že politický dialóg je dôležitý na podporu účasti občianskej spoločnosti v procese rozvoja.

2.3.2 EHSV opätovne poukazuje na kľúčovú úlohu mimovládnych zainteresovaných strán počas procesu rozvoja a pri monitorovaní dohôd o hospodárskom partnerstve. Je jasné, že otvorenejší a participatívnejší rámec na obdobie po uplynutí platnosti Dohody z Cotonou má lepšie šance na dosiahnutie užitočných cieľov.

2.3.3 EHSV so sklamaním konštatuje, že niekoľko krajín AKT zavádza restriktívne právne predpisy na obmedzenie činnosti neštátnych subjektov, ktoré majú v niektorých prípadoch škodlivé dôsledky na aktívne zapojenie OOS. V indexe udržateľnosti občianskej spoločnosti z roku 2014 ⁽¹⁾ sa zdôrazňuje, že v mnohých krajinách v subsaharskej Afrike čelia OOS, najmä tie, ktoré sa zameriavajú na obhajobu a ľudské práva, rastúcim obmedzeniam alebo hrozbe obmedzenia svojej činnosti.

⁽¹⁾ <https://www.usaid.gov/africa-civil-society>.

2.3.4 EHSV odporúča, aby sa bez ohľadu na podobu rámca dohodnutého na obdobie po roku 2020 posilnila legitimita OOS konkrétne a nešťátnych subjektov vo všeobecnosti ako skutočných zainteresovaných strán v rámci politických procesov. Navyše si je EHSV vedomý skutočnosti, že dôsledky vylúčenia nešťátnych subjektov sú veľmi škodlivé. Preto vyzýva na pevnejšie technické a finančné záväzky na podporu a posilnenie aktívnej účasti OOS.

3. Kontext – Dohoda z Cotonou

3.1 Podpísaním Rímskej zmluvy v roku 1957 sa zámorské krajiny a územia pridružili k Európskemu hospodárskemu spoločenstvu (EHS) v rámci formálnej a privilegovanej spolupráce, čím sa vytvorila štruktúra vo vzťahoch Európy s krajinami AKT. Skupina krajín AKT, ktorú jej členovia vytvorili Georgetownskou dohodou v roku 1975, bola pôvodne zložená zo 46 štátov AKT: 36 afrických, 7 karibských a 3 tichomorských štátov. V súčasnosti skupina AKT pozostáva zo 79 krajín – 48 v subsaharskej Afrike, 16 v karibskej oblasti a 15 v tichomorskej oblasti (Kuba je členom, hoci nie je signatárom Dohody z Cotonou, a Juhoafrická republika je zmluvnou stranou dohody, hoci je vyňatá z niektorých ustanovení). Od roku 2000 je spolupráca AKT-EÚ upravená Dohodou z Cotonou.

3.2 Hlavný cieľ dohody z Cotonou, ktorým je zmierniť a nakoniec odstrániť chudobu v súlade s cieľmi udržateľného rozvoja a postupne začleňovať krajiny AKT do svetového hospodárstva, pozostáva z troch dopĺňajúcich sa pilierov:

- **Politický dialóg:** Dohoda z Cotonou bola priekopnícka, keďže je založená na komplexnom politickom dialógu, ktorý si vyžaduje významné dvojstranné záväzky. Uvádza sa v nej, že dialóg sa okrem iného zameriava na konkrétne politické otázky vzájomného záujmu alebo so všeobecným významom pre dosiahnutie cieľov tejto dohody, ako sú obchod so zbraňami, nadmerné výdavky na armádu, drogy a organizovaný zločin či etnická, náboženská alebo rasová diskriminácia. Dialóg zahŕňa aj pravidelné posudzovanie vývoja týkajúceho sa rešpektovania ľudských práv, zásad demokracie, právneho štátu a dobrej správy vecí verejných.
- **Hospodárske a obchodné vzťahy:** Dohoda z Cotonou sa odkláňa od logiky predchádzajúcich obchodných dohôd v rámci dohovorov z Yaoundé a Lomé, ktoré sa riadili nerecipročnými preferenciami, ktoré jednostranne poskytla EÚ. EÚ uznala, že: „pokiaľ ide o ekonomické fundamenty, pravdou je, že súčasný systém zlyhal; krajiny AKT sa v rámci svetového obchodu stávajú čoraz marginalizovanejšími, a to napriek veľkorysým colným preferenciám“⁽²⁾. Nové obchodné dohody, ktoré sa mali dohodnúť v rámci Dohody z Cotonou, t. j. dohody o hospodárskom partnerstve, boli navrhnuté s cieľom prekonať minulosť a konečne umožniť krajinám AKT, aby sa začlenili do svetového hospodárstva. Dohoda o hospodárskom partnerstve spĺňa aj pravidlá Svetovej obchodnej organizácie (WTO), lebo znižuje negatívny vplyv nerecipročných preferencií na rozvojové krajiny mimo skupiny AKT a podporuje regionálnu integráciu tým, že vytvára väzby s existujúcimi regionálnymi hospodárskymi inštitúciami a zónami voľného obchodu v rámci skupiny AKT. Hoci sa rokovania o týchto recipročných a asymetrických dohodách o voľnom obchode začali v roku 2002, Karibské fórum štátov AKT je prvým a jediným regiónom, ktorý podpísal komplexnú dohodu o hospodárskom partnerstve (v roku 2007), ktorá ide nad rámec obchodu a zahŕňa tzv. singapurské otázky. Rokovania s inými regiónmi poznačili spory vyplývajúce z odlišných vízií hospodárskeho rozvoja a dodnes bolo podpísaných len niekoľko dočasných dohôd o hospodárskom partnerstve, ktoré sa vzťahujú len na obchod s tovarom, a to s Juhoafrickým rozvojovým spoločenstvom (SADC), Východoafrickým spoločenstvom (EAC) a Hospodárskym spoločenstvom západoafrických štátov (ECOWAS).
- **Obchod a regionálna integrácia:** Dohoda o hospodárskom partnerstve sa zameriava na podporu regionálnej integrácie a je založená na logike, že väčšia regionálna integrácia posilní obchodné kapacity, a tým podporí rast, zamestnanosť a hospodársky rozvoj. Podľa kritikov dohody o hospodárskom partnerstve je však pravdou presný opak: dohoda o hospodárskom partnerstve v skutočnosti brzdí väčšiu regionálnu integráciu. Tento argument sa zakladá na presvedčení, že dohoda o hospodárskom partnerstve nezabezpečuje nevyhnutnú štrukturálnu transformáciu hospodárstiev AKT, ktorá by im umožnila upevniť svoje miesto v globálnom hodnotovom reťazci a posunúť sa v ňom na vyššiu pozíciu.

⁽²⁾ Karel de Gucht, európsky komisár pre obchod, Partnerstvo rovných, 20. zasadnutie Spoločného parlamentného zhromaždenia AKT – EÚ v Kinshase, 4. decembra 2010, s. 3. Sprístupnené 26. decembra 2012, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/december/tradoc_147082.pdf.

- **Obchod a udržateľný rozvoj:** Iróniou je, že dohody o hospodárskom partnerstve si vyslúžili veľkú kritiku za nedostatočnú ambicióznosť, najmä v súvislosti s udržateľným rozvojom. Dočasné dohody o hospodárskom partnerstve uzavreté s troma africkými regiónmi sa stali terčom kritiky okrem iných aj poslancov Európskeho parlamentu za to, že vôbec neobsahujú kapitoly o udržateľnom rozvoji. Podľa ich názoru to oslabuje ambiciózny rozsah pôsobnosti dohody, vlastný záväzok EÚ voči udržateľnému rozvoju a jej vlastnú zásadu súdržnosti politik v záujme rozvoja. Napriek tomu, že dohoda o hospodárskom partnerstve medzi štátmi CARIFORUM-u a EÚ je zatiaľ jedinou komplexnou DHP, kritici poukazujú na to, že ustanovenia o obmedzení vývozu by mohli oslabiť schopnosť regiónu reagovať na systémové otrasy a následne jeho schopnosť dosiahnuť potravinovú bezpečnosť.
- **Rozvojová spolupráca:** Nástroje a metódy spolupráce majú viesť do praxe zásady Dohody z Cotonou zameraním sa na výsledky, partnerstvo a zodpovednosť. Programovanie a čerpanie Európskeho rozvojového fondu (ERF) sú preto skoncipované ako spoločná zodpovednosť.
- **ERF** sa financuje priamo z dobrovoľných príspevkov členských štátov EÚ, ktoré nepatria do rozpočtu EÚ, ale rokuje sa o ňom súbežne s inými nástrojmi na financovanie vonkajšej činnosti EÚ, aby sa zabezpečila konzistentnosť. Spravujú ho Európska komisia a Európska investičná banka. EIB spravuje investičný nástroj a poskytuje úvery, záruky a finančné zdroje z ERF a vlastných zdrojov súkromným spoločnostiam v krajinách AKT na krátkodobé a dlhodobé projekty súkromného a verejného sektora.
- **Celkové pridelené prostriedky z ERF vzrástli** a zároveň si udržali svoju medzivládnu povahu a štruktúru riadenia, čo umožnilo fondu stať sa najväčším prvkom rozvojovej spolupráce EÚ okrem viacročného finančného rámca (VFR). Vzhľadom na jedinečnú minulosť a právne postavenie ERF, ako aj na jeho medzivládny základ nad ním Európsky parlament nemá žiadnu spoluzodpovednosť. Výbor Európskeho parlamentu pre rozvoj sa zapája do všeobecných politických diskusií a je významnou zainteresovanou stranou v rámci Dohody z Cotonou. Spoločné parlamentné zhromaždenie má takisto právomoc vykonávať parlamentnú kontrolu pridelených prostriedkov z ERF v národných indikatívnych programoch a regionálnych indikatívnych programoch.
- **ERF** a zahrnutie do rozpočtu – EP prostredníctvom osobitného postupu udelenia absolutória udeľuje absolutórium Európskej komisii za spravovanie a vykonávanie ERF. Zahrnutie do rozpočtu – zahrnutie ERF do rozpočtu EÚ – je stále príčinou sporov medzi EP a Radou, hoci Komisia pri viacerých príležitostiach navrhla, aby bol ERF zahrnutý do rozpočtu EÚ.
- EHSV sa domnieva, že na všetky formy podpory, ktorú EÚ poskytuje tretím krajinám, by sa mal vzťahovať rovnaký právny rámec a mali by podliehať rovnakým demokratickým kontrolám EP. Preto vyzýva na začlenenie ERF do rozpočtu EÚ a na súčasné zachovanie pozitívnych aspektov ERF (napr. reciprocity a vzájomnej zodpovednosti). To bude viesť k súdržnejšej rozvojovej politike EÚ.

4. Kontext – meniaci sa svet

4.1 Ako bolo uznané v spoločnom konzultačnom dokumente, svet sa od času, keď dohoda v roku 2000 nadobudla platnosť, výrazne zmenil. Na úrovni EÚ došlo od roku 2000 do roku 2013 k rozšíreniu o 13 nových členských štátov, pričom teraz má EÚ celkovo 28 členských štátov. Nové členské štáty nemajú so štátmi AKT prepojenia vyplývajúce z koloniálnej histórie a v dôsledku toho majú odlišnú históriu obchodu, hospodárskych a politických vzťahov s týmito krajinami alebo okrem vzťahov od prístúpenia k EÚ takúto históriu nemajú. Na celosvetovej úrovni sa zvýšil počet obyvateľov a svet sa stal prepojenejším, vzájomne závislejším, zložitejším a premenlivejším, a to v dôsledku nových výziev, ako je narušenie klímy, vplyvy globalizácie, častejšie teroristické činy, konflikty a masová migrácia.

4.2 Od roku 2000 sa objavili nové hospodárske mocnosti v Afrike, Ázii a Latinskej Amerike a iných partnerských zoskupeniach, ako sú Africká únia a G77, vďaka čomu majú mnohé krajiny AKT cieľ dosiahnuť v rokoch 2020 až 2030 status krajiny so stredným príjmom, čím by sa znížila miera ich závislosti od vonkajšej pomoci.

4.3 Partnerstvo EÚ s tromi regiónmi, z ktorých sa skladá skupina krajín AKT, sa posilnilo aj mimo Dohody z Cotonou – aj keď v synergii s ňou. To sa odrazilo v spoločnej stratégii EÚ a Afriky, spoločnej stratégii pre partnerstvo EÚ a Karibskej oblasti a v stratégii pre posilnené partnerstvo s tichomorskými ostrovmi. Spolupráca s regionálnymi a subregionálnymi organizáciami takisto vzrástla, najmä prostredníctvom dohôd o hospodárskom partnerstve, ako aj v oblasti mieru a bezpečnosti.

4.4 Hoci sa v globálnom rozvoji zaznamenali úspechy, stále existujú značné problémy – od stoviek miliónov ľudí, ktorí stále žijú v extrémnej chudobe, cez nerovnosť mužov a žien až po nárast celosvetových emisií oxidu uhličitého o 50 % od roku 1990. Na medzinárodnej úrovni bol v septembri 2015 prijatý nový globálny rámec cieľov udržateľného rozvoja a jeho financovania. Tento rámec je zároveň určený na riešenie vzájomne prepojených výziev odstránenia chudoby a udržateľného rozvoja. Opiera sa o nové „globálne partnerstvo“ mobilizujúce všetky prostriedky vykonávania a všetkých aktérov a platí univerzálne pre všetky krajiny.

4.5 EHSV preto odporúča účinný rámec medzinárodných vzťahov nad rámec vzťahu medzi darcom a príjemcom, ktorý je účelný v záujme realizácie cieľov udržateľného rozvoja a dosahovania lepších výsledkov pre občanov krajín AKT aj Európy prostredníctvom politickej, hospodárskej a rozvojovej spolupráce.

5. Konkrétne pripomienky

5.1 Pilier rozvojovej spolupráce

5.1.1 EHSV sa domnieva, že na opätovné vyváženie partnerstva bude v súlade s agendou do roku 2030 a jej 17 cieľmi udržateľného rozvoja najvhodnejší rámec s cieľom „posilniť prostriedky implementácie a revitalizácie globálneho partnerstva pre trvalo udržateľný rozvoj“ (cieľ 17). Ciele udržateľného rozvoja poskytujú spoločný rámec vrátane 169 cieľov, ktorý je zameraný na odstránenie chudoby a hladu, zabezpečenie prístupu k cenovo dostupnej a udržateľnej energii pre všetkých, vybudovanie odolnej infraštruktúry, boj proti zmene klímy a jej vplyvom a podporu právneho štátu a rovnakého prístupu k spravodlivosti pre všetkých.

5.1.2 V súlade so zásadou súdržnosti politík v záujme rozvoja ponúka rámec cieľov udržateľného rozvoja priaznivé a holistické usmernenie pre budúce vzťahy AKT-EÚ s cieľom dosiahnuť spoločné ciele s globálnym dosahom. Okrem toho vzhľadom na skutočnosť, že vnútorné politiky EÚ majú vonkajšie vplyvy, čo môže mať nepriaznivý dosah na partnerské krajiny, spolupráca v záujme dosiahnutia cieľov udržateľného rozvoja má pozitívny účinok presahovania na zabezpečenie súdržnosti politík v záujme rozvoja zosúladením priorít a súčasným rešpektovaním regionálnych programov rozvoja.

5.1.3 Finančné zdroje požadované na dosiahnutie cieľov udržateľného rozvoja sú obrovské, pričom podľa Svetovej banky a iných multilaterálnych rozvojových bánk 80 % týchto zdrojov predstavujú investície do infraštruktúry. Hoci ERF zostáva významným zdrojom financovania pre najmenej rozvinuté krajiny, v porovnaní s priemerným rozpočtom mnohých krajín má málo prostriedkov a očakáva sa, že sa ich množstvo ešte zníži. Mobilizácia domácich zdrojov však v mnohých krajinách AKT môže byť kľúčovým zdrojom financovania rozvoja. V správe Svetovej banky z roku 2013 o financovaní rozvoja po roku 2015 sa odhaduje, že 50 % až 80 % finančných prostriedkov na infraštruktúru v rámci cieľov udržateľného rozvoja bude podľa očakávaní pochádzať z vlastných domácich zdrojov krajiny.

5.1.4 EHSV sa preto domnieva, že finančné prostriedky na rozvoj by sa mali používať na budovanie kapacít na mobilizáciu a používanie domácich zdrojov. Napríklad podľa OECD každý dolár zo zámorskej rozvojovej pomoci (ODA) vynaložený na budovanie kapacity daňovej správy má v závislosti od situácie krajiny potenciál viesť k prírastkovým daňovým príjmom v hodnote tisícok dolárov. Odhaduje sa, že dane predstavujú vo väčšine afrických krajín len 10 – 15 % HDP⁽³⁾. Podobne krajiny bohaté na zdroje možno podporovať pri budovaní ich kapacity dohadovať spravodlivé zmluvy s banskými a inými ťažobnými spoločnosťami, aby sa zvýšili príjmy s cieľom splniť záväzky v oblasti cieľov udržateľného rozvoja. Okrem toho treba krajiny AKT podporovať v ich cieľi industrializovať a spracúvať vlastné nerastné suroviny a komodity pre miestne, regionálne a medzinárodné trhy.

⁽³⁾ The Economist, 16. 4. 2015, *Making Africa Work*.

5.1.5 EHSV odporúča aj budúcu spoluprácu s cieľom riešiť vážny nedostatok kvalifikovaných pracovníkov v rýchlo rastúcich sektoroch v krajinách AKT, najmä so zreteľom na skutočnosť, že podľa odhadov OSN dosiahne počet obyvateľov v Afrike 2,5 miliardy, čo je štvrtina celosvetovej populácie⁽⁴⁾. Medzi tieto sektory patrí ťažobný priemysel, energetika, vodárstvo a infraštruktúra, ako aj poľnohospodárstvo, zdravotníctvo a telekomunikácie. Tento nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily je jedným z dôvodov, prečo krajiny AKT vyvážajú nerastné suroviny, ktoré sa potom spracúvajú v iných častiach sveta, na úkor priemyslu a pracovných miest v krajinách AKT. Tieto krajiny potrebujú aj vlastné výskumné a inovatívne riešenia na zvládnutie svojich rozvojových výziev vrátane zmeny klímy. Počet výskumných pracovníkov v pomere k celkovému počtu obyvateľov je však v afrických krajinách veľmi nízky. Burkina Faso má napríklad 45 odborníkov v oblasti výskumu a vývoja na milión obyvateľov, zatiaľ čo v Nigérii je to 38, v porovnaní so 481 v Latinskej Amerike a 1 714 vo východnej Ázii⁽⁵⁾. Na riešení nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily by sa mala podieľať aj cirkulujúca migrácia. Erasmus+ už zabezpečuje cirkulujúcu migráciu mladých ľudí z EÚ a podobné ustanovenia by sa mali zaviesť aj v prípade mladých ľudí z krajín AKT. To si vyžaduje zmenu rámca diskusie o migrácii, aby sa zamerala viac na mobilitu, a to najmä medzi mladými ľuďmi na účely vzdelávania a odbornej prípravy, stáží, výmen atď.

5.1.6 EÚ a jej členské štáty by v súlade so zásadou súdržnosti politík v záujme rozvoja a uvedeným odporúčaním budovať kapacitu daňovej správy s využitím rozvojovej pomoci mali účinne vyriešiť otázku nezákonných finančných tokov. Daňová správa má prvoradý význam a potenciál posilniť udržateľný rozvoj krajín AKT. Osobitne v Afrike sa pri nezákonných finančných tokoch stráca viac, než kontinent dostáva prostredníctvom oficiálnej rozvojovej pomoci (ODA) a priamych zahraničných investícií dokopy.

5.1.7 V budúcich partnerstvách sa musí uznať aj nezanedbateľná úloha remitencií migrujúcich pracovníkov a diaspór, ktoré sa stali základným zdrojom priamych zahraničných investícií v krajinách AKT, pričom prekročili aj úroveň ODA. Je však dôležité, aby členské štáty EÚ dodržali svoj záväzok poskytnúť 0,7 % HND v rámci podpory zásady súdržnosti politík v záujme rozvoja.

5.2 *Pilier hospodárskych a obchodných vzťahov*

5.2.1 Účelom dohôd o hospodárskom partnerstve je podporovať regionálnu integráciu a tieto dohody zahŕňali vytvorenie regionálnych hospodárskych spoločenstiev v krajinách AKT. Rokovania sa začali v roku 2002, prebiehali však v časovej tiesni vzhľadom na skutočnosť, že platnosť výnimky WTO umožňujúcej zachovanie preferenčného zaobchádzania v prípade rozvojových krajín zo skupiny AKT v porovnaní s rozvojovými krajinami, ktoré nepatria do skupiny AKT, mala uplynúť na konci roka 2007.

5.2.2 Rokovania o dohodách o hospodárskom partnerstve sa skomplikovali z mnohých dôvodov: rôzne vyjednávacíe kapacity a rôzna vyspelosť regionálnych hospodárskych spoločenstiev krajín AKT, rôzne vízie rozvoja a regionálnej integrácie, rôzne vízie obchodu založeného na reciprocite a pod.. Od začiatku rokovaní v roku 2002 boli uzavreté komplexné dohody o hospodárskom partnerstve aj dočasné dohody o hospodárskom partnerstve, ako aj niekoľko rozličných obchodných režimov uplatniteľných na krajiny AKT vrátane všeobecného systému preferencií (GSP/GSP+) a dojednania iniciatívy Všetko okrem zbraní (EBA).

5.2.3 Keďže cieľom dohody o hospodárskom partnerstve je prispieť k udržateľnému hospodárskemu rastu, odstráneniu chudoby, zvýšeniu životnej úrovne a regionálnej integrácii atď., účinné vykonávanie a monitorovanie fungovania dohôd o hospodárskom partnerstve bude mať z hľadiska dosiahnutia týchto cieľov kľúčový význam.

5.2.4 EHSV preto dôrazne odporúča, aby sa zaviedol rámec (t. j. zmiešané poradné výbory) zabezpečujúci, že OOS v EÚ aj regiónoch AKT budú zohrávať úlohu v monitorovacích štruktúrach dohôd o hospodárskom partnerstve a ich odporúčania na základe tohto monitorovania budú vymožiteľné, že postupy budú zlučiteľné s udržateľným rozvojom a že tento rámec bude platný aj po roku 2020. Ak už boli rokovania o EPA uzavreté (napr. v prípade SADC), a je teda nepravdepodobné, že ich bude možné opätovne otvoriť, sa EHSV zasadzuje za to, aby sa na tento účel strany dohodli na vypracovaní protokolu, ktorý sa pripojí k EPA.

⁽⁴⁾ The Economist, 16. 4. 2015, *Making Africa Work*.

⁽⁵⁾ <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2014/04/15/world-bank-centers-excellence-science-technology-education-africa>.

5.2.5 Delegácie EÚ sú kľúčovými aktérmi a mali by spolupracovať s miestnymi neštátnymi subjektmi a regionálnymi inštitúciami v EÚ a štátoch AKT s cieľom dosiahnuť transparentnú, koordinovanú a účinnú jednotnú akciu. Navyše by mala existovať spoločná koordinácia plánov delegácií EÚ v oblasti OOS a zodpovedajúca regionálna stratégia v oblasti OOS v krajinách AKT s cieľom podporiť komplexný prístup k zapojeniu týchto organizácií.

5.2.6 EHSV ďalej odporúča, aby tieto zmiešané poradné výbory zahŕňali širokú účasť občianskej spoločnosti s rovnocenným zapojením akademickej obce, podnikov a sociálnych partnerov (okrem iného vrátane poľnohospodárov, žien a mládežníckych organizácií) a aby tieto výbory dostali primerané prostriedky s dostupným rozpočtom s cieľom zlepšiť svoju schopnosť konať účinne a samostatne. Okrem toho EHSV zdôrazňuje význam financovania pre účasť OOS v partnerstve zo strany oboch partnerov, aby sa plne dosiahlo partnerstvo rovných, o ktoré sa usiluje EÚ aj skupina AKT.

5.3 ERF

5.3.1 ERF je vnímaný ako predvídateľný a spoľahlivý zdroj financovania rozvoja, ktorý zohráva významnú úlohu pri udržiavaní záujmu štátov AKT v rámci Dohody z Cotonou. Kontroverznou formou financovania z ERF je rozpočtová podpora alebo priama pomoc národným rozpočtom, a to buď s vopred stanovenými prioritami (sektorová rozpočtová podpora), alebo bez nich (všeobecná rozpočtová podpora). V rokoch 2002 – 2010 Komisia vyčlenila spolu 6,2 miliardy EUR na všeobecnú rozpočtovú podporu – viac než 90 % pre Afriku. Bez ohľadu na formu budúceho partnerstva by sa vzťahy s karibskou a tichomorskou oblasťou nemali oslabiť.

5.3.2 V priemere jedna pätina finančných prostriedkov z ERF sa využíva na sektorovú a rozpočtovú podporu. Hoci rozpočtová podpora sa vo všeobecnosti považuje za účinný spôsob pridelovania darcovskej pomoci, oslabuje zodpovednosť a riadenie, lebo jej chýba riadne monitorovanie a dostatočná podmienenosť. Nie je ani veľmi viditeľná, lebo sa stane súčasťou celkového rozpočtu krajiny, a tak si väčšina občanov a zainteresovaných strán na vnútroštátnej úrovni neuvedomuje objem príspevkov z ERF.

5.3.3 EHSV dôrazne odporúča, aby sa v záujme zlepšenia zodpovednosti a transparentnosti (v prípade) všetkých foriem rozvojovej pomoci, ktorú EÚ poskytuje tretím krajinám, vzťahoval rovnaký právny rámec a aby podliehali rovnakej demokratickej kontrole Európskeho parlamentu, pričom by sa zachovali rovnaké pozitívne aspekty partnerstva.

5.3.4 Zo spätnej väzby z regionálnych zasadnutí EHSV vyplýva, že aktéri občianskej spoločnosti považujú postupy verejného obstarávania EÚ týkajúce sa financovania za prídlhé, príliš byrokratické a neprehľadné. Okrem toho sú postupy podávania žiadostí pre mnohé neštátne subjekty príliš ťažkopádne a v mnohých krajinách je nedostatok relevantných informácií.

5.3.5 EHSV sa pravidelne zasadzuje za budovanie kapacít OOS s prístupom k nevyhnutným zdrojom, aby sa stali efektívnymi partnermi pri upevňovaní zodpovednosti za rozvojové stratégie, správu vecí verejných a ľudské práva, ako aj ich monitorovanie vo svojich krajinách a regiónoch, tak ako je stanovené v článku 6 Dohody z Cotonou. Tieto zásady sa musia dodržiavať v členských štátoch EÚ, ako aj krajinách AKT.

V Bruseli 25. mája 2016

Predsa
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Spoločné oznámenie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov

Preskúmanie európskej susedskej politiky

[JOIN(2015) 50 final]

(2016/C 303/20)

Spravodajca: Andrzej ADAMCZYK

Pomocný spravodajca: Gintaras MORKIS

Európska komisia sa 18. novembra 2015 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

Spoločné oznámenie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Preskúmanie európskej susedskej politiky

[JOIN(2015) 50 final].

Sekcia pre vonkajšie vzťahy poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 19. apríla 2016.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 517. plenárnom zasadnutí 25. a 26. mája 2016 (schôdza z 25. mája) prijal 162 hlasmi za, pričom 15 členov hlasovalo proti a 21 sa hlasovania zdržalo, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV víta, že vysoká predstaviteľka EÚ pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku a Európska komisia prijali spoločné oznámenie o preskúmaní európskej susedskej politiky (ESP), a uznáva, že mnohé návrhy, ktoré EHSV predložil vo svojom stanovisku k spoločnému konzultačnému dokumentu s názvom *Na ceste k novej európskej susedskej politike* ⁽¹⁾, boli zahrnuté do tohto preskúmania, ktoré je pokusom nanovo definovať ESP, aby sa zvýšila jej účinnosť.

1.2 Potreba prehodnotiť ESP vyplýva z nefunkčnosti univerzálneho prístupu k rôznym situáciám, ako aj z pokračujúcej fragmentácie a štiepenia v rámci relatívnej jednotnosti južného a východného susedstva.

1.3 V novej ESP by sa malo zohľadniť, že hlavnou príčinou tohto turbulentného vývoja v uvedených regiónoch bol vonkajší tlak, ako aj vnútorná nestabilita spojená s chudobou, nerovnosťou, nedostatkom príležitostí, korupciou, politickou a náboženskou radikalizáciou, a tiež násilným extrémizmom.

1.4 Cieľom preskúmania ESP je dosiahnuť dostatočnú flexibilitu tejto politiky, aby dokázala počítat aj s tými krajinami, ktoré nemôžu alebo nie sú ochotné splniť všetky požiadavky týkajúce sa hospodárskej integrácie alebo zosúladenia s *acquis communautaire*. Nová európska susedská politika je v tomto zmysle vytvorená v duchu inkluzívneho prístupu.

1.5 V záujme obmedzenia škôd spôsobených dramatickým vývojom situácie v susedných oblastiach sa v oznámení stanovuje nová priorita, ktorou je **stabilizácia**, a nový prístup založený na **diferenciácii**.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV na tému *Spoločný konzultačný dokument – Na ceste k novej európskej susedskej politike*, Ú. v. EÚ C 383, 17.11.2015, s. 91.

1.6 Dôraz, ktorý sa kladie na stabilizáciu, je odpoveďou na otázku, prečo sa v oznámení venuje mimoriadna pozornosť téme vnútornej a vonkajšej bezpečnosti. Hoci má EÚ k dispozícii len obmedzené nástroje, súčasný prístup spočívajúci v reagovaní na udalosti by mala nahradiť aktívna politika dynamického diplomatického úsilia, ktorá by bola zameraná na predchádzanie konfliktom a mierové riešenie zmrazených konfliktov.

1.7 EHSV by chcel zdôrazniť význam hospodárskeho rozvoja ako hlavného predpokladu stabilného a bezpečného prostredia v susedstve EÚ. EÚ by partnerom ESP mala veľmi ucelene poskytovať hospodársku pomoc, zlepšovať dlhodobé podmienky a zvyšovať motiváciu presadzovať hospodárske reformy, zvyšovať konkurencieschopnosť a modernizovať predpisy o podnikaní.

1.8 Je tiež úplne jasné, že hospodársky rozvoj musia sprevádzať jeho sociálne a environmentálne aspekty, lebo len spoločne môžu tieto činitele účinne prispieť k skutočnému pokroku, stabilite a sociálnemu zmiernu.

1.9 EHSV chápe, že nový pracovný postup založený na diferenciácii odráža zmysel pre politický realizmus, čoraz väčšie rozdiely medzi partnerskými krajinami a ich odlišné ambície. Aj keď nie je možné splniť všetky hospodárske kritériá, EÚ nesmie pristúpiť na kompromis v otázke základných európskych hodnôt, vrátane sociálneho rozmeru, dodržiavania všeobecných ľudských práv, demokracie a právneho štátu. Je poľutovaniahodné, že v oznámení sa nespomína zásada dodržiavania pracovných predpisov MOP, ktorá je základom dobrých pracovnoprávných vzťahov.

1.10 Dostatočný dôraz sa nekladie ani na úlohu organizovanej občianskej spoločnosti a autonómneho sociálneho a občianskeho dialógu. Ciele ESP vrátane stabilizácie však nemožno dosiahnuť bez zásadného zapojenia nezávislých organizácií občianskej spoločnosti. Nesmieme zabúdať, že európska integrácia je predovšetkým mierovým projektom a občianska spoločnosť má životný záujem na jeho úspešnosti.

1.11 V oznámení sa mlčí o jestvujúcom deficite v sociálnom a občianskom dialógu, ako aj o porušovaní práva združovania a slobodného organizovania na územiach ESP.

1.12 Zdá sa, že v oznámení sa navrhuje pomerne defenzívny prístup spočívajúci v poľavení z ambícií ESP, a to z dôvodu jej čoraz slabšieho potenciálu. Je pravda, že EÚ čelí v južnom aj východnom susedstve rušivému a v niektorých prípadoch až turbulentnému vývoju situácie. Chýbajúca vízia však k riešeniu patovej situácie neprispieje. EHSV navrhuje vytýčiť nový, odvážny, dynamický program ESP, zahŕňajúci vyhliadky na vstup do EÚ pre niektoré partnerské krajiny, hlavne na východe, ktoré o to majú záujem a sú schopné a ochotné splniť príslušné požiadavky.

1.13 EHSV víta vyhlásenie, že ústrednou témou novej ESP bude lepšie informovanie o politike EÚ a jej propagovanie s cieľom lepšie vysvetľovať základné zásady politiky EÚ a kladný vplyv na konkrétnu činnosť EÚ. Rovnako dôležité je však obmedziť riziká vyplývajúce z nesprávneho informovania, dezinformácie a propagandy, ktoré sú v rozpore so skutočnosťou, s hodnotami EÚ a cieľmi ESP.

1.14 Treba zdôrazniť, že pôsobenie ESP na juhu aj na východe má externé faktory. Dáť sa okrem iného snaží destabilizovať južné susedstvo terorom a vojnou. Ruské diplomatické snahy a ruská vojenská činnosť sú zamerané priamo na ESP, hlavne na Východné partnerstvo. Ruská vojenská intervencia na juhu navyše posilňuje autoritatívny režim v Sýrii.

2. Potreba novej, revidovanej ESP

2.1 EHSV víta preskúmanie európskej susedskej politiky, ktoré Komisia uskutočnila po *dramatickom vývoji udalostí v susedstve EÚ s cieľom nanovo vymedziť jej ciele a celkový prístup.*

2.2 Vzťahy EÚ s jej susednými krajinami vychádzajú z článku 8 ods. 1 Zmluvy o Európskej únii, v ktorom sa stanovuje, že Únia rozvíja osobitné vzťahy so susednými krajinami s cieľom vytvoriť priestor prosperity a dobrého susedstva, ktorý je založený na hodnotách Únie a charakterizovaný blízkymi a mierovými vzťahmi založenými na spolupráci.

2.3 Pôvodne boli ciele ESP pomerne ambiciózne a celkovou metou bolo dosiahnuť čo najtesnejšie politické spojenectvo a čo najväčšiu mieru hospodárskej integrácie južných a východných susedov EÚ.

2.4 Jedným z dôsledkov hospodárskej integrácie je možnosť lepšieho prístupu na jednotný trh EÚ, čo však musia sprevádzať náročné politické, hospodárske a inštitucionálne reformy a záväzok voči demokracii, právnemu štátu a dodržiavaniu ľudských práv.

2.5 Avšak od rokov 2003 – 2004, keď bola ESP vytvorená, došlo v susedných krajinách k zásadným zmenám, pričom sa ukázalo, že pôvodná zásada univerzálneho prístupu je úplne neúčinná.

2.6 Od roku 2014 východné susedstvo výrazne ovplyvňuje útočná politika súčasného ruského prezidentského úradu a vlády, najmä pokiaľ ide o vojnu na Ukrajine a (čiasťočne úspešnú) manipuláciu na prilákanie východných susedov EÚ do Euroázijskej hospodárskej únie dominovanej Ruskom.

2.7 Uznávame, že každá krajina má právo na vlastnú politickú perspektívu, ale treba poznamenať, že súčasná ruská vláda má v úmysle vytvoriť vlastnú susedskú politiku, ktorá je nekompatibilná s ESP, a želá si, aby bolo Rusko považované za svetovú mocnosť a subjekt s podobným významom, ako má EÚ.

2.8 Konštruktívna spolupráca EÚ s Ruskom by síce mohla byť pre obe strany potenciálne prínosná, no pokiaľ Rusko nezmení svoj agresívny a rozvrtný prístup, zdá sa nepravdepodobné, že by sa v blízkej budúcnosti bolo vo východnom susedstve možné vyhnúť konfliktu záujmov. Nedávny vývoj v Sýrii takisto dokazuje, že to môže platiť aj o južnom susedstve.

2.9 Čo sa týka južného susedstva, vojna v Sýrii, konflikty v Líbyi, vznik Dá'iš, kontroverzný politický vývoj v niektorých krajinách tejto oblasti a ďalšie ozbrojené konflikty na Blízkom východe znamenajú, že veľké nádeje na mier a demokratickú transformáciu spojené s arabskou jarou slabnú, prinajmenšom pokiaľ ide o blízku budúcnosť.

2.10 Vzhľadom na všetky tieto nepriaznivé udalosti a prehlbujúce sa rozdiely v mnohých oblastiach medzi jednotlivými krajinami južného a východného susedstva je potrebné, aby sme stanovili nové priority, ako aj nový prístup, nové pracovné postupy a proaktívnejšiu a účinnejšiu diplomaciu EÚ. Predložené oznámenie je reakciou na tieto výzvy.

3. Stabilizácia – nová priorita

3.1 Komisia súhlasila s názorom EHSV, že medzi priority revidovanej EPS treba zaradiť stabilitu, väčšiu bezpečnosť, flexibilitu, diferenciaciu, ako aj väčšiu vzájomnú zodpovednosť. Na základe preskúmania bola za najnaliehavejšiu výzvu mnohých oblastí susedstva označená stabilizácia, a preto sa odporúča, aby sa stala hlavnou politickou prioritou novej ESP.

3.2 EHSV sa domnieva, že toto odporúčanie je opodstatnené, keďže z nedávneho vývoja situácie vyplýva, že EÚ dokázala podporovať stabilitu, prosperitu a bezpečnosť v susedstve len čiastočne.

3.3 Takisto je úplne jasné, že skutočnosti ohrozujúce stabilitu v susedstve nepredstavujú zásadnú prekážku iba z hľadiska prechodu k demokracii a procesu reforiem, ktoré EÚ požaduje, ale majú negatívny dosah aj na krajiny s úspešne prebiehajúcou transformáciou na základe ESP a na samotnú EÚ.

3.4 Je potrebné výrazne zlepšiť predchádzanie konfliktom a ich riešenie, najmä preto, že stabilitu v južnom aj východnom susedstve naďalej vážne ohrozujú mnohé zmrazené konflikty. Na to, aby mohla Európa zohrávať pozitívnu úlohu pri mierových riešeniach, mala by si zachovať nestrannosť a zároveň pomáhať obetiam, najzraniteľnejším a najohrozenejším osobám.

3.5 Je tiež zrejmé, že nestabilita nie je iba výsledkom vonkajšieho tlaku, a v spoločnom oznámení sa správne uvádza, že existuje súvislosť medzi nestabilitou a chudobou, nerovnosťou, nedostatkom príležitostí a korupciou, ktoré môžu zvýšiť náchylnosť na radikalizáciu. V dokumente však chýba rovnováha medzi hospodárskym a sociálnym rozmerom a podceňuje sa v ňom, akú dôležitú úlohu má pre stabilitu blahobyt a sociálna ochrana.

4. Diferenciácia

4.1 Nová ESP bola vypracovaná tak, aby odrážala rôzne očakávania, ambície a záujmy partnerských krajín a situáciu vyplývajúcu z rôzneho vývoja v jednotlivých krajinách v susedstve EÚ.

4.2 V spoločnom oznámení sa uvádza, že „EÚ bude naďalej spolupracovať s partnerskými vládami, občianskou spoločnosťou a občanmi v otázkach ľudských práv a demokracie [...]“. Toto vyhlásenie nie je ani zďaleka kategorické, odráža nový zmysel pre politický realizmus a ochotu oslabiť dôrazné presadzovanie európskych hodnôt zakotvených v Charte základných práv Európskej únie.

4.3 V oznámení sa vôbec nespomínajú dohovory a odporúčania MOP. Dodržiavanie hlavných pracovných noriem MOP je však minimálnou požiadavkou, ktorú treba plniť. Táto zásada sa nesmie oslabovať diferenciáciou.

4.4 V oznámení sa uvádza, že sa „objavia rôzne modely vzťahov, čo umožní väčší zmysel pre zodpovednosť na oboch stranách“ a že „EÚ je pripravená diskutovať o možnosti spoločne stanoviť nové priority partnerstva, ktoré sa pri každom vzťahu budú jasnejšie zameriavať na často identifikované spoločné záujmy“. Znamená to nielen zmenu v jazykovom vyjadrení, ale aj zanechanie pomerne „normatívneho prístupu“ zameraného na transpozíciu európskych hodnôt v partnerských krajinách.

4.5 Zmena stratégie môže byť čiastočne spôsobená želaním rozptýliť ilúziu, že všetci ľudia chcú prijať demokratické normy EÚ a bránia im v tom len utlačateľské režimy. EHSV však zastáva názor, že pri všeobecných ľudských právach alebo demokratických hodnotách sa nesmie uvažovať o kompromise.

4.6 Je tiež pravdou, že niektoré partnerské krajiny vyjadrili názor, že ESP je príliš direktívna a dostatočne neodráža osobitosti a aspirácie partnerských krajín.

4.7 Ukázalo sa, že stimulačný prístup „viac za viac“ je len čiastočne účinný. Neosvedčil sa v krajinách, v ktorých sa miestne elity bránili transformácii presadzovanej Európskou úniou. Okrem toho zásada „viac za viac“ niekedy vyvoláva dojem, že sa platí za dodržiavanie hodnôt EÚ. Avšak jediným spôsobom, ako zabezpečiť dodržiavanie hodnôt EÚ, je presvedčiť ľudí a spoločenstvá, aby verili v ich univerzálny význam a stotožnili sa s ním. Nie je účinné kupovať tieto hodnoty projektmi. V tejto súvislosti EHSV víta vyhlásenie, že „[EÚ preskúma] účinnejšie spôsoby na presadenie zásadných reforiem u partnerov, a to prostredníctvom spolupráce s občianskymi, hospodárskymi a sociálnymi aktérmi“.

4.8 Napriek tomu, dokonca aj pri zohľadnení nového diferencovaného prístupu nesmieme dovoliť, aby sa zo zásady „viac za viac“ stala zásada „viac za menej“, len v záujme nového prvoradého cieľa stabilizácie susedstva. Zásada podmienenosti pri vykonávaní cieľovej politiky v rámci ESP sa musí ďalej rozvíjať.

4.9 Uvidí sa, či nový diferencovaný prístup v praxi neznamená postupné odstránenie ESP a hladký prechod k čisto bilaterálnemu prístupu.

4.10 Treba tiež zdôrazniť, že nová „spoločná zodpovednosť“, t. j. menej povýšenosti a viac skutočného partnerstva spolu s diferenciáciou nesmie viesť k selektívnej politike, pri ktorej si partnerské krajiny môžu vyberať iba tie zložky partnerstva, ktoré sa im a ich vládám hodia.

4.11 Diferenciácia bude ovplyvňovať aj vykazovanie pokroku dosiahnutého partnerskými krajinami. Vytvorí sa nový štýl hodnotenia zameraného na konkrétne ciele dohodnuté s partnermi. Je poľutovaniahodné, že súčasný transparentný spôsob prípravy správy o dosiahnutom pokroku, ktorý má pre všetky krajiny podobný formát a je simultánny, nahradí séria správ rôzneho druhu za jednotlivé krajiny, a vo formátoch, ktoré ešte treba stanoviť.

5. Úloha organizovanej občianskej spoločnosti

5.1 V oznámení sa nevenuje dostatočná pozornosť ani úlohe organizovanej občianskej spoločnosti, ani sociálnemu či občianskemu dialógu. Je v ňom len nejasný odkaz na potrebu „[prehĺbenia] spolupráce s občianskou spoločnosťou a sociálnymi partnermi“, a potrebu „rozšíriť kontakty s príslušnými členmi občianskej spoločnosti v jej najširšom zmysle, ako aj so sociálnymi partnermi“.

5.2 Existuje jasný deficit sociálneho a občianskeho dialógu v takmer všetkých krajinách, pokiaľ ide o južné aj východné susedstvo, hoci sú aj krajiny ako Tunisko alebo Gruzínsko, v ktorých sa v tomto ohľade dosiahol výrazný pokrok.

5.3 V oznámení sa mlčí o porušovaní práva združovania a slobodného organizovania zamestnávateľov, zamestnancov alebo mimovládnych organizácií na územiach ESP a chýba v ňom vízia, ako týmto skupinám vytvoriť prostredie, ktoré im umožní zapojiť sa do formulovania, programovania, uplatňovania, monitorovania a vyhodnocovania politických opatrení verejných orgánov.

5.4 V oznámení sa kladie dôraz na reformu verejnej správy a plnenie záväzkov partnerov ESP v oblasti rovnosti žien a mužov, ale vôbec sa v ňom v tejto súvislosti nespomína úloha občianskej spoločnosti.

5.5 EHSV je odhodlaný spolupracovať so svojimi partnerskými organizáciami v krajinách ESP s jasným cieľom spoločne monitorovať uplatňovanie ESP a sledovať vplyv nového diferencovaného prístupu.

6. Migrácia a mobilita

6.1 Hoci stratégia EÚ a konkrétne opatrenia súvisiace s migráciou a mobilitou nie sú špecifické pre európsku susedskú politiku, zásadný význam má zodpovedajúca spolupráca s partnerskými krajinami.

6.2 Hľadanie riešenia súčasnej utečeneckej krízy musí byť súčasťou širšej stratégie EÚ, ale veľký význam pre ESP môže mať účinné a efektívne uplatňovanie jej programu migrácie a mobility.

6.3 V oznámení sa veľmi správne uvádza, že „pre stabilizáciu susedstva je kľúčové riešiť základné príčiny nelegálnej migrácie a núteného vysídľovania“. To však nie je veľmi v súlade s diferencovaným prístupom, ktorý môže znamenať menej ambiciózný postoj k odsudzovaniu systematického porušovania politických, sociálnych a hospodárskych práv niektorými partnerskými vládami, aj keď to stále zostáva hlavnou príčinou nestability.

6.4 EHSV tiež poukazuje na to, že iniciatívy za zjednodušenie vízového režimu by sa so zreteľom na užšiu spoluprácu s krajinami ESP mali posudzovať ako jeden z najdôležitejších nástrojov. EHSV dôrazne podporuje systémy zjednodušeného udeľovania víz a varuje, že zrušenie schengenského priestoru ich môže ohroziť.

6.5 EHSV podporuje vyhlásenie zahrnuté do oznámenia, podľa ktorého „EÚ bude naďalej podporovať realistický a spravodlivý príbeh o migrácii a energicky bojovať proti všetkým formám a prejavom rasizmu a diskriminácie, podporovať medzikultúrny dialóg, kultúrnu rozmanitosť a vzájomné porozumenie“.

7. Hospodársky rozvoj v záujme stabilizácie

7.1 EHSV víta úsilie o posilnenie konkurencieschopnosti, podporu hospodárstva partnerov ESP a zlepšenie vyhliadok miestneho obyvateľstva ako hlavné predpoklady stabilného a bezpečného prostredia v susedstve EÚ. Všetky susedné krajiny majú ekonomické problémy, avšak veľmi odlišnej povahy, tak z hľadiska ich príčin a rozsahu, ako aj z hľadiska vplyvu na stabilitu. Preto žiadame o zohľadňovanie aspektu diferenciacie pri budúcom rozvíjaní vzťahov so susednými krajinami, okrem iného podľa ich hospodárskych a sociálnych rozdielov. Prioritné oblasti ďalšej spolupráce sú reformy verejnej správy, súdnictva a bezpečnosti, ako aj potlačanie korupcie a organizovanej trestnej činnosti. Zásadný význam pre stabilitu má pokrok vo všetkých týchto oblastiach, ale na dosiahnutie úspechu je nevyhnutné aj bezpečné a stabilné prostredie.

7.2 EHSV oceňuje začlenenie potreby plne a účinne vykonávať dohody o pridružení a prehĺbené a komplexné dohody o voľnom obchode (DCFTA), ktoré už boli podpísané, spolu s reformami v krajinách ESP. Aby však partnerské krajiny mohli využívať DCFTA, musia prejsť zložitým procesom zásadnej modernizácie výroby a služieb. Oznámenie je v tomto smere jasné a potvrdzuje sa v ňom podpora EÚ pri budovaní kapacít na zvládanie výziev DCFTA.

7.3 Nemalo by sa upúšťať od cieľa úplne voľného obchodu medzi EÚ a krajinami ESP, ktorý je snahou o užšiu spoluprácu. Možnosť prístupu na trh EÚ nabáda susedné krajiny presadzovať hospodárske reformy a modernizovať výrobu a podnikanie. Avšak dokonca aj signatárske krajiny DCFTA majú pre nestabilnú politickú a hospodársku situáciu, ktorá nepodporuje investície, ťažkosti modernizovať svoje hospodárstvo. Prístup na trh EÚ a iné medzinárodné trhy priamo súvisí s problematikou zamestnanosti a vyhliadkami mladých ľudí začleniť sa do trhu práce. Upevňovanie postavenia oligarchov a korupcia bránia hospodárskym reformám. EÚ by mala uplatňovať väčší tlak a využiť všetky možné prostriedky na zlepšenie situácie tak, aby bolo možné prilákať investície do krajín, ktoré majú zdravé hospodárske prostredie.

7.4 Je tiež zrejmé, že s vykonávaním DCFTA budú súvisieť veľké sociálne výzvy. Preto má zásadný význam zapojiť do tohto procesu všetky zainteresované strany, predovšetkým sociálnych partnerov. V súvislosti s tým môžu kladnú úlohu zohrávať domáce poradné skupiny a platformy občianskej spoločnosti a mali by sa začleniť do všetkých aspektov vykonávania DCFTA.

7.5 EHSV s potešením konštatuje, že v oznámení sa venuje primeraná pozornosť otázkam vzdelávania a odbornej prípravy (hlavne mladých ľudí). Pravdepodobne dôjde k zvýšeniu podpory sústavy základného a stredoškolského vzdelávania v tých krajinách, v ktorých je to najpotrebnejšie, a zvýšia sa možnosti pre susedné krajiny zapojiť sa do programu Erasmus+, pokiaľ ide o rozsah aj prostriedky. Na rozvoj zručností mladých ľudí, a teda na uľahčenie prístupu na trh práce sa použijú aj iné opatrenia.

7.6 Rozvoj dopravných spojení so susednými krajinami môže ďalej prispieť k posilneniu ich ekonomík. Treba vrelo privítať ustanovenie, že EÚ by mala hlavné transeurópske siete rozšíriť do krajín Východného partnerstva a spolu s medzinárodnými finančnými inštitúciami a ďalšími partnermi podporovať investície, ako aj prípravu referenčných plánov európsko-stredomorskej dopravnej siete. Tieto plány sú veľmi dôležité aj pre organizácie občianskej spoločnosti, ktoré by mali byť aktívne zapájané do ich realizácie.

7.7 EÚ je od susedných krajín závislá v energetických dodávkach. Preto sú pre obidve strany dôležité a potrebné spoločné energetické projekty. Problematika úspor energie, energetickej účinnosti a znižovania emisií a projekty v oblasti obnoviteľných zdrojov energie sú tiež mimoriadne dôležité. V spoločnom oznámení sa oprávnene zdôrazňuje potreba posilniť dialóg EÚ so susednými krajinami o energetickej bezpečnosti, reformách energetického trhu a podpore udržateľného energetického hospodárstva s cieľom vybudovať odolnú energetickú úniu postavenú hlavne na ambicióznejšej klimatickej politike.

7.8 EHSV víta vyhlásenie, že „[v] mnohých partnerských krajinách je hlavným zdrojom zamestnanosti poľnohospodárstvo a EÚ by mala pokračovať v podpore udržateľných a inkluzívnych politík a investícií do modernizácie odvetvia, a v diverzifikácii do iných činností vytvárajúcich príjem vo vidieckych oblastiach, kde je to potrebné“. Treba však zdôrazniť, že harmonizácia v oblasti poľnohospodárstva a výroby potravín v dôsledku vykonávania DCFTA nesmie mať za následok nižšiu kvalitu poľnohospodárskych výrobkov alebo oslabenie pracovnoprávných noriem.

8. Aspekt bezpečnosti

8.1 EHSV víta v spoločnom oznámení veľký dôraz na aspekt bezpečnosti. Kľúčový význam má posilnenie odolnosti partnerov voči vonkajším a vnútorným hrozbám, ako aj podpora modernizácie na dosiahnutie dlhodobej hospodárskej a sociálnej stability.

8.2 EHSV podporuje priority vymenované v časti ESP venovanej bezpečnosti, kde sa zásadný význam pripisuje boju proti terorizmu, predchádzaniu radikalizácii a organizovanému zločinu, potláčaniu korupcie a počítačovej kriminality. O týchto prioritách by sa dalo tvrdiť, že ide o kľúčové úlohy zvyšovania bezpečnosti ESP aj samotnej EÚ.

8.3 Treba však zdôrazniť, že hrozbu pre stabilitu krajín ESP predstavujú nielen teroristické alebo zločinecké organizácie, ale aj niektoré vlády, ktoré porušujú medzinárodné právo a vyvolávajú konflikty a krízy v regióne ESP.

8.4 EHSV víta iniciatívu dať nový impulz spolupráci vo veciach týkajúcich sa spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky (SBOP), keď sa uvádza najmä možnosť využívať pri praktickom vykonávaní spoločnej zodpovednosti a ochrane bezpečnostných záujmov misie a operácie SBOP a bojové skupiny EÚ, ak je to potrebné. Pritom nástroje SBOP a diplomatické snahy by sa mali používať nielen ako reakcia na krízy, ale aj ako politický nástroj na predchádzanie krízam. EÚ by mala zdôrazniť potrebu väčšieho zapojenia do predchádzania konfliktom a diplomatickej mediácie medzi potenciálne konfliktnými krajinami alebo mimovládnymi subjektmi.

9. Regionálny rozmer

9.1 EHSV víta v spoločnom oznámení postoj, že sa majú zachovať súčasné hlavné formáty regionálnej spolupráce: posilnenie programu Východného partnerstva a regionálna spolupráca v južnom susedstve. Malo by sa však zdôrazniť, že za posledných niekoľko rokov vznikli v existujúcich regionálnych štruktúrach značné nezrovnalosti a rozdiely. Mohlo by byť povzbudením navrhnuť jasnejšie rozlišovanie medzi partnermi ESP, ktorí už dosiahli vyššiu úroveň integrácie s EÚ (dohodami o pridružení a DCFTA) alebo tak plánujú urobiť, a ostatnými krajinami.

9.2 Stále nie je jasné, ako bude nová ESP podporovať ďalšiu užšiu spoluprácu s tými partnerskými krajinami, ktoré úspešne plnia dohody o pridružení, resp. DCFTA a majú európske aspirácie. EHSV opakuje svoj názor, že niektorým krajinám východného susedstva by sa mala ponúknuť jasná perspektíva vstupu do EÚ. To by nielen zmobilizovalo a motivovalo ich vlády, aby sa usilovali o premenu svojich krajín a zosúlادili svoje právne predpisy s *acquis communautaire*, ale aj stimulovalo organizovanú občiansku spoločnosť prispieť k tomuto úsiliu. Zároveň by to občanom partnerských krajín priblížilo európske hodnoty a európsku identitu.

9.3 EHSV podporuje myšlienku tematických rámcov, ktoré by mali podporovať všeobecné smerovanie k cielenejším iniciatívam a projektom pre zainteresované strany z južného a východného susedstva. Zdá sa však, že navrhovaná myšlienka je príliš rozsiahla a chýba jej jasný cieľ. Fóra na diskusiu o takých otázkach, ako je migrácia, energetika a bezpečnosť sú len prvým krokom smerom k intenzívnejšej spolupráci na uvedených výzvach. EÚ by sa mala jasnejšie vyjadriť, aké konkrétne výsledky chce použitím týchto tematických rámcov dosiahnuť.

9.4 Treba vziať do úvahy, že niektorí susedia našich susedov (konkrétne Rusko) boli vyzvaní pridať sa k ESP, ale nikdy túto príležitosť nevyužili. Preto by sa tematické platformy mali využívať výlučne na konkrétne účelové ciele a nie na poskytovanie príležitostí pre subjekty tretích strán na podporu ich cieľov na úkor zásad ESP. Formát spolupráce so „susedmi našich susedov“, ako sa opisuje v oznámení, nie je ani zďaleka jasne definovaný, takže každý prípad takejto spolupráce sa musí dôkladne monitorovať, aby sa zabezpečilo, že sa nebude zneužívať nejakou treťou stranou na poškodzovanie záujmov partnerských krajín, EÚ alebo samotnej ESP. Zapájanie iných aktérov mimo regiónu susedstva (alebo susedov našich susedov) a spolupráca s nimi by sa mali zakladať na dobrej vôli a zvrchovanom rozhodnutí partnerov ESP zahrnúť nových aktérov do spolupráce s EÚ.

10. Flexibilita finančných nástrojov

10.1 EHSV víta iniciatívu „využiť dodatočné značné finančné prostriedky ďalším zlepšením spolupráce s významnými medzinárodnými finančnými inštitúciami a prostredníctvom investičného nástroja európskej susedskej politiky“, ako aj preskúmanie vonkajších finančných nástrojov EÚ v polovici trvania v roku 2017. Malo by sa jasne zdôrazniť, že zvýšené potreby a výzvy v susedstve EÚ si vyžadujú nielen účinnejšie prerozdeliť 15 miliárd EUR vyčlenených na roky 2014 – 2020 v nástroji európskeho susedstva (ENI), ale aj značné dodatočné zdroje.

10.2 EHSV podporuje návrh zaviesť v ENI „pružnú rezervu“ na naliehavé vyčlenenie zdrojov na nepredvídané potreby a prispôsobiť finančné predpisy tak, aby sa nevyčerpané prostriedky mohli prenášať do nasledujúceho roka.

10.3 Nazdávame sa však, že ESP by namiesto zdôrazňovania novej finančnej štruktúry alebo „trustových fondov“ mala byť zameraná hlavne na zlepšenie existujúcich finančných nástrojov. Výsledkom užšej spolupráce medzi členskými štátmi a partnerskými krajinami by mala byť väčšia transparentnosť a zodpovednosť. To bude zahŕňať schopnosť rýchlejšie reagovať na zmeny miestnej politickej a bezpečnostnej situácie s presmerovávaním finančných prostriedkov podľa potreby. EÚ by tiež mala prijať jasný postup v prípadoch, keď si partneri nezvolia užšiu integráciu, a vytvárať stimuly na dodržiavanie základných hodnôt a uskutočňovanie ďalších kľúčových reforiem.

10.4 EÚ a členské štáty by mali preskúmať možnosti rozšíriť v ESP spoločné plánovanie. Členským štátom a iným zainteresovaným subjektom treba zabezpečiť väčšiu transparentnosť plánovania a vykazovania výsledkov. V tejto súvislosti môžu významnú úlohu zohrávať organizácie občianskej spoločnosti.

11. Viditeľnosť, komunikácia a osвета

11.1 EHSV víta odhodlanie zvýšiť viditeľnosť politik EÚ a podporovať účinnejšie informovanie o novej ESP. V oznámení sa veľmi správne poukazuje na to, že „[zlepšenie] verejnej diplomacie prispeje k lepšiemu vysvetleniu dôvodov politik EÚ a pozitívnemu vplyvu konkrétnych opatrení EÚ“. Rovnako dôležité je neignorovať škody vyplývajúce z nesprávneho informovania, dezinformácie a propagandy, lebo takéto činnosti sú v rozpore s hodnotami EÚ a zásadami ESP.

11.2 EÚ by mala mať vlastné nástroje a zdroje na riešenie problematiky komunikácie v partnerských krajinách ESP a v EÚ. Pracovná skupina East StratCom zriadená Európskou službou pre vonkajšiu činnosť (ESVČ) je naozaj len prvým krokom na zvýšenie povedomia občanov EÚ a partnerských krajín ESP o nepriateľských a rušivých prejavoch pri informovaní verejnosti. ESVČ by nemala upustiť od záväzku oveľa viac posilniť strategickú komunikáciu EÚ.

11.3 Najvyššiu prioritu z hľadiska strategickú komunikáciu a verejnej diplomacie by mali dostať migračné výzvy, a to tak v regióne ESP, ako aj v EÚ. EÚ a jej členské štáty by mali uznať, že nesprávna komunikácia o migrácii a utečeneckej politike môže spôsobiť veľa škôd, pokiaľ ide o súlad medzi členskými štátmi a dôveru partnerov ESP, a dokonca aj pokiaľ ide o stabilitu EÚ.

V Bruseli 25. mája 2016

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 258/2014, ktorým sa ustanovuje program Únie určený na podporu osobitných činností v oblasti finančného výkazníctva a auditu na roky 2014 – 2020“

[COM(2016) 202 final – 2016/0110 (COD)]

(2016/C 303/21)

Európsky parlament (28. apríla 2016) a Rada (29. apríla 2016) sa podľa článku 114 Zmluvy o fungovaní Európskej únie rozhodli prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 258/2014, ktorým sa ustanovuje program Únie určený na podporu osobitných činností v oblasti finančného výkazníctva a auditu na roky 2014 – 2020“

[COM(2016) 202 final – 2016/0110 (COD)].

Vzhľadom na to, že výbor sa k obsahu návrhu vyjadril už vo svojom stanovisku CESE 1031/2013 – 2012/0364 (COD) prijatom 20. marca 2013 ⁽¹⁾, výbor na svojom 517. plenárnom zasadnutí 25. mája a 26. mája 2016 (schôdza z 25. mája 2016) rozhodol 154 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 7 členov sa hlasovania zdržalo, odkázať na postoj, ktorý zaujal v spomínanom dokumente.

V Bruseli 25. mája 2016

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 161, 6.6.2013, s. 64.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa určuje miera úpravy priamych platieb stanovená v nariadení (EÚ) č. 1306/2013, pokiaľ ide o kalendárny rok 2016“

[COM(2016) 159 final – 2016/0086 (COD)]

(2016/C 303/22)

Rada sa 11. apríla 2016 rozhodla podľa článku 43 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa určuje miera úpravy priamych platieb stanovená v nariadení (EÚ) č. 1306/2013, pokiaľ ide o kalendárny rok 2016“

[COM(2016) 159 final – 2016/0086 (COD)].

Vzhľadom na to, že sa výbor k obsahu návrhu vyjadril už vo svojom stanovisku CES2942-2013_00_00_TRA_AC prijatom 22. mája 2013 (*), stanovisku EESC-2014-02897-00-00-AC prijatom 5. júna 2014 (**) a stanovisku EESC-2015-02052-00-00-AC-TRA prijatom 22. apríla 2015 (***), na svojom 517. plenárnom zasadnutí 25. a 26. mája 2016 (schôdza z 25. mája) rozhodol 161 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 8 členov sa hlasovania zdržalo, nevypracovať nové stanovisko k predmetnému návrhu, ale odkázať na postoj, ktorý zaujal v spomínaných dokumentoch.

V Bruseli 25. mája 2016

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

(*) Stanovisko EHSV NAT/602 na tému Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o určení miery úpravy priamych platieb ustanovenej v nariadení (ES) č. 73/2009, pokiaľ ide o kalendárny rok 2013 (Ú. v. EÚ C 271, 19.9.2013, s. 143).

(**) Stanovisko EHSV NAT/646 na tému Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o určení miery úpravy priamych platieb podľa nariadenia Rady (ES) č. 73/2009, pokiaľ ide o kalendárny rok 2014 (Ú. v. EÚ C 424, 26.11.2014, s. 73).

(***) Stanovisko EHSV NAT/668 na tému Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o určení miery úpravy priamych platieb ustanovenej v nariadení (ES) č. 1306/2013, pokiaľ ide o kalendárny rok 2015 (Ú. v. EÚ C 291, 4.9.2015, s. 60).

ISSN 1977-1037 (elektronické vydanie)
ISSN 1725-5236 (papierové vydanie)

Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie
2985 Luxemburg
LUXEMBURSKO

SK